



BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

قال الله تعالى:

﴿إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ
الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا﴾

Allah-u Teâlâ şöyle buyurmuştur:

“Ey Ehl-i Beyt, Kuşkusuz Allah, yalnızca sizden her türlü pislği gidermeyi ve sizi tertemiz yapmayı istiyor.”

(Ahzab, 33)

Ehl-i Sünnet ve Şia kaynaklarında yer alan onlarca hadis bu ayetin Âl-i Ebâ yani Muhammed, Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin hakkında indiğini ve “Ehl-i Beyt” deyiminin onlara özgü olduğunu bildirmektedir. Örneğin şu kaynaklara bakabilirsiniz:

Müsned-i Ahmed (Ölm. Hicri 241), c. 1, s. 321, c. 4 s. 107, c. 6. s. 292, 304; Sahih-i Muslim, (Ölm. H. 261) c. 7, s. 130; Sünen-i Tirmizi (Ölm. H. 279) c. 5, s. 361; Ez-Zurriye et-Tahire, Dulabi, (Ölm. H. 310) Es-Sünenu'l-Kubra, Nesai, (Ölm. H. 303) c. 5, s. 108 ve 113; El-Müstedreku Ale's-Sahihayn Hâkim en-Neyşaburi, (Ölm. H. 405) c. 2, s. 416; c. 3. s. 133, 146, 147; El-Burhan, Zerkeşi, (Ölm. H. 794) s. 197; Fethu'l Bari Fi Şerh-i Sahih El- Buhari, İbn-i Hacer El-Askalani, (Ölm. 852) c. 7 s. 104; Usul-u Kâfi, Kuleyni, (Ölm. H. 328) c. 287; El-İmametü vet-Tebşire, İbn-i Babeveyh, (Ölm. H. 329), s. 47 Hadis, 29; Deaimu'l-İslam, Magribi (Ölm. H. 363) s. 35, 37; El-Hisal, Saduk, Ölm. Hicri. 381) s. 403, 550; El-Emali, Tusi, (Ölm. H. 460) Hadis 438, 482, 783. Yine aşağıdaki kitaplarda ilgili ayetin tefsir bölümüne bakınız: Camu'l-Beyan, Taberi, Ölm. H. 310) Ahkamu'l-Kur'an, El-Cessas, (Ölm. H. 370); Esbabu'n-Nuzul, El-Vahidi, (Ölm. H. 468); Zadu'l-Mesir, İbn-i Cevzi, (Ölm. H. 597); El-Cami li Ahakmi'l-Kur'an, Kurtubi (Ölm. H. 671); Tefsir-i İbn-i Kesir, (Ölm. H. 774); Tefsir-i Sealibi, H. 825) Ed-Durru'l-Mensur, Suyuti, (Ölm. H. 911) Fethu'l-Kadir, Şevkani, (Ölm. H. 1250); Tefsir-i El-Ayyaşi, (Ölm. H. 320); Tefsir-i El-Kummi, (Ölm. H. 329); Tefsir-i Firat El-Kufi, (Ölm. H. 352), Mecmeu'l-Beyan, Tabersi (Ölm. H. 560) ve diğer birçok kaynak.

İSLAM

Hayata Işıık Tutan Yol

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ):

إِنِّي تَارِكُ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ: كِتَابَ اللَّهِ، وَعَثَرَتِي أَهْلَ بَيْتِي، مَا إِنْ تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا أَبَدًا، وَإِنَّهُمَا لَنْ يَفْتَرِقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضَ.

(صحيح مسلم، ج ٧، ص ١٢٢، سنن دارمي، ج ٢، ص ٤٣٢، مسند احمد، ج ٣، ص ١٤، ١٧، ٢٦، ٥٩، ج ٤، ص ٣٦٦، ٣٧١، ج ٥، ص ١٨٢، مستدرک حاکم، ج ٣، ص ١٠٩، ١٤٨، ٥٣٣، و...)

Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmaktadır: “Ben sizin aranızda iki paha biçilmez emanet bırakıyorum: -Biri- Allah’ın kitabı ve -diğeri- itretim, Ehl-i Beytim. Bu ikisine sımsıkı sarıldığınız müddetçe asla sapmazsınız. Bu ikisi Kevser havuzunun başında bana ulaşınca kadar birbirinden ayrılmazlar.

(Sahih-i Müslim, c.7, s.122; Sünen-i Daremî, c.2, s.432; Müsned-i Ahmed, c.4, s.14, 17, 26, 59, c.4, s.466, 471, c.5, s.182; Müstedrek-i Hâkim, c.4, s.109, 148, 533 vs...)

İSLAM

Hayata Işık Tutan Yol

BAKIR ŞERİF KAREŞÎ

Çeviren:
EMİN AYBACI

Tabbik-Tashih:
CAFER BENDİDERYA

Dünya Ehl-i Beyt (a.s) Kurultayı
2011

نام كتاب: الاسلام منهج مشرق للحياة
نويسنده: باقر شريف القرشي
تهيه كننده: اداره ترجمه، اداره كل پژوهش جمع جهاني
اهل بيته^٨
مترجم: أمين آيباجي
زبان ترجمه: تركي



İSLAM HAYATA IŞIK TUTAN YOL

Yazar: Bâkır Şerif KAREŞÎ

Mütercim: Emin AYBACI

Tatbik-Tashih: Cafer Bendiderya

Hazırlayan: Tercüme Bürosu, Genel Araştırma Bürosu
Kültürel Yardımcılık,

Baskı: Mucab

Baskı Sırası: 1. Baskı

Baskım Tarihi: 2011/1432

Yayımlayan hazırlayan: Dünya Ehl-i Beyt (a.s) Kurultayı

Tiraj: 3000

ISBN: 978-964-529-671-9

Site : www.ahl-ul-bayt.org

e-mail: info@ahl-ul-bayt.org

Baskı Hakları Yayıncıya Aittir

İÇİNDEKİLER

YAYINCININ ÖNSÖZÜ	17
TAKDİM	19
GİRİŞ İNSANIN DEĞERİ VE İSLAM'DAKİ ÖNEMİ	23
1- Can Güvenliği	24
Sünnet-i Şerifte.....	25
Kıyas	26
Kasıtlı Öldürmenin Diyeti	28
2- Korkutmanın Haram Oluşu	28
3- Eziyet Etme ve Küçümsemenin Haram Oluşu	29
4- İnsana Küfretmek	29
5- Ayıp ve Kusurları Araştırmak.....	30
6- İnsanı Eksik Görme.....	31
7- Zulüm	32
İNSANIN DURUMU, DOĞUMU VE EĞİTİMİ.....	33
Hamilelik Evresi	33
Sağlıklı Gıdalar	35
1- Ayva	35
2- Süt.....	35
3- Et	36
4- Sebze ve Meyveler	36
5- Yağlı ve Nişastalı Yiyecekler	36
Doğum	37
Bebek İçin Yapılan İslami Törenler	37
1- Ezan ve Kamet	37
2- Bebeğe İsim Vermek	37
3- Akike	38
4- Çocuğu Tıraş Etmek	39
Çocuğun Emzirilmesi	39
İlk Sütün İçeriği.....	39

İlk Sütün Anneye Faydaları	39
Yeni Doğum Yapanların Yemeği.....	40
Yeni Doğum Yapan ve Emziren Kadınlara Tavsiyeler.....	41
1- Çamaşırların Dezenfekte Edilmesi.....	41
2- Tedirginlikten Uzak Durulması	41
3- Bebeğin Rahat Ettirilmesi.....	41
4- Emzirme İşleminin Düzenlenmesi	42
5- Çocuğun Eğitiminin, Annenin Gözetiminde Yapılması.....	42
6- Annenin, Çocuğundan Ayrılmaması	42
7- Çocuğun Dövülmemesi	43
8- Bebeğin Annesi Tarafından Emzirilmesi	43
Bebeği Sütten Kesmek	44
Bebeğe Davranış Şekli	44
Annenin Bakımı	45
Bakım Süresi.....	45
Aykırı Teori	45
Aile Çatısı.....	47
1- Sevginin Yayılması	47
2- Yardımlaşma.....	48
3- Müstehcen Sözlerden Kaçınma	49
4- Küsmekten Kaçınma	49
5- Yumuşaklık ve Hoşgörü	50
6- Kocanın, Eşine İkranda Bulunması.....	50
Kocanın, Eşine Olan Sevgisini Göstermesi	50
Çocuk Eğitim Yöntemleri	51
1- Şiddetten Kaçınma	51
2- Yumuşaklıktan Kaçınma	52
3- Çocuğu, Güzel Huylara Alıştırma.....	52
4- Çocuğun Ruhuna Dini Aşılama	52
5- Çocuklara Eşit Davranma	53
6- Müstehcenlikten Kaçınma	53
Ergenlik Çağındaki Çocukların Eğitimi	53
Baba Hakları	54
Anne Hakları.....	55
Şerî Hükümlere Mükellef Kılınma.....	56
SAĞLIK DURUMU	57

Resûlullah (s.a.a) Ve Vasilerinin Tıpla İlgilenmeleri.....	57
1- Resûlullah'ın (s.a.a) Hadisleri.....	57
2- Emiru'l-Müminin İmam Ali (a.s)'den.....	58
3- İmam Cafer Sadık (a.s)'tan.....	59
Mide Bozukluğu.....	60
Yürüyerek Yemek Yemek	60
İmam Rıza (a.s) ve Altın Risale	60
Batılı Doktorların İslam'ı Methetmeleri.....	61
Temizlik.....	62
Kur'an Işığında:.....	62
Sünnet Işığında:.....	63
Temizliğin İçerdiği Unsurlar:	63
Birincisi: Gusûl	64
1- Cenabet	64
2- Aybaşı.....	64
3- İstihaze	65
4- Loğusalık Akıntısı	65
5- Ölüye Dokunma	65
Müstehap Gusüller	65
İkincisi: Abdest	66
Abdestin Faydaları:	66
Üçüncüsü: Dış Temizliği	67
Dördüncüsü: Küçük Ve Büyük Abdest Sonrası Temizlenme	68
Beşincisi: Tıraş Olma Ve Tırnakların Kesilmesi	68
Spor	69
1- Yarış	69
2- Atıcılık.....	69
3- Av	70
Namazın Sportif Faydaları.....	70
1- Dr. Mustafa el-Haffar	70
2- Dr. Faris Gazuri.....	70
Orucun Sağıksal Faydaları.....	71
Dinlenme.....	72
YİYECEK VE İÇECEKLER	73
Yiyecekler.....	73

Dengeli Beslenme	73
Kur'an-ı Kerim'de.....	73
Mübarek Sünnet	74
Resûlullah (s.a.a)'ın Hadisleri.....	74
İmam Cafer Sâdık (a.s).....	75
İmam Ali Rıza (a.s)	75
Şiddetli Zararlar	75
1- Şişmanlık	75
2- Sindirim Sisteminin Hasar Görmesi.....	76
3- Soyun Azalması	76
4- Düşünme Yeteneğinin Gerilemesi	76
Nasıl Yememiz Lazım?	76
1- Yemeği Çiğnemek.....	76
2- Yemeğin Soğukluğu	76
3- Tok Karnına Yemek Yemek.....	77
Haram Kılınan Yiyecekler	77
1- Murdar (Ölü Eti)	78
2- Domuz Eti	78
3- Boğularak Ölen Hayvanın Eti.....	80
4- (Ağaçla vb. ile) Vurularak Öldürülen Hayvanın Eti	80
5- Yüksek Bir Yerden Düşerek Ölen Hayvanın Eti	80
6- Başka Bir Hayvanın Boynuzlaması Sonucu Ölen Hayvanın Eti	80
7- Yırtıcı Hayvanların Parçaladıkları Hayvanlar	80
İçecekler	81
Su.....	81
Önemi:	81
Su İçmekten Lezzet Almak.....	82
Su İçmekten Tat Almak	82
Su İçme Şekli	82
Su İçerken Dua Etmek	83
Suyun Temizliği	83
Alkollü İçki.....	83
Korkunç Zararları.....	85
1- Soya Zarar Vermesi.....	85

2- Kan ve Kalbe Verdiği Zararlar	85
3- Karaciğer ve Böbreklere Verdiği Zararlar	86
4- Mideye Etkisi	86
Alkollü İçkiyle Mücadele Yöntemleri.....	87
CİNSEL HAYAT.....	89
Evliliğe Teşvik Etmek	89
1- Evlilik, İslâmi Bir Sünnettir.....	89
2- Evlilik, Dini Korur	90
3- Evli İnsanın İbadeti	90
4- Bekârlar, Ölülerin Rezilleridir	90
5- Hayırlı Zevce, En Büyük Kazançtır	91
6- Erken Evlilik	91
7- Mihri Azaltmak.....	91
Asrımızda Mihrin Pahalılığı	92
Erkeğin, Eşi Üzerindeki Hakları	93
1- Erkeğe İtaat	93
2- Evde Bulunmak.....	94
3- Edepli Olma	94
Kadının, Kocasını Üzerindeki Hakları	95
1- Nafaka Hakkı	95
Nafaka Çeşitleri.....	95
a) Mesken.....	95
b) Yemek.....	95
c) Elbise	95
d) Yatak ve sergi	95
e) Temizlik Edevatları	96
2- Adalet ve Güzel Davranış.....	96
3- Aynı Yatakta Yatmak.....	96
4- Cinsel İlişki.....	96
Zevk Alma Şekli	97
Cinsel Sapkınlıklar	97
Zina.....	97
Büyük Zararları	98
1- Zührevi Hastalıklar.....	98
2- Akıntı Hastalığı	98

3- Sifilis Hastalığı.....	99
4- Yumuşak Apse.....	99
Şiddetli Cezası.....	99
Eşcinsellik.....	100
Cezası.....	100
İngiltere’de Yasal Olması	101
Mastürbasyon.....	101
Adet Halindeki Kadınla Cinsel İlişkiye Girmenin Haram Oluşu	101
KONUŞMAK VE YÜRÜMEK.....	103
Konuşmak.....	103
Konuşmanın Gerçeği.....	103
1- Güzel Söz.....	104
2- Güzel Konuşma.....	104
3- Nasıl Konuşmalıyız?	105
a) Anne ve Babamızla Nasıl Konuşmalıyız?	105
b) Öğretmen ve Hocalarla Konuşmak	108
Konuşma Türleri	109
1- Doğruluk.....	109
Doğruluğun Türleri	110
a) Sözünde Durmak	110
b) Emanet.....	110
c) Toplumsal Meselelere Bağlantılı Olması	111
2- Yalan	111
Yalanın Türleri	112
1- Hadis Uydurmak	112
2- Yalancı Şahitlik.....	113
3- İftira	114
4- İnsanın Verdiği Sözde Durması	114
5- Söz Taşımak.....	115
6- Gıybet	116
7- Alay Etmek	118
8- Ayıplama ve Lakap Takma.....	119
9- Boş Konuşmak	119

10- Küfürbazlık ve İnsanları İtham Etmek	120
Yürümek	121
Yeryüzünde nasıl yürürüz?	121
Yürümenin Çeşitleri	124
İtaat	124
a) Farz	124
b) Müstehap.....	125
1- Mescid-i Haram'a Yürümek	125
2- İmam Hüseyin (a.s)'i Ziyaret Etmek İçin Yürümek	125
3- İnsanların İhtiyaçlarını Gidermek	126
Haram Yürüyüş	126
Mümini Çekiştirmek.....	127
ARKADAŞLAR, KOMŞULAR VE AKRABALAR.....	129
Arkadaşlığın Önemi	129
Kimlerle Arkadaş Olmalıyız?	130
Psikolojik Etkisi	130
Güzel Sıfatlar	130
Sadıklar (Doğrular).....	131
Güvenilir İnsanlar	131
Kötü Sıfatlar.....	131
Arkadaşlığın Sınırları	132
Arkadaşlık Hakları	133
Arkadaşlara Nasihat	134
Komşuluk.....	134
Kur'an-ı Kerim Işığında	135
Sünnet Işığında.....	135
Komşuyu Belirlemek.....	136
İmam Cafer Sâdık (a.s)'ın Komşusu	136
İmam (a.s)'ın, Komşularına Duası	136
Tuhaf Bir Hikâye.....	138
Batıda Komşuluk İlişkilerinin Bitmesi.....	138
Akrabalar	138
Kur'an-ı Kerim Işığında	139
Sünnet Işığında.....	139
İSLAMİ İLKELER ÜZERİNE KİŞİLİĞİ İNŞA ETMEK.....	145

“İslami Terbiye Üzerine Bir Bakış”	145
Bencilliği Reddetmek	145
Toplumsal Bilinç	146
Nefis Terbiyesi	147
İradeyi Güçlendirmek	150
Sabırla Donanmak	152
Kur’an-ı Kerim Işığında	152
Sünnet Işığında	153
Sabrın Türleri	153
Cesaret	155
Edebi Cesaret	156
Hilim	161
Kur’an-ı Kerim Işığında	161
Sünnet Işığında	162
İyilik Yapmak	165
Affetmek	165
Cömertlik	168
Fedakârlık	169
İffet	171
Kanaat	172
Kötü Sıfatlar	174
Öfke	174
Kötü Mizaç	175
Hırs	176
Cimrilik	177
Kur’an Işığında	177
İKTİSADÎ HAYAT	179
Çalışmaya Önem Vermek	179
Mal, Allah’ın Malıdır	180
Özel Sektörün Malı	181
Malları Arttırmak	181
1- Faiz	181
2- İhtikâr	182
3- İçki ve Uyuşturucu Satışları	183
4- Aldatmak	183
5- Ölçü ve Tartıyla Oynamak	183

Mal Sahibinin Kendi Malındaki Kullanma Hakkını Engellemek	184
Savurganlık	184
Dengeli Harcamak	184
Devletin Malları	185
Mali Vergiler	186
Zekât	186
Kimin Zekat Vermesi Gerekir?	187
Zekat Hangi Mallardan Verilmesi Gerekir?	187
Zekât Müstehakları	187
Fitra Zekâtı	189
Humus	189
Hangi Mallardan Humus Vermek Gerekir?	190
Humusun Harcanması Gereken Yeler	191
İNSANIN SONU	193
Ölümün Kesinliği	193
Ruhun Kalıcılığı	196
Vasiyet	197
Tövbe	197
Rıza ve Mutmain Olma	197
İhtizar Halindeki İnsanı Kibleye Çevirmek	198
İki Şahadeti Telkin Etmek	199
Cenaze Hazırlığı	199
1- Gusül	199
2- Keflenmesi	199
3- Cenaze Töreni	200
Cenaze Namazı Kılmak	200
Defin	201

YAYINCININ ÖNSÖZÜ

Şüphesiz kültürel savaşta içinde olduğumuz bu asırda etkili tebliğ metotlarından yararlanarak kendi ideallerini yayabilen her mektep, bu alanda öncü olup dünya insanların düşüncesine etki edecektir.

İran’da İslam inkılâbının zafere ulaşmasından sonra dünya, gözünü bir kez daha İslam dini, Şia kültürü ve Ehl-i Beyt (a.s) mektebine dikmiştir. Düşmanlar bu fikrî ve manevî gücü ortadan kaldıracılabilmek, dostlar ve taraftarlar ise inkılâbî ve kültürel örneklerden ilham alıp onları izleyebilmek için bu asil ve tarih yaratan kültürün merkezine göz dikmişlerdir.

Dünya Ehl-i Beyt (a.s) Kurultayı, Resulullah (s.a.a)’ın Ehl-i Beyt’inin izleyicileri arasında karşılıklı yardımlaşma, fikir alış-verişi, vahdet ve birliğin zaruretinin bilincinde olarak, dünya Şiileri ile faal bir ilişki oluşturma amacıyla, konferanslar düzenleme, kitap basma, telif eserlerini tercüme etme ve Şia düşüncesi alanında insanları bilgilendirme vasıtasıyla Ehl-i Beyt ve Muhammedî öz İslam kültürünü yaymak için Şia’nın işbilir, büyük ve yaratıcı gücünden ve Caferî mektebi düşünürlerinden yararlanarak, bu meydana ayak basmıştır. Rabbimize şükürler olsun ki, büyük rehberimiz Ayetullah Hameneî’nin (Allah onun varlığını başımızdan eksik etmesin) özel yönlendirmeleriyle, bu hassas ve kültür yaratıcı meydana çok önemli adımlar atılmıştır. Gelecekte bu nurlu ve asil hareketin günden güne hızlanıp büyümesini, günümüz dünyasının ve Kur’an ve Ehl-i Beyt (a.s)’in berrak maarifine susayan insanların bu mektebî maneviyatın, irfanî mektebin ve velaî İslam’ın kaynağından daha fazla yararlanmasını ümit ederiz.

Ehl-i Beyt (a.s)’in kültürünün sağlam, mantıklı, üslubuna uygun ve doğru bir şekilde sunulması durumunda uyanış, hareket ve maneviyat sancaktarları olan Resulullah (s.a.a)’ın Ehl-i Beyt (a.s)’inin mirasının kalıcı cilvelerini dünya insanların gözleri önüne serebileceğine, zuhur asrının eşliğinde Hz. Mehdi (a.f)’nin evrensel hükümetine susamış olan yorgun dünyayı modern cehaletten ve dünyayı

sömürenlerin başına buyruk hareketlerinden, ahlak ve insanlığa aykırı kültürlerden kurtarıp hürleştireceğine inanıyoruz.

İşte bu nedenle, bu doğrultuda yazar ve araştırmacıların araştırma eserlerine ve ilmi faaliyetlerine kucak açıyor ve kendimizi bu yüce kültürün yayılması için çaba harcayan yazar ve mütercimlerin hizmetçisi olarak biliyoruz.

* * *

Elinizdeki kitabı hazırlayan değerli yazar “Bakır Şerif Kareşi”ye ve eseri Türkçeye kazandıran Sayın “Emin AYBACT”ya teşekkür ediyor ve çalışmalarında başarılar diliyoruz.

Yine, bu eserin hazırlanmasında emekleri geçen tercüme bürosundaki aziz kardeşlerimize ve sadık arkadaşlarımıza tüm samimiyetimizle teşekkür ediyor, kültürel cihad meydanında bu küçük adımın mevlamızın rızasını kazanmasını temenni ediyoruz.

Dünya Ehl-i Beyt Kurultayı

Kültürel Yardımcılığı

TAKDİM

1- İslam dininin tüm amacının; namaz, oruç, zekât ve hac gibi birtakım dini uygulamalardan ibaret olduğunu, başka davalar, düşünceler ve davranışlar üzerine yoğunlaşmadığını söylemek insaftan değildir. Ayrıca hüküm ve yönetim hakkında veya iktisadi, siyasi konularda etkin olmadığı söylenemez. Böylesi bir söz, basit olur ve insan hayatının tüm alanlarında, hatta psikolojik ve toplumsal alanlarında bile etkin olan İslam'ın gerçeğini yansıtmaz. İslam dininin, kesin çözümler sunmadığı hiçbir alan yoktur. Rivayetlerin belirttiğine göre, tırmalamanın diyeti bile belirtilmiştir. Bunu inkâr edenler ise ancak kibirli veya cahillerdir. Bu İslami araştırma da bunu izah etmek ve bu konudaki metinleri öne sürmek için kaleme alınmıştır.

2- İslam; Allah'ın, kullarına bahsettiği hediyesi ve direklerini yükselttiği rahmetidir. Allah, kullarını İslam ile en doğrusuna hidayet eder, kölelikten kurtarır, kâinat kapsamınca onlara güzel ufuklar açar. Bu ufuklarla akıllarını arttırır, davranışlarını düzeltir, hiçbir sapma veya yamulma olmayan doğru yola hidayet eder.

Müslümanlar, ilk dönemlerinde dünya halklarını ve ümmetlerini fethedip özgürleştirerek İslami öğretileri yerleştirmişlerdir. Bu öğretiler gelişme ve yaratıcılığı, güven ve zenginliği yaymayı, cehaleti önlemeyi, ilmi yaymayı, fakirlik ve mahrumiyeti bitirmeyi hedeflemiştir. Irk ve dillerinde farklı olan o ümmetler arasında birliği sağlamışlardır. Aralarındaki ayırıcı tutumları yok etmişlerdir. Alçalmaya ve geri kalmaya sebep olan günah mazharlı adetler sona erdirilmiştir. İslam sancağı altında yaşayarak onun berrak suyundan içmişlerdir. Dolayısıyla o ümmetler hayatlarını İslam değerleri ve ilkeleri üzerine kurmuşlardır. Korku ve azaptan sonra güvenlik ve fakirlik ve mahrumiyetten sonra da zenginlik olmuştur. İslami düzen ve ilkelerde, hedefledikleri hayata ulaşmayı görmüşlerdir.

3- İslam, insana derinlemesine ve kapsayıcı şekilde bakmıştır. Nitekim ona daha fazla değer verip onu onurlandırmış, ona en güzel sıfatları kazandırmıştır. Öyle ki onu yeryüzünde Allah'ın halifesi

kılmış, diğer yarattıklarının üzerinde bir sancak haline getirmiş ve tüm canlılardan ayırmıştır. Allah, insana fikirsel güçler ve fevkalade yöntemler bahşetmiştir. Bunlarla, insanı birçok yaratmış olduğu varlıktan üstün tutmuştur. Tüm canlıların efendisi olması için yeryüzünde onu kendi halifesi olarak karar kılmıştır. Bu durum insanın farklı ufuk ve gezegenleri keşfetmesini, dış uzayda yüzmesini, yeryüzü zenginliklerini çıkarmasını, yaşadığımız bu dünyayı tüm boyutlarıyla resmetmesini sağlamıştır.

Allah (c.c), insana bu kabiliyetleri vererek toplumun diğer bireylerine feyiz ve ihsan kaynağı olmasını ve tüm meselelerini iyileştirmesini istemiştir. Ancak çok üzücüdür ki insanın ilmi yetenekleri tüm insanlık için felaket olmuştur. Zira dünyada yaşanacak bir gölge dahi bırakmayan genel tahrip vesilelerini icat etmiştir.

4- İnsanlık, yaptığı deneyler ve yönetim ve toplum dünyasında geliştirmiş olduğu sistemlere rağmen hiçbir şekilde mutluluğunun güvencesini veren ve amaçladığı rahatlık ve istikrara kavuşturan gelişmiş bir toplumsal sistem kurmayı başaramamıştır. Dolayısıyla insanlık azap içinde kalmıştır. Özellikle Batıda durum böyledir. Zira mihnet ve sıkıntılara batmış, toplumsal bağları yok olmuştur. Babanın çocuklarıyla, kardeşin kardeşiyle bir bağı kalmamıştır. Yaşlılar köpeği dost ve eğlendirici edinmişlerdir. O kadar ki köpeklere özel bir mezarlık tesis edilmiştir. Hangi kayıp bunun gibi olabilir, zira insan, başıboş hayvanlarla aynı muameleyi görmektedir.

5- İslam ise, Allah'a şükürler olsun ki, asalet ve yaratıcılığa dayalı aydınlatıcı bir sistem inşa etmiştir. Kapsayıcı ve tüm sistemlerden farklı olarak tüm insanlığın meselelerini ele almış ve düzenlemiştir. Öğretileri, insan benliğinin derinlerine ve kalbinin içine kadar işlemiştir. İnsan, hayatında hiçbir ışık izi bırakmayan şer ve kötü güdülerini engellemiştir. Nefisleri ıslah etmek için haram kıldığı güdüler arasında; insanın kardeşine karşı kibirlenmesi, insanları büyük bir kötülüğün içine sürükleyen haset, insanlara zarar vermeye çalışmak, her tür zulüm, hile ve hayatın gelişip düzelmesini engelleyen diğer kötü vasıflar vardır.

6- İslam'ın ölümsüz risaletinin insan hayatını kapsayıcı olarak düzenlemesi sadece bir açıdan olmamıştır. Nitekim hayatın tüm ayrıntılarını ve parçalarını derinlemesine kapsamıştır. İnsanın mutluluğu ve zorluklardan kurtulması için kapsayıcı ve yapıcı

yöntemler oluşturmuştur. Yerleştirmiş olduğu yöntemlerden biri de tıbbın insanlığı koruması adına sağlık sistemleri kurmasıdır. Nitekim yemek ve içmekte ve hayatın diğer gerekliliklerinde israfa gidilmesini yasaklamıştır.

Allah (c.c) şöyle buyurmaktadır: “Yiyin, için, ancak israf etmeyin. Allah müsrifleri sevmez.”

Şüphesiz ki tıp açısından yemekte aşırıya kaçmanın olumsuz etkileri vardır; kalp damarı tıkanıklığı yapar, yüksek tansiyon ve şeker hastalığı gibi diğer hastalıklara da sebep olur. Bu kitabın bölümlerinde bu ve konuyla ilgili diğer durumlardan ayrıca bahsedeceğiz.

7- İnsanlık bu dönemlerde ahlak ve davranışlar açısından bir kriz yaşamaktadır. Hayatta sadece maddiyata önem verir olmuştur. Buna sahip olmak için de her tür zulüm, hile, faiz ve diğer günahlara başvurulmuştur. Nitekim özellikle siyaset ve yönetimde manevi değerler rafa kaldırılmıştır. Büyük ülkeler sahip oldukları tüm güçler ve tahrip edici yöntemleriyle zayıf ülkeleri sömürmeye ve iktisadi zenginliklerini ele geçirmeye yönelmişlerdir. Daha çok güç sahibi olabilmek için de var gücüyle dini ve toplumsal değerlerini yok etmeye çalışmaktadırlar.

Sömürülen halklara felaketleri sürükleyen bu karanlık kâbustan kurtulmanın tek yolu ise İslamî değerleri ve gerçek adalet ile gerçek hakkı ikamet etmeyi amaçlayan asil hedeflerini yaymaktır.

Toplumu ıslah etmek ve herkesin rahata kavuşacağı adil yönetimi kurmak, ancak siyaset ve toplum dünyasında İslam'ın aydınlatıcı öğretilerini yaşatmakla olur.

8- Bazı siyasi kurumların İslam için teröre sebep olduğunu söylemelerinden daha mantıksız bir şey yoktur. Nitekim peygamberler efendisi Muhammed (s.a.a)'in davet ettiği Allah'ın dini İslam'da böyle bir suçlamanın gerçekliği olamaz. İslam, tüm güçleri ve değerleriyle teröre karşı savaşı. Teröre davet edenleri ve uygulayanları da cezalandırır. Buna delil olarak Allah (c.c)'ın şu ayeti yeter: **“Allah ve Peygamberi'yle savaşan ve yeryüzünde bozgunculuk çıkarmaya çalışanların cezası, ancak öldürülmeleri veya asılmaları veya ellerinin ve ayaklarının çapraz olarak kesilmesi yahut o bölgeden sürgün edilmeleridir.”**

Yeryüzünde bozgunculuk yapanlara şiddetli ceza uygulanır; o da ölüm, asılmaları, ellerinin ve ayaklarının çapraz olarak kesilmesi veya o bölgeden sürgün edilmeleridir.

İslam, teröre bu şekilde bakar ve onu yeryüzünde bozgunculuk yapmak olarak anlatır. Cezası ise ölüm ve diğer cezalardır.

9- Bu araştırmamızda, insanın doğumundan hayatının son anına kadar İslam'ın ölümsüz değerleriyle ona eşlik etmesi ele alınmıştır. Nitekim davranışlarının her yönü için kurallar belirlemiş, bu kurallar ile dakik ve kapsayıcı bir şekilde ıslah ve terbiye etmeyi amaçlamıştır. Bu sayede insan, İslam'ın kazandırdığı değerler ile hayatında mutlu ve yetişmesinde ve hayatının diğer alanlarında seçkin olur.

Öyle görüyorum ki, İslam dini gibi hiçbir semavi din insanı ıslah etmemiş, fikirsel ve toplumsal yerini yükseltmemiştir. Zira İslam, Allah (c.c)'ın dinidir ve Allah (c.c) bu dine razı olmuş, onun direklerini doğrultmaları ve onları en doğru ve en sağlam yola hidayet etmek için kullarına İslam'ı bahşetmiştir. Allah'tan dileğim, İslam'ın görkemini ve onurunu tekrar kazanması ve Müslümanların İslam sayesinde güzel bir hayat yaşamasıdır. Bu Allah'tan umulur ve Allah buna kâdirdir.

Necef-i Eşref

Mektebetü'l-İmâm Hasan El-Âmme

Bâkır Şerif El-Karaşi

27 Cemaziyülevvel 1425 H.

GİRİŞ

İNSANIN DEĞERİ VE İSLAM'DAKİ ÖNEMİ

İslam insana son derece önem vermiş, onu diğer tüm canlılardan farklı kılmış ve hayatı için onu koruyan gelişmiş bir yol tayin etmiştir. Bu sayede onu sürçmelerden ve felaketlerden korumuş, güven ve bolluk eşliğinde özgür ve onurlu bir hayat güvencesi vermiştir.

Allah (c.c) insana tekrim etmiş, ona, yarattıkları arasında en üstün varlık olan akli vermiş ve bu yüce varlıkla onu diğer canlılardan ayırarak onu, güven ve selamet kıyısına ulaştıracak bir rehber karar kılmıştır. Nitekim insan, aklına itaat ederse suda yol alırken ve kıyıya yanaşırken ona rahmet bahşeder. Hâkim el-Muarra da şöyle der:

İnsan, aklını kullanarak diğer varlıkları kendi hizmetine geçirmiştir. Denizin derinliklerine ulaşip zenginliklerini çıkarmıştır; havada uçmuştur, gideceği yol ve hedefleri önünde duran tüm zorlukları aşmış ve basitleştirmiştir. Öyle ki atmosferin üst tabakalarına çıkmış, dünyanın boyutlarını, tabakalarını, dağlarını ve denizlerini resmetmiş, böylece meydana gelen deprem ve yanardağ taşmalarını keşfetmiştir. Bu kadarla da yetinmeyip uzay gemileri icat ederek birkaç gezegen keşfettikten sonra yaşam koşulları uygun olan bir başka gezegen arayışına çıkmıştır.

İşte insan budur. Allah (c.c) onu akıl ile onurlandırmış ve yeryüzünde onu halifesi kılmıştır ki dünyada adaleti kaim etsin, hak ile yürüsün, hayatın günahlarından uzak dursun, davranışlarında dengeli ve doğru olsun, bencillik, açgözlülük ve zulüm gibi şirretli güdülerini nefsinden uzaklaştırsın, takva ve iman elbisesini giysin, fazilet ve edeplerle hareket etsin.

İslam'ın belirlediği kurallar, hüküm ve öğretilerle istediği şey budur. İnsanın Allah (c.c)'ın onurlandıracağı makama gelmesini, dünyada halifesi olmasını, gökler, yeryüzü ve dağların taşıyamadığı emaneti taşımasını amaçlamıştır. Ancak insan bu emaneti taşıyınca zalim ve cahil olmuştur. Çünkü emanetine ihanet etmiştir ve sadece Allah'tan takva ve rahmetini uman bazı müminler emaneti hakkıyla

taşımışlardır. Biz iman ediyoruz ki bu müminler, Ehl-i Beyt imamlarıdır. Onlar ki Arap ve İslam âleminde toplumsal ıslaha davet ettiler, emaneti taşıdılar, insanlığa ihlâs ve iman ile bu emaneti ulaştırdılar, bu yolda en şiddetli baskı, işkence ve zorluklara katlandılar, sonra İslam'ı, Müslümanların haklarını, mazlumların ve baskı görenlerin haklarını savunmak uğruna şeref ve onur meydanlarında şehit oldular.

Her halükarda biz insanın İslam'daki değeri konusuna dönelim. Nitekim onun saygınlığı nedeniyle ve yine güvenini sağlamak ve haklarına riayet etmek için en üstün ve en asil yollar yaşamıştır. Onlardan bazıları şöyledir:

1- Can Güvenliği

İslam, haksız yere kan dökmeyi mutlak surette haram kılmıştır ve onu en çirkin suçlardan, en kötü haramlardan saymıştır. Katili sonsuza kadar cehennem ateşinde yakmakla tehdit etmiştir ki bu da en şiddetli cezalardandır. Bu konudaki bazı ayetler şöyledir:

1- Allah (c.c) şöyle buyurur: **“Kim bir cana kıyma veya yeryüzünde fesat çıkarma (suçu) olmaksızın bir insanı öldürürse, tüm insanları öldürmüş gibi olur. Kim de bir insanı diriltirse (ölümünden kurtarırsa), tüm insanları diriltmiş gibi olur.”**¹

Kur'an'ın nasıl da cana kıymayı tüm insanları öldürmek gibi saydığını görüyor musunuz?

2- Allah (c.c) şöyle buyurur: “Kim de bir mümini kasten öldürürse, onun cezası, ebedi kalacağı cehennemdir. Allah ona gazap eder, ona lanet eder (onu rahmetinden uzaklaştırır) ve ona pek büyük bir azap hazırlamıştır.”²

Katil, sonsuza kadar cehennemde kalma cezasını hak eder. Bu da en şiddetli azap ve cezalardandır.

3- Allah (c.c) şöyle buyurmuştur: “Onlar, Allah ile birlikte başka bir ilaha yalvarmazlar; Allah'ın haram kıldığı canı haksız yere

1– Maide: 32.

2– Nisa: 93.

öldürmezler ve zina etmezler. Kim bunları yaparsa, cezasını bulur. Kıyamet günü azabı iki kat olur ve orada zillet içinde sürekli kalır.”¹

Kur'an-ı Kerim; şirk, kâfirlik, cana kıyma ve zinayı cezalandırma ve cehennemde ebedi azap görme konusunda eş tutmuştur.

Sünnet-i Şerifte

Kur'an-ı Kerim öldürme suçunu şiddetli gördüğü gibi sünnette de insanlar bundan sakındırılmıştır. Bu konudaki bazı rivayetler şöyledir:

1- Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: *“İnsan, dökülmesi haram kanı akıtmadığı sürece dininde geniş bir yere sahip olur.”*²

İnsan dininde genişlik içerisindedir; ancak öldürme cürmünü işlediği zaman dinden çıkmış olur.

2- Resulullah (s.a.a) şöyle buyurur: *“Allah (c.c) katında dünyanın sona ermesi, bir Müslüman'ı öldürmekten ehvendir.”*³

3- Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurur: *“Allah (c.c) her günahı affedebilir; ancak insanın kâfir ölmesini ve bilerek bir mümini öldürmesini affetmez.”*⁴

4- Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmaktadır: *“Beni hak ile gönderene (Allah'a) yemin ederim ki tüm gökyüzü ve yeryüzü ehli bir Müslüman insanın kanını akıtmakta ortak olsalar ve buna razı olsalar Allah (c.c) onları burunlarının üstüne düşecekleri şekilde ateşe atar.”*⁵

5- İmam Emiru'l-Müminin Ali (a.s), Malik Eşter'e ahitnamesinde şöyle buyurur: *“Dökülmesi helal olmayan bir kanı akıtmaktan sakın. Zira hiçbir şey Allah'ın gazabına haksız yere kan dökmekten yakın değildir, hiçbir şey bundan daha fazla nimeti yok etmez ve süreyi*

1- Furkan: 68-69.

2- Müstedrekü'l-Vesâil: 18/208.

3- Bihârü'l-Envâr: 75/101, Ravzatü'l-Vâizin: 2/460.

4- Şevkânî “Neylü'l-Avtâr”: 7/44. Bu hadisi, siyasi çıkarları uğruna nice canlara kıyan, Müslümanların ülkesinde nice yas ve hüznülere sebep olan Muaviye'den rivayet etmiştir.

5- Furû'u-l-Kâfi: 7/272-273.

kısaltmaz. Kıyamet günü Allah (c.c), kulların birbirlerinin kanlarını dökmeleleriyle ilgili hükümlerini gösterecektir.”¹

Bunun gibi pek çok hadis haksız yere kan dökenlere Allah (c.c)’ın vereceği cezalardan bahsetmiştir. Bu da İslam’ın ne kadar cana değer verdiğini ve saldırılardan koruduğunu göstermektedir.

Kıyas

Katile kıyas yapıp öldürme suçunu işlediğinden dolayı ölüm cezası vermek, güven ve istikrarı sağlayan adaletli bir hükümdür. Bu hüküm çekişmeleri önler ve öldürme eylemini azaltır. Allah (c.c) buyurur ki: **“Ey akıl sahipleri! Kıyasa sizin için hayat vardır; umulur ki takvalı olursunuz.”²**

Abdulkadir Avde şöyle der: “Geçmiş zamanlarda ve günümüzde dünyada kıyastan daha iyi bir ceza yoktur. Zira kıyas, güven ve düzen açısından en adaletli cezadır. Çünkü insan çoğu zaman adam öldürmeye teşebbüs ettiğinde yaptığıнын aynısının başına geleceğini bildiği zaman bunu yapmaz. Nitekim caniyi adam öldürmeye sürükleyen şey hayatta kalma çekişmesi, yenme ve üstünlük kurma sevgisidir. Ancak öldüreceği kişiden sonra kendisinin de hayatta kalmayacağını bilirse öldüreceği kişiyi öldürmekten vazgeçerek kendi canını da koruyacaktır. Öldürmek istediği kişiyi öldürerek yeneceğini düşünse de daha sonra kendisinin başına aynı şeyin geleceğini bilirse öldürme yoluyla yenmekten vazgeçecektir. Her gün gördüğümüz ilmi örnekler de bunu ispat etmektedir. Örneğin sert mizaçlı ve hemen şer ve kötülüğe kalkışan bir adam, karşıdakinin daha güçlü ve güç sahibi olduğunu görürse ve onun da yapacağı saldırının bir benzerini kendisine yapılacağını anlarsa son derece sakin olur ve kavgadan uzak durmaya çalışır. Silahlı kişi de belki hiçbir şekilde saldırmaktan vazgeçmez; ancak karşıındaki adamın da silahlı olduğunu ve saldırının aynısını yapabileceğini anlarsa geri adım atar. Dövüşçü veya boksör kişi de kendisinden daha güçlü ve dayanıklı kişiye meydan okumaz. Ancak kendisinden daha az güce ve dayanıklılığa sahip birini görünce ona meydan okumaktan çekinmez. İnsanın doğası böyledir.

1– Nehcül-Belâga: 443.

2– Bakara: 179.

Bu sebeple şeriat, kısas cezasını getirmiştir. Nitekim cinayete yönlendiren nefsi dürtü olmasına karşın, kısas cezasının karşı dürtü yaratmasıyla cinayetten vazgeçilir. Bu da çağdaş psikoloji bilimiyle tamamen uyum içindedir.”¹

Katâde de şöyle der: “Allah (c.c), insanların alçakları ve cahilleri için kısası bir hayat, ceza ve vaaz olarak kılmıştır. Niceleri vardır ki büyük bir suç işlemeye yeltendiler ve kısas korkusuyla vazgeçtiler. Nitekim Allah (c.c), kısas ile onları birbirlerine zarar vermekten engellemiştir. Allah'ın verdiği her emir, şüphesiz ki içinde hem dünya hem de ahiretin salahını barındırır. Yasakladığı her şey de şüphesiz ki hem dünya hem ahiret için bir fesat barındırır. Allah (c.c), kullarını nasıl ıslah edeceğini daha iyi bilir.”²

Seyid Muhammed Rıza, Tefsir’inde şöyle der: “Basireti güçlü, ümmetlerin maslahatlarını bilen, genel meseleleri kendine veya ülkesine özgü şahsi vicdaniyla değil de genel maslahata göre düşünebilen kişi, kısası (İslam şeriatındaki şekliyle) adalet ve eşitlik, tüm ümmetleri, halkları ve kabileleri terbiye edecek bir ilke olarak görür. Kısası tamamen bırakmak ise suça meyilli olanlara cesaret verir. Bazı Avrupa ülkeleri gibi karşılıklı merhamet, lüks ve bol nimetler içerisinde yaşama koşulları olan yerlerde hapis ve ağır işler korkusu insanları öldürme suçunu işlemekten korkutur olsa da bu her ülke ve her yer için geçerli değildir. Zira bu ve başka ülkelerdeki bazı insanlar, hapsi evinden daha hayırlı gördüklerinden dolayı hapse gitmek için daha kolay suç işlerler.”³

Bazılarının idam cezasının kişisel özgürlükle çeliştiği, çünkü insan hayatının insana ait olduğunu ve kimsenin bu hayata karışamayacağı yönündeki söylemleri ise sözlerin en saçması ve görüşlerin en basitidir. Zira durum böyle ise kanun veya toplum bu özel mülke saldırılmasına nasıl izin verebilir?⁴

İnsan hayatı, selametliği ve kanı ancak başkalarına ibret olsun diye suçluya kısas uygulanarak korunabilir. Eski Arap misalinde de “Öldürmeyi ancak öldürmek engeller” şeklinde geçer. Kur’an-ı Kerim

1– el-Teşrû’l-Cinâi El-İslâmi: 1/464–465.

2– Tefsir-i Taberi: 2/114.

3– Tefsir-i Menâr: 2/124.

4– el-Kısâs Fi’l-İslam: 100.

de kisası en açık şekilde beyan etmiştir: **“Ey akıl sahipleri! Kısasta sizin için hayat vardır.”**¹

Cinayete, en şiddetli ve sert cezaıyla karşılık verilmelidir. Bu ceza ise idamdır ki uygulandığı zaman cinayeti önler.

Kasıtlı Öldürmenin Diyeti

Yüce İslam şeriatı, bilerek öldürme suçu için kısasa denk olan diyet kanununu belirlemiştir. Nitekim maddi ağırlığından dolayı pek çok insan onu ödemekten aciz kalır. Bu diyet ise şöyledir:

- 1- Büyük develerden yüz erkek deve.
- 2- Yüz inek.
- 3- Bin dinar. Dinar ise sarraf ölçeğinin üç çeyreği kadar işlenmiş altın değerindedir.
- 4- Yüz koyun.
- 5- İşlenmiş gümüşten on bin dirhem.
- 6- İki yüz elbise.

Farz olan, bunlardan birini ödemektir. Zikredilen bu altı seçenekten biri, bir yıl içerisinde katilin malından ödenir.

2- Korkutmanın Haram Oluşu

İnsanın saygınlığı ve onuru için İslam’ın öngördüğü hükümlerden biri de içerdiği zulümden dolayı şiddetli bir şekilde korkutmayı yasaklamasıdır. Bu konuda gelen bazı rivayetler şöyledir:

- 1- Resulullah (s.a.a) şöyle buyurur: “Her kim haksız yere bir Müslümana korkutacak şekilde bakarsa Allah (c.c) onu kıyamet günü korkutur.”²
- 2- İmam Cafer Sâdık (a.s) şöyle buyurur: “Her kim bir mümine zarar vermek için bir güç kullanarak onu korkutur da zarar veremezse ateşte

1– Bakara: 179.

2– el-Nizâmu’l-Terbevi Fi’l-İslam: 350.

olur. Ve her kim bir mümine zarar vermek için bir güç kullanarak korkutur da zarar verirse Firavun ve soyu ile birlikte ateşte olur.”¹

Bunlar gibi pek çok hadis, insanları korkutmayı haram kılmıştır.

3- Eziyet Etme ve Küçümsemenin Haram Oluşu

İslam, eziyet etme ve küçümsemeyi haram kılmıştır; çünkü bu ikisi zulüm ve düşmanlık çeşitlerindendir. Eziyet etmenin haram oluşu Kur'an-ı Kerim'de belirtilmiştir. Allah (c.c) şöyle buyurur: **“Mümin erkek ve mümin kadınlara, yapmadıkları bir şeyden dolayı eziyet edenler, şüphesiz, bir iftira ve apaçık bir günah yüklenmişlerdir.”**²

Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “Bir müminin, kardeşine eziyet edici bir bakışla bakması caiz değildir.”³

İmam Cafer Sâdık (a.s) şöyle buyurur: “Her kim bir mümini sahip olduklarının azlığından veya fakirliğinden dolayı küçümser ve zelil görürse Allah (c.c) onu tüm yarattıklarının önünde rezil eder.”⁴

Yine İmam Cafer Sâdık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Her kim miskin veya miskin olmayan bir mümini küçümserse o küçümsemesinden geri dönünceye kadar Allah onu küçümser ve ona gazap eder.”⁵

İnsanın Allah (c.c) katında bir onuru ve makamı vardır ve Allah (c.c), söz veya fiille de olsa insana her türlü düşmanlık göstermeyi haram kılmıştır.

4- İnsana Küfretmek

İnsana küfretmek ise Allah (c.c)'ın insana bahsetmiş olduğu onur ve saygınlıkla çelişir. İslam dini, düşmanlara bile küfretmeyi yasaklamıştır; nitekim Allah (c.c) şöyle buyurur: **“Onların**

1– Usûl-i Kâfi: 2/368.

2– Ahzab: 58.

3– Mecmuatu'l-Verrâm: 1/98.

4– Usûl-i Kâfi: 2/353.

5– Usûl-i Kâfi: 2/351.

(müşriklerin) Allah'tan başka çağırdıklarına küfretmeyin ki, onlar da düşmanlıkla (ve) bilmeyerek Allah'a küfrederler.”¹

Resulullah (s.a.a) da şöyle buyurur: “*Mümine küfretmek fâsıklıktır. Onunla savaşmak kâfırlıktır. Etinden yemek (yani gıybetini yapmak), Allah’a karşı gelmektir. Malına tecavüz etmenin haramlılığı da kanına tecavüz etmek gibidir.*”²

İmam Muhammed Bâkır (a.s) şöyle buyurur: “*Temim oğullarından bir adam Resulullah (s.a.a)’ın yanına gitti ve ona ‘Bana nasihat et.’ dedi. Resulullah (s.a.a) söylediği nasihatler arasında şöyle buyurdu: İnsanlara küfretmeyin ki onların yanında düşmanlık kazanırsınız.*”³

Yine İmam Muhammed Bâkır (a.s) şöyle buyurmuştur: “*Her kim bir mümin hakkında kötü söz söylerse kötü bir ölümle ölür ve hiçbir şekilde hayra dönmez.*”⁴

Küfretmek ve iftira atmak... Tüm bunlar insanın onuruna yakışmayan şeylerdir.

5- Ayıp ve Kusurları Araştırmak

İnsan onuruna yakışmayan çirkin özelliklerden biri de insanların kusurlarını araştırmak ve ayıplarını açığa çıkarmaktır. İslam bunu haram kılmış ve bundan sakındırmıştır. Kur’an-ı Kerim’de de bundan bahsedilmiştir. Nitekim Allah (c.c) şöyle buyurur: “**İman edenlerin içerisinde çirkin işlerin yayılmasını arzu edenlere dünyada ve ahirette acı bir azap vardır.**”^{5 6}

Sünnette de birtakım hadislerde bunu yapmak yasaklanmıştır. Bunlardan bazıları şöyledir:

1- Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “*Ey diliyle Müslüman olup kalbiyle Müslüman olmayanlar! Müslümanların kusurlarını araştırmayın. Zira her kim Müslümanların kusurlarını araştırırsa*

1– En’am: 108.

2– Usûl-i Kâfi: 2/359–360.

3– Usûl-i Kâfi: 2/360.

4– A.g.e: 361.

5– Nur: 19.

6– Usûl-i Kâfi: 2/357.

Allah (c.c) da onun kusurlarını araştırır. Ve Allah (c.c) her kimin kusurlarını araştırırsa onu rezil eder.”¹

İmam Muhammed Bâkır (a.s) şöyle buyurur: “*Mükâfatı en hızlı gelen hayır, iyiliktir. Cezası en hızlı gelen kötülük ise, zulümdür. İnsanın başkalarında görüp de kendisinde görmediği kusurlar olması, kendisinin bırakmadığı şeylerle insanları ayıplaması ve meclisinde oturan kişiye kendisini alakadar etmeyen konularda eziyet etmesi insana ayıp olarak yeter.”²*

İmam Muhammed Bâkır (a.s) şöyle buyuruyor: “*Kulun kâfirliğe en yakın olduğu durum, bir insanla din kardeşliği yapıp da bir gün açığa çıkarmak için kusurlarını araştırmasıdır.”³*

6- İnsanı Eksik Görme

İslam'ın sakındırdığı olumsuzluklardan biri de Müslüman insanı eksik görüp onu ayıplamaktır. Nitekim İmam Cafer Sâdık (a.s)'ın şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: “*Her kim kardeşini görür de onu azarlarsa Allah (c.c) onu dünya ve ahirette azarlar.”⁴*

İmam Cafer Sâdık (a.s) da şöyle buyurur: “*Her kim bir müminin hakkında konuşur da konuştuklarıyla onu ayıplamayı, saygınlığını yok etmeyi ve onu insanların gözünden düşürmeyi amaçlarsa Allah (c.c) onu kendi velayetinden çıkarır ve Şeytanın velayetine verir.”⁵*

Bunlardan başka da Ehl-i Beyt İmamları'ndan bu konuda gelen hadisler vardır. Bu hadislerin hepsi de kesin olarak Müslüman insanın saygınlığını yok etmeye çalışmayı haram kılar ve Müslümanlar arasında sevgi, meveddet, karşılıklı merhamet ve şefkat olması gerektiğini belirtir. Birilerinin diğerlerine eziyet etmesi, onları eksik görmesi veya kötülemesi ise kesinlikle İslam'dan değildir. Zira böyle bir şey Müslümanlar arasında kopukluk ve nefret oluşturur.

1– a.g.e: 355.

2– Usûl-i Kâfi: 2/459–460.

3– a.g.e: 355.

4– a.g.e: 355.

5– a.g.e: 385.

7- Zulüm

İslam'ın haram kıldığı helak edici şeylerden biri de insanın kardeşine zulmetmesidir. İslam dini, zulmü en şiddetli haramlardan karar kılmıştır. Zira zulüm, insanın onuru ve hayatta korkusuzca güven içinde yaşama hakkıyla çelişir. Bunun haramlılığının şiddetiyle ilgili Resulullah (s.a.a) ve Ehl-i Beyt İmamları'ndan pek çok hadis rivayet edilmiştir. Bunlardan bazıları şöyledir:

1- Resulullah (s.a.a) buyurur ki: *“Zulmetmekten uzak durun, zira zulmetmek kıyamet gününün karanlıklarından biridir.”*¹

2- İmam Cafer Sâdık (a.s) şöyle buyurur: *“Her kim bir zalimin zulmünü haklı görürse Allah (c.c) ona zulmedecek birini musallat eder. Dua ettiğinde Allah (c.c) ona icabet etmez ve zulüm gördüğünde de bundan dolayı Allah'tan ecir alamaz.”*²

3- İmam Cafer Sâdık (a.s) şöyle buyurur: *“Zulmü eden, ona yardım eden ve o zulme razı olanların üçü de o zulümde ortaklırlar.”*³

Zalimlerin haşredilecekleri ve açığa çıkarılacakları günde görecekları kısas ve Allah (c.c) katında uğrayacakları azab hususunda nasıl tehdit edildiklerini görüyorsunuz.

İslam, insanın güvenli ve huzurlu bir hayat yaşamasını ister. Öyle bir hayat ki hiç kimse hiç kimseye zulmetmez ve düşmanlık göstermez.

Resulullah (s.a.a)'ın ve Ehl-i Beyt İmamları'nın hadislerinden getirdiğimiz bu örnekler, insanın İslam'daki onur ve önemini, Allah (c.c)'ın yeryüzünde kendisinin bir halifesi olmasını istediğini açıkça göstermektedir. Öyle bir halife ki kanı korunmalı, korkudan güvende olmalı, hayatın her türlü günahlarından uzak olmalıdır.

1- Usûl-i Kâfi: 2/332.

2- A.g.e. 334.

3- A.g.e. 333.

İNSANIN DURUMU, DOĞUMU VE EĞİTİMİ

Allah (c.c)'ın kullarına rahmeti olan İslam'dan başka hiçbir semavi dinin veya sosyal bir mezhebin insanın tüm yaşam evrelerini ele aldığını sanmıyorum. Çünkü İslam, insan daha doğmadan ana rahmindeyken, doğumundan sonra ve çocukluk giysisini üzerinden çıkardığı ana kadar hep onunla beraberdir. İslam, insanı eğitmek ve onu anormallikler ile sapkınlıklardan korumak için yüce eğitim programları oluşturmuştur. Bu programlar, davranışlarında dengeli, ailesi ve toplumu ile etkileşim içerisinde olan ve topluma faydalı bir birey oluşmasını sağlar.

Dolayısıyla İslam'ın, çocuk ana rahminde iken, doğumundan sonra ve eğitimiyle ilgili olan daha başka hususlar için programlarını oluşturduğu sağlık reçetelerine ve doğru yöntemlerine değineceğiz.

Hamilelik Evresi

İnsanoğlunun yaratılışının ilk aşaması, Allah (c.c)'ın kudretinin azametini, benzersiz sanatına ve bu canlı varlığı meydana getirişinin harikuladeliğine tanıklık eder. İnsan, yaratılışının ilk evresinde yumurta¹ ve sperm² hücrelerinin döllenme yoluyla birleşmesinden

1– Yumurta: Yumurta biçiminde çok ufak bir çekirdek, içerisinde protoplazma diye adlandırılan sıvı bir maddeyi ihtiva eden bir kabuk bulunur.

2– Sperm: Fırlayan birçok sperm hücresi döllenme işlemi için yumurtaya yönelir. Yumurta, sperm hücrelerinin kendisine doğru hücum ettiğini hissettiği anda bunların arasından en büyük, en güçlü ve en aktif olanını seçmek için hazırlığa geçer. Aktif sperm hücresi yumurtaya yaklaştığı anda onun bulunduğu yöne doğru yumurtanın yüzeyinde hafif bir şişkinlik belirir, yumurta kabuğu aktif spermin atağına hazırlanmak amacıyla inceler. Daha sonra aktif sperm hücresi yumurtanın şişkin kısmına hücum eder, kafasıyla onu deler ve içine girer fakat kuyruğu dışarıda kalır. Yumurta, aktif hücrenin kuyruğu kopana kadar kasılarak küçülür. Bu şekilde aktif sperm hücresi yumurtanın içine karışmış olur. Böylece döllenme işlemi tamamlanmıştır.

oluşan küçük bir hücreden ibarettir. Her iki hücre, birleştiği zaman insan türünde bir varlık üretirler. İşte o anda Allah (c.c)'ın isteği üzerine bunun erkek veya dişi olacağı belirlenir ve kendisinde tüm nitelik ve özellikler -kalımcıların açıkladıkları gibi- işlenir.

Bundan sonra biz de İslam kültüründen, hamilelerin hamileliklerini etkileyen birtakım özellikleri aktaracağız.

Bir süre sonra yumurta rahim tüpü içerisinde ilerleyerek rahme iner. Burada rahmin iç duvarlarından birine yapışır, böylece gelişme süreci başlamış olur. Dokular ve yaşamsal organik sistemler de oluşmaya başlar. Genellikle hamileliğin ikinci ayında sırasıyla uzuvlar, gövde ve baş oluşur. Bu oluşum 'plasenta' adı verilen sağlam ve kalın bir zarla kaplanır. Plasentanın görevi cenini korumak ve duvarlarına yayılmış olan kılcal damarlar vasıtası ile anne kanını emerek onu beslemektir. (Bu kan hamilelikten önce ve sonra adet kanaması şeklinde görülür.) Bu beslenme şekli hayret verici kimyasal bir işlemdir. Bu işlem daha çok bitki köklerinin topraktan suyu emmesine benzer. Plasentanın oluşumunun tamamlanmasından sonra içerisinde, süzülen rahim suyu ve etrafındaki zarlardan 'amnios sıvısı' olarak adlandırılan soluk sarı bir sıvı oluşur. Bu sıvının işlevleri: Cenini annenin hareketlerinden kaynaklanan sarsılmalardan ve çarpmalardan korumak, cenine uygun ortam sıcaklığını oluşturmak, rahim boynunu sınırlamak ve doğum esnasında genişlemesini sağlamaktır. Bununla beraber doğum öncesi, ceninin güzergahını dezenfekte ederek temizler, doğum esnasında rahmin basıncını ayarlayarak ceninin çıkışını kolaylaştırır. Ve buna benzer daha başka fonksiyonları da vardır.

Plasentanın, içerisindeki sıvının ve ceninin oluşumundan sonra göbek kordonu ortaya çıkar. Uzunluğu yarım metre civarında veya daha fazladır. Görevi, ceninin beslenmesini sağlamak amacıyla ana kanını cenine taşımak ve ceninden çıkan kanı dışarı atmaktır.-Daha sonra bu kan annenin adet kanına karışır.-

Cenin ana rahminde meydana gelişi bu şekildedir. Allah (c.c) kitabında şöyle der: **“Andolsun ki, biz insanı süzülmüş bir çamurdan yarattık. Sonra onu, oturaklı bir karargâhta bir nutfe (tohum) yaptık. Sonra o damlayı bir pıhtıya dönüştürdük, bu pıhtıyı bir et parçasığına dönüştürdük, bu et parçasığını bir takım kemiklere çevirdik, derken bu kemiklere bir et giydirdik; sonra ona bambaşka bir yaratık olarak hayat verdik. Bak ne şanlı o Allah, yaratanların en güzel!”** [Mü'minûn: 12-14 ayetler]-el-Nizamu'l-Terbevi Fi'l-İslam: 58-59.

Sağlıklı Gıdalar

Kesin olan şu ki sağlıklı gıdalar, ceninin körpelik ve güzelliğini etkiler. Nitekim İslam, hamile kadınların yemeleri gereken bazı gıdalar üzerinde önemle durmuştur. Bunlardan bazıları şöyledir:

1- Ayva

Ayva meyvelerin en lezzetlilerinden ve en vitaminli olanlarından. “A” ve “B” vitaminleri, içerdiği vitaminler arasındadır. Kalbi güçlendirir ve canlandırır. Tüberküloz, bağırsak kanaması ve mide kanaması hastaları vs. için önerilir.¹

İslam, hamile kadınların ayva yemelerini özellikle vurgulamıştır. Nitekim bir hadiste ayva yiyen hamile kadının bebeğinin daha güzel kokulu ve daha duru renkli olduğu belirtilir.²

Başka bir hadiste de şöyle rivayet edilir: İmam Cafer Sadık (a.s), güzel yüzlü bir gence bakarak şöyle buyurdu: “*Bu gencin babası ayva yemiş olmalı*”³. Tertemiz Ehl-i Beyt İmamları (a.s) ayvanın hamile kadınlar tarafından yenilmesini, cenine olan faydalarından ötürü teşvik etmişlerdir.

2- Süt

Süt, faydalı içeceklerden biridir. İslam, hamile kadınların süt içmelerini teşvik eder. Resûlullah (s.a.a) şöyle buyuruyor: “*Hamile kadınlarınıza süt içirin, zira süt çocuğun aklını geliştirir.*”⁴

Cabir, Resûlullah’a (s.a.a) “ey Allah’ın Resûl! Tedavi olmalı mıyız?” diye sorulması üzerine Allah Resulü’nün (s.a.a) şu yanıtı verdiğini rivayet eder: “*Evet, tedavi olmalısınız. Zira Allah (c.c) indirdiği her derdin dermanını da indirmiştir. Size inek sütünü tavsiye ederim, çünkü o, her türlü rahatsızlığı önler.*”⁵

Nitekim tertemiz Ehl-i Beyt İmamları (a.s)’ndan sütün içilmesini teşvik edici birçok hadis rivayet edilmiştir. İmam Cafer Sadık (a.s)

1– el-Ğezâ-u Lâ’d-Deva: 110.

2– Vesâilü’ş-Şîa: 15/133.

3– Vesâilü’ş-Şîa: 15/134.

4– Remzu’l-Sihha Fi Tıbbi’n-Nebi Ve’l-Eimme (a.s): 10.

5– Müstedreku’l-Vesâil: 16/374.

şöyle der: “Süt, peygamberlerin gıdasıdır”¹. Yine zayıflığından yakınan bir adama buyurmuştur ki: “Sen süt içmelisin. Zira süt; et üretir, kemiği ise sağlamlaştırır.”²

Modern tıbbi araştırmalar, tertemiz Ehl-i Beyt İmamlarının (a.s) sütün faydalarıyla ilgili söylemlerini ispatlamaktadır. Araştırmacı Rus doktor Matşenkov şöyle der: “Yoğurdun sürekli olarak tüketilmesi bağırsakları mikroplardan arındırır. Zehirlenmeye neden olan mayalanma ve parçalanmaları önler. Güçsüzlük, sertlik ve kuruluk gibi yaşlanma belirtilerini geciktirir.” Doktor, görüşlerini kendi üzerinde deneme maksadıyla çok miktarda yoğurt yemiş ve bunun birçok faydasını görmüştür. Yoğurdun ne denli önemli olduğu anlaşıldıktan sonra ecza depolarında süt mayasından yapılmış haplar görülmeye başlandı. Doktorlar bu hapları bağırsak küflenmesinden şikâyetçi olanlara vermektedirler.³

Sütün bu ve buna benzer birçok faydası vardır. Nitekim tertemiz Ehl-i Beyt imamları (a.s) sütün vücut sağlığı için önemli unsurlardan biri olduğunu ifade ederek, hamile kadınların ve diğer insanların süt içmeleri gerektiğini vurgulamışlardır.

3- Et

Hamile kadınların et tüketmeleri gerekmektedir. Çünkü et, onun ihtiyaç duyduğu proteinleri içerir.

4- Sebze ve Meyveler

Hamile kadınların bol miktarda sebze ve meyve yemeleri gerekir. Çünkü bunlar ‘A’ vitamini ve demir içerirler.⁴

5- Yağlı ve Nişastalı Yiyecekler

Doktorlar; hamile kadınları, yağlı ve nişastalı yiyecekleri fazla yememeleri konusunda uyarırlar. Çünkü bunlar hamilelere çok zararlıdır¹.

1– el-Kâfi: 6/336.

2– el-Mehâsin: 2/492.

3– el-Ğezâ-u Lâ’l-Deva: 443.

4– Nizamu’l-Üsre Fi’l-İslam: 81.

Doğum

Cenin, sistemlerinin oluşumu tamamlanıp güçlendikten sonra anne karnından çıkmaya hazırdır. İşte tam bu sırada ceninin dışarıya çıkabilmesi için, Allah (c.c)’ın isteği üzerine anne doğum sancılarını hissetmeye başlar. İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyuruyor: “*Cenin; yaratılışı tamamlandığı, bedeni güçlendiği, derisi havaya karşı koyabilecek derecede sağlamlaştığı ve gözleri ışığa dayanabilecek kadar kuvvetlendiği zaman annesini çok şiddetli bir şekilde rahatsız eder ve ona eziyet çektirir*”².

Anne, doğum esnasında yorucu ve şiddetli acılara maruz kalır. Fakat onun yoğun bir şekilde hissettiği çocuk sahibi olma arzusu, bu acıyı hafifletir. Nitekim bebeğinin ilk çığlığını duyduğu an, annenin tüm acıları dîner.

İnsan hayatının bu yönleri Allah (c.c)’ın isteği ve kudretine bağlıdır. Şöyle ki bu alanlarda insanın hiçbir rolü yoktur.

Bebek İçin Yapılan İslami Törenler

İslam’da, Müslüman bebekleri için yapılması gereken törenler vardır. Bunlardan bazıları:

1- Ezan ve Kamet

Annenin, babanın veya herhangi birinin bebeğin sağ kulağına ezan, sol kulağına da ikamet okuması gerekir. Belki de bundaki hikmet bebeğin duyacağı ilk sözlerin “Allah-u ekber”, “La ilaha illallah” olmasıdır.

Bu aydınlatıcı sözler, dünyadaki nur ile ışığın kaynağı ve İslam’ın ebedi marşıdır. Bir hadiste şöyle rivayet edilir: “*Bunlar şeytana mani olur*”³. Yani bu sözler bebeği şeytandan korur.

2- Bebeğe İsim Vermek

İslam, çocuklara (erkek veya kız olsun) en zarif ve en güzel isimlerin verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu şekilde çocuk, ailesinin onu özel

1– Hayatu’l-Tıfl: 7–8.

2– Hayatu’l-İmam Sadık (a.s): 3/337.

3– Vesâilü’ş-Şîa: 21/405.

bulduğunu ve ailesi tarafından onurlandırıldığını hisseder. İmam Ebu Hasan (a.s) der ki: *“Bir adamın, çocuğuna yapacağı ilk iyilik ona güzel bir isim vermesidir. Bu yüzden çocuklarınıza güzel isimler veriniz.”*¹

Bazı rivayetlerde, çocukların en güzel isimlerle adlandırılmaları; onların, babaları üzerindeki haklarından biri olarak geçmektedir. Bir hadiste şöyle rivayet edilir: Bir adam Resûlullah (s.a.a)’ın yanına gelir, çocuğuna işaret ederek der ki: Oğlumun benim üzerimdeki hakkı nedir? Bunun üzerine Resûlullah (s.a.a) şöyle cevap verir: *“İsmi ve terbiyesini güzelleştirmeli ve ona iyi bakmalısın.”*²

İslam’daki en faziletli isimler, evrenin yaratıcısı ve hayat bahşedici olan Allah’a (c.c) kulluğu bildiren isimlerdir. Bunlardan bazıları şunlardır: Abdullah, Abdulhalik, Abdurrahman ve bunun gibi isimler. Aynı zamanda hakka davet eden ve Allah (c.c)’ın yeryüzündeki evliyalı olan Ehl-i Beyt İmamları (a.s)’nın isimleri de en faziletli isimlerdendir. Çocuklara bu isimlerin verilmesi evlâdır.

Zirar, Murra ve Harp isimleri ise en mekruh isimlerdendir³. Çünkü bunların anlamı, kötülük ve iğrençlik ruhunu barındırır. Aynı zamanda bu isimler, İslam’a karşı olan cahiliye anlayışının izlerini taşır. Bununla beraber Hakem, Halit⁴ ve Mervan gibi Allah ve Resulü (s.a.a)’nın düşmanlarının isimlerini vermek de mekruhtur.

3- Akike

İslam’ın doğum merasimlerinden biri de ‘Akike’dir. Akike, çocuğun doğumunun yedinci gününde, çocuğu onurlandırmak ve ondan bela ile kötülüğü defetmek maksadıyla kurban kesilmesidir. Kurbanın eti fakirlere dağıtılır veya pişirilerek fakirler yemeğe davet edilir. Bu tören, cennet gençlerinin efendisi ve Resûlullah (s.a.a)’ın reyhanı İmam Hasan (a.s)’ın doğumunun yedinci gününde, Resûlullah (s.a.a)

1– A.g.e. 288.

2– Vesâilü’ş-Şîa: 21/290.

3– a.g.e: 398.

4– a.g.e: 399.

tarafından torunu şerefine koç kesildikten sonra sünnet haline gelmiştir¹.

4- Çocuğu Tıraş Etmek

İslam'ın teşvik ettiğı müstehap amellerden biri de çocuğun saçının traş edilmesi ve onun ağırlığınca fakire sadaka olarak altın veya gümüş verilmesidir². Bahsettiğimiz bu törenler, İslam dininde yeni doğan çocukların onurlandırılmaları ve onları hoş karşılamak adına yapılması gerekli görülen merasimlerdir.

Çocuğun Emzirilmesi

İslam, annenin doğumdan hemen sonra kendisinde oluşan ilk süten çocuğunu emzirmesini zorunlu kılmıştır. Bunu yapmama gibi bir tercihi yoktur. Fakihler, bu zorunluluğun nedeninin, çocuğun bu süt olmadan yaşayamayacağı olduğunu söylemektedirler.³

Bu aşamada annede oluşan ilk sütin, çocuk ve anne için faydalarından bahsedeceğiz:

İlk Sütin İçeriğı

İlk süt, bebeğin kemiklerinin oluşumu için gerekli olan 'kireç' maddesini ve alyuvarların oluşumunu sağlayan, 'demir' maddesini içerir. Ayrıca vücut dokularının çoğunun oluşumu için gerekli olan çok miktarda protein ve vitaminler içerir. İlk sütin içerdiği bu maddeler, doğan bebeğin ilk günlerinde vücudunun yapılandırılması için gerekli olan temeli oluşturur.

Bununla beraber ilk süt, insan vücudundaki mikroplarla savaşan maddeleri de içermektedir.⁴

İlk Sütin Anneye Faydaları

İlk süt, sadece bebek için değil aynı zamanda anne için de faydalıdır. Doktorlar, annenin doğumdan sonra bebeğini emzirmesinin sinirsel

1– Hayatu'l-İmam el-Hasan (a.s): 1/53.

2– Hayatu'l-İmam el-Hüseyin (a.s): 1/54.

3– el-Ravzatu'l-Behiye Fi Şerhi'l-Lüm'ati'd-Dimaşkiya: 5/453.

4– Nizamu'l-Usre Fi'l-İslam: 86.

etkimelere neden olduğunu açıklamışlardır. Bu etkimeler ana rahminin büzülmesine neden olur, bu da plasentanın rahmin duvarından ayrılıp çıkmasını büyük ölçüde kolaylaştırır. Bununla beraber bu kas büzülmesi, yırtılan kan damarlarının uçlarının kapanmasına da yardımcı olur.¹

Bu faydaların yanı sıra bebeğini doğumdan sonra emziren anne, yaşamış olduğu doğum acılarını unutarak sevinç ve mutluluk duygularına kapılır.

Yeni Doğum Yapanların Yemeği

İslam dini, anneleri çok önemsemiştir. Bunun en belirgin örneği, İslam'ın annelere olan bakış açısını özetleyen '*Cennet annelerin ayaklarının altındadır*' ibaresidir. Bu sözlerden İslam'ın anneleri ne denli önemsedığını ve ne denli onurlandığını görmekteyiz. Bunun güzel bir örneği de, İslam'ın yeni doğum yapanları taze hurma yemeye teşvik edışıdır. Nitekim taze hurmanın anne ve bebeğinin sağığı üzerinde çok olumlu etkileri vardır. İmam Emiru'l-Müminin Ali (a.s), kardeşı ve amcasının oğlu Resûlullah (s.a.a) 'ın şöyle buyurduğunu rivayet eder: "*Yeni doğum yapanlar her şeyden önce taze hurma yemelidirler. Nitekim Allah (c.c), Meryem'e şöyle demiştir: 'Hurma ağacının kütüğünü kendine doğru salla, üzerine olgun, taze hurma dökülecektir'*"^{2,3}.

Bunun üzerine bir sahabe: 'Ya Resûlellah! Eğer taze hurma mevsimi değilse...' diye sorar.

Resûlullah (s.a.a) sahabeye, şu yanıtı verir: "*Yedi normal hurma, bir taze hurmanın muadilidir. Allah (c.c) şöyle buyurur: İzzetim, yüceliğim, azametim ve yüce makamım üzerine yemin ederim ki, kadınlar doğum yaptıkları ilk gün taze hurma yerlerse çocuk ister erkek, ister kız olsun, yumuşak huylu olur.*"⁴

1– Tabiatu'l-İnsan el-Biyolojiye: 58.

2– Meryem Suresi: 25. Ayet.

3– el-Mehasin: 2/535.

4– el-Mehasin: 2/535.

Nitekim İmam Cafer Sadık (a.s) bu sözleri şu şekilde tasdik eder: *"Yeni doğum yapanlara en çok taze hurma iyi gelir. Çünkü Allah (c.c), Meryem doğum yaptıktan sonra kendisine taze hurma yedirmiştir."*¹

Yeni doğum yapanların taze hurma, normal hurma ve diğer meyvelerle beslenmeleri çocuğun sağlığını, psikolojik ve akli davranışlarının oluşumunu tamamen etkiler.

Yeni Doğum Yapan ve Emziren Kadınlara Tavsiyeler

"Nizamu'l-Usre Fi'l-İslam" adlı kitabımızda, yeni doğum yapan ve emziren kadınlara yönelik bazı tavsiyelerden bahsettik. Bunun da birçok faydası vardır.

1- Çamaşırların Dezenfekte Edilmesi

Yeni doğum yapanların, hastalığa yakalanmamaları için çamaşırlarının dezenfekte edilmesi ve ertülmüş su içmeleri gerekmektedir.²

2- Tedirginlikten Uzak Durulması

Emziren kadınların tedirginlikten uzak durmaları ve kendilerini bundan korumaları gerekmektedir. Nitekim tedirginlik ve psikolojik huzursuzluk emziren kadınların süt miktarının azalmasına neden olur. Bu yüzden sakin olmaya çalışmalı ve olumlu düşünmelidirler.³

3- Bebeğin Rahat Ettirilmesi

Emziren faziletli anne, bebeğine sakin bir ortam sağlamalı ve onu rahat ettirmelidir. Bebeği; felç, bağırsak iltihabı ve diğer çocuk hastalıklarından korumak için temiz hava ve güneş ışığında tutmalıdır.⁴

1– el-Mehasin: 2/535.

2– Nizamu'l-Usre Fi'l-İslam: 88.

3– Sihhatu'l-Hamil: 190.

4– Nizamu'l-Usre Fi'l-İslam: 88.

4- Emzirme İşleminin Düzenlenmesi

Emzirme işlemi, her saat başı emzirme veya uzun bir süre emzirmeme şeklinde olmamalıdır. Bebeğin sistemli bir şekilde emzirilmesi gerekmektedir. Bu işlemin düzensiz yapılması bebeği olumsuz şekilde etkiler.¹

Emzirme yöntemi şöyledir:

- 1- Yeni doğan bebek üç saatte bir emzirilmelidir.
- 2- Bebek biraz büyüdükten sonra emzirme işlemi iki saatte bir olmalıdır. Her iki durumda da emzirme, sadece bir memeden değil iki memeden de yapılmalıdır. Ayrıca emzirmenin düzenlenmesi bebeğin isteğine göre belirlenmemelidir. Veya emzirme, ağlayan bebeği susturmak için yapılmamalıdır. Eğer böyle yapılırsa bebek; ağlamayı, arzularını doyurma aracı olarak kullanmaya alışacaktır.²

5- Çocuğun Eğitiminin, Annenin Gözetiminde Yapılması

Psikoloji bilginleri; annenin, çocuğunun eğitilmesini bakıcılara bırakmayıp onun kendi gözetimi altında eğitilmesinin zorunlu olduğunu vurgulamışlardır. Nitekim annenin, çocuğunun yanında bulunması çocuğu tedirginlik hortlağından uzak tutacaktır.³

6- Annenin, Çocuğundan Ayrılmaması

Annenin, çocuğunun yanında bulunmaması veya çocuğun yaşamının ilk yıllarında, annenin tekrarlanan ayrılıkları çocuğun psikolojisini çok kötü etkiler. Buna maruz kalan çocuk, annesi tarafından terk edildiğini hisseder. Bu da çocuğun acı çekmesine neden olur.

Annenin, çocuğundan ayrılması çocuğun tedirginlik ve huzursuzluk duymasına neden olur. Bunu psikolojik araştırmalar da teyit etmektedir. Psikolog Doktor Bolbi, şunu ifade etmektedir: İkinci dünya savaşında, büyük şehirlerden uzaklaştırılan ve annelerinin gözetiminden mahrum bırakılan çocuklar, eğitilmeleri ve beslenmeleri için bir ekibe teslim edilmişlerdir. Nitekim yabancılık ve yalnızlık bu çocukların yüzlerinden okunur olmuştur. Başka çocuklarla veya

1– Nizamu'l-Usre Fi'l-İslam: 88.

2– Nizamu'l-Usre Fi'l-İslam: 89.

3– İlmu'n-Nefsi'l-Terbevi: 140.

büyüklerle arkadaşlık kurmaktan kaçınmışlardır. Başka insanlarla sevgi bağı kurmamışlardır. Bu çocuklarda, topluma karşı kötü ve düşmanca eğilimler görülmeye başlanmıştır. Bunlar, sapkın ve kompleks sahibi gençlerden daha çok tedaviye direnmişlerdir.¹

Annenin, çocuğundan ayrılması çocuğun ağlamasına neden olur. Bunun sebebi çocuğun, kendi iç dünyasında sadece annesinin kendisiyle ilgilendiğini, ona sevgi ve şefkat duyduğunu hissetmesidir.

7- Çocuğun Dövülmemesi

Anne, çocuğu ağladığı zaman onu dövmekten kaçınmalıdır. Çünkü bu, korkunun çocuğun ruhuna saplanmasına neden olacaktır. Resûlullah (s.a.a) bu eylemi yasaklamıştır.

Çocuğun dövülmesi, davranışlarının düzeltilmesini sağlamaz. Aksine çocuğun psikolojik huzursuzluk duymasına, tedirginlik ve korkunun ruhuna işlemesine neden olur.²

8- Bebeğin Annesi Tarafından Emzirilmesi

Bebeğin, annesi tarafından emzirilmesi çok önemlidir. Çocuğunu emziren anne, onu sevgi ve şefkatle beslemiş olur. Yapılan sağlık araştırmaları, anne memesinden beslenen bebeklerin ölüm oranının diğerlerine göre çok daha az olduğunu ve bu bebeklerin diğerlerine nazaran daha sağlam bir bünyeye sahip olduklarını kanıtlamıştır.³

Emiru'l-Müminin İmam Ali (a.s) bebeğin, annesi tarafından emzirilmesinin önemi ile ilgili şunları söylemektedir: *"Bebek için hiçbir süt, annesinden emdiği süten daha bereketli değildir."*⁴

Psikoloji bilginleri şunu ifade etmektedirler: Emzirme, biyolojik gereklilikten kaynaklanan gıda ihtiyacının karşılanması işlemi değil, anne ve bebeğinin oluşturduğu toplumsal bir olgudur. Bu olguda, bebek ile belirli bir uygarlığın geleneklerini taşıyan ve bu gelenekler ışığında özel bir emzirme yöntemi edinen, başka biri arasında ilk defa ortaya çıkan toplumsal etkileşim söz konusudur.

1- el-Amrazu'n-Nefsiye ve'l-Akliye: 79.

2- Nizamu'l-Usre Fi'l-İslam: 90.

3- Teammulatun Fi Süluki'l-İnsan: 110.

4- Furuu'l-Kâfi: 6/40.

Çok açıktır ki, emzirme esnasında annenin psikolojik durumunu belirleyen; annenin istikrarı, annelik rolünü ne denli kabullendiği, taşıdığı ailevi yükler ve sağlık durumu gibi faktörler bebeği etkiler.

Nitekim sakin yapılan emzirme işlemi bebeğin ruhunda; emniyet, iyimserlik ve dış dünyaya güven duygularının yayılmasını sağlar. Çünkü anne, bebek ile dış dünya arasındaki ilk aracıdır. Bu yüzden eğer anne bebeğine iyi davranırsa bebeğin bu dünyaya olan güveni artar. Fakat kötü davranırsa bebek, hayatı boyunca yalnızlık ve gurbetlik duygularını hisseder.¹

Bebeği Sütten Kesmek

Bebeği sütten kesmenin en iyi vakti, Kur'an-ı Kerim'in belirlemiş olduğu vakittir. Allah (c.c) şöyle der: "**Anneler çocuklarını - emzirmeyi tamamlamak isteyen kimseler için- tam iki yıl emzirirler.**"² Kur'an-ı Kerim, emzirme süresini iki yılla sınırlamıştır. Fakat bebeğin sütten kesilmesi, bu süreden öncedir. Aksi halde bebeğin sağlığı olumsuz bir şekilde etkilenir³. Ayrıca bebeğin bu süreden fazla emzirilmesi, gelişimini engeller ve sağlığına zarar verir⁴.

Sütten kesme işlemi, bebek için bir kriz sayılır. Bu işlem sadece bir çeşit gıdadan diğerine geçiş değil aynı zamanda bebeğin, sevgi ve şefkat beslendiği annesinin memesinden ayrılmasıdır.

Bebeğe Davranış Şekli

Anne, bebeğini sütten kestikten sonra ona incelik ve şefkatle yaklaşmalı, aynı zamanda ona daha fazla sevgi hissettirmelidir. Diğer çocuklarını ondan üstün tutmamalıdır. Annenin, uygulaması gereken bazı hususlar şunlardır:

- 1- Bebeğin yüzüne gülümsemek.
- 2- Ona, daha fazla ilgi göstermek.

1- el-Amrazu'l-Nefsiye ve'l-Akliye: 76.

2- Bakara Suresi: Ayet: 233.

3- İlmu'n-Nefsi'l-Terbevi: 128.

4- el-Amrazu'l-Nefsiye ve'l-Akliyye: 77.

3- Bebek, sütten kesildikten sonra karşılaştığı mahrumiyeti telafi etmek amacıyla annenin ona daha fazla şefkat göstermesi gerekir¹.

Bebek, Allah (c.c)'tan sonra kendisinin yaşam kaynağı olan annesinden gerekli olan sevgi ve şefkati almazsa psikolojik komplekslere maruz kalmadan yetişmesi mümkün değildir.

Annenin Bakımı

Annenin çocuğuna bakımı, çocuğun kişilik oluşumunu kontrol etmesi ve onu sapkınlıklardan koruması bakımından büyük önem taşımaktadır. Çocuğunu yetiştirmek isteyen anne, aşağıda belirtilen hususları yerine getirmelidir:

- 1- Çocuğu tehlikelerden korumalıdır. Zira çocuk, başıboş bırakılan hayvan gibidir, hiçbir şeyi idrak edemez.
- 2- Çocuğun; temizlenmesi, çamaşırlarının yıkanması, yemeğinin hazırlanması gibi ihtiyaç duyduğu hizmetleri yapmalıdır.
- 3- Çocuğa, onu sapkınlıklardan ve kötü eğilimlerden koruyacak iyi bir eğitim vermelidir.
- 4- Çocuğu, sapkın davranışlar sergileyen çocuklarla arkadaşlık yapmasını önlemek amacıyla sıkı kontrol altında tutmalıdır.

Bakım Süresi

Bakım süresi, eğer çocuk kız ise yedi yıldır. Erkeğin bakım süresi ise sütten kesildiği vakit son bulur. Kimi fakihler, erkek ve kızın bakım süreleri arasında fark olmadığı görüşünü savunmuşlardır. Yani her ikisi için de yedi yıldır.²

Aykırı Teori

Bu zamanda bazı sosyal mezhepler, fabrika ve devlet kuruluşlarında çalışan anne ve babaların, çocuklarına bakamadıkları gerekçesiyle çocuğun, doğumundan hemen sonra veya çocukluğu esnasında annesinden ayırarak eğitilmesi ve yetiştirilmesi için 'çocuk yuvası' kuruluşlarına teslim edilmesi gerektiği görüşünü benimsemektedirler.

1– Nizamu'l-Usre Fi'l-İslam: 97.

2– Şerhu'l-Ravzati'l-Behiye: 5/459

Fakat bu teori yaşam kanunlarına aykırılık teşkil eder. Psikoloji ve eğitim âlimlerinin açıkladıkları gibi: Çocuk yuvaları, çocuğun ihtiyaç duyduğu ve annesinden aldığı sevgi ve şefkati veremezler. Aynı zamanda çocuğun kişiliğinin oluşumunda ve davranışlarının şekillenmesinde önemli unsurlar olan sükûnet ve istikrarı da çocuğa sağlayamazlar. Bununla beraber ebeveyninin şefkatinden mahrum kalan çocuklar, kötü davranışlara, suç işlemeye ve başkalarına saldırmaya meyilli olur ve çözümü olmayan psikolojik komplekslere maruz kalırlar.¹

Bilimsel deneyler, annesi tarafından yetiştirilen ve bakılan çocukların, çocuk yuvalarında yetişenlere nazaran daha sağlam bünyeli, duygusal açıdan daha güçlü ve algılama açısından daha zeki olduklarını kanıtlamıştır.

Seyyid Kutub şöyle demektedir: Bilimsel deneyler, hiçbir sistemin aile sisteminin alternatifi olamayacağını ve onun yerini tutamayacağını kanıtlamıştır. Aksine, farklı sistemlerin özellikle de toplu yuvaların, çocuğun oluşumu ve eğitimi üzerinde tahrip edici zararları vardır. Bazı yapay ve despot mezhepler, asi ve sapkın devrimleriyle Allah'ın (c.c) insanoğlu için var etmiş olduğu fitri, doğru ve selim olan aile sistemi yerine toplu yuvaları alternatif olarak sunmuşlardır. Dinî düşünce ve tasavvur bağlarına kayıtlı olmayan batı cehaletinin yürütmüş olduğu -barışsever ile savaşçılar arasında ayırım yapmayan- vahşi savaş nedeniyle, çok sayıda çocuğun ailesini kaybetmesi üzerine bazı Avrupa ülkeleri bu toplu yuvaları açmak zorunda kalmıştır. Bu zorunluluğun bir diğer nedeni de annelerin çalışmasını zorunlu kılan uğursuz sistemdir. Cahil ve onursuz tasavvurların etkisi altında insan için uygun olduğu düşünülen bu toplumsal ve iktisadi sistem; çocukları, aile ortamındaki annelerinin şefkat ve bakımından mahrum bırakarak onları toplu yuvalara teslim eder. Bu yuvaların düzeni, çocuğun fitratı ve psikolojik yapısı ile çarpışır. Dolayısıyla çocuğun ruhu, kompleksler ve huzursuzluklarla dolar.²

1– Nizamu'l-Usre Fi'l-İslam: 99.

2– Fizilali'l-Kur'an: 3/178, ikinci baskı.

Annenin çocuğuna bakımı, hayat için vazgeçilemez insani bir zorunluluktur. Bunu inkâr eden, hayatın zorunlu unsurlarından birini inkâr etmiş olur.

Aile Çatısı

İslam, ıslahat programları çerçevesinde en çok aileye önem vermiştir. Aile olgusunu, ailenin refah ve mutluluğunu sağlayacak şekilde sağlam temeller üzerine inşa etmiştir. Dolayısıyla İslam'ın tesis ettiği aile bağları aşağıdaki gibidir:

1- Sevginin Yayılması

İslam'ın inşa ettiği aile; sevgi, şefkat ve iyi ilişkiler üzerine kuruludur. Allah (c.c) şöyle der: "**Kendileri ile huzur bulasınız diye sizin için türünüzden eşler yaratması ve aranızda bir sevgi ve merhamet var etmesi de O'nun (varlığının ve kudretinin) delillerindendir.**"¹ İslam'ın şekillendirdiği aileden, aşağıda belirtilen hususlar hiçbir zaman ayrılmamalıdır.

1- Daimi ruhsal huzur.

2- Sevgi ve rahmet: Bunlar eşlerin huyları ve karakterlerinin uyumundan oluşan meyvelerdir. Sevginin çocuklar arasında büyümesi ve ebeveynlerinin ruhundaki rahmetin de aralarında hüküm sürmesi gerekir.

Yapılan psikolojik araştırmalar, birbirini seven ve birbirine kenetlenmiş olan bir ailede yetişen çocukların, bencillik ve başkalarına saldırı gibi davranışlar sergilemediklerini ispatlamıştır. Nitekim psikolojik rahatsızlıkların köklerini araştıran bilim adamları, bu rahatsızlıkların belirtilerinin çoğunlukla, çocuğun okula başlamadan önce ailesi ile geçirdiği beş veya altı yılı kapsayan, erken çocukluk dönemine dayandığını saptamışlardır. Sapkınların belirgin özellikleri, çocukluk dönemlerinin uzantısından başka bir şey değildir. Klinik analiz araştırmaları, güven ve saygıya dayalı sevgi ve anlaşmanın hâkim olduğu evlerden sağlıklı yetişkinlerin çıktığını ortaya koymuştur.

1- Rûm Suresi: 21.

Çocukların ruhuna, korku ve hiddete dayalı kin ve kırgınlık yayan evler ise hayata, sapkın ve suç işlemeye meyilli kâfileler çıkarır. Düşmanca duyguların hâkim olduğu bir ortamda yetişen kişi, büyüdüğünde nereye giderse gitsin sadakati hissedemez.¹

Nitekim eşler arasında sevginin yayılması, ailenin kaynaşmasını ve birbirine kenetlenmesini sağlayan en önemli faktörlerden biridir. Dolayısıyla olgun bir kadının, kocasına halis bir sevgi bahşetmesi ve onun arzu ve eğilimlerine duyarlı olması gerekmektedir. Aksi halde evlilik hayatını tehlikeye atmış olur.²

2- Yardımlaşma

Eşlerin hayata dair işlerde yardımlaşmaları, ailenin birbirine kenetlenmesini sağlayan önemli faktörlerden biridir.

Nitekim evlilik, erkek ve kadın arasında yapılan bir ortaklıktır. Bu, sadece çocuk yapma işini değil, aynı zamanda tüm ev yaşamı ve başka konuları da kapsar. Bu ortaklık, eşlerin birbirlerinin bazı hatalarını görmezden gelerek hoş görmelerini gerektirir. Resûlullah (s.a.a) eşleriyle yardımlaşma hususunda en üstün örnektir. O, yüce makamına rağmen ev işlerinin idaresinde eşlerine yardımcı olurdu. Sahabelerine de şöyle buyururdu: "*Sizin en hayırlınız, ailesine en hayırlı olandır. Ailesine en hayırlı olanınız ise benim.*"³

Nitekim kardeşi, onun ilim şehrinin kapısı ve vasisi olan Emiru'l-Müminin İmam Ali (a.s) kendisinin davranışlarını örnek almıştır. Dolayısıyla eşi, âlemlerin kadınlarının hanımefendisi ve Resûlullah (s.a.a)'ın parçası, Fatıma Zehra (s.a)'ya tüm ev işlerinde yardımcı olurdu. Onların pak hayatları, İslam'daki kutsal evlilik bağının en yüce örneğidir.

Şunu da belirtmek gerekir ki; kadının ev işleriyle ilgilenmesi, kocasına ve çocuklarına yemek hazırlaması şer-i bir zorunluluk değildir. Bu, kadının inceliğinden dolayı ailesine yapmış olduğu insani bir hizmettir.

1- el-Amrazu'n-Nefsiye ve'l-Akliyye: 74-76.

2- Nizamu'l-Usre Fi'l-İslam: 106.

3- Vesâilü'ş-Şîa: 14/122. Furuu'l-Kâfi: 4/50.

3- Müstehcen Sözlerden Kaçınma

Ailenin birbirine kenetlenmesini ve bağlanmasını sağlayan faktörlerden biri de eşlerin, müstehcen ve kötü sözlerden kaçınmalarıdır. Eşler, İslami adaba bağlı kalmalıdır. Zira kötü söz, eşler arasında nefret duygusunu yayar. Bu da, en çok, evlilik bağının kopmasına neden olur. Bununla beraber anne ve babanın, birbirlerine karşı edepsiz sözlerle hitap etmeleri çocukları kötü eylemlere alıştırdığı gibi ahlaki çöküntüye de uğratar.

Psikolojik araştırmalar, eşler arasındaki iğneleyici sözlerin evlilik hayatını mahvettiğini ve onların arasındaki sevgi bağını kopardığını ispatlamıştır.¹

İslam; kadının, kocasını herhangi bir söz ile incitmesini ve sinirlendirmesini yasaklamıştır.

İmam Sadık (a.s) şöyle demiştir: *"Eğer bir kadın kocasına, 'senden hiç hayır görmedim' derse amelleri boşa gider."*²

İslam, aile mutluluğunu ve aile bireyleri arasında sevginin yayılmasını istemektedir. Hiç kuşkusuz, eşlerin birbirlerine karşı güzel sözlerle hitap etmeleri birbirlerine daha çok kenetlenmelerini ve bağlanmalarını sağlar. Bununla beraber çocuklarının da yüksek ahlak sahibi olmalarına neden olur.

4- Küsmekten Kaçınma

Ailenin birbirine kenetlenmesini sağlayan önemli faktörlerden biri de eşlerin küsmekten kaçınmalarıdır. Çünkü küsmek gerginliğe yol açar. Bu da, çoğunlukla, evlilik bağının kopmasına neden olur. Küsmenin, çocuklara da çok büyük zararları vardır. Eğer ebeveynin, tedirginlik ve huzursuzluk dolu bir ilişkisi varsa bu, çocukların davranışlarını da etkiler. Onları, aile hayatının kötü bir şey olduğunu ve dargınlık ile düşmanlık üzerine kurulduğunu düşünmeye sevk eder. Bu kötü izlenimler, çocukların geleceğine de etki eder. Babalarının evinde

1– İ'rif Nefsek: 202.

2– Nizamu'l-Usre Fi'l-İslam: 108. Vesâilü's-Şîa: 14/115'ten nakledilmiştir.

görmüş oldukları bu sapkın davranışlarla eşlerine ve çocuklarına davranmaya başlarlar.¹

5- Yumuşaklık ve Hoşgörü

Aile bağlarını güçlendiren faktörlerden biri de eşler arasında yumuşaklık ve hoşgörünün oluşudur. Eşler, sinirli davranışları aralarından söküp atmalıdırlar. Eğer eşlerden biri iğneleyici bir söz sarf ederse diğerinin müsamahakâr olması ve bu sözün üzerinde fazla durmaması gerekmektedir. Resûlullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: *"Her kim, Allah'tan gelecek sevapları göz önünde tutarak kötü ahlaklı bir kadının davranışlarına sabrederse Allah, ona şükredenlerin sevabını verir."*²

Nitekim göz yumma, hoşgörü ve misilleme yapmamanın aileye çok büyük kazanımları vardır. Bu, ailenin sevgi ve uyum içinde yaşamasına olanak verdiği gibi çocukların da sağlıklı yetişmesini sağlar.

6- Kocanın, Eşine İkramda Bulunması

İslam; erkeğin, eşine ikramda bulunmasının ve ona sevecen davranmasının zorunlu olduğunu vurgulamıştır. Çünkü bu davranış, karının kocasıyla kaynaşmasını sağlar. İmam Sadık (a.s) buyuruyor ki: *"Allah (c.c), karısıyla kendi arasını iyileştiren kula rahmet eder. Çünkü Allah (c.c) ona, karısını kontrolü altında tutma ve onun sorumluluğunu üstlenme görevlerini vermiştir."*³

Erkeğin eşine ikramda bulunması, eşinin kendisini bağlılık ve içtenlikle sevmesine neden olur. Bu da, aralarında kin duygusunun oluşmasını tamamen önler.

Kocanın, Eşine Olan Sevgisini Göstermesi

Eşler arası bağlılığın artmasını sağlayan bir diğer faktör de kocanın, eşine olan sevgisini göstermesidir. Bir kadın her zaman kocasından sadakat bekler. Karısının maddi ihtiyaçlarının temin edilmesi,

1– Nizamu'l-Usre Fi'l-İslam: 109.

2– Vesâilü'ş-Şîa: 14/124.

3– Vesâilü'ş-Şîa: 14/122.

geçiminin sağlanması ve istediği diğer maddi olanakların sunulması, onun kocasına sadakat ile bağlanması için kâfi değildir¹.

Burada aile bağlarının güçlenmesine neden olan bazı faktörlerden bahsettik. Bundan daha fazlasını 'Nizamu'l-Usre Fi'l-İslam' adlı kitabımızda zikretmiş bulunuyoruz. Bunun yanı sıra ailenin yıkılmasına ve aile atmosferinde nefretin yayılmasına neden olan faktörlerden de bahsettik. Bunlar, aile bağlarının çatlamasına neden olur. Bu da, karı-kocanın bu sorunları boşanma yolu ile çözümlemelerine neden olur.

Çocuk Eğitim Yöntemleri

Babaların, ışığında yürümeleri gereken sağlıklı çocuk eğitim yöntemleri şunlardır:

1- Şiddetten Kaçınma

Babalar, çocuklarını eğitirken şiddetten kaçınmaları gerekir. Zira bunun çocuklara çok büyük zararları vardır. Buna maruz kalan çocuk, ebeveynini işkence ve acı kaynağı olarak görür. Bu da, ruh biliminin teyit ettiği gibi, çocuğun kendine ve başkalarına olan güvenini azaltır.²

Aşırı şiddet; çocuğu, doğal hakkı olan sevgi ve şefkatten mahrum bırakır. Bunların yoksunluğu, çocuğun akli dengesinin ve duygusal sükûnetinin bozulmasına neden olur.

Doktor Fahir şöyle diyor: İstatistiksel araştırmalar; suçluların büyük bir kısmının, şiddetin hâkim olduğu ve dayak ile zarar vermenin eğitim aracı olarak kullanıldığı evlerde yetişmiş olduklarını göstermektedir.³

Doğru eğitimin en iyi yolu, stressiz ve sakin yapılan eğitimidir. Bu yöntem, çocuğun bedensel ve zihinsel olarak sağlıklı olmasını sağlar.

1– el-Süluku'l-İnsani: 206.

2– el-Süluku'l-İnsani: 206.

3– Nizamu'l-Usre Fi'l-İslam: 136.

2- Yumuşaklıktan Kaçınma

Ebeveynin, çocuklarını eğitirken aşırı yumuşaklıktan kaçınmaları gerekir. Nitekim bu yöntem en az şiddet kadar tehlikelidir.

Dolayısıyla, yumuşaklık ve çocuğun işlemiş olduğu hataları görmezden gelme; çocuğu, geleceğinde ve o anki yaşamında günah işlemeye ve rezilliklere batmaya alıştıırır. Anne, duyguları gereği çocuğunun istediğı gibi davranmasına olanak verir. Adeta çocuğunun karşısında erir. Cezalandırılmasına da mani olur. Bu şekilde davranan anne, çok büyük bir hata işlemektedir. Çocuğunu felakete sürükleyip onu, çok büyük bir kötülüğün içerisine atmaktadır.

3- Çocuğu, Güzel Huylara Alıştırma

Ebeveynler, çocukların ruhuna güzel huyları aşılmaladırlar. Bunlar, ileride onları eşsiz kişilerden kılacak ve onları anne ve babalarının gözlerinin nuru yapacaktır. Çocuğun, alıştırılması gereken güzel huylardan bazıları şunlardır:

- 1- Düşüncesiz ve aceleci davranışlardan kaçınma.
 - 2- Boyun eğmekten kaçınma.
 - 3- Başına gelebilecek zorluklar karşısında direnme.
 - 4- Ruhsal çekişmelerin üstesinden gelme ve hayatında karşılaştığı sorunları akla ve mantığa uygun bir şekilde pozitif olarak çözümleme.
- Nitekim güzel huyları çocuğun ruhuna aşılama, ona çok büyük kazançlar sağlayacaktır. Çocuğun, ileriki yaşamında çözümlerin ve sapkınlıkların olmadığı, kâmil bir kişiliğinin oluşmasını sağlayacaktır.

4- Çocuğun Ruhuna Dini Aşılama

Ebeveynler, çocuklarına din ruhunu aşılmaladırlar. Zira ileriki yaşamlarında, rezillikler bataklığına saplanmalarını önleyecek olan budur.

Nitekim İslam dini, ruhsal faziletlerin özgün kaynağıdır. İnsanı, bozulmaların günahıyla kirlenmekten korur. Aynı zamanda onun, başkalarına iyi bir örnek olmasını sağlar.

İslam eğitiminin en çok önem verdiği husus; çocuğu, kötü niteliklerden kaçınmaya alıştırmaktır. Bunlardan bazıları şunlardır:

- 1- Yalan.
- 2- Hırsızlık.
- 3- Başkalarına saldırma.
- 4- Kötülük.

Bunlar; ebeveynin, çocuklarının uzak durmalarını sağlamaları gereken niteliklerin bazılarıdır.

5- Çocuklara Eşit Davranma

İslam, çocuklara eşit davranmanın gerekliliğini vurgulamış ve bunu, başarılı eğitimin faktörlerinden biri olarak görmüştür. Ebeveynin, bazı çocuklarına diğerlerinden farklı davranma gibi bir hakları yoktur. Bu tutum, çocukları arasında kin ve nefretin yayılmasına neden olur. Bununla ilgili şöyle bir hadis aktarılır: Resûlullah (s.a.a) iki oğlu olan bir adama bakar. Adam, oğullarından birini öper, diğerini ise öpmez. Bunun üzerine Allah Resulü (s.a.a), adamı azarlayarak şöyle buyurur: *“Onlara eşit davranır mısın?”*¹

Nitekim çocuklar arasında adil davranmama, eşitlikten mahrum bırakılan çocuğun ruhunda tedirginlik duyguları uyandırır. Bu da; çocuğun, ebeveynine ve kardeşine karşı kin beslemesine neden olur.

6- Müstehcenlikten Kaçınma

Ebeveynin, çocuklarının önünde müstehcen ve edebe aykırı laflardan kaçınmaları gerekir. Çünkü çocuk, davranışlarında anne ve babasını taklit eder. Onların, edep ve değerlerle alay ettiklerini görürse, davranışları da bu karanlık yola göre şekillenir. Bu da, ileriki yaşamında, kendisini felaketlere sürükler.

Bunlar, İslam’ın onayladığı çocuk eğitme yöntemlerinin bazılarıdır. Bu gibi eğitim incelemelerinin daha fazlasını “Nizamu’l-Usre Fi’l-İslam” adlı kitabımızda zikretmiş bulunuyoruz.

Ergenlik Çağındaki Çocukların Eğitimi

Bu aşamada, çocukluk evresini bitirip ergenlik çağına geçenlerin eğitiminden kısaca bahsetmemiz gerekir. Ergenlik çağındaki

1– Mekarimu’l-Ahlak: 220.

çocukların davranışlarının tümünde belirgin değişiklikler gözlenir. Bunlardan bazıları şunlardır:

- 1- Sınırlama ve derinleşmeye doğru dönüşüm.
- 2- Davranışlarını kontrol altına almaya doğru dönüşüm.
- 3- Aile ile ilgilenme.

Bunlar, ergenlik çağındaki çocuklarda görülen bazı dönüşüm belirtileridir.¹ Ergenlik çağındaki çocukların eğitimi, dengeli bir aile gerektirir. Bu aile; ergenlik çağındaki çocuğa, duygusal doygunluk sağlayacak sağlıklı ilişkiler, kendini değerli hissetme, kendisi ve ailesi arasında karşılıklı güven, ebeveyninin sevgisi ile huzur bulma, karşılaşacağı zorluklarda ona yardımcı olmaları gibi unsurları sağlamalıdır. Bununla beraber ebeveynin; kişilikleri açısından fikri ufuklarının geniş olması, toplumsal bakımdan başarılı olmaları ve davranış niteliklerinden dolayı ergenlik çağındaki çocukların onlarla iftihar etmeleri önemlidir. Nitekim ergenlik çağındaki çocukların; ebeveynlerinin sosyal statüleri, yaşam tarzları ve maddi imkânları konusunda daha hassas oldukları gözlenmiştir.

Dolayısıyla, ebeveyn; ergenlik evresindeki çocuklarına, kendine güven duygusunun oluşması için yardımcı olmalıdırlar. Bu, onun kendini zayıf hissetmesinden kaynaklanan korkularından ve sosyal yönden kendini yetersiz hissetme gibi endişelerinden kurtulmasına yardımcı olacaktır.²

Baba Hakları

Baba, çocuk için çok büyük bir nimettir. Babanın, çocuğuna duyduğu şefkat ve onun durumunu önemsemesi olmasaydı çocuk, yeryüzünde var olamazdı. İslam, babanın itaat edilmesini ve isteklerinin yerine getirilmesini zorunlu kılmıştır. Bu zorunluluk, sadece Allah (c.c)’a karşı gelme konusunda geçersizdir. İmam Zeynulabidin (a.s), Hukuk Risalesi’nde şöyle buyuruyor: “*Babanın, senin üzerindeki hakları şunlardır: Babanın kök olduğunu, senin ise ondan oluşan dal olduğunu bilmelisin. O, olmasaydı sen olmazdın. Eğer kendinde*

1– el-Süluku’l-İnsani: 182.

2– el-Süluku’l-İctimai: 184, 185.

beğendiğin şeyleri görürsen bil ki, bu nimetlerin kaynağı babandır. Bunlar için Allah'a hamdet ve şükret. Güç, sadece Allah'ındır.”¹

Dolayısıyla babanın çocuğu üzerindeki hakları muazzamdır. Çocuk; babaya hürmet etmeli, ikramda bulunmalı ve itaat etmelidir. Eğer baba fakir ise onun geçim masraflarını karşılamalıdır. Özellikle babanın ihtiyarlık ve acizlik dönemlerinde çocuğun, babasına her türlü yardım ve hizmetleri sunması zorunlu hale gelir. Böylelikle babanın haklarından bir kısmını yerine getirmiş olur.

Anne Hakları

Ne muazzamdır anne! Annenin çocuklarına olan nimet ve lütufları da ne çoktur. Annenin önemsemesi ve şefkati olmasa insan yaşayamaz. Anne, ruhu pahasına çocuğunun sorumluluğunu üstlenir. Hamileliğin zorluklarına ve tehlikelerine tahammül eder. Çocuk doğduktan sonra onun uğruna erir, tüm enerjisini onu korumak için harcar, onun için uykusuz kalır. Çocuk büyüyene kadar anne, ona vefalı bir şekilde hizmet eder. İmam Zeynelabidin (a.s) şöyle buyuruyor:

“Annenin senin üzerindeki hakları şunlardır: Kimsenin kimseyi taşımadığı şekilde seni taşıdığını bilmelisin. Seni; kalbinin meyvesiyle, hiç kimsenin kimseyi beslemediği şekilde beslemiştir. Seni; kulakları, gözleri, elleri, ayakları, saçları, teni ve tüm uzuvları ile sürekli bir şekilde korumuş ve bundan mutluluk duymuştur. Kudret eli, seni ondan ayırıp dünyaya çıkarana kadar, bunun neden olduğu sıkıntılara, ağrılara, yüklere, gamlara tahammül etmiştir. Seni doyurup kendisi aç kalmaya, seni giydirip kendisi çıplak kalmaya, sana su içirip kendisi susuz olmaya, sana gölge olup kendisi güneşte kalmaya razı olmuştur. Kendisi ısırap çekerek seni rahat ettirmiştir. Kendi uykusuz kalarak senin mışıl mışıl uyumanı sağlamıştır. Onun karnı senin için bir kap olmuştur. Onun kucağı seni sarmıştır. Onun göğsü senin için gıda kaynağı olmuştur. O, kendi nefsiyle seni korumuştur. Dünyanın soğuğuna ve sıcakına senin için ve senin uğruna katlanmıştır. Bunlar için ona teşekkür etmen gerekir. Fakat Allah'ın yardımı ve muvaffakiyeti olmadan buna gücün yetmez.”²

1– Risaletu'l-Hukuk: 1/489.

2– Tuhefu'l-Ukul: 257. Risaletu'l-Hukuk: 1/475.

Dolayısıyla insan, annesi için tüm hizmet ve ihsanları yapsa dahi, annesinin haklarının bir kısmını bile yerine getirmekten acizdir. Bir kişi, annesini sırtına alarak Kâbe'nin etrafında tavaf yapıyordu. Bu sırada Allah Resulü (s.a.a) adamın yanındaydı. Yorulmuş olan adam, “Ya Resûlullah! Annemin hakkını ödedim mi?” diye arzetti. Resûlullah (s.a.a), adama bakarak şöyle cevap verdi: *“Onun doğum anındaki iniltilerinin bir tanesinin bile karşılığını ödemiş değilsin.”*

Bu şahıs, kendisi için felaketlere tahammül eden annesinin iniltilerinin bir tanesinin bile karşılığını ödeyememiştir. Başka bir şahıs, Resûlullah (s.a.a)'tan kendisine hayırlı bir amel önermesini ister. Resûlullah (s.a.a) şöyle buyurdu: *“Annenle ilgilen”* bu sözü kendisine üç defa tekrarladıktan sonra dördüncüsünde ona, *“Babanla ilgilen”* diye buyurdu.

Dolayısıyla anneye yapılan ihsan her ne olursa olsun ve ona her ne hizmet sunulursa sunulsun, annenin çocuğu üzerindeki hakları ödenemez.

Şerî Hükümlere Mükellef Kılınma

Mükellefiyet yaşına gelen çocuğun, ibadet ve diğer şerî hükümleri uygulaması gereklidir. Çocukluk evresinde ise şerî hükümleri uygulamakla mükellef değildir. Erkek çocuk, on beş yaşını doldurunca mükellef kılınır. Kız çocuğunun mükellefiyet yaşı ise dokuz yaşıdır.

Böylelikle insanın var oluşu, çocukluğu ve diğer durumlarıyla ilgili sohbetimizin sonuna gelmiş bulunuyoruz.

SAĞLIK DURUMU

İslam; genel yaşamın korunmasında köklü yöntemlerden biri olan genel sağlık konusunu, pozitif olarak ve ciddi bir nesnellik çerçevesinde ele almıştır.

İslam'ın kural haline getirdiği birçok hüküm, Müslümanların birçok hastalıktan korunması üzerine kurulmuştur. Tıp, bunların yanında önlemseldir... Bundan bahsetmeden önce konuyla ilgili bazı yönleri sunmamız gerekir.

Resûlullah (s.a.a) Ve Vasilerinin Tıpla İlgilenmeleri

Resûlullah (s.a.a) ve tertemiz Ehl-i Beyt İmamları, istikrarlı hayatın direklerinden olan tıbbı, derin ve kapsamlı bir şekilde bakmışlardır. Bu bağlamda bu konuyla fazlasıyla ilgilenmişlerdir. Nitekim bu konuyla ilgili hadislerinden bahsedeceğiz.

1- Resûlullah'ın (s.a.a) Hadisleri

1- Resul-i Ekrem (s.a.a) tıp ilmini övmüş ve bu dalda ihtisas yapmaya davet etmiştir. Resûlullah (s.a.a) bir cemaatin önünden geçerken, kendilerine bir şeyler anlatan bir şahsın etrafında toplandıklarını ve hepsinin onu dinlediğini fark eder. Onlara, bu şahsı sorar. Bunun üzerine şöyle cevap verirler:

“Ya Resûlullah! Bu allamedir”. Resûlullah (s.a.a) çıkışarak, “*Hangi konuda allamedir?*” diye buyurur. Onlar, “Ya Resûlullah! Bu, Arap tarihi konusunda âlimdir” diye arzederler.

Resûlullah (s.a.a) bunu kabullenmeyerek şöyle buyurdu: “*Bu ilmin, bilene bir faydası olmadığı gibi bunu bilmeyene de bir zararı yoktur. İlim, ikidir: Dinler ilmi ve bedenler ilmi.*”¹

1– Biharü'l-Envar: 1/220.

Arapların cahiliye döneminde meydana gelen olaylar ve savaşlar tarihini bilmek insana ne gibi bir fayda sağlayabilir. Bu bilgi, fikri beslemediği gibi fikrin hayatında da hiçbir gelişme sağlamaz.

2- Resul-i Ekrem (s.a.a), insanın başına bazı hastalıklar geldiği zaman tedavi olmayı ve doktorlara müracaat etmeyi emrederek şöyle buyurmuştur: *“Tedavi olunuz. Allah, ölüm hariç indirdiği her derdin dermanını da indirmiştir; zira ölümün dermanı yoktur.”*¹

3- Resûlullah (s.a.a); sağlığın, insanın sahip olabileceği en faziletli nimet olduğunu düşünerek şöyle buyuruyordu: *“Yakinden² sonra – Allah (c.c)’a yakın- kimseye sağlıktan daha hayırlısı verilmemiştir”*³.

Resûlullah (s.a.a), tıp ilmine çok önem vermiştir. Nitekim tıpla ilgili, ‘Nebevi tıp’ olarak bilinen, genel bir program ortaya koymuştur. Bu programda bazı hastalıklardan söz etmiş ve ilaçlarını tarif etmiştir. Ayrıca bazı gıda, meyve ve etlerin özelliklerini ve faydalarını zikretmiş olduğu kapsamlı bir beyanı da vardır.

2- Emiru’l-Müminin İmam Ali (a.s)’den

Bu ümmetin en ileri geleni, medeniyetinin ve fikri kalkınmasının rehberi olan İmam Emiru’l-Müminin Ali (a.s) insanın, uyguladığı takdirde hiç hastalanmayacağı ve doktorlara gerek duymayacağı bir sağlık reçetesi ortaya koymuştur. Nitekim cennet gençlerinin efendisi, tertemiz oğlu İmam Hasan (a.s)’a, *“Oğlum, tıbbı ihtiyaç duymanı gerektirmeyecek dört kelimeyi sana öğreteyim mi?”* diye buyurdu. İmam Hasan (a.s) hızlı bir şekilde, *“Evet, ey Emiru’l-Müminin!”* diye cevap verdi.

Bunun üzerine İmam (a.s) şöyle buyurdu: *“Acıkmadan yemeğe oturma, yemeğe iştahlı iken sofradan kalk, iyice çiğne, uyumadan önce tuvalete git. Bunları uyguladığın takdirde tıbbı ihtiyacın kalmaz.”*⁴

Bu altın tavsiye, modern tıbbın onayladığı, en görkemli sağlık öğütlerini içerir. Nitekim boğazına düşkünlük ve yemeği iyi

1– Deâimu’l-İslam: 2/143.

2– Yakın: Tamamen inanmak

3– Kenzu’l-Ummal: 3/345. Müsned-i Ahmet Bin Hanbel: 1/7.

4– Hisalu’s-Saduk: 228–229. Vesâilü’ş-Şîa: 16/409.

çiğnememek, sindirim sisteminin birçok hastalığa maruz kalmasına neden olur. Bu da, insanı belalara sürükler. Emiru'l-Müminin Ali (a.s)'nin Kumeyl bin Ziyad'a bu husustaki tavsiyeleri şöyle geçer: *"Ey Kumeyl! Mideni yemekle yorma, midende suya yer ayır, hava için de boşluk bırak."*

Ey Kumeyl! Yemek yiyeceğin zaman Allah'ın adını an. O'nun ismiyle hiçbir dert zarar veremez, tüm dertler de derman bulur.

Ey Kumeyl! Bedenin sağlıklı olması, yemek ve suyun azlığından kaynaklanır"¹.

3- İmam Cafer Sadık (a.s)'tan

Cahiz'in deyimi ile 'İmam Cafer Sadık (a.s), ilimleriyle dünyayı doldurmuştur.' O, ilimleri ve dehası ile İslami fikri zenginleştirmiştir. Dört bin öğrenci ağırlayan üniversitesinde,² çeşitli alanlardaki ilimleri ders olarak vermiştir. Bunlardan biri de, incelik ve içeriklerini açıkladığı tıp ilmidir. Aynı zamanda organların görevlerini, kan dolaşımını ve hastalıklara neden olan bakterileri de açıklamıştır.³ Bununla beraber meyve, sebze ve et gibi gıdaların birçok özelliklerinden bahsetmiştir. Araştırmaları, 'İmam Sadık (a.s)'ın Tıbbı' diye isimlendirilen bir kitapta toplanmıştır. Rahmetli Allame Şeyh Muhammed el-Halili bu kitaba şerh yazmıştır. Şunu da belirtmek gerekir ki, İmam Cafer Sadık (a.s), çağdaşları olan büyük tıp âlimleriyle münazara etmiştir. Onlarla, en ince tıbbi araştırmaları derinlemesine tartışmıştır. Onlar bu durum karşısında kendisiyle boy ölçüşememişlerdir. Dolayısıyla İmam (a.s)'ın kendilerinden üstün olduğunu ve bu ilmin inceliklerini bilmediklerini itiraf etmişlerdir.⁴

Nitekim İmam Cafer Sadık (a.s), tıbbi araştırmalarında organların özelliklerini öyle bir açıklamıştır ki; modern tıp, sahip olduğu bunca laboratuvar ve tahlil cihazlarıyla henüz bu bilgilere ulaşamamıştır.

1– Müstedraku'l-Vesâil: 16/219.

2– 'Mevsuatu'l-İmam Cafer Sadık (a.s)' adlı kitabımızda 3563 öğrencisinin biyografisini yazmış bulunmaktayız.

3– Batı bilim adamlarının tarif ettiği gibi İmam Cafer Sadık (a.s), İmam'ın ilimlerinin ve tıp alanındaki ihtisasının kapsamlı beyanını içerir.

4– Bu güzel münazaraları, 'Hayatu'l-İmam Sadık' adlı kitabımızın ikinci bölümünde zikretmiş bulunuyoruz.

Kesin olan şu ki; araştırmalarının, sağlık ilminin gelişmesinde ve kalkınmasında büyük bir etkisi olmuştur. Cabir bin Hayyan, hocası İmam Cafer Sadık (a.s.)’tan öğrendiği bilgilerle, doğunun övünç kaynağı olan ‘El Sümum’ kitabını yazmıştır. Bu kitap, zehrin özelliklerini araştırma konusu yapan kitapların ilki sayılır.

Mide Bozukluğu

İmam Sadık (a.s), mideyi tıka basa doldurmaktan sakınılması gerektiğini vurgulamış ve bu hususta insanları uyararak şöyle buyurmuştur: “*Bütüin dertler, mide bozukluğundandır.*”¹

Yürüyerek Yemek Yemek

İslam’ın, sofrada hususunda koymuş olduğu görgü kurallarından biri de, yürüyerek yemek yemenin mekruh oluşudur. İmam Cafer Sadık (a.s.)’ın şöyle buyurduğu rivayet edilir: “*Mecbur kalmadıkça yürüyerek yemek yemeyiniz.*”²

İmam Rıza (a.s) ve Altın Risale

İmam Rıza (a.s), yetenekleri ve dehası ile İslam’ın mucizesidir. Her çeşit ilim ve bilgilerde ihtisas sahibidir. Altın çağda, onun ilimlerdeki bilginliği derecesinde başka bir âlim yoktu. Bu ilimlerden biri de tıp ilmidir. Abbasi halifesi Me’mun, Abbasi çağının en iyi doktoru olan Cibril bin Bahtaşu’dan, genel sağlık için yol oluşturacak, sağlık hususunda bir kitap yazmasını ister. O sırada, İmam Rıza (a.s) orada bulunmaktadır. Cibril, “Tıbbın babası, doktorların şeyhi ve âlimlerin efendisi İmam Rıza (a.s) varken bu görevi bana mı veriyorsunuz?” der. Bunun üzerine Me’mun, talebini İmam Rıza (a.s)’ya sunar. Oda bunu kabul eder. Böylece tıp hususundaki risalesini yazar. Bu risale, - özet olarak- bu alanda yazılmış olan en görkemli eserdir. Me’mun, bu risalenin altınla yazılmasını emretmiştir. Bu eser, ‘Tıp Hakkında Altın Risale’ diye isimlendirilmiştir. Me’mun, bu eseri methetmiştir. Metihte şöyle geçmektedir: “Onu, altın diye isimlendirdim, devlet yiğitleri Haşimiler tarafından nüshası çıkarıldıktan sonra, hikmet hazinesinde sakladım, zira düzenli gıda sistemi ile beden sağlık bulur.

1– Vesâilü’ş-Şîa: 16/411.

2– a.g.e: 421.

Sağlıklı beden ile hastalıklar kovulur. Hastalıkların kovulması ile hayat var olur. Hayat ile hikmet elde edilir. Hikmet ile de hayat...”

Bu; korunmaya, saklanmaya ve değer verilmeye layık, güvenilir bir hakem ve kendisine müracaat edilen bir danışmandır. Kendisine boyun eğilen, ilim madenlerinden bir amirdir. Bu, Resul el-Mustafa (s.a.a)’nın hikmetlerini, nebilerin belâgatlerini, vasilerin izlerini ve âlimlerin adaplarını aktaranların evlerinden çıkmıştır. Sinelere ve hastalara ilaçtır.

Ve ekleyerek şöyle der: “Bunu; hikmet ve tıp ehli ile irfan ehli sayılan ve hikmetle anılan yazarlar ve kitap sahiplerinden oluşan seçkin zümreme sundum. Hepsi, bunu methetti ve yüceltti. İnsaflı bir şekilde derleyeni övdü, itaatkâr bir şekilde ve içinde anlatılanları onaylayarak yazarı methetti.”¹

Me’mun, asrın en büyük tabiplerini İmam Rıza (a.s) ile münazara etmeleri için getirmiş ve onlara, sorularını yanıtlamakta İmam (a.s)’ın aciz kalması durumunda, bol zenginlik vaat etmiştir. Bu sayede Me’mun, İmam (a.s)’ın itibarını zedelemeyi ve onun toplumsal saygınlığını azaltmayı umuyordu. Fakat tabipler, İmam’la (a.s) baş edemediler. Onun üstünlüğünü ve bu ilme vakıf olduğunu itiraf ettiler. Ayrıca tabiplerin bir kısmı İmam Rıza (a.s)’nın imametini onaylamıştır.

Nitekim İslam, insanların birçok hastalığa maruz kalmasını önleyecek, genel sağlık programları oluşturmuştur.

Batılı Doktorların İslam’ı Methetmeleri

Batılı bilginler, İslam’ın tıp ilmiyle ilgili hükümleri karşısında adeta büyülenmiş, Resûlullah (s.a.a)’ın hünerini ve genel sağlık konularıyla ilgilenişini methetmişlerdir. Bunlardan bazıları şöyledir:

1- Doktor Corcodar Balano

Bu doktor şöyle demiştir: “İslam’daki farzlar, vacipler, sünnetler ve müstehap ameller sağlıkla bağlantılıdır. Bununla gerçekleştirilmek istenen iki gaye vardır. Biri dini diğeri ise sağlıkla ilgilidir.”²

1– İmam Rıza (a.s)’nın Tıbbı, modern tıba göre açıklamış bulunuyoruz.

2– el-Veciz: 1/2.

2- Doktor San Con Cir

“Kesin olan şu ki; tedavi ve sağlık, Resul-i Ekrem’in ele aldığı başlıca konulardandır. Aynı zamanda kendisi, tıpla ilgili geniş bilgi birikimine sahipti”¹.

3- Doktor Rona Alsandic

Bu doktor, sağlık konularını ele alan İslami öğretileri methederek şöyle der: “İslam’ın dini öğretileri sağlığı temsil eder. Zira bunlar, kanaatkâr olmaya, yeme içme hususunda israftan kaçınmaya, temizliğe ve namazdan önce temiz su ile günde beş defa olmak üzere yıkanmaya davet eder. Namaz, bir grup sportif hareketlerden oluşur. İslam, bulaşıcı hastalıklara yakalananların tecrit edilmelerini emreder. İslami ilimler de, araştırmalarının çoğunu sağlığın korunması hususuna ayırmıştır”².

Nitekim İslam, sağlık yöntemleri için genel esaslar koymuştur. Bunlar, insanın birçok hastalığa maruz kalmasını önler. Bu yöntemlerden özet olarak bahsedeceğiz:

Temizlik

Temizlik, sağlıklı hayatın oluşturulması ve geliştirilmesi hususunda önemli unsurlardan biridir. Aynı zamanda hayatı, bulaşıcı hastalıklar ve öldürücü vebalarla kirlenmekten korur. İslam; temizliği, olumlu bir şekilde benimsemiştir. Bu konu, bazı Kur’an ayetleri ve Resûlullah (s.a.a)’ın bir takım hadislerinde bahsedilmiştir. Bunlardan bazıları şöyledir:

Kur’an Işığında:

Allah (c.c), sevgi madalyasını temizlenenlere bahşederek şöyle buyurmaktadır: **“Şu bir gerçek ki Allah, çok tövbe edenleri sever, iyice temizlenenleri de sever.”**³ Yine şöyle buyurur: **“Onun içerisinde tertemiz olmayı seven kimseler vardır. Allah da çokça**

1– el-Veciz: 1/2–3.

2– el-Veciz: 1/3.

3– Bakara Suresi: 222.

temizlenenleri sever”¹. Allah (c.c)’ın sevdiği bu nitelikten daha faziletli bir nitelik var mıdır?

Sünnet Işığında:

Müslümanları, temizliğe teşvik eden bir takım hadisler de rivayet edilmiştir. Bunlardan bazıları şöyledir:

- 1- Resûlullah (s.a.a) şöyle buyurmaktadır: “*Temizlik imandandır.*”²
- 2- Yine şöyle buyuruyor: “*Allah (c.c), iyidir iyileri sever, temizdir temizleri sever.*”³
- 3- Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurmaktadır: “*Sahip olduğunuz tüm imkânlarla temizlenin. Zira Allah (c.c), İslam’ı temizlik üzerine kurmuştur.*”⁴
- 4- İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “*Temizlik, imanın yarısıdır.*”⁵

Bunlar, temizliği teşvik eden ve Müslümanların yaşamında temel kural olmasını sağlayan haberlerden bazılarıdır.

Temizliğin İçerdiği Unsurlar:

Hadiste rivayet edildiği gibi, imanın yarısı olan temizliğin unsurları şunlardır:

- 1- Vücut temizliği: Vücudun; üzerindeki tüm kirlerden arındırılması, tırnakların kesilmesi, dişlerin fırçalanması ve kılların alınması. Resûlullah (s.a.a), şöyle buyurmuştur: “*Sakalmızı temizleyiniz, tırnaklarınızı kesiniz. Zira şeytan, et ile tırnak arasında dolaşır.*”⁶
- 2- Giysi temizliği: Giysilerin, üzerindeki kirlerden ve hastalık taşıyan böceklerden arındırılması. Resûlullah (s.a.a) şöyle buyurmaktadır: “*Giysilerinizi yıkayın, kıllarınızı alın, dişlerinizi misvakla temizleyin, zîynetlenin ve temizlenin.*”⁷

1- Tevbe Suresi: 108.

2- Biharu’l-Envar: 59/291.

3- Sünen-i Tirmizi: 4/198.

4- Kenzu’l-Ummal: 9/277.

5- Müstedreku’l-Vesâil: 1/357.

6- Kenzu’l-Ummal: 9/301.

7- Kenzu’l-Ummal: 6/640.

3- Mesken temizliği: Meskenlerin, pisliklerden arındırılması ve tuvalet ile banyonun temizlenmesi. Resûlullah (s.a.a), şöyle buyurmuştur: *“Allah (c.c); iyidir iyileri sever, temizdir temizleri sever, kerimdir keremi sever, cömerttir cömertliği sever. O halde avlularımızı temizleyin ve Yahudilere benzemeyin.”*¹

4- Gıda temizliği: Sebze, meyve ve diğer gıdaların temizlenmesi.

5- İçme sularının temizlenmesi ve sterilize edilmesi.

6- Sokakların temizlenmesi ve pisliklerden arındırılması.

7- Pis yerlerde oturulmaması.

8- Genel müesseseler, ticarethaneler ve camilerde tükürülmemesi.

İslam, Müslümanların genel yaşamını, hayatın zorunlu unsurlarından olan sağlık üzerine kurmuştur. İslam'ın, sağlık ve eğitim hususlarıyla ne denli ilgilendiği, aşağıda bahsedilen hükümleri teşri etmesiyle anlaşılmaktadır.

Birincisi: Gusül

İslam, aşağıdaki durumlarda vücudun yıkanmasını ve tenin tamamının su ile kaplanmasını zorunlu kılmıştır.

1- Cenabet

Bu, erkek veya kadının cinsel birleşme sonrası veya ihtilam halidir. Allah (c.c), şöyle buyurmaktadır: **“Eğer cünüp iseniz temizlenin.”**² Nitekim modern tıp, cinsel birleşmeden sonra vücudun zindeliğinden bir şeyler kaybettiğini ve bunun sadece vücudun yıkanması ve su ile ovuşturulması sonucu telafi edildiğini kanıtlamıştır.

2- Aybaşı

Bu, kadının periyodik olarak adet görmesidir. Aybaşından sonra kadının gusül alması, bedenini kandan ve kirden temizlemesi gerekir. Gusül, kadının enerjisini ve zindeliğini tekrar kazanmasını sağlar.

1– Sünenu'l-Tirmizi: 4/198.

2– Mâide Suresi: 6.

3- İstihaze

Bu, kadının aybaşı halinin belirli günler haricinde devam etmesidir. Orta istihaze durumunda, kadının günde bir defa gusül alması gerekir. Büyük istihaze durumunda ise günde üç defa gusül almalıdır. Fakihler, bu konunun hükümlerini detaylı olarak ilmihallerinde zikretmişlerdir.

4- Loğusalık Akıntısı

Bu, doğum yapan kadının doğum esnasında veya sonrasında, kendisinden kan olarak gelen akıntıdır. Akıntının kesilmesinden sonra kadının, gusül alması gerekir.

5- Ölüye Dokunma

Ölü bir insana, soğuduktan sonra ve tamamen yıkanmadan önce dokunulması durumunda gusül alınması gerekir. Ölünün; Müslüman, kâfir, büyük veya küçük oluşu bir şey değiştirmez.

Bunlar, farz olan gusüllerdir. İnsan vücudunu tüm kirlerden arındırır.

Müstehap Gusüller

Tavsiye edilen gusüller çoktur. Bunlardan bazıları şunlardır:

- 1- Cuma guslü.
- 2- Ramazan ve Kurban Bayramları gününün guslü.
- 3- İhram guslü.
- 4- Arefe günü guslü.
- 5- Terviye günü guslü.
- 6- Gadir bayramı guslü.
- 7- Şaban ayının yarısı günü guslü.
- 8- Masumlar (a.s)’ın ziyareti için alınan gusül.¹

Bunlar, bazı müstehap gusüllerdir. Vücudun kirlerden temizlenmesi ve korunması amacıyla teşri edilmişlerdir.

1- Minhacu’s-Salihin-el-İbadat/Ayetullah Uzma Seyit Ali el-Hüseyni el-Sistani.

İkincisi: Abdest

Resûlullah (s.a.a) şöyle buyurmaktadır: “*Abdest, imanın yarısıdır.*”¹

Günlük beş vakit namaz ve diğer farz namazlar öncesi, -cenaze namazı hariç- abdest almak farzdır. Abdest alırken yüz ve ellerin yıkanması, baş ve ayakların mehsedilmesi gerekir. -Şiaya göre-

Abdestin sünnetleri ise şunlardır: Abdeste başlarken ellerin yıkanması, ağzın su ile çalkalanması, buruna su verilmesi ve diğer müstehap ameller.

Abdestin Faydaları:

Doktorlar, abdestin önemli faydalarından bahsetmişlerdir. Bunlardan bazıları şöyledir:

- 1- Yüz ve ellere dökülen su, derideki yüzeysel kılcal damarların büzülmesine ve tekrar eski haline dönmesine neden olur. Bu da, kalp hareketinin artmasını sağlar, vücuttaki değişimler aktifleşir, solunum hareketleri kuvvetlenerek oksijen alma ve karbondioksit verme işlemi artar. Bu şekilde bilinç sinirleri uyarılmış olur. Daha sonra bu uyarılmışlık; tüm kalp, ciğer ve mide sinirleri ile bezlere geçer.
- 2- Göz iltihabını önler. Çünkü gözler, günde birkaç defa temiz su ile yıkanmış olur.
- 3- Burun yollarının, içerisinde biriken mikroplardan temizlenmesi. Bu, abdest alan kişinin istinşak yapmasıyla (buruna su vermesi) olur.
- 4- Derinin, deri hastalıklarından korunması. Yüz ve eller, vücudun açık kalan kısımlarındandır. Bu yüzden mikroplara maruz kalırlar. Fakat günde birkaç defa yıkanacak olurlarsa mikroplara karşı korunmuş olur.
- 5- Karnın, ağız yoluyla giren mikroplardan korunması. Bu mikroplar, kirli eller aracılığı ile girer. Nitekim sürekli olarak yıkanan ve temiz olan eller, vücuda girebilecek herhangi bir mikrop taşımaz.

Kirli eller aracılığı ile giren hastalıklar ise şunlardır:

- a- Sindirim parazitleri.
- b- Tifo.
- c- Felç.

1– Müstedreku'l-Vesâil: 1/364.

Abdest, bu tehlikeli hastalıklardan vücudu korunmak için yapılan en önemli işlemlerdendir.

6- Doktorların söylemine göre, öfke anında sinirlerin maruz kaldığı gerginlik şiddetini hafifletir. Resûlullah (s.a.a)'ın şöyle buyurduğu aktarılır: “*Öfke şeytandandır. Şeytan, ateşten yaratılmıştır. Ateş, su ile söndürülür. O halde her kim öfkelenirse abdest alsın.*”¹

Bunlar, abdestin bazı önemli faydalarıdır.²

Üçüncüsü: Diş Temizliği

Diş temizliği, İslam'ın davet ettiği sağlık yöntemlerinden biridir. Çünkü bunun, vücut sağlığı için aktif bir etkisi vardır. İslam, dişlerin misvak ile temizlenmesini vurgulamıştır. Resûlullah (s.a.a), şöyle buyurmuştur: “*Ümmetimin zorlanacağından çekinmeseydim, her namaz abdesti sırasında misvak kullanmalarını emrederdim.*”³

Ve yine şöyle buyuruyor: “*Misvak kullanın; zira misvak çok iyi bir şeydir. Dişetlerini gerer, ağız kokusunu giderir ve mideyi ıslah eder.*”⁴

Ve buyurur ki: “*Misvakın sekiz özelliği bulunmaktadır: Ağzın hoş kokulu olmasını sağlar, dişetlerini gerer, görme duyusunu netleştirir, balgamı giderir, melekleri sevindirir, Rabbi razı eder, sevapları çoğaltır ve mideye sıhhat verir.*”⁵

Bunu vurgulamasının nedeni; misvakın, diş macunundan daha fazla faydalarının olmasıdır. Doktor Hamid el-Bedri misvakın, sağlıkla ilgili bazı faydalarından bahsederek şöyle demiştir: “Erak bitkisi, kimyasal olarak selüloz lifleri ve bazı uçucu yağlardan oluşur. Kokulu reçine, kireç oksalatı ve madeni tuzlar içerir. Bu tuzların en önemlileri; sodyum klorür (yemek tuzu) ve potasyum klorürdür.

Misvak, diş temizliğine yardımcı olan, madeni tuzlar ve ıtri maddeler ile donatılmış doğal bir fırçadır.

1– Biharü'l-Envar: 7/272. Sünen Ebi Davut: 2/434.

2– Ruhu'd-Din el-İslami: 400. Ruhu'l-Salât Fi'l-İslam: 82–83. en-Nizamu'l-Terbevi Fi'l-İslam: 310.

3– Vesâilü's-Şîa: 2/17.

4– Kenzu'l-Ummal: 9/314.

5– a.g.e: 315.

Nitekim Resûlullah (s.a.a) ve sahabelerin, doğal diş fırçasını asırlar önce kullanmış olduklarını görmekteyiz. Bununla beraber fırçanın diş temizliğinde kullanımı ilk defa miladi 1800 yılı civarında olmuştur.

İnsan, diş temizliğini ihmal ettiği takdirde dişlerinde bozulma ve çürümeler başlar ve zehirler salgılanır. Bu zehirler, vücut tarafından emilerek birçok hastalığa neden olur.¹

Bunlar; İslam'ın, bu özel bitki ile dişlerin temizlenmesini teşri etmesindeki bazı önemli faydalardır.

Dördüncüsü: Küçük Ve Büyük Abdest Sonrası Temizlenme

En önemli sağlık yöntemlerinden biri de idrarın çıkış bölgesinin su ile iki defa temizlenmesidir. (Üç defa temizlemek daha iyidir.) Dışkı çıkış bölgesinin temizliği ise isteğe bağlı olarak değişir. Mükellef, ister su ile temizlenene kadar o bölgeyi yıkar ister taş, bez veya necaset giderici herhangi bir maddeyle siler.²

Bu yüce teşri, vücut sağlığı ve vücudun hastalıklardan korunması hususunda etkili bir faktördür. Şunu da belirtmeliyiz ki, cahiliye döneminde Araplar, küçük ve büyük abdest sonrası ne su ne de başka bir şeyle temizlenirlerdi. Bu yüzden kötü kokarlardı. Bir olay şöyle rivayet edilir: Evlenmek isteyen birine ıtır getirilir, oda avretine sürmek ister. Bunun üzerine ıtırın sürülmesi gereken yerin orası olmadığı kendisine söylenir. O da şöyle der: Ondan yayılan kötü kokular beni telef etti. Bu yüzden ıtır sürüyorum.

Beşincisi: Tıraş Olma Ve Tırnakların Kesilmesi

İslam dini, beden bölgelerinin temizliğine davet etmiştir. Dolayısıyla tıraş olma ve tırnakların kesilmesini teşvik etmiştir. Hadiste şöyle geçer: *“Beş şey fıtrattandır: Üreme organları etrafındaki kılların kesilmesi, sünnnet olma, bıyıkların kesilmesi, koltuk altı kıllarının alınması ve tırnakların kesilmesi.”*³

Kesin olan şu ki, bu yöntemlerin uygulanması insan bedeninin sağlıklı olmasını ve hastalıklardan korunmasını sağlar.

1– Ruhu'd-Dini'l-İslami: 401.

2– Minhacu's-Salihin: 1/31.

3– Sahihu'l-Buhari: 7/56.

Nitekim İslam'daki temizlik, genel sağlığın gelişmesini ve tıbbın önlemsel olmasını sağlar. Bu, medeni devletler ile uluslar arası sağlık örgütlerinin tüm dünya halklarına yaymaya çabaladıkları şeydir. Bununla beraber insanı anormalliklerden ve sapkınlıklardan da korur.

İngiliz Bentham şöyle der: “İslam dinindeki şeri temizliğe özen gösteren biri, zahirini günahlardan, nefsinin de ayıplardan arındırır. Hapishanelerdeki suçluları inceledim ve hepsinin bedenlerinin kirli, elbiselerinin pis olduğunu gördüm.”¹

Böylece İslam'ın, temizlik hususunda teşri etmiş olduğu, genel sağlık yöntemlerinden olan bazı programlar üzerinedeki bahsimizi tamamlamış oluyoruz.

Spor

Vücudu zinde ve canlı tutmak hususunda önemli unsurlardan biri olan sporun birçok türü vardır. İslam'daki sporlardan bazıları şunlardır:

1- Yarış

O asırda savaşa hazırlık amacıyla at yarışı yapılmaktaydı. Resûlullah (s.a.a)'ın bu yarışı teşri edişi, kendisinden aktarılan şu hadisten anlaşılmaktadır: “*Yarış sadece ok, deve ve at ile yapılandır.*”²

Bu yarış, vücudu güçlendirir ve kasları zindeleştirir. Müslüman fakihler, bu sporla ilgilenmiş ve bunun için özel bir kitap tahsis ederek hükümlerini belirtmişlerdir.

Bu asırda ise genel sporun bir parçası olan yarışlar, arabalarla yapılmaktadır.

2- Atıcılık

Bu, atıcılığın yay ve ok ile yapıldığı asırda savaşa hazırlık için yapılan bir egzersiz idi. Bu asırda ise yarışlar; uçak, füze, tank ve daha başka savaş gereçleri ile yapılmaktadır.

1– en-Nizamu'l-Terbevi Fi'll-İslam: 312.

2– er-Ravda (Fi Şerhi'l-Lum'a ed-Dimaşkiye): 4/421, Necef Din Üniversitesi yayınlarından.

Bu egzersiz, askeri deneyimi destekler, vücudu güçlendirir ve kasları zindeleştirir.

3- Av

Bu spor, avcının koşmasını ve avı elde etme amacıyla hızla atılmasını gerektirdiğinden vücudun kuvvetlenmesini sağlar. Bu, beden sporlarının gereklerindendir. İlk asırlarda Müslüman hükümdarlar, bu sporun tutkunu olmuşlardır. Bundaki gerekçeleri, oyun ve vakit kaybetmekten başka bir şey değildi. Fıkıh kaynakları, helal av ve haram av ayırımını yapmış ve bunları açıklamışlardır.

Namazın Sportif Faydaları

İslam'ın en önemli ibadetlerinden biri olan namazın, vücut için faydalı olan bazı sportif yararları da vardır. Bazı doktorlar, bununla ilgili açıklamalar yapmışlardır. Bunlardan bazıları şöyledir:

1- Dr. Mustafa el-Haffar

Üstat Afif Abdülfettah Tabara, sindirim sistemi hastalıkları alanında müteahhıs olan Dr. Mustafa el-Haffar'a namazdaki rükû ve secdelerin ne gibi faydaları olduğıunu sorar. Dr. şöyle yanıtlar: “Rükû, karın duvarlarının kaslarını güçlendirir, midenin kasılmasına sonra da sindirim işlevini yerine getirmesine yardımcı olur. Ayrıca bağırsakların sindirim atıklarını doğal olarak itme işlevinin kolaylaşmasını sağlar. Secde ise mide boşluğundaki havayı ağza iterek mideyi gerilme şiddeti ile ondan kaynaklanan sindirimin yan etkileri ve kalp komplikasyonlarından rahatlatır.”¹

2- Dr. Faris Gazuri

Dr. Faris Gazuri, sinir hastalıkları ve eklem müteahhısıdır. Namazın sağlıkla ilgili faydalarından bahsederek şöyle der: “Müslümanlardaki rükû ve secdeyi içeren namaz -özellikle insan, erken yaşlarda namaza başladığı zaman- bel kaslarını güçlendirir ve omurgayı oluşturan omurların hareketlerini yumuşatır. Dolayısıyla omurganın etrafındaki kasların zayıflığından kaynaklanan hastalıklara karşı korunmuş olur.

1— en-Nizamu'tTerbevi Fi'l-İslam: 335.

Bu kasların zayıflığından şiddetli ağrılara ve kas spazmına neden olan çeşitli sinir hastalıkları meydana gelir.¹

Bunlar, namaz kılanların nail olduğu bazı kazanımlardır. Namaz, sportif faydalarının yanı sıra ruhsal bir spor, insan ile olayların gidişatı elinde olan yüce yaratıcı arasındaki bağıdır.

Orucun Sağlıklı Faydaları

Oruç, vücut sağlığı üzerinde önemli etkisi olan ibadetlerden biridir. Bununla beraber aşağıdaki hastalıklar için en önemli sağlık reçetelerindendir:

1- Bağırsak Bozuklukları

Oruç, kronik bağırsak bozukluklarına ve beraberinde oluşan gluten ve nişasta maddelerinin mayalaşmasına en iyi ilaçtır.

2- Fazla Kilolar

Kilo fazlalığı, çok yeme ve az hareketten kaynaklanır. Oruç, kilo verme ilaçlarının hepsinden daha faydalıdır.

3- Kan Basıncı

Ruhsal gerilimler ve müreffehliğin artması ile tansiyon hastalığı yayılmaktadır. Bunun en yararlı ilacı oruçtur.

4- Diyabet

Oruç, diyabet için en faydalı ilaçtır. Özellikle fazla kilo rahatsızlığı olanlar için; çünkü kilo vermeye yardımcı olur. Nitekim ensülininden önce bu hastalığın tek ilacı oruç tutmaktır.

5- Böbrek İltihabı

Oruç, bu hastalığın çok faydalı bir ilacıdır.

6- Kalp Hastalıkları

7- Kronik Eklem İltihabı

Bunlar, bazı doktorların belirttikleri gibi, orucun derman olduğu birtakım hastalıklardır.²

Bir hadiste şöyle rivayet edilir: “*Oruç tutun ki iyileşesiniz.*”¹

1– Ruhu’s-Salât Fi’l-İslam: 137.

2– el-İslam-u ve’t-Tıbbu’l-Hadis:

Başka bir hadiste de: “*Her şeyin bir zekâtı vardır. Vücudun zekâtı da oruçtur*”² buyurmaktadır. Oruç, vücut için faydalı bir ilaç olduğu gibi aynı zamanda da ruhsal bir ilaçtır. Kişiyi, sabretmeye alıştıırır ve iradeyi güçlendirir.

Dinlenme

İslam dinindeki sağlık yöntemlerinden biri de dünya işleriyle bedenini yoran insanın dinlenmesidir. İnsan, bedenini fazla yorma ve kapasitesini aşacak şekilde onu zorlama hakkına sahip değildir. Bu şekilde onu tehlikeye atmış olur ki İslam dini bunu haram kılmıştır. Bir hadiste şöyle rivayet edilir: “*Nefsinin senin üzerinde hakkı vardır, bedeninin senin üzerinde hakkı vardır, eşinin senin üzerinde hakkı vardır, gözüünün senin üzerinde hakkı vardır.*”

Başka bir hadiste de: “*Nefsin binektir, ona merhamet et.*” Yani kapasitesini aşacak şekilde onu zorlamamalı, fazla yormamalı ve ona merhamet etmelisin.

Dinlenme, insanı birçok hastalıktan korur. Nitekim hastalıklar, çoğunlukla aşırı yorulma ve davranışlardaki dengesizlikten kaynaklanır.

Böylece, İslam’ın sağlıksal eğitimi hakkındaki sohbetimizi tamamlamış oluyoruz. Gelecek konularda bu hususla ilgili bölümler sunacağız.

1– Müstedreku’l-Vesâil: 7/502.

2– Men La Yahzirhu’l-Fakih.

YİYECEK VE İÇECEKLER

İslam dini, yiyecek ve içeceklere çok önem vermiştir. Çünkü bunlar olmadan hayat olmaz. İslam, her çeşit yiyecek ve içeceklerin üzerinde durmuş, bunları yerken dengeli davranmaya ve israf etmemeye davet etmiştir. Ayrıca bunlardan bazılarını mubah, bazılarını da haram kılmıştır. Bu konularla ilişkili olan her şey sağlıkla bağlantılıdır. Çünkü sağlık bunların bir parçasıdır. Konunun öneminden dolayı bunlara ayrı bir bölüm tahsis etmiş bulunuyoruz. Aşağıda bunlardan bahsedeceğiz:

Yiyecekler

Gıda, insan hayatında etkin bir unsurdur. İslam, buna derin ve kapsamlı bir şekilde bakmış ve bunun için insana çok hayırlı özel bir program ortaya koymuştur:

Dengeli Beslenme

İslam, dengeli beslenmenin ve israf etmemenin zorunluluğunu vurgulamıştır. Bu husus, hem Kur'an-ı Kerim'de, hem de Peygamber Efendimiz (a.s)'in sünnetinde vurgulanmaktadır.

Kur'an-ı Kerim'de

Kur'an-ı Kerim, beslenme hususunda müsrif olmamayı zorunlu kılmıştır. Allah (c.c), şöyle buyurmaktadır: **“Ey Âdemoğulları! Her mescitte süslerinizi üzerinize alın. Yiyin, için, ama israf etmeyin (aşırı gitmeyin). Şüphesiz, Allah israf edenleri sevmez.”**¹

Ayet-i kerime, tüm sağlık temellerini içermektedir. Nitekim yiyecek, içecek, cinsel hayat ve bedeni yoracak olan diğer bütün unsurlarla ilgili aşırıya kaçmaktan genel olarak sakındırmıştır.

1– A'râf Sûresi: Ayet: 31.

Bu ayette insan vücudunun hastalıklardan selamette olması için eksiksiz bir kural belirtilmiştir. O da yemek ve başka şeylerde aşırıya kaçmamaktır.

Mübarek Sünnet

Resûlullah (s.a.a)'tan ve tertemiz Ehl-i Beyt İmamları'ndan yemekte aşırıya kaçmamakla ilgili birçok hadisler rivayet edilmiştir. Bunlardan birkaçı şöyledir:

Resûlullah (s.a.a)'ın Hadisleri

Resûlullah (s.a.a), ümmetini yemek konusunda dengeli olmaya davet etmiştir. İşte bu konudaki bazı hadisleri şöyledir:

1- Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurur: *“İnsanoğlu karnından daha kötü bir kova doldurmamıştır. İnsanoğlu yediği lokmaların erkekliğini güçlendireceğini düşünür. Bunu mutlaka yapacak olsa bile karnının üçte birini yemeğe, üçte birini içmeye, üçte birini de kendine ayırsın.”*¹

2- Şöyle buyurur: *“Acıktığın zaman ye, doymadan kalk.”*²

3- Ve şöyle buyurur: *“Mide hastalık evidir. Dikkat etmek ise her ilacın başıdır. Nefse, ona alıştırdığın şeyleri ver.”*³

Resûlullah (s.a.a)'ın yemek konusuna ve insanın hastalıklara yakalanmaması için yemekte aşırıya kaçmamaya ne kadar önem verdiğini gördünüz mü?

Burada bahsetmeye değer bir başka şey de şudur: Mısır kralı Neccâşi, Resûlullah (s.a.a)'a hediyeler göndermişti. Bu hediyeler arasında Müslümanları tedavi etmesi için de bir tabip göndermiştir. Resul-i Ekrem (s.a.a) o tabibi geri göndermiş ve şöyle buyurmuştu: *“Biz Müslümanlar hastalanmayız. Çünkü acıkmadan yemez, doymadan kalkarız.”*⁴

1– Bihârü'l-Envâr 73/91.

2– Müstedrekü'l-Vesâil: 10/155.

3– en-Nizâmu't-Terbevi Fi'l-İslâm: 314.

4– Zeyni Rahlân “es-Sîretü'n-Nebeviyye”: 3/72.

İmam Cafer Sâdık (a.s)

Bu ümmetin en önde geleni ve ilmi kalkınmanın önderi olan İmam Cafer Sâdık (a.s), şöyle buyurur: “İnsanlar yemeklerinde tasarruf etseler, bedenleri doğrulurdu.”¹

Ve şöyle buyuruyor: “Kulun Allah’a en yakın olduğu an, karnı hafif olduğu (tok olmadığı) zamandır. Kulun Allah tarafından en sevilmeyen hali ise karnı dolu olduğu zamandır.”²

İmam Ali Rıza (a.s)

İmam Rıza (a.s), Memun’un isteğiyle telif etmiş olduğu “Risâletü’z-Zehabiyye”de şöyle buyurur: “Hangi yemeğin sana ve midene uygun olduğuna ve kolayca hazmettiğine bak, ona göre kendini ayarla ve onu yemeğin olarak belirle.”

Ve şöyle eklemiştir:

“Her kim fazla yemek yerse faydasını görmez. Ancak her kim ihtiyacından fazla veya eksiğini yemezse faydasını görür. Su içmek de sana yetecek kadar yemek yemende yardımcı olur... Hala yemeğe meyilli olduğunda dahi ellerini yemekten çek. Bu senin miden ve beden için daha iyi, aklın için daha verimli, vücudun için de daha hafiftir.”³

Şiddetli Zararlar

Yemek yerken aşırıya kaçmanın, insana birçok hastalıklar getiren olumsuz etkileri vardır. Onlardan bazıları şöyledir:

1- Şişmanlık

Yemeklerde aşırıya kaçmak, şişmanlığa sebep olur. Bu da en tehlikeli hastalıklardandır. Nitekim insanın kalp hastalığı, yüksek tansiyon, böbrek hastalıkları ve şeker hastalığına yakalanmasına sebep olabilir.

1– en-Nizâmu’t-Terbevi Fi’l-İslâm: 313.

2– Vesâilü’ş-Şîa: 24/239.

3– Tıbbu’l-İmam Rıza (a.s): 47.

2- Sindirim Sisteminin Hasar Görmesi

Yemeklerde aşırıya kaçmak, sindirim sistemiyle ilgili şu hastalıkların riskini arttırır:

- a- Mide genişlemesi.
- b- Ülser.
- c- Kalun hastalığı.

3- Soyun Azalması

Yemekte aşırıya kaçmanın olumsuzluklarından biri de soyun azalmasıdır. Nitekim çağdaş tıpta ağır yemeklerin insandaki çoğalma yetisinin azalmasına, hatta bazı durumlarda kısırlığa bile yol açtığı görülmüştür.¹

4- Düşünme Yeteneğinin Gerilemesi

Yemeklerde aşırıya kaçmanın afetlerinden biri de düşünme yeteneğinin gerilemesi, aptallık ve geri zekâlılık tehlikesidir.²

Nasıl Yememiz Lazım?

İslam, bize nasıl yememiz gerektiğini öğretiyor. Buna göre şu hususlara dikkat etmek gerekmektedir:

1- Yemeği Çiğnemek

İslam, yemek yerken iyice çiğnemenin önemini vurgular ve bunun, insanın tabiplere gerek duymayacağı sağlık programından biri olduğunu belirtir. Çağdaş tıp araştırmaları da insanın yemeği çiğnemediğinde yemesinin sindirim sisteminde birçok hastalıklara sebep olacağını belirtir.

2- Yemeğin Soğukluğu

İslam, yemeğin sıcak yenmesini yasaklar ve soğutulmasının gerekliliğini belirtir. Nitekim Resûlullah (s.a.a) şöyle buyurur: *“Yemeğini soğut, zira sıcak yemeğin bereketi yoktur.”*¹

1– Tabîbuke Ma’ak: 31.

2– en-Nizâmu’t-Terbevi Fi’l-İslâm: 314.

Ve şöyle buyuruyor: “*Yemeklerinizi soğutun ki Allah yemeğinize bereket versin.*”²

Sağlık uzmanları da sıcak yemek yemenin diş hastalıkları ve başka hastalıklara sebep olduğunu belirtmektedirler.

3- Tok Karnına Yemek Yemek

İslam, insanın doymuş iken yemek yemesinin mekruh olduğunu belirtir. Nitekim İmam Cafer Sâdık (a.s), bu durumda yemek yenmesi hakkında “*Abraşlığa sebep olur.*” buyurmaktadır.³

Haram Kılınan Yiyecekler

İslam dini, sağlık ve bedenin dengesini kaybettiren yiyecekleri haram kılmış, iyi ve temiz yiyeceklerin yenmesini emretmiştir. Çünkü bu yiyeceklerde zararlı maddeler yoktur; aksine, faydalı ve vücudun dengesini sürdürecektir maddeler vardır. Kur'an-ı Kerim'in şu ayetlerinde bu gerçeğe işaret edilmiştir:

Allah (c.c) şöyle buyurur: “**Ey iman edenler! Size verdiğimiz temiz rızıklardan yiye. Eğer yalnız Allah'a ibadet ediyorsanız, O'na şükredin.**”⁴

Ve şöyle buyuruyor: “**Murdar, kan, domuz eti, Allah'tan başkasının ismi anılarak kesilen, boğulan, (ağaçla vb.) vurularak öldürülen, yüksek bir yerden düşerek ölen, başka bir hayvanın boynuzlaması sonucu ölen, (ölmeden önce ulaşp) başını kestiğiniz müstesna, yırtıcı hayvanların parçalamış olduğu hayvanlar, putlar için kesilen hayvanlar ve fal oklarıyla hayvanların etini bölüşmeniz size haram kılınmıştır.**”⁵

Birtakım tıbbi kaynaklarda ve diğer kitaplarda açıklanan bu haram şeylerin yenmesi halinde ne gibi şiddetli zararların meydana geleceğine bakalım.

1– en-Nizâmu't-Terbevi Fi'l-İslâm: 315.

2– en-Nizâmu't-Terbevi Fi'l-İslâm: 315.

3– el-Kâfi: 6/269.

4– Bakara: 172.

5– Maide: 3.

1- Murdar (Ölü Eti)

Murdar hayvanlar, kesilmeden önce ölen hayvanlardır. Bu da ikiye ayrılır:

Birincisi; bir hastalıktan dolayı ölen hayvanlardır; sağlık uzmanları bunun zararları hakkında şunları söylerler:

Bazı sağlık uzmanları şöyle der:

“Kendiliğinden ölen hayvan, mutlaka bir sebepten dolayı ölmüştür. Bu sebep bir hastalıksa, bu durumda o hayvanın vücudu ateşle dezenfekte edilse de mutlaka insan için zararlı ve doğal olmayan maddeler kalır. Nitekim ölü hayvanın eti bu durumda gecikmiş bir yemek gibi olur. O da ne kadar temizlense de insana zarar verecek maddeleri içermeye devam eder. Hatta böyle bir şeyden yemek, insanın ölümüne bile sebep olabilir.”¹

Başka bir sağlık uzmanı da şöyle der:

“Murdar etinde tüm tıbbi özellikler ve canlı öğeler yok olur. İnsan, hayvanın hemen ölümünden sonra etinden yerse midesinde sancılara ve bağırsaklarında çok şiddetli ağrılara sebep olur. Ancak hayvanın ölümünden belli bir zaman geçmiş ve eti küflenmişse, o zaman da şiddetli bir zehir haline gelmiş olur ve vücuda telafi edilmeyecek zararlar verir; örneğin felç, ani ölüm, bazen sürekli hastalık sonrası ölüm, bazen de kısırılığa yol açar.”²

Bu korkunç zararlardan dolayı İslam, insanın bu hastalıklara yakalanmaması için murdar etini haram kılmıştır.

İkincisi; Ölü hayvanın ölüm sebebinin yaşlılık olmasıdır. Bunun da, hastalıktan dolayı ölen hayvan gibi zararlıdır. Nitekim yaşlılık, tüm dokuların gevşemesine sebep olur. Bu da besin değerini ve hazmedilebilmesini azaltır ve bazı hastalıklara da yol açar.

2- Domuz Eti

Domuz eti ise vücuda en çok zarar veren bir besin türüdür. Nitekim “trişinoz” adındaki çok tehlikeli bir hastalığa sebep olur. Bu hastalık

1– el-İslam ve't-Tıbbu'l-Hadis: 17.

2– en-Nizâmu't-Terbevi Fi'l-İslâm: 316.

şiddetli bir ishal getirir. Bu ishal bazen kanda ve şiddetli bir sancı ile birlikte olur. Bundan başka şiddetli baş ağrıları, bitkin düşme, eklemlerde şiddetli ağrılar, boğaz ve solunum yollarında kuruma, yüzün, özellikle göz çevresinin şişmesi, vücudun zayıflaması ve hatta ölüme bile sebep olabilir.¹

İngiliz Doktor Bajet, 1835 yılında domuz etinden çok yiyen bir insanın vücuduna otopsi yaparken bu hastalığı keşfetmiştir. Birbirini takip eden deneylerinden sonra, fare, köpek ve domuz gibi bazı memeli hayvanların bağırsağında yaşayan “Trişinella” adındaki bir parazitin bu hastalığa sebep olduğunu görmüştür. Ancak bu parazit domuzda daha çok ve daha güçlü meydana gelmektedir. Nitekim domuz, her tür hayvan leşini yemektir. Ayrıca domuzda bağırsak parazitleri vardır. İnsan, bağırsak paraziti olan bir domuzun etinden yediği zaman domuz etinde saklı canlı keselerde bağırsak parazitlerinden bol miktarda vücuduna almış olur. Kısa bir süre sonra bu keseler insanın bağırsaklarında açılır, tüm vücuduna yayılır ve zikrettiğimiz hastalıklara sebep olur.²

Burada unutmadan şunu da söyleyelim ki, bu hastalıklara en çok domuz etini helal kabul eden batı ülkelerinde rastlanmaktadır. Vbini ve Dikson şöyle der: “Buna (yani bu hastalıklara), Fransa, Almanya, İngiltere ve İtalya’da daha çok yakalanmaktadırlar. Ancak doğu ülkelerinde insanların dini (İslam) domuz etini haram kıldığı için bu hastalıklar çok ender görülür.”³

Bazı sağlık uzmanları da domuz etiyle ilgili çok tehlikeli ve önemli açıklamalar yapmışlardır:

1- Bir domuzun, o parazitleri içermediğine karar vermek için mutlaka tüm parçalarının mikroskop altında incelenmesi gerekir. Domuz eti araştırma altında bozulacağı için buna da imkân yoktur.

2- Bu parazitlerin bir dişisi, içinde bulunduğu vücudun bağırsak kesesine 1500 kadar cenin bırakmaktadır. Bu şekilde dişilerden doğan milyonlarca parazit, kan dolaşımı yoluyla vücudun her tarafına yayılır. Bu yeni doğan parazitler, kaslarda birikir. Kaslarda şiddetli ağrı ve

1– en-Nizâmu’t-Terbevi Fi’l-İslâm: 316.

2– el-Kur’ân-u ve’t-Tıbbu’l-Hadis: 76.

3– en-Nizâmu’t-Terbevi Fi’l-İslâm: 340 – 341.

iltihaplara sebep olur ve kas dokusu şişer. Bunun sonucunda oluşan morarmalar da kasların uzunluğu kadar olur.

3- Bu hastalığın hiçbir tedavisi yoktur ve hiçbir ilaç fayda etmez. Domuz eti yemek, birtakım mikropların vücuda girmesine sebep olur. Bu mikroplar şiddetli bir zehirlenmeye yol açar ve beraberinde sindirim sistemine iltihaplar getirir. Bu da birkaç saat içerisinde ölüme sebep olabilir...”¹

Domuz eti yemekten kaynaklanan bu korkunç zararlar, İslam şariatının domuz etini yasaklamadaki derinliğini ve asaletini göstermektedir.

3- Boğularak Ölen Hayvanın Eti

İslam dininin haram kıldığı etlerden biri de boğularak ölen hayvanın etidir. Zira etin hemen bozulmasına ve şeklinin değişmesine sebep olur. Etin rengi siyaha kaçır ve pis bir kokusu olur. Bu sebeple İslam, boğularak ölen hayvanın etini haram kılmıştır.

4- (Ağaçla vb. ile) Vurularak Öldürülen Hayvanın Eti

Ölene kadar vurulan hayvanın etidir ve boğularak öldürülen hayvanın eti gibi bozulur ve yenmez.

5- Yüksek Bir Yerden Düşerek Ölen Hayvanın Eti

Yüksek yerden düşerek ölen hayvanın eti bozuk ve siyah olur.

6- Başka Bir Hayvanın Boynuzlaması Sonucu Ölen Hayvanın Eti

Başka hayvanlarla yaptığı kavga sonucu ölen hayvanların eti de bozuk olması ve siyahlaşması sebebiyle yenmesi haramdır.

7- Yırtıcı Hayvanların Parçaladıkları Hayvanlar

İslam dininin haram kıldığı etlerden biri de yırtıcı hayvanların parçaladığı hayvanların etidir. Denilebilir ki bundaki hikmet, yırtıcı hayvanların genellikle leş yemesi ve öldürücü mikropları taşımasıdır. Böylece o mikropları parçalamış olduğu hayvanın etine bulaştırır ve etini zehirler. Bu da sağlığı bozacak zararlara yol açar.

1– Rûhu'd-Dini'l-İslâmi: 405.

Bunlar, İslam dininin haram kıldığı bazı etlerdir. Bunlardan başka haram kılınan diğer etler de vardır; örneğin köpek eti, bazı kuşlar, bazı balıklar, yılan eti vs.

Şüphesiz bu etlerin haram kılınmasında kullar için bir hikmet vardır. Nitekim Allah (c.c), sağlığa zarar vermeyen tüm temiz yiyecekleri helal ve mubah kılmıştır.

İçecekler

İslam dini, bazı içecekleri mubah kılmış ve temiz olduklarına dair hüküm vermiştir. Bazı içecekleri de sağlığa büyük zararlar verdikleri için haram kılmıştır. Bunlardan bazıları şöyledir:

Su

Su, hayatın kaynağıdır. Su olmasaydı hiçbir canlı varlık olmazdı. Nitekim su, Allah'ın kullarına bahşetmiş olduğu büyük nimettir. Bununla ilgili nakledilen bazı rivayetlere bir göz atalım:

Önemi:

1- Resûlullah (s.a.a) şöyle buyurur: “*Cennet içeceklerinin efendisi sudur.*”¹

2- Emiru'l-Müminin İmam Ali (a.s) şöyle buyurur: “*Su, dünyada da cennette de içeceklerin efendisidir.*”²

Su, içeceklerin en iyisidir. Bu sadece dünya için değil, ahiret için de geçerlidir.

3- İmam Cafer Sâdık (a.s) şöyle buyuruyor: “*Suyun tadı, hayatın tadıdır.*”³

Suyun tadı, hayatın tadıdır. Su olmasaydı hayatın hiçbir izi olmazdı.

1– Vesâilü’ş-Şîa 25/234.

2– a.g.e: 233.

3– a.g.e: 234.

Su İçmekten Lezzet Almak

Su içerken lezzet almak gerekir; zira su, hayatın en büyük lezzetlerinden biridir. Nitekim Ebu'l-Hasan İmam Ali (a.s)'nin şöyle buyurduğu rivayet edilmektedir: “*Su, soğuk iken içilirse daha çok lezzet verir.*”¹

İmam Cafer Sâdık (a.s) da şöyle buyurmuştur: “Her kim dünyada su içmekten zevk alırsa, Allah ahirette onun cennet içeceklerinden zevk almasını sağlar.”²

Su İçmekten Tat Almak

Su içerken tat almak müstahaptır. Nitekim bir şahıs, İmam Cafer Sâdık (a.s) ile ilgili şöyle rivayet eder: İmam (a.s) hurma istedi ve yedi. Ardından su içmek isteyince ben, “Fedanız olayım! Şimdi su içmeseniz?” diye arzettim. İmam (a.s) ise şöyle buyurdu: “*Ben su içmekten tat alayım diye hurma yedim.*”³

Su İçme Şekli

Su içme şekliyle ilgili İmam Cafer Sâdık (a.s) şöyle buyurmaktadır: “*Su içerken üç defa nefes almak, onu tek nefeste içmekten daha iyidir.*”⁴

Süleyman b. Halid, İmam Cafer Sâdık (a.s)'a suyu tek nefeste içmenin hükmünü sorunca, İmam (a.s) şöyle cevap vermiştir: “*Bu şekilde su içmek mekruhtur, zira hîmler bu şekilde içer.*” Ben hîmin anlamını sorunca İmama (a.s), “*develer*” diye cevap verdi.⁵

Ayrıca İmam Cafer Sâdık (a.s), İmam Ali (a.s)'nin tek nefeste su içmekten sakındırdığını ve “*Üç veya iki nefeste içilmesi gerekir*” dediğini rivayet etmiştir.⁶

1– Vesâilü’ş-Şîa: 25/235.

2– a.g.e: 235.

3– a.g.e: 237.

4– a.g.e: 246.

5– a.g.e: 246.

6– Vesâilü’ş-Şîa: 25/246.

Su İçerken Dua Etmek

İmam Cafer Sâdık (a.s), ceddi Resûlullah (s.a.a)'ın su içince şöyle dua ettiğini rivayet etmiştir: *“Bize suyu saf ve temiz içiren, tuzlu ve acı içirmeyen, günahlarımızı da affeden Allah’a hamd olsun.”*¹

Bunlar, su ve fazileti hakkındaki bazı hadisler ve su içince söylenmesi gereken bazı dualardır.

Suyun Temizliği

Su, haddi zatında temizdir ve başka şeyleri de temizler. Allah (c.c) şöyle buyurmaktadır: **“Gökten temizleyici bir su indirdik.”**² Su bir kür³ ölçüsünden fazlaysa, üzerinden pislikler geçse de suyun üç özelliği (rengi, tadı ve kokusu) değişmediği sürece bir etkileşim olmaz. Ancak bu üç özellikten biri değişirse suyun pis ve kullanılmaz olduğu hükmü verilir. Bir kür ölçüsünden az olduğunda da, eğer bir damla idrar veya kan gibi necasetle karışırsa suyun necis olduğu hükmü verilir. Ancak akarsuya karışırsa veya fakihlerin bahsettiği suyu temizleyici diğer durumlardan biri olursa, su temizlenmiş olur.

Her halükarda su, Allah'ın kullarına bahsetmiş olduğu bir nimettir ve içeceklerin en iyisidir. İslam dini, diğer bazı içecekleri de sağlığa zararlı olduğundan dolayı haram kılmıştır. Örneğin:

Alkollü İçki

Alkollü içki, İslam dininde haram kılınan ve helak edici olduğu belirtilen en kötü maddedir. İçkinin haram edilişiyle ilgili rivayetlere değinmeden önce onu haram kılan ayete bakalım: **“Alkollü içki, kumar, putlar ve fal okları, ancak şeytan işi ve birer pisliktir. Artık bunlardan sakının.”**⁴

Bundan daha büyük bir kınama ve kötüleme olabilir mi! Alkollü içkinin şeytan işi ve pislik olduğu ve uzak durulması gerektiği söyleniyor. Şimdi de bu konuyla ilgili birtakım hadislerle yer verelim:

1– a.g.e: 250.

2– Furkan: 48.

3– Kür su; uzunluğu, genişliği ve derinliği üçbuçuk karış olan bir küp dolusu su yani 377,419 kg. ağırlığındaki sudur.

4– Maide: 90.

1- Resûlullah (s.a.a) şöyle buyurur: “Üç kişi cennete giremez: Alkollü içki bağımlısı, sihir bağımlısı ve sıla-i rahmi kesenler.”¹

2- İmam Cafer Sâdık (a.s) şöyle buyurur: “Alkollü içki bağımlısı, putperest gibidir. İçki her kötülüğün başıdır. Alkollü içki içen kişi, Allah’ın kitabını yalanlamış olur. Zira Allah (c.c)’ın kitabını tasdik etmiş olsa, onun haramını haram kabul ederdi.”²

3- Ali b. Yaktin şöyle rivayet eder: Mehdi Abbasi, benim de olduğum bir yerde İmam Musa Kâzım (a.s)’a, “Alkollü içki Allah’ın kitabında haram kılınmış mıdır? Zira insanlar Alkollü içkiden sakındırıldığını biliyor, ancak haram kılındığını bilmiyorlar” diye sordu.

Bunun üzerine İmam (a.s), “Evet, Allah’ın kitabında haram kılınmıştır” diye buyurdu. Mehdi Abbasi, “Haram olduğu nerede belirtiliyor?” diye sorunca İmam (a.s), Allah’ın yüce kitabında içkinin haram kılınmasıyla ilgili şöyle buyurdu:

“Allah (c.c) şöyle buyurur: “**Sadece açık veya gizli olan kötü işleri, günahı, haksız saldırganlığı, hakkında bir delil indirmediği şeyi Allah’a ortak koşmayı ve bilmediğiniz şeyi Allah’a isnat etmeyi haram kılmıştır.**”³ Allah (c.c) “açık” sözü ile ilan edilen zinayı kastediyor. “Günahı” derken de alkollü içkiyi kastediyor. Nitekim başka bir ayette şöyle buyurur: “**Alkollü içki ve kumar hakkında sana soruyorlar. De ki: "Bu ikisinde büyük bir günah ve insanlar için (birtakım) yararlar vardır.**”⁴ Dolayısı ile Allah’ın kitabında “günah” sözü ile alkollü içki ve kumar kastedilmektedir. Allah (c.c)’ın buyurduğu gibi bu ikisinin günahı da büyüktür.”

Bunun üzerine Mehdi Abbasi, İmam (a.s)’ın sözlerini beğenerek Ali b. Yaktin’e şöyle dedi: “İşte bu, Hâşimi bir fetvadır.” İbn-i Yaktin de hemen peşinden şöyle dedi: “Bu ilmi siz Ehl-i Beyt’ten kaldırmayan Allah’a hamd olsun.”

1- Vesâilü’ş-Şîa: 17/244.

2- a.g.e: 256.

3- A’raf: 33.

4- Bakara: 219.

Daha sonra Mehdi Abbasi, Ali b. Yaktin'e, "Doğru söylüyorsun ey râfizi"¹ dedi. Mehdi Abbasi de alkollü içkiyi çok severdi.

Alkollü içkinin haram oluşu, içenin ve satanın cezasıyla ilgili çok sayıda rivayet nakledilmiştir.

Korkunç Zararları

Alkollü içki bağımlısı olmanın olumsuz etkileri vardır. Çağdaş tıp kitapları da bunun büyük zararlarını anlatır. Bunlardan bazıları şöyledir:

1- Soya Zarar Vermesi

Tıbbi araştırmalar, sarhoş edici içkinin etkisinin veraset yoluyla insanın soyuna yansıdığını ispat etmiştir. Buna göre alkol bağımlısı ebeveyninden doğan kişinin bünyesinin zayıf olduğu görülür. O kişi çok tehlikeli durumlarla karşılaşabilir ve bunun sonucunda gerizekâllık, tam felçlik veya kısırlık oluşabilir. Hatta çocuğun doğumundan sonra ölümüne sebep olabilir. Tüm bunların yanı sıra alkol bağımlılarının çocuklarında çok önemli sakatlıklar ortaya çıkabilir; örneğin kafatasının dengeli olmaması, kısa boyluluk ya da hafıza zayıflığı, aptallık vb. akli gücün geri kalması. Bu gerçeğe Dr. Berjons, Dr. Chavan, Dr. Stokar ve başkaları da işaret etmişlerdir.²

2- Kan ve Kalbe Verdiği Zararlar

Alkollü içkiyi tahlil edenler, onun asıl ham maddesinin alkol veya ispirto olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu da hiçbir değişime uğramadan kolayca kana sirayet eder. Mideye giren alkol oradaki asitle etkileşime uğrar ve aldehite dönüşür. Oradan tüm doku ve organlara dağılır. Onun pek azı karbonik asit veya sirkesel asit olur. Bunun ispatı olarak şöyle demişlerdir: Sarhoş insanın kanından bir miktar alıp ateşe yaklaşıtırsanız, ispirto gibi alev aldığını görürsünüz.

Alkol kalbi ise şöyle etkiler: Kalp atışları şiddetli ve hızlı olur. Kalbin kaslarını hızlı çalıştırır. Kalpteki o hareket azaldığında ise kalp bitkin

1– Vesâilü's-Şîa: 17/140 – 141.

2– Usesu's-Sıhhat ve'l-Hayât: 287.

ve yorgun düşer. Ayrıca kan basıncı, kan keselerinin duvarlarına baskı yapar, bu da deri üzerine bol miktarda ter dökmesine sebep olur.

3- Karaciğer ve Böbreklere Verdiği Zararlar

Alkol vücuda girdikten sonra, kan dolaşımı yoluyla karaciğerden geçer. Oradan geçerken karaciğerin hücrelerini bozar ve karaciğerde iltihaplar oluşturur. İnsan alkol bağımlısı olduğu takdirde iltihaplar karaciğerinde büyüme yapar ve mumlanma olur. Dr. Hill Hvat ve Dr. Doth Hvat da buna işaret etmişlerdir. Böbreklerdeki etkisi ise, idrarın azalmasına sebep olur. Bunun sebebi böbreklerin kan keselerinin genişlemesi ve alkolün büyük bir bölümü böbrek yoluyla çıkmasıdır. Bu da böbreklerde tehlikeli bir iltihaba yol açar.

4- Mideye Etkisi

Sağlık uzmanlarının beyanatına göre, alkollü içki mideye girdiği zaman midenin muhtevasıyla etkileşime uğrar ve bir kısmı aldehite, bir kısmı da sirkesel aside dönüşür. Pepsin, berson ve bersait asitleri bozulur. Yemeği sindirmeye yarayan en önemli asit ise pepsindir. Bu asidin bozulması halinde yemeğin sindirilmesi gerçekleşemez. Ayrıca mide zarını hareketlendirir ve kan keseleri genişlemeye başlar. Bu da mide asidinin artmasına sebep olur. Alkol bağımlısı olunca mide asidi görevini yapamaz olur ve kötü sindirime sebep olur. Nitekim alkol bağımlısı olanlar, mide ağrılarından şikâyet ederler.¹

Bazı sağlık uzmanları da alkol bağımlısı olmanın şu hastalıklara sebep olacağını belirtmişlerdir:

- 1-** Karaciğer büyümesi ve bunun sonucunda vücudun su toplaması.
- 2-** Böbreklerin iltihaplanması.
- 3-** Felç.
- 4-** Histeri.
- 5-** Genel sinirsel huzursuzluk.
- 6-** Akciğerlerin zayıflaması, bu da verem hastalığına sebep olur.

1- el-Amel-u ve Hukûkü'l-Âmil Fi'l-İslâm: 19-21.

7- Alkol bağımlısının tifo ve meninx ile ilgili şiddetli hastalıklara mukavemet edememesi. Bu tür şiddetli hastalıklara vücut karşı koyamaz ve ölümle sonuçlanır. Penisilin gibi çağdaş tıbbın ürettiği ilaçlar da fayda etmez.

Bunlar, alkol bağımlısı olmanın sonucunda oluşan bazı sıhhi tehlikelerdir. Bunlara ekonomik zararlar da eklenebilir. Nitekim alkol bağımlısı kişi her ne kadar cimri olursa olsun bu konuda mutlaka israfta bulunacaktır. Aynı zamanda mutlaka kumar ve soytarılık gibi rezil ortamlara girer. Namusu sayılan hanımı veya kızı ahlaksız ortamlarda bulursa da hiçbir kıskançlık hissetmez.

Alkollü İçkiyle Mücadele Yöntemleri

Sağlık ve hayatı mahveden en güçlü etkenlerden biri olan bu korkunç hastalıkla mücadelenin yöntemleri şunlardır:

- 1-** Yönetim bunu kati surette yasaklamalı, fabrikalarını ve damıtma yerlerini yok etmeli, bunun ticaretini yapan ve kâr elde edenlere ağır cezalar uygulamalıdır.
- 2-** Korkunç zararlarını anlatmak için radyo ve televizyon yayınları kullanılmalıdır.
- 3-** Din ve eğitim adamları veya sağlık kurumları, alkollü içkinin zararlarını insanlara anlatarak bununla mücadele etmeleri gerekir.
- 4-** Spor tesisleri açmak, gençleri spor çeşitlerine ve faydalı uğraşılara yönlendirmek gerekir.
- 5-** Medya araçları ve reklamlarla, alkollü içkinin sevdinilmesi ve insanların ona rağbet ettirilmesini engellemek gerekir. Bunlar, akıl ve ahlakı bozan bu mahvedici afetle mücadele etme yöntemlerinden bazılarıdır.

CİNSEL HAYAT

İslam dini, evlilik bağına derin ve kapsayıcı bir bakışla bakmış ve buna oldukça fazla önem vermiştir. Çünkü evlilik, İslam toplumunu inşa eden ilk yapıtaşdır. Buradan yola çıkarak evliliği; cinsel sapmaların yol açtığı afetlerden korumak, sağlıklılığını sürdürmek ve afetlerden korunmak için bir takım hükümler beyan etmiştir. Bu afetlere uğrayan kişiler hastane ve sağlık merkezlerini doldurmakta ve her yıl milyonlarca insan bunun kurbanı olmaktadır. Burada evlilik bağının çözülmesiyle insanın birtakım suçlara bulaşmasını önlemek için İslam dininin getirmiş olduğu bazı hükümlere bir göz atalım.

Evliliğe Teşvik Etmek

İslam dini, olumlu bir şekilde evliliğin önemini ve hayatın en önemli unsurlarından olduğunu belirtir. Evliliğin önemiyle ilgili nakledilen rivayetler de çoktur. Bunlardan bazıları şöyledir:

1- Evlilik, İslâmi Bir Sünnettir

Emiru'l-Müminin İmam Ali (a.s) evliliğe teşvik etmiş ve bunun Resûlullah (s.a.a)'ın sünnetlerinden olduğunu belirtmiştir. Nitekim şöyle buyuruyor:

“Evlenin; evlilik, Resûlullah (s.a.a)'ın sünnetidir. Nitekim Resûlullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: Benim sünnetime tabi olmak isteyen, bilsin ki evlilik benim sünnetimdir. Çocuk olmasını da isteyin ki yarın sizin çokluğunuzla diğer ümmetlere karşı övüneyim...”¹

Evlilik, Resûlullah (s.a.a)'ın sünnetidir. O halde her kim evlilikten el etek çekerse Resûlullah (s.a.a)'ın sünnetinden el etek çekmiş olur ve onun şeriatından ayrılır.

1– Vesâilü'ş-Şîa: Nikâh kitabı: 20/16.

2- Evlilik, Dini Korur

Şüphesiz evlilik, insanı dinden uzaklaştıran rezilliklerin uçurumuna düşmesini önler ve onu korur.

İmam Cafer Sâdık (a.s), Resûlullah (s.a.a)'ın şöyle buyurduğunu rivayet eder: *“Evlenen kişi, dininin yarısını korumuş olur.”*¹

Evlilik, dini koruduğu gibi insanın şeref ve onurunu da korur ve rezaletlere düşmesini önler.

3- Evli İnsanın İbadeti

İslam, evli insanın ibadetini bekâr insanın ibadetinden daha üstün kabul etmiştir. İmam Cafer Sâdık (a.s), babası Muhammed Bâkır (a.s)'dan şöyle rivayet eder: İmam (a.s), yanına gelen bir adama, *“Eşin var mı?”* diye sordu. Adam, *“Hayır”* dedi. İmam (a.s) ise şöyle buyurdu: *“Tüm dünya ve içindekilere sahip olacak olsam da bir gece eşim olmadan kalmayı istemem.”* Sonra İmam (a.s) şöyle ekledi: *“Evli insanın kıldığı iki rekât namaz, bekâr bir insanın gecesini namaz kılarak ve gündüzünü oruç tutarak geçirmesinden daha hayırlıdır.”* Sonra İmam (a.s) ona bir miktar para verdi ve o parayla evlenmesini emretti.²

Ve şöyle buyurmuştur: *“Evli insanın kıldığı iki rekât namaz, bekâr insanın kıldığı yetmiş rekât namazdan daha hayırlıdır.”*³

4- Bekârlar, Ölülerin Rezilleridir

İslam dini, evliliğe ve bunda acele etmeye teşvik ederken yaptığı en etkili davetlerden biri de bekâr ölenlerin, ölülerin en rezilleri olduklarını belirtmesidir. Çünkü onlardan bazılarının hayatı sadece cinsel meseleleri ve Allah'ın haram kıldığı amelleri düşünerek geçer.

İmam Cafer Sâdık (a.s), ceddi Resûlullah (s.a.a)'ın şöyle buyurduğunu rivayet eder: *“Ölülerinizin en rezilleri, bekârlardır.”*⁴

1– Vesâilü'ş-Şîa: Nikâh kitabı: 20/16.

2– a.g.e: 18.

3– a.g.e: 19.

4– Vesâilü'ş-Şîa, Nikâh kitabı: 20/19.

5- Hayırlı Zevce, En Büyük Kazançtır

İslam dini, Müslüman insanın elde edebileceği en büyük kazancın hayırlı bir eş olduğunu belirtmiştir.

Nitekim hadis-i şerifte şöyle buyurur: “*Bir kul için, kendisini görünce mutlu eden ve kendisinden uzaklaşınca kendisinde onu ve malını koruyan hayırlı zevceden daha çok fayda göreceği bir kazanç yoktur.*”¹

6- Erken Evlilik

İslam, insanların cinsel sapmalarla kirlenmelerini önlemek için erken evliliğe teşvik eder. Kızların da buluğ çağlarına ilk girdiklerinde gecikmeden evlenmeleri gerektiğini vurgular. Nitekim Resûlullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “*İnsanın mutluluğundan biri de kızının, evinde adet görmemesidir.*”²

Ayrıca Resûlullah (s.a.a) bir gün hutbesinde Allah (c.c)’a hamd-u senâ ettikten sonra şöyle buyurmuştur:

“*Ey insanlar, Cebrail, Latif ve Habîr Allah tarafından bana gelip şöyle dedi: Bekâr kızlar, ağaçtaki meyve gibidir. Olgunlaşmış meyveler koparılmadığında güneşten bozulur ve rüzgâr onları dağıtır. Bekâr kızlar da kadınlar gibi olduklarında tek ilaçları evlenmektir. Aksi takdirde ahlaki çöküntüye uğrayabilirler. Çünkü onlar da bir beşerdir.*”

Bunun üzerine bir adam ayağa kalkıp, “Ya Resûlullah! Kimlerle evlendirelim?” diye arzetti. Resûlullah (s.a.a), “*Onların denkleriyle*” diye buyurdu. Adam, “Denkleri kimlerdir?” diye sorunca Resûlullah (s.a.a) şöyle cevap verdi: “*Müminler, birbirlerinin denkleridirler.*”³

7- Mihri Azaltmak

Mihir, kadının eşi üzerindeki hakkıdır ve kadına evlilik hayatında yardımcı olur. Ancak evlilik akdinin erkânından değildir. Mihir, evlilik aktinde belirtilmezse mihr-i misl (halk arasında yaygın olan

1– a.g.e: 20.

2– a.g.e: 64.

3– Vesâilü’ş-Şîa-Nikâh kitabı: 20/61–62.

mihir) uygulanır ve eğer evlilik akdinde zikredilirse bir güvence veya menfaat olarak düşünülür. Azlığı veya çokluğunun da bir sınırı yoktur. Ancak bazı İslami mezhepler bir sınır belirlemiş ve on dirhemden daha az olamayacağını belirtmişlerdir.

İslam, mihrin az olmasına ve pahalı yapılmamasına teşvik eder. Nitekim Resûlullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “*Ümmetimin en hayırlı kadımları, mihrleri en az olanlarıdır.*”¹ Resûlullah (s.a.a), kendisinden bir parça olan âlemdeki kadınların efendisi, kızı Fâtıma Zehra (a.s)’yı, kardeşi ve ilminin kapısı Emiru’l-Müminin İmam Ali (a.s) ile otuz dirhem değerinde bir mihrle evlendirmiştir. Ev eşyaları da çömlek kaplar, yapraksız hurma dallarından yatak, tulum ve yatacakları zaman yere serdikleri koyun derisinden oluşuyordu.²

Resûlullah (s.a.a), kızı ve amcasının oğlu arasında bu kadar basit bir şekilde evlilik bağı kurmuştur. Bu iki insan Allah kulları arasında en çok değer verdiği şahıslardır. Allah Resulü (s.a.a), genç erkek ve kızlar rezalet çukuruna düşmesinler diye ümmetine ders ve örnek olması için böyle yapmıştır.

Asrımızda Mihrin Pahalılığı

Asrımızda mihrin pahalı oluşu üzücüdür. Nitekim bazı insanlar, kızlarının mihrlerinin fazla oluşuyla övünmektedirler. Bunu sanki satış fiyatı olarak görmekte, mihr fazla oldukça da övünme ve gururlanmalar artmaktadır. Bazı zengin aileler, yüksek meblağlarla ev eşyası almayı övünç ve gurur kaynağı olarak görmüşlerdir. Bu durum evliliğe engel olmuştur. Sebebi de erkeğin güç yetiremeyeceği harcamalara mecbur edilmesidir.

Mihrin pahalılığı, kızların evde kalmalarına sebep olmuştur. Nitekim birçok evde evlenemeyen çok sayıda kızlar vardır. Erkekler de aynı durumdadır.

Kızlar artık ticari anlaşma haline gelmiştir. Fazilet ve güzel ahlak ise artık kız ve ailesinin erkekte aradıkları nitelikler değildir. Bugün erkek hakkında şu sorular soruluyor:

“Diploması nedir?

1– Müstedrekü’l-Vesâil: 14/160.

2– Hayâtü’s-Seyyide Fâtımatü’z-Zehrâ (a.s): 134.

Bankada ne kadar hesabı var?

Arabasının markası ne?

Evinin genişliği ne kadardır?”

Önemli olan erkeğin bol parası veya diploması olmasıdır. Ancak ahlaksız veya kıza zarar verecek saldırgan bir kurt olması, sonra da kız, terk edilerek bahtına yanması ise hiç de önemli değildir.

Müslümanların en hayırlıları olan selef-i sâlihler, kızlarını isteyen olunca erkeğin takvası ve dinine bakarlardı ve fakirlerden olmasını isterlerdi. Nitekim tarihçiler, Yezid b. Muaviye'nin Derdâ'yı babasından istediğini rivayet ederler. Babası ise kızını ona vermeyi reddetmiş ve şöyle demiştir: “Yezid'in saraylarının onu Allah'ın zikrinden alıkoymasından korkarım.” Sonra da kızını fakir bir erkekle evlendirmiştir. Burada anılmaya değer bir başka hadise de şudur: Muaviye, Müslüman bir kadını istemiş, kadın da onunla evlenme konusunu Resûlullah (s.a.a)'a danışmıştır. Resûlullah (s.a.a) ise ona şöyle buyurmuştur: “*Onunla evlenme, zira o serseridir.*”

Erkeğin, Eşi Üzerindeki Hakları

1- Erkeğe İtaat

Erkeğin, karısı üzerinde hakları vardır. En önemli haklarından biri de karısının ona itaat etmesi, emirlerine uyması ve yasaklarından sakınmasıdır. Bunu yapmaz ise günahkâr olur ve nafakayı hak etmez.

Ailenin direği erkektir. Kadının görevi ise ilahi hikmet icabı hamilelik, doğum ve çocukların terbiyesini üstlenmektir. Bu da zor ve meşakkatli bir görevdir. Evin ekonomi meselelerinden ise erkek sorumludur. Bu sebeple evin reisliği erkeğe verilmiştir. Dolayısıyla kadın, Allah'ın haram kıldığı meseleler haricinde erkeğine itaat etmelidir. Zira yaratana karşı gelerek yaratılana itaat edilmez.

Bir kadın, Resûlullah (s.a.a)'ın yanına gidip ona şöyle arzetti: “Ya Resûlullah! Ben tüm kadınlar adına sana soru sormaya geldim; bahsettiğiniz üzere erkeklerin cihattan alacakları sevaplardan biz de alacak mıyız?”

Resûlullah (s.a.a) şöyle buyurdu: “*Kadın, kocasına itaat edip onun hakkını itiraf ederek bu sevapların aynısını alır. Ancak pek azınız bunu yapıyor.*”¹

Kadının kocasına itaat etmesini ve isteğine uymasını gerektiren bunun gibi pek çok hadis vardır.

2- Evde Bulunmak

Erkeğin, karısı üzerindeki haklarından biri de karısının kendisiyle birlikte evde bulunması, izni olmadan evden çıkmaması, bu sayede çocukların terbiyesine, güzel huy ve niteliklerle donanmalarını sağlamasına zaman ayırmasıdır. İzni olmadan evden çıkması sonucunda ise olabilecek en önemli şey, aile düzeninin bozulması ve çocukların terbiyesinin ihmal edilmesidir.

Evet, örneğin hac farzını yerine getirmek için kocası izin vermese de izinsiz çıkma hakkı vardır. Çünkü yaratana karşı gelerek yaratılana itaat edilmez. Ayrıca kocasının izniyle çıkmış olsa da süslenerek ve açık saçık giyinerek dışarı çıkma hakkı yoktur. Zira böyle yapması ahlaki çöküntüye, gençlerin ve diğerlerinin nefislerinde ahlaki çözülmelere sebep olur, Allah (c.c) huzurunda da sorumlu tutulur. Öyle düşünüyorum ki çoğu gençlerin yoldan çıkmaları ve ahlaki çöküntüye uğramalarının sebebi, kadının açık saçık giyinmesi ve edepli giyinmemesidir.

Her halükarda mukaddes şeriatın kadını evde tutmasının sebebi, onu sıkmak veya özgürlüğünü elinden almak değildir. Bunun sebebi, çocuklarının terbiyesine zaman ayırması ve rezil durumlara düşmekten ve onun onur ve iffetini korumasıdır. Ümmetin akıl sahipleri buna özen gösterebilirlerdi kadının açılmasını önler ve ırzlarının ahlaki çöküntüye düşmesini engellerlerdi.

3- Edepli Olma

Erkeğin, karısı üzerindeki haklarından biri de karısının erkeği huzurunda edepli olması, ona kötü söz söylememesi veya isteklerine aykırı bir harekette bulunmamasıdır. Zira böyle yaparak evlilik hayatını tehlikeye atmış ve çocuklarının vebaline girmiş olur.

1– Nizâmü'l-Usre Fi'l-İslam: 70.

Kadının, Kocası Üzerindeki Hakları

İslam, kadına evlilik hayatında mutluluğunu sağlayan ve huzurlu, bolluk ve istikrarlı bir hayata sahip olmasına vesile olan en güzel hakları vermiştir. Bunlardan bazıları şöyledir:

1- Nafaka Hakkı

İslam, erkeğin karısına nafaka vermesini, yani maddi ihtiyaçlarını karşılamasını zorunlu kılmıştır. Bunu yapmazsa kadının davası şer'i hâkime götürülür. Hâkim de erkeği nafaka vermeye mecbur eder. Eğer erkek hâkimin kararına uymazsa, erkeğin mal varlığına haciz konur. Böylece nafaka miktarı belirlenip karısına verilir. Kadın mahkemeye başvurmasa bile diğer borçlar gibi erkeğin zimmetinde borç olarak kalır. Fakihler bu konuda şöyle derler: Erkeğin hacca gidecek kadar parası varsa ve elinde bulunan paranın bir kısmı karısına vermesi gereken nafaka ise hacca gidemez ve önce karısına nafakasını vererek zimmetindeki borcu ödemesi gerekir.

Nafaka Çeşitleri

Erkeğin, karısına sağlaması gereken nafaka çeşitleri şöyledir:

a) Mesken

Mesken, kadının öncelikli haklarından biridir. Özgürlüğünü ve istediği hayatı yaşayabilmesi için erkeğin ailesinden müstakil bir evde oturmayı da talep edebilir.

b) Yemek

Kadının et, ekmek, meyve gibi yiyeceklerle ilgili tüm ihtiyaçlarını kapsar.

c) Elbise

Kadının yaz kış ihtiyaç duyacağı her tür elbiseyi kapsar.

d) Yatak ve sergi

Bu da ittifak edilen ve şanına uygun olan tüm odaları ve ihtiyaç duyduğu yatak odasını vs.yi kapsar.

e) Temizlik Edevatları

Bu da kadının süslenmek için ihtiyaç duyduğu tüm edevatları kapsar. Günümüzde bu edevatlar çoğalmış ve çeşitleri artmıştır.

İmâmiye fakihleri, tüm bunların kadının durumunu ve sahip olduğu değeri korumak için olduğunu, ayrıca kadının nafakasının yakınların nafakasından önce olduğunu belirtmişlerdir. Kadının kocasından hak ettiği nafakada iki şart gözetilir. **Birincisi;** evlilik akdinin sürekli olmasıdır. Muta denen geçici evlilikte ise erkeğin sağlaması gereken nafaka yoktur. **İkincisi;** kadının kocasına cinsel ilişki imkânı sağlamasıdır.

2- Adalet ve Güzel Davranış

Kadının kocası üzerindeki haklarından biri de karısına karşı letafetli, adaletli, onurlu ve güzel davranışlarda bulunmasıdır. Allah (c.c) şöyle buyurur: **“İyi ve uygun bir şekilde onlarla (kadınlarınızla) geçinin.”**¹ Resûlullah (s.a.a) da kadına iyi davranmaya ve onunla güzel yaşamaya teşvik etmiştir; Resûlullah (s.a.a) buyurur ki: *“Sizin en hayırlınız, ailesine en hayırlı olandır. Ben de ailesine en hayırlı olanımdır.”*² Ona karşı yapılan en güzel davranışlardan biri, duygularını incitmemesi, söz ve fiil ile kendisine veya ailesine bir kötülük yapmamasıdır.

3- Aynı Yatakta Yatmak

Kadının kocasıyla aynı yatakta yatması da kadının kocası üzerindeki haklarından biridir. Şüphesiz ki bu bedensel yakınlık, aralarındaki sevgi ve meveddetin artmasını sağlayacaktır. Aynı yatakta yatma hakkı ise fakihlerin belirttiklerine göre, her dört gecede birdir.³

4- Cinsel İlişki

Kadının kocası üzerindeki gerekli haklardan biri de cinsel ilişkidir. Fakihler bu konuda belli bir hüküm beyan ederek şöyle derler:

1– Nisa: 19.

2– Vesâilü’ş-Şîa: 20/171.

3– en-Nizâmu’t-Terbevi Fi’l-İslâm: 69.

Kadının cinsel ilişki hakkı, dört ayda en az bir defadır. Kocasına buna uymazsa günah işlemiş olur ve davası şer'i hâkime götürülür.¹

Zevk Alma Şekli

İslam, insanı cinsel ilişki şeklinde bile kendi haline bırakmamıştır. Nitekim İmam Cafer Sâdık (a.s), ceddi Resûlullah (s.a.a)'ın şöyle buyurduğunu rivayet eder: *“Biriniz karısıyla cinsel ilişkiye girdiği zaman kuşlar gibi yapmasın. Yavaşça beraber olsun.”*²

Ayrıca İmam Cafer Sâdık (a.s), Resûlullah (s.a.a)'ın şöyle buyurduğunu rivayet eder: *“Karınızla cinsel ilişkiye girmek istediğinizde onu acele ettirmeyin.”*³

İmam Emiru'l-Müminin (a.s) şöyle buyurur: *“Karınızla cinsel ilişkiye girmek istediğinizde onu acele ettirmeyin. Zira kadınların da birtakım ihtiyaçları vardır.”*⁴

İslam, insan hayatının tüm alanlarında rehber olmuş; insanın her durumunda mutlu olması için açık bir yol tayin etmiştir.

Cinsel Sapkınlıklar

Cinsel sapkınlıklar ise en fahiş haramlardan ve aileyi mahveden en büyük afetlerdendir. Zira insanın haysiyetini yok ettiği gibi sağlığını da yok eder. İslam, cinsel sapkınlıkların tüm çeşitlerini yasaklamıştır. Bunlardan bazıları şöyledir:

Zina

İslam, zinayı mutlak surette haram kılmıştır. Bunun sebebi, zinanın yol açtığı kötü sonuçlardır. Onlardan bazıları şöyledir:

- 1- Ailede aldatma olması, karı koca arasında sevginin yok olmasıdır.
- 2- Erkek, karısını aldatmayla suçladığı zaman çocuklarını sevmez.

1- el-Lum'atu'l-Dimaşkiya-Nikah kitabı: 5/104.

2- Vesâilü's-Şîa: 20/117.

3- a.g.e: 118.

4- a.g.e: 118.

3- Gençler evlenmek istemez ve evlilik hayatı yerine zinayla yetinirler.

Zina, hayvani bir dürtüdür ve insanın tüm insanlığını alır, onu başka bir şeye dönüştürür ve çok alçak bir dereceye indirir. Nitekim Allah (c.c), zinayı şirk ve haram kıldığı canı öldürmekle eş değer tutmuştur. Allah-u Teâla şöyle buyurur: **“Onlar, Allah ile birlikte başka bir ilaha yalvarmazlar; Allah'ın haram kıldığı canı haksız yere öldürmezler ve zina etmezler. Kim bunları yaparsa, cezasını bulur. Kıyamet günü azabı iki kat olur ve orada zillet içinde sürekli kalır.”**¹

Ve şöyle buyurur: **“Zinaya da yaklaşmayın. Çünkü o, çok çirkindir ve kötü bir yoldur.”**²

Zina, aileyi mahveden en büyük afetlerden ve insan hayatını yıkan en fahiş haramlardandır.

Büyük Zararları

İnsanın zina suçundan elde edeceği en kötü durum, sağlığını mahvedecek olan büyük zararlara uğramasıdır. Bunların en kötülerini de şöyledir:

1- Zührevi Hastalıklar

Zina suçunu işlemenin etkilerinden biri de zührevi hastalıklara yakalanmaktır. Bu hastalıklar, tüm vücut sistemine işler. Örneğin sinir sistemi, nefes alma organları, lenf bezleri, sindirim sistemi, üreme sistemi, kemikler, eklemler, kana ait olan ve olmayan iç salgı bezleri, deri, göz, kulak. Bu organlar tehlikeli hastalıklara yakalanır ve bu hastalıklara yakalanan kişi ölmeden rahata kavuşamaz. Bunun tehlikeleri tıp kitaplarında ayrıntılı olarak belirtilmektedir.³

2- Akıntı Hastalığı

Bu da idrar yollarıyla ilgili bir hastalıktır. Ayrıca bu suçu işleyip bu hastalığa yakalanan kişinin çocuklarında kör olma riski vardır. Çağdaş

1– Furkan: 68–69.

2– İsrâ: 32.

3– Rûhu'd-Dini'l-İslâmi: 445.

tıp kitapları, bu hastalığın birçok olumsuz etkisi hakkında bilgi vermektedir.

3- Sifilis Hastalığı

Bu da en kötü hastalıklardan olup hastalıkların maymunu ismi ile anılır. İnsanın herhangi bir organına veya dokusuna işleyebilir. Hastalığın ilk döneminde vücutta şankrı adı verilen bir apse oluşur. Hastalığın ikinci döneminde vücutta kırmızı lekeler görülür. Hastalığın üçüncü bölümünde ise vücudun temel organlarından biri hastalığın etkisi altında kalır. Örneğin hastalık beyne işlerse deliliğe kadar götürür. Omuriliğine işlerse hastayı felç yapar. Kalp ve kan keselerine de işleyebilir.

Bunun kötü etkilerinden biri de, bu hastalığa yakalanan hamile kadının karnındaki çocuk biçimsel bozukluklara uğrar ve bazen de ölü doğar.¹

4- Yumuşak Apse

Bu da şifası mümkün olmayan kırmızı bir apsedir ve vücuda çok kötü etkileri vardır. Çağdaş tıp kaynakları bu hastalığı ayrıntılarıyla anlatmaktadır.

Bunlar, zina suçunu işleyen kişinin başına gelebilecek hastalıkların bazılarıdır. Bunların yanı sıra soyun kaybedilmesi, şerefın lekelenmesi ve ailenin yıkılması gibi etkileri de vardır.

Şiddetli Cezası

İslam, zina suçunu işleyene en şiddetli cezaları uygular. Zina yapan kişi evli ise taşla recmedilir. Bazı fakihler, taşla recmetme ve sopa vurmanın bir arada olabileceğini düşünmüşlerdir. Bu hüküm Müslüman erkek ve kadın için geçerli olduğu gibi, kâfir erkek ve kadın için de geçerlidir.

Evli olmayana ise yüz sopa vurma cezası uygulanır. Nitekim Allah (c.c) şöyle buyurur: **“Zina eden kadın ve zina eden erkeğin her birine yüz kırbaç vurun. Allah'a ve ahiret gününe iman ediyorsanız, Allah'ın dininde onlara acımanız tutmasın. Onların**

1– Üsüsu's-Sıhha ve'l-Hayât: 218.

cezalandırılmalarında müminlerden bir topluluk da hazır bulunsunlar.”¹

Bu şiddetli ceza, ahlaki çöküntüyü önler ve insan nefsinin zaafa düşerek böyle bir suçu işlemesini engeller.

Fransız kanunları da evli kişilerin zina yapmasını suç olarak kabul etmiş, ancak kadın ve erkeği aynı kefeye koymamıştır. Zira erkek, karısının evinde zina yaparsa cezası maddi tazminatı geçmez. Kadın ise zina yaptığı zaman ona hapis cezası uygulanır.²

Ancak şüphesiz böylesine basit bir ceza, milyonların ruhunu mahveden zina suçunu önlemeye yetmeyecektir.

Eşcinsellik

Bu da en kötü haramlardanır. Çünkü aile kavramının sona ermesine ve dünyada ahlaki çöküntünün yayılmasına sebep olur. Böyle bir şeye bulaşan kişi, sağlığı ve hayatı mahveden zührevi hastalıklara yakalanır. Bunun yanı sıra erkeklerin kadınsı olmalarına ve evlilikten yüz çevirmelerine sebep olur.

Cezası

Eşcinsellik suçunu işleyen cezası ise en şiddetli cezalardandır. Bunun birden çok cezası vardır:

- 1- Kılıçla öldürülmek.
- 2- Ateşle yakılmak.
- 3- Üzerine duvar yıkmak.
- 4- Bir uçurumdan atmak.

Bunu yapan pasif kişi kendi isteğiyle yapmış olur da akli dengesi yerinde ve reşit ise öldürülür. Ancak bunu yapan kişi çocuk ise, aktif de olsa pasif de olsa mazur görülür.³

1– Nur: 2.

2– Fransız Ceza Hukuku–337–339. madde.

3– el-Ravza-Cezalar kitabı: 10/144.

İngiltere’de Yasal Olması

İngiltere’de eşcinsellik suçu yasaktı ve bu suçu işleyenlere ceza uygulanıyordu. Ancak İngiltere’nin büyük millet meclisindeki kanun koyucu, ısrarla bunu suç olmaktan çıkarmış ve yasal hale getirmiştir. Böylece İngiltere hükümeti, halkını büyük bir şerrin içine sürüklemiş ve onlara rezalet kapısını açmıştır. Zira bu suçu işlemenin sonucunda aile mefhumu yok olur ve erkek, karısından vazgeçerek evlenecek başka bir erkek bulur. İngiltere gazeteleri de erkeklerle evlenmek isteyen erkeklerin ilanlarını yayınlamıştır.

Mastürbasyon

Mastürbasyon yapmanın amacı, cinsel ihtiyacı tatmin etmek ve meniyi dışarı çıkarmaktır. İslam, mastürbasyonu da sağlığa verdiği zararlardan dolayı yasaklamıştır. Zira depresyon geçirmeye ve vücudun bitkin düşmesine sebep olur. Nizâmü’l-Usre Fi’l-İslam adlı kitabımızda bundan korunma yolları hakkında bilgi vermiştik.

Adet Halindeki Kadınla Cinsel İlişkiye Girmenin Haram Oluşu

İslam, adet gören kadınla cinsel ilişkiye girmeyi haram kılmıştır. Nitekim Allah (c.c), aziz kitabında şöyle buyurur: **“Senden kadınların aybaşı hali hakkında soruyorlar. De ki: "O bir rahatsızlıktır. Bu yüzden aybaşı hali döneminde kadınlardan (onlarla cima etmekten) uzak durun; temizleninceye kadar onlara yaklaşmayın.”**¹

Çağımızın tıbbi araştırmaları da kadına adet gördüğü günlerde yaklaşmanın erkek ve kadının sağlığına zarar verdiği sonucuna ulaşmıştır. Öyle ki adet kanaması, çeşitli mikroplar içerir ve erkeğe temas ettiği zaman onda iltihaplanmalar ortaya çıkar. Kadın da adet görürken iç bezleri aşınır. Bu sebeple adet gördüğü zaman cinsel ilişki yaşaması sonucunda yırtılmalar olabilir ve bu da mikropların rahimden vücudun diğer bölgelerine yayılmasına sebep olabilir ve böylece kadının sağlığı da zarar görmüş olur. Ayrıca böyle bir

1– Bakara: 222.

durumda kadına cinsel açıdan yaklaşmak, çoğu zaman sinirsel bunalımlara sebep olur.¹

İslam dininin, kadın adet görürken onunla cinsel ilişkiye girmeyi haram kılması, erkek ve kadının sağlığı içindir ve onları bazı hastalıklardan korur.

1– Rûhu'd-Dini'l-İslâmi: 412.

KONUŞMAK VE YÜRÜMEK

İslam, insan hayatının her alanına, insanın tüm meyil, arzu ve yönelimlerine ışık tutmaktadır. Tüm bunlarla ilgili insanı mutlu edecek ve toplumu huzurlu hale getirecek kesin çözümler öne sürmüştür. Ayrıca bu çözümler, insanı tüm kötülüklerden ve onu en alçak dereceye kadar düşürecek tüm kötü nefsanî güdülerinden koruyacaktır.

İslam, Allah (c.c)’ın insanlara bahsetmiş olduğu nimeti ve rahmetinin feyzidir. İnsanlar için öyle hükümler teşri etmiştir ki bu hükümler sayesinde gerçek anlamda Allah’ın yeryüzündeki halifeleri ve tüm yaratılanların efendileri olabilirler. Konuşmak ve yeryüzünde yürümek, insanların yaptıkları ve İslam’ın da en güzel şekilde hükümlerini beyan ettiği ameller arasındadır.

Konuşmak

Konuşmak, insanın özelliklerinden ve insanı oluşturan hakikatin fasıllarından biridir.¹ Allah (c.c) konuşma yetisini, insanı yaratmaya eş tutmuştur. Nitekim Allah (c.c) şöyle buyurur: **“Rahman (olan Allah) Kur'an’ı öğretti. İnsanı yarattı. Ona açıklamayı öğretti.”**²

Konuşmanın Gerçeği

Konuşmak, insanın gönlünde olan duygu ve düşüncelerin dil yoluyla dışa vurulmasıdır. Konuşmak için şöyle denmiştir:

1– Mantıkçılar, insanı konuşan hayvan olarak tarif ederler. Konuşmayı da, insanı diğer hayvanlardan ayıran fark olarak nitelerler. Ancak bazı mantıkçılar, konuşmayı idrak ile tarif etmişlerdir. Ama öyle sanıyorum ki bu açıklamanın aslı yoktur. Çünkü her hayvanın belli ölçüde bir idraki vardır. Bu idrak sayesinde tehlikeyi sezer ve ondan uzak durur. Ayrıca çok dakik bir şekilde yiyeceğini temin etme ve soyunu devam ettirme arayışında olur.

2– Rahman: 1–4.

“Sözler gönlün içindedir ancak

Gönül için dil delil olur.”

Allah (c.c), konuşmayı insanın diğer insanlarla anlaşabilmesi için bir araç olarak var etmiştir. İnsan, konuşarak ihtiyaçlarını söyleyebilir. Allah (c.c), insanı konuşmakla hayvanlardan farklı kılmıştır. İlimler konuşmaktan türemiş, dünya dilleri de farklılaşmıştır. Konuşma olmasaydı dünya üzerine insanın bir medeniyeti olmazdı.

İnsan konuşarak yaptıklarından sorumlu tutulur. Nitekim bir suç veya borcunu ikrar ederse, o sözlerinden sorumlu tutulur. Ayrıca akıl sahiplerinin kendi aleyhlerindeki meselelerde ikrarlarının caiz olduğu, yani geçerli olduğu söylenir. Şimdi de şeriatın konuşma için beyan etmiş olduğu birtakım hüküm ve adaplara bir göz atalım:

1- Güzel Söz

Müslüman insanın; ailesine, yakınlarına, komşularına ve diğer insanlara güzel söz söylemesi, İslam’ın yüce öğretilerinden biridir. Allah (c.c) şöyle buyurur: **“Güzel sözler O'na çıkar ve salih amel o sözleri yükseltir.”**¹

Güzel söz Allah (c.c)’a çıkar. Güzel söz, nefisleri ve davranışları terbiye eden İslami öğretilerden biri olmalıdır. Her Müslüman insanın da kötü ve çirkin sözleri bırakması, insanları yumuşak ve güzel sözlerle karşılaşması gerekir. Böyle yapınca hakkında güzel konuşulur, davranışlarından razı olunur ve herkes tarafından sevilir.

2- Güzel Konuşma

Allah (c.c) yüce peygamberine, insanları güzel konuşmayla terbiye etmesini emretmiştir. Nitekim Allah (c.c) şöyle buyurur: **“Kullarıma de ki: "En güzel olanı söylesinler." Çünkü Şeytan aralarımı bozar.”**² Ve yine şöyle buyurur: **“İnsanlara güzel söz söyleyin.”**³ Güzel konuşmamız gereken insanlar; aile, komşu ve toplumu kapsar. Ayrıca güzel konuşma, insanlar arasında edep, iyilik ve sevgi yayar.

1– Fâtır: 10.

2– İsra: 53.

3– Bakara: 83.

3- Nasıl Konuşmalıyız?

İslam, başkalarıyla nasıl konuşmamız gerektiği konusunda bize yol göstermektedir. Buna göre sesi kısmak ve yüksek sesle konuşmamak gerekir. Allah (c.c) şöyle buyurur: **“Sesini kıs; kuşkusuz, seslerin en kötüsü eşeklerin sesidir.”**¹

İmam Musa Kâzım (a.s), Resûlullah (s.a.a)’ın kişinin kısık sesle konuşmasını sevdiğini, yüksek sesle konuşmasını ise sevmediğini rivayet eder.²

Bazı bedeviler de Resûlullah (s.a.a)’ın evinin karşısında durup yüksek sesle “Ey Muhammed!” diye bağırırlardı. Bunun üzerine şu ayet-i kerime indi: **“Odaların arkasından seni yüksek sesle çağırانların çoğu, düşüncesiz kimselerdir.”**³

İnsanı yücelten İslami edeplerden biri, onun başkalarıyla kısık ve yüksek ortası bir ses tonuyla konuşmasıdır. Bu da insanı yüce ahlak ve edeplerle donatan İslami öğretilerden biridir.

a) Anne ve Babamızla Nasıl Konuşmalıyız?

İslam dini, anne ve babayı korumaya ve onlara daha çok ilgi ve iyilik yapmaya önem vermiştir. Nitekim Allah (c.c), anne ve babanın itaatlerini kendi itaatine denk tutmaktadır: **“Rabbin, kendinden başka kimseye ibadet etmemenize, anne ve babaya iyilik etmenize hükmetti.”**⁴ Anne ve babaya iyilik yapıp iyi davranmak, Allah (c.c)’ın insanlar üzerindeki farzıdır ve insanlar, Allah (c.c)’ın huzuruna çıktıkları gün bu farzdan sorumlu tutulacaklardır.

Onlarla konuşmak ve onlara seslenmek ise son derece edepi ve itaatkâr bir tavırla olmalıdır. Evlat, anne ve babasına duygularını incitecek sert bir söz söyleme hakkına sahip değildir. Allah (c.c) şöyle buyurur: **“onlara "Of!" bile deme; onları azarlama ve onlara güzel söz söyle. Şefkatle onlara tevazu kanadını ger ve, "Rabbim!**

1– Lokman: 19.

2– İmam Musa b. Cafer (a.s)’ın Hayatı: 2/331.

3– Hucurat: 4.

4– İsra: 23.

Çocukken beni yetiştirdikleri gibi sen de onlara merhamet et" de."¹

Müslüman insan, ailesine karşı Allah (c.c)'ın aziz kitabında göstermiş olduğu bu yol üzere davranması gerekir. Elinden geldiği tüm imkânlarla onlara iyilik ve ihsanda bulunmalı, onların duygularını razı edecek şekilde amel etmeli, içlerine memnuniyet ve kabul ruhunu yaymalıdır. Onlara "of" diyerek bile olsa kötü bir söz veya bıkkınlık ifadesi söylememelidir. Yaşlandıklarında ise onlarla ilgilenmesi, onlara tevazu kanadını girmesi, onlar için Allah'tan rıza ve mağfiret dilemesi gerekir. Allah Resulü (s.a.a) ve Ehl-i Beyt İmamlarından anne ve babaya hizmet etme konusunda mütevatir rivayetler nakledilmiştir. Onlardan bazıları şunlardır:

1- İmam Cafer Sâdık (a.s) şöyle rivayet eder: Bir adam Allah Resulü (s.a.a)'nın yanına gidip ona, "Ya Resûlullah! Ben cihat etmek istiyorum, azimliyim..." diye arzetti. Resûlullah (s.a.a) ona teşekkür ederek şöyle buyurdu: *"Allah yolunda cihat et. Zira öldürülürsen, Allah katında hayatta olur ve rızıklandırılırsın. Ölürsen Allah senin ecrini verecektir. Cihattan dönersen de doğduğun gün gibi günahlarından arınmış olursun..."*

Adam şöyle dedi: "Ya Resûlellah! Benim yaşlı anne ve babam var. Benim var olmama sevindiklerini ve dışarı çıkmama üzüldüklerini söylüyorlar." Bunun üzerine Allah Resulü (s.a.a) ona, cihadı terk edip anne ve babasıyla kalmasını emrederek şöyle buyurdu: *"Anne ve babanla kal, zira canım elinde olan Allah'a andolsun ki, onların senin var olmana bir gün ve bir gece sevinmeleri, bir yıl cihat etmenden daha hayırlıdır."*²

Emiru'l-Müminin İmam Ali (a.s)'nin beyanına göre, Allah yolunda cihat etmek, cennet kapılarından biridir; ancak anne ve babaya iyi davranmak bu cihattan daha hayırlıdır.

2- Zekeriya b. İbrahim şöyle rivayet eder: Bir gün İmam Cafer Sâdık (a.s)'ın yanına gittim. Ben ilk başta Hristiyanıydım; daha sonra Müslüman olmuştum. Dolayısıyla ona, "Ben Hristiyan idim Müslüman oldum" diye arzettim. Bana, *"İslam'da ne gördün?"* diye

1- İsra: 23-24.

2- en-Nizâmu't-Terbevi Fi'l-İslâm: 84.

sordu; ben de şöyle cevap verdim: “Allah (c.c)’ın şu sözünü gördüm: **Sen, kitabın da, imanın da ne olduğunu bilmezdin. Fakat biz onu, kullarımızdan dilediğimizi hidayete erdirdiğimiz bir nur kıldık.**”¹

O zaman İmam (a.s), ellerini kaldırarak ona hidayeti ve başarılı olması için dua etti. Zekeriya daha sonra İmam (a.s)’a şöyle arzetti: “Annem ve babam Hıristiyan dini üzerindeler ve annem kördür. Onlarla beraber olup aynı kaplardan yemek yiyebilir miyim?” İmam (a.s) “*Domuz eti yerler mi?*” diye sorunca, Zekeriya “Hayır, ona dokunmazlar bile” dedi. İmam Cafer Sâdık (a.s) bunun üzerine şöyle buyurdu: “*O zaman sakıncası yoktur. Annene bak ve ona iyilikte bulun. Öldüğü zaman onun cenaze ve defin işlerini başkasına bırakma, bunu kendin yap.*”

Zekeriya memleketine döndüğü zaman annesine iyilik yapıp güzel davranışlarda bulundu. Annesi, onun kendisine bu kadar çok hizmet yapmasına şaşırarak ona şöyle dedi: “Ey oğul! Sen benim dinim üzerindeyken bana böyle davranmazdın. O halde hanif dine (yani İslam’a) girdikten sonra böyle davranmanın sebebi nedir?” Zekeriya “Peygamberimiz’in evlatlarından biri bana böyle emretti” dedi. Annesi, “Bu adam peygamber mi?” diye sorunca, Zekeriya “Hayır, ancak Peygamber’in evladıdır” dedi. Annesi de “Oğlum, bu öğretiler peygamberlerden gelir; senin dinin en hayırlı dindir” dedi ve İslam’ı anlatmasını istedi. Oğlu İslam’ı anlatınca annesi de Müslüman oldu.²

İslam, fazilet ve kemal üzerine kurulmuş, anne ve babaya tüm iyilik ve ihsanları benimsemiştir.

3- İslam dini, özellikle anneye babadan daha fazla iyilik yapma ve hizmet etmeye yönlendirmiştir. Nitekim İmam Cafer Sâdık (a.s) şöyle rivayet eder: Bir adam Resûlullah (s.a.a)’ın yanına gidip ona “Ya Resûlullah! Kime iyilik yapayım?” diye sordu; Allah Resulü (s.a.a) “*Annene*” diye buyurdu. Adam “Sonra kime?” diye sordu. Resûlullah (s.a.a) “*Annene*” diye buyurdu. Adam “Sonra kime?” diye sordu. Resûlullah (s.a.a) yine “*Annene*” buyurdu. Adam tekrar “Daha sonra kime?” diye sorunca Allah Resulü (s.a.a) “*Babana*” cevabını verdi.³

1– Şura: 52.

2– en-Nizâmu’t-Terbevi Fi’l-İslâm: 84–85.

3– Usûl-ı Kâfi: 2/161 ve 162.

Evlat, Allah katında özellikle annesine bakmaktan sorumludur. Zira anne, evladı üzerinde çok büyük haklara sahiptir.

İnsan, annesine tüm iyilik ve hizmetleri sunsa da hakkını eda etmekten ne kadar da acizdir! Nitekim hadis-i şerifte şöyle anlatılır: Bir adam annesini sırtına alıp Kâbe'nin etrafında tavaf ediyordu. Resul-i Ekrem (s.a.a)'e annesinin hakkını eda edip etmediğini sorunca Resûlullah (s.a.a) şöyle buyurdu: *“Hayır, onun bir nefesinin dahi hakkını eda etmiş değilsin.”*

Fakih Muhammed b. Velid, anne ve babanın duygularını bu ince beyitlerle tarif eder:

Evlat, anne babasının sızsısını bilseydi

Onlardan ayrıldığı zaman

Annesi ayrılık acısıyla şaşkın ağlar

Baba yaş döker gözlerinden

Helak olma kadehinden içerler ve

Gizledikleri özlemleri açığa çıkar

O zaman bedeninden geldiği annesine üzülür

Ve ufkuna dalan babası için ağlardı

Kötü ahlakını yumuşaklıkla değiştirir

Ve en güzel ahlakıyla onlara davranırdı.

b) Öğretmen ve Hocalarla Konuşmak

Öğrenci, tüm öğrenim aşamalarında öğretmen ve hocalarıyla güzel konuşmalı, tüm güzel ahlak ve iyi davranışlarla onları karşılamalıdır. Çünkü onlar öğrencinin kişiliğinin inşa edilmesinde ve benliğinin olgunlaşmasında emek sarf etmişlerdir. Zira onlar olmasaydı insanın hiçbir ilmi değeri olmazdı ve onların hakları, babasının kendisi üzerindeki haklarından daha çoktur.

Şafii der ki: “Malik’in (hocasının) yanındayken sayfaları yavaşça çevirirdim ki sayfaların sesinden rahatsız olmasın.” Ayrıca öğrenci, öğretmen ve hocalarına isimleriyle hitap etmemeli, yaptıkları hatalara da sabretmelidir.

Süfyan b. Uyeyne'ye şöyle demiştir: “Bazı insanlar sana dünyanın uzak yerlerinden geliyorlar, ancak sen onlara öfkeli olduğunda neredeyse seni bırakıp gidecek gibi oluyorlar.” Bunun üzerine Süfyan şöyle demiştir: “Kötü huylarımdan dolayı faydasını görecekle şeyi bırakıyorlarsa aptaldırlar.”¹

Ayrıca öğrencinin hocaları karşısında dikkat etmesi gereken edep kuralları arasında, arkasındaki yastığa yaslanmaması, onlarla alay etmemesi veya değerlerini düşürecek hareketlerde bulunmaması vardır.

Konuşma Türleri

Konuşmanın çeşitleri ve son derece belirgin türleri vardır. Bunlardan bazıları şöyledir:

1- Doğruluk

Doğru sözlü olmak, fazilet ve kemalin en yüce belirtilerindendir. Ümmetin yükseliş ve asaleti, ferdin de şeref ve övünç kaynağıdır. Allah (c.c), kullarını bu güzel ahlaka davet etmiştir: **“Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve doğrularla beraber olun.”**²

Ve yine şöyle buyurur: **“Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve sağlam söz söyleyin.”**³

Doğru söz, hayatın gereklerindendir. Doğru sözle haklar alınır, mal ve can sağlığı korunur. Doğru söz hayatın süsü ve nefsi faziletlerin en yücesidir. Resûlullah (s.a.a) ve Ehl-i Beyt İmamları doğru söz konusuna önem vermişlerdir. Bazı hadislerde şöyle geçmektedir:

1- Resûlullah (s.a.a) şöyle buyurur: “Konuşmanın süsü, doğru sözdür.”⁴

2- Ve şöyle buyurmaktadır: “Doğru söz söyleyin. Zira doğru söz, iyiliğe hidayet eder. İyilik de cennete hidayet eder. İnsan doğru söz

1– en-Nizâmu't-Terbevi Fi'l-İslâm: 186.

2– Tevbe: 119.

3– Ahzab: 70.

4– Men La Yehzeruhu'l-Fakih: 4/402.

söyleyip doğruluğa azmettikçe Allah (c.c) katında sıddık olarak yazılır.”¹

3- Emiru’l-Müminin İmam Ali (a.s) şöyle buyuruyor: “*Doğru sözden ayrılmayın, zira doğru söz kurtarıcıdır.*”²

4- İmam Cafer Sâdık (a.s) da şöyle buyurur: “*Dili, doğru söz söyleyenin ameli güzel olur.*”³

Doğruluk, İslami hayatın her alanında üzerine kurulmuş olduğu en önemli temellerden biridir. Örneğin, eğer davranışlar doğrulukla yapılmıyorsa, bu mutlaka insanlar arasında güven eksikliği ve iktisadi hareketlilikte felçlik yaratacaktır. Nitekim bir insan bir malı sağlam diye satar ve sonra yalan söylediği ortaya çıkarsa bu durum insanlarla olan ilişkisine zarar verir. Ayrıca şeriat, o malı alan kişiye gördüğü zarardan dolayı malı sahibine iade etme hakkı vermektedir.

Her halükarda doğru söz, İslami toplumsal hayatın zaruretlerindendir.

Doğruluğun Türleri

Doğruluğun türleri ve çeşitleri vardır. Bu, insanların hayatı ve toplumsal gerçeklerle direkt bağlantılıdır. Bunlardan bazıları şöyledir:

a) Sözünde Durmak

Sözünde durmak, insanın sahip olabileceği en yüce erdemlerdendir. Allah (c.c), Hz. İsmail’i, bu erdeme sahip olduğundan dolayı övmüştür: “**Kitapta İsmail’i de an. Gerçekten o, sözünde durandı ve o, bir elçi ve bir nebi idi.**”⁴

b) Emanet

Doğruluğun bir çeşidi de emaneti sahibine iletmektir. Kur’an-ı Kerim, bunu müminlerin en yüce özelliklerinden biri saymıştır. Allah (c.c) şöyle buyurur: “**Onlar, emanetlerine ve ahitlerine riayet ederler.**”⁵

1– Nehcü’l-Fesâha: 2/550.

2– el-Hisâl: 2/614.

3– el-Kâfi: 2/104.

4– Meryem: 54.

5– Mu’minun: 8.

c) Toplumsal Meselelere Bağlantılı Olması

Doğruluğun türerinden ve en önemli etkilerinden biri de toplumsal meselelerle bağlantılı olmasıdır. Nitekim ticaretler, satışlar ve diğer sözleşmeler bununla bağlantılıdır.

Şüphesiz ki doğruluk ortadan kalkacak olsa, insanların tüm muameleleri felce uğrar.

2- Yalan

Yalan, sözlerin gerçeğe uymamasıdır. En kötü haram ve suçlardandır ve helak edici afetlerin kaynağıdır. Allah (c.c), yalancıları dalalette bırakır. Nitekim Allah (c.c) şöyle buyurmuştur: **“Kuşkusuz, Allah aşırı giden ve çok yalan söyleyen birini hidayete erdirmez.”**¹

Ve yine şöyle buyurur: **“Kuşkusuz, Allah yalancı ve çok nankörlük eden kimseyi hidayete erdirmez.”**² Ayrıca ebedi hayatta onlara kalıcı azap yazmıştır.

Allah (c.c), aziz kitabında şöyle buyurur: **“Dilinizden çıkan yalana dayanarak, "Bu helaldir ve bu haramdır" demeyin. Böylece Allah'a yalan isnat etmiş olursunuz. Kuşkusuz, Allah'a yalan isnat edenler, kurtuluşa ermezler. (Onların elde ettikleri) az bir yararlanmadır. Onlara acı bir azap vardır.”**³

Yalan söylemek, fasıklık ve insani değerlerden soyutlanmadır. Allah (c.c) ise insanları yalancılar ve fasıklara inanmaktan uyarmıştır: **“Ey iman edenler! Eğer bir fasık size bir haber getirirse, onun doğruluğunu araştırın. Yoksa bilmeden bir topluluğa zarar verirsiniz de sonra yaptığımıza pişman olursunuz.”**⁴

Tertemiz Ehl-i Beyt İmamları ve İslam kandilleri de insanları yalan rezaletini işlemekten sakındırmışlardır. İmam Muhammed Bâkır (a.s) şöyle buyurmaktadır: *“Allah, kötülüğe kilitler vurmuştur. İçkiyi de o kilitlerin anahtarı kılmıştır. Yalan ise içkiden daha kötüdür.”*⁵

1– Mu'min (Gâfir): 28.

2– Zümer: 3.

3– Nahl: 116–117.

4– Hucurat: 6.

5– Usûl-i Kâfi: 2/325, 326.

İmam Ali Zeynulâbidin (a.s), oğluna şöyle buyurmuştur: “İster ciddiyle olsun isterse şakayla ve ister büyük olsun isterse de küçük her türlü yalandan sakının. Zira insan küçük yalan söylemeye cüret ederse büyük yalan söylemeye de cüret eder. Resûlullah (s.a.a)’ın şöyle buyurduğunu duymadınız mı: Kul, sürekli doğru söyleyince Allah (c.c) onu siddik olarak yazar. Ancak kul sürekli yalan söyleyince Allah (c.c) onu yalancı olarak yazar.”¹

İmam Muhammed Bâkır (a.s) şöyle buyurur: “*Yalan, imanını harap eder.*”² Bu ve benzeri pek çok hadis, yalancıları uyarır ve onlar için kıyamet günü acı bir azap vaadederek.

Yalanın Türleri

Yalanın farklı türleri ve değişik şekilleri vardır. Onlardan bazıları şöyledir:

1- Hadis Uydurmak

Bu, en kötü yalanlardan ve İslam’a en çok zarar verenlerdendir. Emevi ailesinin reisi ve Arapların Kısrası olan Muaviye’nin döneminde hadis uydurma heyetleri kurulmuştu. Muaviye onlara Resûlullah’ın (s.a.a) dilinden hadis uydurmalarını emretmiş ve bunu iki konu için planlamıştır.

1- Sahabelerin fazileti hakkında ve onların makamlarının vahiy merkezleri ve Kur’an’ın dengi olan Ehl-i Beyt’ten daha yüce ve daha üstün olduklarına dair hadisler uydurmak. Gerçekten de sahabelerin genelinin faziletleri hakkında hadisler icat edilmiştir. Onların birer yıldız olduğu, hangisine uyulursa uyulsun doğru yola ulaşılacağı gibi onları yücelten hadisler uydurulmuştur. Ancak sahabeler arasında Allah’ın yüceliğini ummayan Semre b. Cündeb, Ebu Süfyan, oğlu Muaviye, Mervan b. Hakem gibi münafıklar ve mürtetler vardır. Ayrıca hadis uyduranlar, halifeleri yüceltme amacını da gütmüşler ve onların ümmetin en iyileri ve üstünleri olduklarını belirtmişlerdir. Bu hadisler İmam Muhammed Bâkır (a.s)’a gösterilmiş, o da bu hadisleri yalanlayıp uydurulduklarına dair deliller sunmuştur.

1– A.g.e: 325.

2– Usûl-i Kâfi: 2/326.

2- Ehl-i Beyt'in değerini düşürmek ve önemlerini azaltmak için hadis uydurulmuştur. Emiru'l-Müminin İmam Ali (a.s)'yi kötüleyip makamını düşürmek için hadis uydurdıkları gibi İslam'ın koruyucusu, tevhit sancağını yükselten, Kureys'in mümini ve çölün şeyhi Ebu Tâlib'i de kötüleyici hadisler uydurmuşlar ve onun kâfir olarak öldüğünü iddia etmişlerdir. Ancak Ebu Tâlib'in cihadı ve İslam'ı savunması olmasaydı Kureyşliler ne İslam'ın adını ne tevhidin gölgesini bırakırlardı.

Her halükarda bütün sahabelerin fazileti hakkında yüzlerce hadis uydurulmuştur. Bunların yanı sıra Resul-i Ekrem (s.a.a)'in şahsına yönelik hoş olmayan şeyler isnat eden, bazı sahabeleri de ondan üstün tutan rivayetler uydurulmuştur. Çok üzülererek belirtmek gerekir ki, bu hadisler, Sahih ve Sünen kitaplarında tedvin edilmiştir. Ancak biz emin ki, Sahih ve Sünen sahipleri bu hadislerin sahte olduklarını bilselerdi onları kitaplarında tedvin etmezlerdi. Resûlullah (s.a.a), kedisinden sonra hakkında söylenecek yalanlardan haberdardı. Nitekim veda haccında şöyle buyurdu: *“Benim hakkımda yalan söyleyenler çoğalmış ve çoğalacaktır da. Her kim benim hakkımda bilerek yalan söylerse, mekânı cehennem ateşi olacaktır.”*¹

Uydurulan hadisler İslam'a zarar vermiş, aydınlatıcı gerçeğini çarpıtmış, Müslümanlar arasında fitne ve ayrılık yaratmıştır.

2- Yalancı Şahitlik

Yalan türlerinden biri de yalancı şahitliktir. Bu yalan türü, hakların kaybolmasına, kanların akıtılmasına, insanların ölmesine ve ahlaki çöküntünün yayılmasına sebep olur. Allah (c.c), sahte şahitlik günahını, en çirkin günahlardan biri olan Allah'a şirk koşma günahına denk tutmuştur. Nitekim Allah (c.c) şöyle buyurur: **“O halde, pislik olan putlardan kaçın; batıl sözden uzak durun.”**² Ayrıca Allah (c.c), yakın kullarını şöyle vassfeder: **“Onlar yalan ve boş sözün yanında bulunmazlar.”**³

Tarihçiler, İslam'da yapılan ilk yalancı şahitliğin, Ayşe tarafından, Resûlullah (s.a.a)'ın vasisi ve ilim şehrinin kapısı olan İmam Emiru'l-

1– Hadisin rivayeti hakkında icma edilmiştir; el-Kâfi: 1/62.

2– Hac: 30.

3– Furkan: 72.

Müminin (a.s.)'in hükümetine yapılan başkaldırı esnasında olduğunu belirtmişlerdir. Nitekim Basra'yı ele geçirmek üzere Mekke'den hareket ederek orduları komuta etti. Yol esnasında birkaç köpek Ayşe'ye havladığında, Ayşe o mekânın adını sordu, ona "Hev'eb" olduğu söylendiğinde Ayşe şöyle dedi: "Beni geri götürün; zira Resûlullah (s.a.a)'ın hanımlarına seslenirken şöyle dediğini duydum: *"Hanginize Hev'eb köpekleri havlarsa doğru yoldan sapmış olur."* İbn-i Zübeyr, Ayşe'nin bu sözünü işitince kırk şahit getirip o mekânın Hev'eb olmadığına dair şahadet ettirdi. Ayşe de bunun üzerine şahadetlerine inandı ve orduları İmam (a.s.)'a karşı savaşmak üzere komuta etti.

3- İftira

İslam'ın haram kıldığı yalan türlerinden biri de iftiradır. İftiranın anlamı, bir insana direkt olarak zarar veremeyince onun şerefine ve dinine zarar vermeye çalışmaktır. Allah (c.c), bunu aziz kitabında açıkça haram kılmıştır: **"Kim bir hata yapar veya bir günah işler, sonra onu suçsuz birinin üzerine atarsa, gerçekten apaçık bir iftira ve günah yüklenmiştir."**¹ Resûlullah (s.a.a) da şöyle buyurur: *"Her kim mümin bir erkeğe veya kadına iftira atarsa veya hakkında doğru olmayan bir şey söylerse Allah (c.c), kıyamet günü o kişi söylediklerinden vazgeçene kadar ateşten bir tepede tutar."*²

İslam, toplumsal bağlılığı korumak ve Müslümanların birbirlerinden nefret etmelerini önlemek için iftirayı yasaklamıştır.

4- İnsanın Verdiği Sözde Durması

Yalan türlerinden biri de insanın verdiği söze uymamasıdır. Bu da ancak münafıkların sahip olduğu kötü bir özelliktir. Resûlullah (s.a.a), münafıkları tarif ederken belirtmiş olduğu niteliklerinden biri de onların verdikleri söze uymamalarıdır. Nitekim Resûlullah (s.a.a) şöyle buyurur: *"Münafığın üç alameti vardır: Konuşunca yalan söyler, söz verince sözünde durmaz ve kendisine emanet edilince emanete ihanet eder."*³ İnsanın, verdiği söze uymaması, onun ilke ve

1– Nisa: 112.

2– Vesâilü's-Şîa: 12/287.

3– Müstedrekü'l-Vesâil: 14 13, Sahih-i Buhari: 1/14, Sahih-i Müslim: 1/56.

değerlere sahip olmayan bir nefse sahip olduğunu gösterir. Burada şunu belirtmemiz de yerinde olacaktır: Muaviye b. Ebu Süfyan, İmam Hasan (a.s.)'a bazı şartlar beyan etmiş, bu şartlar ışığı altında barış gerçekleşmiştir. Ancak daha sonra Muaviye minbere çıkarak şöyle demiştir:

“Ben Hasan b. Ali ile bir antlaşmada bulunmuştuk. Ancak şimdi bu antlaşmayı iki ayağımın altına alıyorum ve hiçbirine uymayacağım.” Bunu belirterek yetişmiş olduğu cahiliye kültürünü de açığa çıkarmış oldu.

5- Söz Taşımak

Bu da yalan türlerinden biri olup insanları büyük bir şerrin içine düşürür. İnsanlar arasında nefret ve düşmanlık oluşturur. Allah (c.c), laf yetiştirenlerin sözlerine kulak asmamayı ve onlara dikkat etmemeyi emretmiştir. Nitekim şöyle buyuruyor: **“Çok yemin eden, aşâğılık, daima kusur arayan, dil uzatan ve laf dolaştıran hiç kimseye itaat etme.”**¹

Laf yetiştirenler, insanlar arasında düşmanlık yaratıp sevgiyi öldürenlerdir. Bu kötü özelliği zembere eden hadisler de çoktur. Örneğin Resûlullah (s.a.a), sahabelerine şöyle buyurmuştur:

“En kötüleriniz hakkında size haber vermeme ister misiniz?” Onlar *“Evet ya Resûlullah!”* dediler. O zaman Resûlullah (s.a.a) şöyle dedi: *“Söz taşıyanlar, birbirlerini seven insanları ayıranlar ve insanların ayıplarını araştıranlardır.”*²

İmam Muhammed Bâkır (a.s) şöyle buyurur: *“Cennet, ayıplayanlara ve söz taşıyanlara haram edilmiştir.”*³

İmam Cafer Sâdık (a.s), Abbasilerin zorbası olan Mansur'un yanına götürüldüğünde ona şöyle dedi: *“Akrabalarından ve geçimlerinden sorumlu olduğun aileden, Allah'ın cenneti haram kıldığı ve yurdunu cehennem kıldığı kişilerin sözlerini kabul etme. Zira söz taşıyanlar, yalancı şahitlerdir ve insanlar arasında fitne çıkarmakta Şeytanın ortağıdırlar. Nitekim Allah (c.c) şöyle buyurur: Ey iman edenler!*

1– Kalem: 10–11.

2– el-Vâfi: 3/164, el-Kâfi: 2/353.

3– el-Kâfi: 2/274.

Eğer bir fasık size bir haber getirirse, onun doğruluğunu araştırm. Yoksa bilmeden bir topluluğa zarar verirsiniz de sonra yaptığınız pişman olursunuz.”^{1 2} –

Söz taşımak, insanlar arasında sevgiyi bitirir, düşmanlık ve nefret yayar. Ayrıca mal varlığının çalınmasına, kanların akıtılmasına ve namusların lekelenmesine sebep olur. Tertemiz Ehl-i Beyt İmamları da insanları söz götürüp getirenlere inanmak konusunda uyarılmışlardır. Nitekim Muhammed b. Mufazzal, İmam Musa Kâzım (a.s)’dan şöyle rivayet eder: İmam (a.s)’a, “Size feda olayım! Sevdiğim kardeşlerimden biri hakkında bana sevmediğim bir haber ulaşıyor. Ona sorduğumda ise bu haberi inkâr ediyor. Ancak bana o haberi güvendiğim insanlar getirmiştir...” Bunun üzerine İmam (a.s), ona şöyle buyurdu:

“Ey Muhammed! Kardeşin hakkında kulaklarımı ve gözlerini yalanla. Senin yanında elli kişi yemin etse ve o, bir söz söylese, ona inanıp diğerlerini yalanla. Eğer onu kötüleyecek veya mertliğini yıkacak bir haber yayarsan, Allah (c.c)’ın haklarında şöyle buyurduğu insanlardan olursun: “İman edenlerin içerisinde çirkin işlerin yayılmasını arzu edenlere dünyada ve ahirette acı bir azap vardır.”³⁻⁴

İslam, Müslümanlar arasında uyum ve sevginin hüküm sürmesine son derece önem vermektedir. Aralarında hayatlarını bozacak en ufak bir pürüz yaratmaz.

Böylece İslam’ın en kötü haramlarından biri olan yalanın bazı türleri ve değişik şekilleri hakkındaki konumuzu bitiriyoruz.

6- Gıybet

Allah’ın haram kıldığı konuşmalardan biri gıybettir. Gıybet, bir Müslüman hakkında istemeyeceği şekilde konuşmaktır. Nitekim bu eylem, Müslüman’ın onurunu kırar ve onu toplum gözünde düşürür. Gıybetin çirkinliğiyle ilgili olarak Allah-u Teâlâ’nın, gıybet edeni ölü

1– Hucurat: 6.

2– Bihârü’l-Envâr: 47/168.

3– Nur: 19.

4– Usûl-i Kâfi: 2/358.

eti yiyene benzetmiş olması yeter. Nitekim Allah (c.c) şöyle buyurur: **“Biriniz diğerinin gıybetini etmesin (onu arkasından çekiştirmesin). Biriniz, ölü kardeşinin etini yemeyi sever mi? Şüphesiz, bundan iğrenirsiniz.”**¹

Resûlullah (s.a.a)’tan ve Ehl-i Beyt İmamları’ndan gıybeti kınayan ve bunu yapmaktan sakındıran pek çok hadis gelmiştir. Bunlardan bazıları şöyledir:

1- Resûlullah (s.a.a) şöyle buyuruyor: *“Gıybet insanın dinini, bir şeyin içini kemiren kurttan daha çabuk kemirir.”*²

2- İmam Cafer Sâdık (a.s) şöyle buyurmaktadır: *“Gıybet, kardeşin hakkında Allah’ın gizlemiş olduğu bir şeyi açığa çıkarmandır.”*³

3- İmam Cafer Sâdık (a.s) başka bir hadisinde şöyle buyurmuştur: *“Gıybet etme, yoksa senin hakkında da gıybet edilir. Kardeşine, kendin düşeceğin bir çukur açma. Zira kınadığın gibi kınanırsın.”*⁴

Gıybet, insanlar arasında düşmanlık yayar, insanları birbirinden ayırır ve Müslümanların birbirlerinden nefret etmesine sebep olur. Gıybetin, Müslümanların birlik ve beraberliklerini bozacak diğer başka olumsuz etkileri de vardır. Fakihler, açıkça fasıklık ve günah sayılan amellerin gıybet olmadığını belirtmişlerdir. Yani bir insan içki içmek gibi açık bir haramı işlemişse bunu anlatarak gıybetini yapmak caizdir; ancak yapmadığı bir şeyi söylememeye dikkat edilmelidir.

Gıybet günahının keffaresi ise, Allah (c.c)’a tövbe etmek ve gıybet eden kişinin, aleyhinde konuştuğu kişiden hakkını helal etmesini istemesidir. Ancak bu durum, gıybet ettiği kişinin hayatta olması durumundadır. Gıybet ettiği kişi ölüyse, onun hakkında Allah (c.c)’a bağışlanma dilemesi gerekir. Dolayısıyla, onun hakkında bağışlanma dilemek yaptığı gıybetin keffaresidir. Resul-i Ekrem (s.a.a)’e gıybetin keffaresi sorulduğunda şöyle buyurmuştur: *“Gıybet ettiğin kişiyi ne zaman hatırlarsan onun hakkında Allah’tan bağışlanma dile.”*⁵

1– Hucurat: 12.

2– Usûl-i Kâfi: 2/341.

3– el-Kâfi: 2/267.

4– Bihârü’l-Envâr: 72/248, Amâli’s-Saduk: 420.

5– Bihârü’l-Envâr: 72/249, el-Kâfi: 2/ 357.

7- Alay Etmek

Bir insanla alay etmek, insanların ona gülmesine ve onun değerini düşürmeye sebep olmaktır. Kur'an-ı Kerim bundan sakındırmış ve bu ameli yapana karşı öfkelenildiğini bildirmiştir. Allah (c.c) şöyle buyurur: **“Ey iman edenler! Bir topluluk diğer bir topluluğu alaya almasın; belki onlar, kendilerinden daha iyidirler. Kadınlar da kadınları alaya almasınlar; belki onlar, kendilerinden daha iyidirler.”**¹

Ve Allah (c.c) şöyle buyuruyor: **“Suçlular, (dünyada) iman edenlere gülerlerdi. Onların yanlarından geçtiklerinde birbirlerine kaş göz işareti yaparak onlarla alay ederlerdi. Ailelerine döndüklerinde (alaylarından dolayı) keyifli ve neşeli dönerlerdi. Onları (iman edenleri) gördüklerinde, "Bunlar, sapık kimselerdir" derlerdi.”**²

Resûlullah (s.a.a) ve onun Ehl-i Beyt'i de bu kötü huydan sakındırılmışlardır. Bu alanda onlardan nakledilen rivayetlerden bazıları şöyledir:

1- Resûlullah (s.a.a) buyuruyor ki: *“Ey İbn-i Mesud, onlar benim sünnetime ve Allah'ın farzlarına uyanları ayıplıyorlar. Allah buyurur ki: Ama siz onları alaya alırdınız...”*^{3 4}

2- İmam Cafer Sâdık (a.s) şöyle buyurmaktadır: *“İnsanlarla alay eden kişi, onlardan gerçek sevgi beklemesin.”*⁵

3- Yine İmam Cafer Sâdık (a.s) şöyle buyurur: *“Her kim miskin olan veya miskin olmayan bir mümini aşağılarsa, yaptığı aşağılamadan geri dönünceye kadar Allah, o kişiyi aşağılar ve onu sevmez.”*⁶

İslam, bu şekilde insanın onurunu korumak için her açıdan önlemler almış, onları her saldırıya karşı korumuş ve saygın yaşayabilmesi için insana hakaret etmeyi ve şahsiyetini çiğnemeyi haram kılmıştır.

1- Hucurat: 11.

2- Mutaaffin: 29-32.

3- Mu'minun: 110.

4- Bihârü'l-Envâr: 77/102.

5- Bihârü'l-Envâr: 75/144.

6- Bihârü'l-Envâr: 72/52, el-Kâfi: 2/262.

8- Ayıplama ve Lakap Takma

Ayıplama ve lakap takma, İslam'ın sevmediği konuşma türleri arasındadır. Ayıplama, insanın başkasının ayıplarını onun bulunduğu bir ortamda anlatması ve makamını düşürmesidir. Nitekim böyle bir eylemde bulunmak nefret ve düşmanlık uyandırır ve Resûlullah (s.a.a)'ın oluşturmuş olduğu İslami kardeşliğe de uymaz.

Lakap takma ise, insanın Müslüman kardeşini sevmeyeceği bir lakap ile çağırmasıdır. O kötü lakabı direkt o insana, babasına veya akrabalarından birine söylemesi arasında da bir fark yoktur. Bu da insanlar arasında nefret ve düşmanlık oluşturur. Allah (c.c), aziz kitabında bu ikisini haram kılmıştır: **“Birbirinizi ayıplamayın ve kötü lakaplarla çağırmayın. İmandan sonra fasıklık ne kötü bir günahdır! Kim tövbe etmezse, işte onlar zalimlerdir.”**¹

9- Boş Konuşmak

İslam'ın hoşlanmadığı konuşma türlerinden biri de boş konuşmaktır. Boş konuşmanın anlamı, insanın anlamsız yere çene çalıp söz ve hareketleriyle boş şeyler yapmasıdır. Kur'an-ı Kerim'de bu mevzu birçok defa tekrarlanmıştır. Allah-u Teâlâ, kendine yakın kullarını tarif ederken şöyle buyurur: **“Boş bir söz işitince ondan yüz çevirirler ve "Bizim yaptığımız bize, sizin yaptığınız sizedir. Size esenlik olsun. Biz cahillere ilgi göstermeyiz" derler.”**²

Ve şöyle buyuruyor: **“Gerçekten müminler kurtuluşa ermişlerdir. Onlar ki, namazlarında huşu içindedirler (Allah'a karşı kalpleriyle eğilirler). Boş işlerden uzak dururlar.”**³

Ayrıca Allah (c.c), takvalı kullarını anlatırken şöyle buyurmaktadır: **“Boş işlerle karşılaşınca onurlu bir şekilde onu bırakıp geçerler.”**⁴

İslam dininin, Müslümanlar arasında yüce değerlerin yükselmesi için sunduğu öğretilerden biri de, insanlar arasında nefret doğuran boş konuşmalardan sakınmaktır. Ayrıca boş konuşmak, faydasız yere

1– Hucurat: 11.

2– Kasas: 55.

3– Mu'minun: 1–3.

4– Furkan: 72.

vakit kaybıdır. Şüphesiz ki bu kötü adetler; kişinin çalışmaması, bir iş yapmaması, fikirsel boşluğu veya kültürlü olmayışından kaynaklanır.

10- Küfürbazlık ve İnsanları İtham Etmek

İslam'da kötü ve kınanmış konuşmalardan biri de küfretmek ve insanları itham etmektir. Bunu da ancak cehalet ve günahlara batmış insanlar yapar.

Resûlullah (s.a.a) ve Ehl-i Beyt İmamları küfretmeyi reddetmişlerdir. Resul-i Ekrem (s.a.a), edepsiz sözleri şöyle kötölemiştir:

1- *“Allah (c.c); küfreden, hayâsızlık yapan, söylediklerini veya hakkında söylenenleri umursamayan herkes için cenneti haram kılmıştır.”*¹

2- Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor: *“Allah’ın kullarının en kötüsü, küfürbazlığından dolayı insanların kendisiyle bir arada oturmaktan kaçındığı kimsedir.”*²

3- İmam Cafer Sâdık (a.s) şöyle buyurmaktadır: *“İnsanlar her kimin dilinden korkarsa, o kişi ateştedir.”*³

4- Yine İmam Cafer Sâdık (a.s), Şialarından bir guruba şöyle buyurmuştur: *“Ey Şia topluluğu! Bize süs olun ve bize utanç kaynağı olmayın. İnsanlara güzel söz söyleyin, dilinizi koruyun, meraktan ve kötü sözlerden de vazgeçin.”*⁴

İnsanları çirkin işlerle itham etmek ise, insanlara çirkin sözler söylemek ve onları haram işlerle suçlamaktır. Bu amel haramdır; nitekim ravilerden nakledilen rivayete göre İmam Cafer Sâdık (a.s)’ın bir arkadaşı vardı; sürekli onunla beraberdi ve hiçbir zaman ondan ayrılmazdı. İmam (a.s), bir gün o arkadaşıyla bir yere gitti. Arkadaşının da arkasında Sind’li kölesi yürüyordu. Adam kölesine baktı, gelmesini istedi ve üç defa çağırdı. Kölesi onu iştineyince adam dördüncü kez öfkeyle çağırarak “Ey fahişenin oğlu! Neredeydin?” dedi.

1– el-Vâfi: 2/160, el-Kâfi: 2/323.

2– Usûl-i Kâfi: 2/313.

3– a.g.e: 315.

4– Bihârü’l-Envâr: 68/310.

İmam Cafer Sâdık (a.s) onun bu sözüne çok öfkeleni ve şöyle buyurdu: “*Subhanallah! Annesine küfür mü ediyorsun? Ben senin takva sahibi biri olduğunu sanırdım; oysa sen takva sahibi değilsin.*” Adam İmam (a.s)’a, “Sana feda olayım! Annesi Sindli ve müşriktir” diye arzettiye de İmam (a.s) onun özrünü kabul etmeyerek şöyle buyurdu: “*Her ümmetin bir nikâh şekli olduğunu bilmiyor musun? Benden uzak dur.*” İmam (a.s) o olaydan sonra o adamla bir mecliste oturmadı.¹

Küfredilen kişi, davasını şer’i hâkime götürebilir ve fakihlerin zikrettiği gibi küfreden kişinin cezaya uğramasını isteyebilir.

Buraya kadar İslam’da konuşma türleri ve hükümleri konumuz bitmiş oluyor. Nitekim İslam, konuşma için en güzel hükümleri beyan etmiş ve her türü ve çeşidi için belli edep kuralları tayin etmiştir.

Yürümek

Yürümek, insan hayatının gereklerinden biridir. İnsan yürüyerek yeryüzünde ilerler, kendisi ve ailesinin geçimi için çalışır ve bunlardan başka amaçlarını da gerçekleştirir. İslam, bunun için büyük hükümler ve edep kurallarını tayin etmiştir. Bunlardan bazıları şöyledir:

Yeryüzünde nasıl yürürüz?

İslam, yeryüzünde nasıl yürümemiz gerektiğini bize öğretir; buna göre yumuşak ve mütevazı olarak yürümeli; kibirli, gururlu ve böbürlenerek yürümemeliyiz. Nitekim Allah (c.c) şöyle buyurur: **“Yeryüzünde böbürlenerek yürüme; çünkü sen yeri yaramazsın ve boyun da dağlara ulaşmaz.”**²

Ayetin anlamı şudur: Ey insan! Yeryüzünde zorbalar gibi böbürlenerek ve kibirlenerek yürüme. Zira ne kadar yere sert bassan da yeri delemeyeceksin. Burnunu ne kadar havaya kaldırsan da dağların boyuna ulaşamazsın.

1– Usûl-i Kâfi: 2/312.

2– İsra: 37.

Allah (c.c) şöyle buyurur: **“Yeryüzünde kibirlenerek yürüme. Kuşkusuz, Allah, kendini beğenip övünen hiç kimseyi sevmez.”**¹

İmam Cafer Sâdık (a.s), cedit Resûlullah (s.a.a)’ın bir topluluk görünce onlara, *“Ne için toplandınız?”* diye buyurduğunu rivayet eder.

Onlar, *“Ya Resûlullah! Burada birtakım hareketler yapan bir deli var, onu görmek için toplandık.”* dediler. Resûlullah (s.a.a) onlara şöyle buyurdu: *“Bu adam deli değildir, ancak belaya uğramıştır. Kimin gerçekten deli olduğunu söylememi ister misiniz?”* İnsanlar *“Evet ya Resûlullah!”* diyince Resûl-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurdu: *“Deli yürürken böbürlenen, omuzlarına bakan, omuzlarını hareket ettirerek yanlarını sallayan, Allah’a karşı geldiği halde O’nun cennetini temenni eden, şerrinden güvende olunmayan, hayrı istenmeyen kişidir. O insan delidir, bu insan ise belaya uğramıştır.”*²

Kibirli bir tavırla yürümek, insanın cehaletinden ve kendini beğenmişliğinden kaynaklanır. Hakim el-Muarra, insana seslenerek şöyle der:

Adımlarını yumuşak tut zira

Yeryüzü ancak bu cesetlerden oluşur.

İlyâ Ebu Mâzi de şöyle der:

Çamur ne kadar basit olduğunu unuttu

Kibirlendi ve şer çıkardı

Vücuduna ipekler sarıp övündü

Kesesi para dolunca da küstahlaştı.

Balçıktan yaratılan insan ölünce de toprağın altına girecek; yeryüzü onun çürüyen cesedini gizleyecektir. O halde insan nasıl olur da kendisini övünç, kibir ve zorbalığa kaptırır da doğruluk dengelerinden çıkar ve dünyada kendisinden başka kimsenin yaşama hakkı olmadığı kanısına varır? Bunun örneklerinden biri de Resûlullah (s.a.a)’ın yanına giden zengin adamdır. Bu adam pahalı elbiseler giyip Resul-i

1– Lokman: 18.

2– Vesâilü’ş-Şîa: 5/44.

Ekrem (s.a.a)'in yanına gitti ve onun meclisinde oturdu. O sırada kirli elbiseli fakir bir adam gelerek o zengin adamın yanına oturdu. Zengin adam, elbiselerinin yanındaki fakir adamdan kirlenmesinden korkarak elbiselerini tuttu ve kendisine doğru sardı. Resûlullah (s.a.a) bu olaya üzülmeye şöyle buyurdu:

“Onun fakirliğinden sana bir şey bulaşmasından mı korktun?” Adam “Hayır” dedi. Resûlullah (s.a.a) “O halde elbiselerinin kirlenmesinden mi korktun?” buyurdu. Adam “Hayır” diye arzetti. Resûlullah (s.a.a) “O halde neden böyle yaptın?” diye sorunca adam doğruldu ve gerçeği söylemek amacıyla şöyle dedi: “Ya Resûlullah! Benim yakın bir dostum var -O da Şeytandır-. Her çirkini bana güzel gösterir, her güzeli de bana çirkin gösterir. Ben bu adama servetimin yarısını veriyorum...”

Resul-i Ekrem (s.a.a), fakir adama baktı ve *“Kabul ediyor musun?”* diye sordu. Ancak adam *“Hayır ya Resûlullah!”* dedi. Zengin adam ona dönüp *“Neden?”* diye sorunca şöyle cevap verdi: *“Sana gelen kibrin bana da gelmesinden korkarım.”*

Selman Fârisi ile bir Arap arasında anlaşmazlık oldu. Adam onu aşağılayarak *“Sen kimsin ey Selman?”* dedi. Selman ise ona iman mantığıyla cevap verdi:

“Benim ve senin başlangıcımız iğrenç bir damladır. Benim ve senin sonumuz ise küflü bir leştir. Kıyamet günü gelip herkesin amelleri tartıldığında her kimin amelleri daha ağır gelirse o kişi saygındır. Ancak kimin amelleri hafif kalırsa o kişi alçaktır.”¹

Bunun örneklerinden biri de şudur: Emevi oğullarından kibirli bir genç, böbürlenerek ve kibirlenerek yürüyordu. Bir vaiz onu görüp bu hareketini kınayarak şöyle dedi:

“Yürüyüşündeki bu kibrin sebebi nedir?” Emevi genç ise öfkeyle bağırarak “Sen benim kim olduğumu biliyor musun?” dedi. Adam şöyle dedi: “Evet, kim olduğunu biliyorum. Başlangıcın iğrenç bir damla idi. Sonun küflü bir leş olacak. Bu ikisi arasında da içinde pislik taşıyorsun.” Sonra o genci bırakıp gitti.

1– Amâliu’s-Sadûk: 610.

Emevi krallarından biri de aynaya bakıp kendine hayran kaldı. Kendine olan beğenisi arttı ve sarayına bir şarkıcı kadın getirilmesini emretti. Şarkıcı kadın onun huzuruna çıktığında kral “Dünyada benim gençliğime, sağlığıma ve krallığıma sahip başka biri var mıdır?” dedi. Bunun üzerine şarkıcı kadın şöyle dedi:

En iyisi sen olurdun eğer kalsaydın

Ancak insan kalıcı değildir.

O hadiseden birkaç gün sonra kral öldü ve sağlığı da krallığı da toprağa gömüldü.

Şarki der ki:

Kibir sahibi kibrini bıraktı da gitti

Nice efendilerin dünyada efendilikleri yok oldu.

Yürümenin Çeşitleri

Yürümenin farklı türleri vardır. Bazıları itaat, bazıları da günahtır. Bunun açıklaması ise şöyledir:

İtaat

İtaatin bölümleri vardır; bazıları farzdır; diğer bazıları da İslam şeriatı tarafından tavsiye edilmiştir. Bunun ayrıntıları şöyledir:

a) Farz

İnsanın kendi ve ailesinin geçimini sağlamak için yürütmesi ve çalışması gerekir. Evde oturup rızkın gelmesini bekleme hakkı yoktur. Nitekim Allah (c.c), çalışmayı emreder. Allah (c.c) buyuruyor ki: **“Şu halde onun köşe ve bucağında ve yüksek yerlerinde dolaşın ve Allah'ın rızkından yiyin.”**¹ Ayrıca su bulmayan kişinin abdest alma, yıkanma veya cenabet guslü alma amacıyla su aramak için yürütmesi gerekir. Bu farz hüküm, usul âlimlerinin dediği gibi başka bir emre bağlıdır. Abdest ve gusül emirlerine bağlı olarak yürümek gerekir. Yürümenin farz olduğu örneklerden biri de hacca gitmeye imkân bulan kişinin hac hazırlığı yapmak üzere yürütmesidir. Nitekim Mescid-i Haram'a gidebilmek için hazırlıklar yapılmalıdır.

1– Mülk: 15.

b) Müstehap

Mukaddes şeriatın tavsiye ettiği yürümenin farklı türleri vardır. Bunlardan bazıları şöyledir:

1- Mescid-i Haram'a Yürümek

İnsanı Allah'a yakınlaştıracak tavsiye edilen amellerden biri, Mescid-i Haram'a yürümektir. Nitekim İmam Hasan el-Mücteba (a.s) ve şehitler efendisi İmam Hüseyin (a.s), yürüyerek Mescid-i Haram'a gitmiş ve hac etmişlerdir. Soylu kişiler de onlarla birlikte gidiyordu. Ancak bineklerle giden hacılar bu durumdan rahatsız olmuş, Sad b. Ebu Vakkas'tan Resûlullah (s.a.a)'ın iki torunu Hasan ile Hüseyin'le konuşmasını, ya bineğe binmelerini ya da yoldan çekilmelerini istemesini söylemişlerdir. Çünkü Resûlullah (s.a.a)'ın iki torunu yürürken onların binek üzerinde gitmeleri edepsizlik oluyordu. Sad bu mevzuyu onlara ulaştırınca, *"Biz Mescid-i Haram'a yürümek istiyoruz. Onlar biraz yavaşlasın, biz yolumuzu değiştireceğiz."* buyurdular ve sonra farklı yoldan gittiler.

2- İmam Hüseyin (a.s)'i Ziyaret Etmek İçin Yürümek

Resûlullah (s.a.a)'ın güzel gülü ve cennet gençlerinin efendisi olan İmam Hüseyin'i ziyaret etmek için yürümek, tekit edilen müstehaplardandır. Biz İmamiye Şiasına göre İmam Hüseyin (a.s)'i ziyaret etmek, en büyük itaatlerden olup müstehap haccın sevap ve ecrinden çok daha fazla bir sevap ve ecir içermektedir. Nitekim İslam kandilleri olan Ehl-i Beyt İmamları'ndan bununla ilgili pek çok rivayetler nakledilmiştir. İbn-i Kavlueyh, "Kâmilü'z-Ziyârât" adlı kitabında İmam Hüseyin (a.s)'i ziyaret etmenin fazileti ve onun ecri ve mükâfatı bakımından itaatlerin en yücelerinden olduğuyla ilgili pek çok rivayet nakletmiştir. Onlardan bazıları şöyledir:

1- Hüseyin b. Ebu Fâhite, İmam Cafer Sâdık (a.s)'ın şöyle buyurduğunu rivayet eder: *"Ya Hüseyin! Hüseyin b. Ali (a.s)'nin kabrini ziyaret etmek için yola çıkan kişi yürüyerek giderse, Allah (c.c) onun her adımı için bir sevap yazar ve bir günahını siler. Hâir'e vardığı zaman Allah o insanı kurtulanlardan ve başaranlardan yazar."*

İbadetlerini yerine getirdiğinde de Allah (c.c) onu kazananlardan yazar.”¹

2- Kadı Ebu Said, şöyle rivayet eder: İmam Cafer Sâdık (a.s)’ın yanına gittim; küçük odasında oturuyordu; o sırada yanında da Mürâzım vardı. İmam Sâdık (a.s) şöyle buyurdu: “*Her kim Hüseyin (a.s)’in kabrine yürüyerek giderse, Allah (c.c) kaldırıp yere bastığı her adım için ona İsmail oğullarından bir insanı azat etme sevabı yazar.*”²

Kum’daki fazilet sahiplerinden biri, “İmam Hüseyin (a.s)’i Ziyaret Etmek İçin Yürümek” adını verdiği güzel bir kitap telif etmiştir. Bu kitapta İmam Hüseyin (a.s)’i yürüyerek ziyaret eden kişinin alacağı yüce ecirlerle ilgili sahih rivayetler nakletmiştir.

3- İnsanların İhtiyaçlarını Gidermek

İslam’ın davet ettiği amellerden biri de insanların ihtiyaçlarını gidermek için yürümektir. Nitekim tarihçilerin nakline göre Resûlullah (s.a.a)’ın reyhanı İmam Hüseyin (a.s) bir gün Kâbe’yi tavaf ediyordu. O sırada ihtiyaç sahibi bir adam gelerek İmam (a.s)’dan ihtiyacını karşılamasını istedi. Bunun üzerine İmam (a.s) tavaf etmeyi kesti ve aceleyle adamın yardımına koştu. Çünkü böyle bir yardım, tavaf etmekten daha hayırlıdır. İmam Cafer Sâdık (a.s) da biri bir ihtiyacını bildirdiğinde onun yardımına koşmak için aceleyle yürürdü. Bazıları ona “Neden bu kadar hızlı yürüyorsun?” diye sorunca, İmam (a.s) şöyle buyurdu: “*Ona bir başkasının yardıma koşmasından ve sevabı kaçırmaktan korkuyorum.*”

Haram Yürüyüş

Bazı durumlarda yürümek haramdır. Ancak usul âlimlerinin dediği gibi, mubah olma durumu olan birinci unvan üzerinde hakimiyet süren ikinci unvanın, yani haram olma durumunun ariz olmasından kaynaklanıyor. Bunun bazı örnekleri şöyledir:

1– Kâmilü’z-Ziyârât: 253.

2– Kâmilü’z-Ziyârât: 275.

Mümini Çekiştirmek

Allah katında en kötü, suçu ve cezası da en çok olan haramlardan biri, bir müminin zalimlerin elinde helak olması için yürümek ve çaba harcamaktır. Şüphesiz ki böyle bir ameli ancak hiçbir şeref ve insanlık sahibi olmayanlar yapar. Her asırda da ne çoktur böyleleri! Örneğin İmam Musa Kâzım (a.s)’ı zalim Harun Reşid’in yanında çekiştirmişlerdir. Harun’da İmam (a.s)’ı hapislerinde hapsedmiştir. İmam Musa Kâzım (a.s), zehirlenerek ölene kadar hapislerde kalmıştır. Aynı şekilde İmam Cafer Sâdık (a.s)’ı da bozguncu zorba olan Mansur Devânîki’nin yanında çekiştirmişlerdir.

Böyle bir şey için yürüyen kişi, insanların en alçağı, en tehlikelisi ve en kötüsüdür. Nitekim İmam Cafer Sâdık (a.s), ceddi Resûlullah (s.a.a)’ın şöyle buyurduğunu rivayet eder: *“İnsanların en kötüsü, müselles (üçgen) olandır.”* Ona “Müseller nedir?” diye sorulduğunda Resûlullah (s.a.a) şöyle cevap verdi: *“Kardeşini hükümdar yanında çekiştiren kişidir. Zira kendini de kardeşini de hükümdarı da helak etmiş olur.”*¹

Hükümdarı helak etmesinin sebebi, suçsuz bir mümine zarar vermesine vesile olmasıdır. Hükümdarın cezası da Allah (c.c) tarafından verilecektir. Mümini hükümdarın yanında çekiştiren teslim edenin helak olması da açıktır. Zira müminin zarar görmesine sebep olmuştur ve bu yüzden Allah (c.c) tarafından onun ağır cezasına çarptırılacaktır.

Her kim içki içmek veya diğer helak edici günahları işlemek üzere yürürse Allah (c.c) tarafından cezalandırılır. Haram işlemek üzere yolculuk yapan da öyledir. Onun yolculuğu günahdır ve eğer namaz kılan biriyse namazı seferi değil, tam kılması gerekir. Bunlar haram yürümelerin bazı örnekleridir. Buradaki haram, direkt yürüme eylemine yönelik değil, yürüme eyleminin amacına yöneliktir. Bu haramın cezası ise örneğin öncelikle içki içmeye ve öncesinde bu amaç için yürümeye verilir.

1– Bihârü’l-Envâr: 72/429.

ARKADAŞLAR, KOMŞULAR VE AKRABALAR

Arkadaşlık, insanın hiçbir durumda vazgeçmeyeceği toplumsal bir olgudur. İnsan, içine gömülerek, meyillerine ve arzularına ortak olacak, sorunlarında ve zor durumlarında ona teselli olacak ne bir eş ne bir dost olmadan tüm insanlardan uzakta yaşayamaz. Öyle biri görülürse de depresyon ve dengesizlik hastalığına yakalanmış demektir. İslami hayatın bir parçası olan toplumsal bağlılık kapsamındaki arkadaşlığın önemine nazaran İslam dini, bu konuya son derece önem vermiştir. Nitekim arkadaşlığın önemine kapsayıcı ve derinlemesine bakmış, arkadaşıta bulunması gereken güzel sıfatları belirlemiş ve bundan başka da arkadaşlıkla ilgili meselelere ışık tutmuştur. Konuşacağımız konu da budur.

Arkadaşlığın Önemi

Arkadaşlık, insanın yaşamında nimetlendiği dünya hayatının süsüdür ve elde ettiği en büyük kazançlardan biridir. Çünkü arkadaşlık, insanın fikişel ve toplumsal hayatıyla bağlantılıdır. Nitekim hükümdarlık Muaviye'ye kaldığında ona şöyle dediler: “Dünyanın tüm zevklerine eriştin. Şimdi elde etmek istediğin başka zevkler var mı?” Muaviye şöyle dedi: “Evet, arkadaşlarla oturmak ve onlarla konuşmak.”

İmam Cafer Sâdık (a.s) şöyle buyurur: “*Arkadaşın makamı o kadar yüce ki cehennem ehli o makamı vasıta kılarak yardım isterler. En yakın akrabalarından önce arkadaşlarını çağırırlar.*”¹

Allah (c.c) o insanların halini anlatarak şöyle dediklerini buyurur: “**Artık bizim ne şefaathilerimiz var, ne de yakın bir dostumuz.**”²

Hikmet sahibi birine, “Hangisini daha çok seversin? Kardeşini mi yoksa dostunu mu?” diye sorulduğunda şöyle cevap vermiştir: “Eğer kardeşim dostumsa onu severim.”

1– Bihârü'l-Envâr: 71/180.

2– Şuara: 100–101.

Kimlerle Arkadaş Olmalıyız?

Kur'an-ı Kerim, dinlerinde seçkin ve takva sahibi olanlarla arkadaş olmamız gerektiğini belirtir. Allah (c.c) buyurur ki: **“Sabah ve akşam Rablerine yalvaran, yalnız O'nun rızasını dileyen kimselerle birlikte sabredip sebat göster. Dünyanın süsüne meylederek gözlerini onlardan çevirme. Kalbini bizi hatırlamaktan gafil kıldığımız, heva ve hevesine uyan ve işi aşırılık olan kimseye boyun eğme.”**¹

Allah (c.c), bu ayetle bize hayırlı insanlarla arkadaş olmamızı emretmiştir ki fazilet ve edeplerinden alalım ve güzel ahlaklarını örnek edinelim. Yine bu manada Allah (c.c) şöyle buyurur: **“O halde, zikrimizden dönenlerden ve dünya hayatından başka bir şey istemeyenlerden yüz çevir.”**²

İyi arkadaş, hayır önderidir, doğruluğa davet eder, fazilet ve edepleri kazanmak için güvenilir bir yol göstericidir.

Psikolojik Etkisi

Şüphesiz ki arkadaş, insanın fikirsel, toplumsal ve siyasi hayatında büyük bir etkiye sahiptir. Denir ki:

O kişiyi sorma, yakın dostunu sor
Zira her kişi yakın dostunun yolundadır

Arap eğitimciler de şöyle derlerdi:
Bozuğu sahילה bağlama ki
Sahih de etkilenip bozulmasın

İnsan, arkadaşının fikirlerinden etkilenir ve aynı zamanda arkadaşının fikirlerini de etkiler. Hatta toplum biliminde, toplumsal hayatın etkileme ve etkilenme olduğu söylenir. Nitekim her insan etrafını etkiler ve etrafından etkilenir.

Güzel Sıfatlar

İslam, güzel sıfatlara ve yüce ahlaka sahip insanlarla arkadaşlık yapmaya davet eder. Güzel sıfatlara sahip insanları sayacak olursak:

1– Kehf: 28.

2– Necm: 29.

Sadıklar (Doğrular)

Emiru'l-Müminin İmam Ali (a.s) şöyle buyurur: *“Sadık insanlarla olun. Zira onlar rahat zamanınızda önlem, bela zamanında da zırh olurlar.”*¹

İnsanın sahip olacağı en güzel sıfat, sözünde ve davranışlarında doğru olmasıdır. Bu sifata sahip olan kişi, başkasına da güzel örnek olur.

Güvenilir İnsanlar

Emiru'l-Müminin İmam Ali (a.s), insanları güvenilir insanlarla arkadaşlık yapmaya davet eder. Nitekim bir hadisinde şöyle buyurmuştur: *“Güvenilir insanlar kol ve kanattır. Aile ve malvarlığıdır. O halde kardeşine güvenecek kadar yakınsan ona malından ve bedeninden fedakârlıkta bulun. Ona dost olana dost, düşman olana düşman ol. Sırrını ve ayıplarını gizle. Güzel yönlerini açığa çıkar. Ve ey soran kişi! Bil ki öyle güvenilir insanlar, kırmızı zümrüitten daha azdır.”*²

Güvenilir kişiler, insanların ve toplumun en hayırlılarıdır. Onlarla beraber olmak hayır ve rahmettir. Zira Allah'ın rızasını ve itaatini onlar gösterir. İnsan, hem dünyada hem de ahirette onların kazandırdıklarının faydasını görür.

Kötü Sıfatlar

İslam dini, kötü bir sifata sahip olan insanlarla arkadaş olmayı hoş görmemiştir. Secde edenlerin efendisi olan İmam Zeynelâbidin (a.s), bu kötü sıfatların bazılarını bir hadisinde zikretmiştir. Oğlu İmam Muhammed Bâkır (a.s)'a yaptığı vasiyetler arasında şöyle buyurmuştur:

“Ey oğul! Beş kişi ile arkadaşlık yapma, ortamlarında bulunma ve onlara eşlik etme.” İmam Muhammed Bâkır (a.s), *“ey babacığım! Onlar kimdir?”* diye sorduğunda İmam (a.s) şöyle cevap vermiştir:

“Yalancıyla arkadaş olmaktan sakın. Zira o bir serap gibidir. Uzağı sana yakın gösterir, yakını da uzak gösterir.”

1– Bihârü'l-Envâr: 71/187.

2– el-Vâfi: 3/105, el-Kâfi: 2/242.

Fasıkla arkadaş olmaktan sakın. Zira o bir lokma veya daha azı için seni satar.

Cimriyle arkadaş olmaktan sakın. Zira en ihtiyaç duyduğun zamanlarda dahi malından bir şey vermez.

Ahmakla arkadaş olmaktan sakın. O sana faydalı olmak isterken zarar verir.

Yakınlarıyla ilişkisini kesen biriyle arkadaş olmaktan sakın. Zira ben Allah'ın kitabında üç yerde o kişinin lanetlenmiş olduğunu gördüm.”¹

Bu tür insanlarda hayır yoktur ve böyleleriyle arkadaş olmak, insanın başına bela ve pişmanlık getirir. Onlarla arkadaşlık yapan insanlar, İmam (a.s)’ın bahsettiği zararları görürler.

Ayrıca mümin insan, en yakını bile olsa Allah ve Resûlü’ne düşman olan biriyle arkadaş olamaz ve onu sevemez. Allah (c.c) şöyle buyurmuştur: **“Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir topluluğun, babaları, oğulları, kardeşleri veya kabileleri olsa dahi, Allah'a ve Peygamberi'ne düşmanlık edenleri sevdiğini göremezsin.”²**

Resûlullah (s.a.a) şöyle buyurur: *“Allah’a ve kıyamet gününe iman eden kişi, bir kâfire kardeş olmasın ve bir günahkârın ortamında bulunmasın. Her kim kâfire kardeş olur ve günahkârın ortamında bulunursa kâfir ve günahkâr olur.”³*

Mümin kişi, Allah ile hiçbir ilişkisi olmayan bu tür insanlardan uzak durması gerekir. Zira böyle insanlarla arkadaş olmak, açık bir hüsrana sebep olur. Nitekim Resûlullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: *“İnsan, arkadaşının dini üzerinedir. O halde kimlerle arkadaş olduğunuza bakın.”⁴*

Arkadaşlığın Sınırları

İmam Cafer Sâdık (a.s), arkadaşlığın sınırları ve yapısından bahsederek şöyle demiştir:

1– el-Vâfi: 3/105, el-Kâfi: 2/375, 376.

2– Mücadele: 22.

3– Sadûk “Sıfâtü’ş-Şîa: 6.

4– Bihârü'l-Envâr-Birlikte yaşama kitabı: 71/192.

“Arkadaşlık, ancak sınırlarıyla kaim olur. Her kimde bu sınırlar veya onların bazıları bulunursa onu arkadaş sayabilirsin. Ancak her kimde bu sınırların hiçbiri yoksa onu hiçbir şekilde arkadaş sayma.

Birincisi; batını ve zahirinin sana karşı bir olması.

İkincisi; senin güzel yönünü kendi güzel yönü, senin ayıbını da kendi ayıbı olarak görmesi.

Üçüncüsü; bir yöneti-makam veya mal mülk elde ettiğinde sana karşı değişmemesi.

Dördüncüsü; onun ulaşabildiği hiçbir şeyi senden uzak tutmaması.

Beşincisi tüm bu özellikleri kapsar; o da sıkıntılarda seni yüzüstü bırakmamasıdır.”¹

Bu sınırlar, ancak nefsi şeref ve mükemmellik dolu vefalı ve yüce kişilerin özelliklerindendir.

Arkadaşlık Hakları

Arkadaşlığın riayet edilmesi gereken bir takım hakları vardır. Emiru'l-Müminin İmam Ali (a.s), oğlu İmam Hasan (a.s)'a yazdığı vasiyetnamede bu hakların çoğundan bahsetmiştir:

“Kardeşin seninle ilişkisini kesince onunla ilişki kur, yüz çevirince lütuf ve yakınlık göster, cimrilik edince cömert davran, uzaklaşınca yaklaş, şiddetlenince yumuşa, suç işleyince özrünü kabul et. Böylece sen onun kölesi, o ise senin nimet sahibin gibi olsun.”

Ve şöyle eklemiştir: *“Dostunun düşmanını dost sayma; yoksa dostunla düşman olmana sebep olur. Kardeşine ister iyi ve güzel görünsün, isterse de çirkin gelsin ve hoşlanmasın, öğüt ver.”*

Vasiyetnamenin bir bölümünde de şöyle buyurmuştur: *“Dostundan ilişkiyi kesmek istersen, bir gün dönmek isterse dönebilmesi için ona kendinde bir kalıntı bırak. Kim senin hakkında iyi zanda bulunursa sen de -iyi işlerinle- onun zannını doğrula. Zira bir hakkını zayı ettiğin kimse senin kardeşin değildir.”²*

1– el-Vâfi: 3/104, el-Kâfi: 2/639.

2– Nehcül Belâga: Oğlu Hasan'a yazdığı vasiyetname: 403.

İslam medeniyeti önderinin beyan ettiği bu altın nasihatleri gördünüz mü?! Bu nasihatlerde en güzel arkadaşlık hakları belirtiliyor.

Ayrıca arkadaş kavramını belirterek şöyle buyurmuştur: *“Bir arkadaş, ancak kardeşini üç durumda koruduğu zaman arkadaş olur: Sıkıntısında, gaybetinde ve vefatında.”*¹

Vefalı dost ile sahte dost arasındaki ölçüt budur.

Arkadaşlara Nasihat

İnsan tüm sırlarını arkadaşına anlatmaması gerekir. Çünkü kalplerin ve duyguların değişmeyeceğine dair garanti yoktur. Şayet şeytan aralarına düşmanlık ve nefret düşürürse o kişi arkadaşının sırrını açığa çıkarır ve kötü bir amel yapmış olursa onu rezil eder. Nitekim İmam Cafer Sâdık (a.s), bazı ashabına şöyle tavsiye etmiştir: *“Arkadaşıma öyle sırlarını açıkla ki o sırları düşmanın da bilse sana zarar veremesin, zira arkadaşın bir gün düşmanın da olabilir.”*²

İmam Ali Zeynelâbidin (a.s), arkadaşın hakkını ve nasihatini Hukuk Risalesi’nde belirtmektedir: *“Arkadaşının senin üzerindeki hakkı, elinden geldiğince faziletle ona arkadaşlık yapmandır. Yoksa en azından ona karşı insaflı ol. Sana cömert davrandığı gibi sen de ona cömert davran. Seni koruduğu gibi sen de onu koru. Kendi aranızda senden önce bir cömertlik yapmasın. Yaparsa da onu ödüllendir. Hak ettiği sevgide kusur etme. Allah’a karşı gelmeyi önemsemediğinde Allah’a itaat etmesi ve nefsine karşı üstün gelmesinde ona nasihat et, destek ol ve onu koru. Ona rahmet ol; azap olma. Allah’tan başka güç sahibiyoktur.”*³

Komşuluk

İslam, insan hayatının tüm alanlarını özen ve hikmet ile ele almıştır. Sorunları çözülsün, sevgi ve uyum içerisinde güvenli ve istikrarlı bir hayatı olsun diye hayatını her alanı için en güzel hükümleri beyan etmiştir. İnsanın mutlu veya mutsuz olabileceği hassas konulardan biri de komşuluktur. Zira insanın komşusu mümin ve şeref sahibiyse o

1– Vesâilü’ş-Şîa: 12/26.

2– Vesâilü’ş-Şîa: 12/146.

3– Risâletü’l-Hukuk: 2/78.

insan için komşusunun varlığı nimettir. Ancak o komşu davranışlarında sert ve kötü ise komşusuna bela ve felaket olur. O kişi, ondan ayrılıncaya kadar kurtulamayacağı bir azabın içine girmiş olur.

Komşuluğun iyi olması, toplumun birbirine bağlı olmasıyla yakından alakalıdır. Bu da İslam'ın asıl hedeflerinden biridir. Bunlardan bazıları şöyledir:

Kur'an-ı Kerim Işığında

Kur'an-ı Kerim, komşuyu korumayı ve ona iyi davranmayı emreder. Allah (c.c) şöyle buyurmuştur: **“Allah'a ibadet edin ve hiçbir şeyi O'na ortak koşmayın. Anneye, babaya, yakınlarla, yetimlere, düşkünlere, yakın komşuya, uzak komşuya, birlikte olduğunuz arkadaşla, yolda kalmışlara ve sahibi olduğunuz kölelere iyi davranın. Şüphesiz, Allah, böbürlenene ve övünen kimseyi sevmez.”**¹

Allah (c.c), yakın ve uzak komşular hakkında tavsiyede bulunmuştur. Yakın komşu, evi yakın olan komşudur. Uzak komşu ise evi veya soyu uzak olan komşudur. Komşuya iyi davranmayı Allah'a ibadet etmeye, anne ve babaya iyi davranmaya, yetimlere, miskinlere ve yolda kalmışlara ihsan etmeye denk tutmuştur.

Sünnet Işığında

Resûlullah (s.a.a) ve Ehl-i Beyt İmamlarından komşuya iyi davranmanın gerekliliğiyle ilgili pek çok hadisler nakledilmiştir. Onlardan bazılarına şöyledir:

1- Resûlullah (s.a.a) şöyle buyurur: *“Güzel komşuluk evleri imar eder ve ömürleri uzatır.”*²

2- Resul-i Ekrem (s.a.a) yine şöyle buyurmuştur: *“Komşusu aç iken tok yatan kimse bana iman etmemiştir. Bir köyde bir aç var iken o köy halkı yatarsa Allah (c.c) kıyamet günü o köy ehline bakmaz.”*³

1– Nisa: 36.

2– el-Vâfi: 3/96, el-Kâfi: 2/667.

3– el-Vâfi: 3/96, Vesâilü's-Şîa: 12/129.

3- Yine Resûlullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “*Cebrail bana komşuyla ilgili o kadar tavsiyelerde bulundu ki ona mirastan pay verileceğini sandım.*”¹

4- İmam Cafer Sâdık (a.s) şöyle buyurur: “*Bünyamin, Hz. Yakub’un (a.s) yanından gittiği zaman Yakub (a.s) şöyle seslendi: ‘Ya Rabbim! Bana rahmet etmez misin? Önce iki gözümü aldın, sonra iki oğlumu uzaklaştırdın.’ Allah (c.c) ona şöyle vahyetti: Onları öldürsem bile tekrar kavuşman için diriltirim. Ancak kesip pişirdiğin koyunu hatırlıyor musun? Yanında filan ve filan vardı ve oruç tutuyorlardı. Ancak onlara koyundan bir şey vermedin.*”²

Resul-i Ekrem (s.a.a) ve Ehl-i Beyt’inin komşuya ne kadar önem verdiklerini ve komşuya iyi davranıp ona ihsanda bulunmak gerektiğini gördünüz mü?!

Komşuyu Belirlemek

Kimin komşu sayıldığı konusunda İmam Cafer Sâdık (a.s), ceddi Resûlullah (s.a.a)’tan bir hadis nakleder. Buna göre komşu, evin sağında ve solundaki kırk ev ile evin önünde ve arkasındaki kırk evdir.³

İmam Cafer Sâdık (a.s)’ın Komşusu

İmam Sâdık (a.s)’ın Medine’de bir komşusu vardı. Bir ihtiyacıdan dolayı evini satmak zorunda kaldı ve evi değerinin iki katına sattı. Satınalan kişiye evin, satınaldığı paranın yarısı değerinde olduğunu söylediklerinde adam şöyle dedi: “Diğer yarısı da komşu içindir. Zira yeryüzünde onun eşi ve benzeri yoktur.” İmam (a.s) bunu duyunca, ihtiyacını karşılaması ve komşu olarak kalması için adama yardım etti.

İmam (a.s)’ın, Komşularına Duası

Secde edenlerin efendisi İmam Ali Zeynelâbidin (a.s)’ın yüce ahlaki özelliklerinden biri de komşularına dua etmesidir. İmam (a.s) şöyle buyurur: “*Allah’ım! Muhammed ve âl-ine salât eyle ve hakkımızı bilip*

1– el-Vâfi: 3/96, Şerh Nehcül Belâga: 17/8.

2– el-Vâfi: 3/97, el-Kâfi: 2/667.

3– el-Vâfi: 3/97.

düşmanlarımıza muhalefet eden komşularım ve dostlarım hakkında en üstün yardımınla bana yardım et. Güçsüzlerine dostça davranmakta, ihtiyaçlarını karşılamakta, hastalarını ziyaret etmekte, doğruyu arayanlarına yol göstermekte, danışanlarına öğüt vermekte, (konuk olarak) gelenlerini ağırlamakta, sırlarını gizlemekte, ayıplarını örtmekte, mazlumlara yardım etmekte, (genellikle komşuların birbirinden ödünç alma ihtiyacını duydukları kazan, kepçe, merdiven, balta vb. gibi) ev eşyalarını onlardan esirgememekte, bol ihsanla hal hatırlarını sormakta ve onlar istemeden önce gerekli olan şeyleri kendilerine vermekte onları (ve beni) senin sünnetini ayakta tutmaya ve güzel edebinle edeplenmeye muvaffak et.

Allah'ım! Kötülük edenlerine iyilikle karşılık vermeye, zulmedenlerinden af ile vazgeçmeye, tümünün hakkında iyimser olmaya, hepsine iyilik etmeye, iffetin gereği olarak gözümü onlardan indirmeye, alçakgönüllülük olarak onlara yumuşak davranmaya, belaya duçar olanlarına acımaya, arkalarında dostluğumu ve sevgimi açığa vurmaya, nimetlerinin kalıcı olmasını istemeye, kendi akrabalarım için gerekli bildiğimi onlar için de gerekli bilmeye ve yakınlarım için riayet ettiğim şeylere onlar için de riayet etmeye muvaffak et beni.

Allah'ım! Muhammed ve âl-ine salât eyle ve onların da bana böyle olmasını sağla; beni onlardan en çok faydalananlardan kıl; hakkımda gözlerini aç, beni daha iyi tanısinlar, faziletimi bilsinler; onlar benimle mutlu olsunlar, ben de onlarla mutlu olayım. Âmin, ya Rabbe'l-âlemin.”¹

Ceddi Resûlullah (s.a.a)'ın nefesinden aldığı bu melekuti ruhu görüyor musunuz?

Bu adabının yüceliğini görüyor musunuz?

Bu ahlakın güzelliğini görüyor musunuz?

İnsana ilham veren bu yüce imam, Ehl-i Beyt'in mucizelerinden ve İslam'ın hazinelerindendir. Bu imam tertemiz Ehl-i Beyt'in, Kur'an-ı Kerim'in dengi olan kişilerinden ve İslam kandillerinin efendilerindendir.

1– Sahife-i Seccâdiye: 131.

Tuhaf Bir Hikâye

Bir ahlak kitabında şöyle bir olay okumuştum: Bir adam, komşusuna kin duyuyor, nimetlerinin sona ermesini ve onun helak olmasını temenni ediyordu. Bu adam bir köle satın alıp ona bol rızık ve ikramlarda bulundu. Sonra ondan komşusunun damında kendisini kesmesini istedi. Böylece kanı komşusunun damında akmış olacak ve o komşusunun başı belaya girecekti. Bunun üzerine birlikte komşusunun damına çıktılar ve o köle adamı kesti. Olanları duyan komşusu hemen dama çıktı ve o kölenin komşusunu kestiğini gördü. Bunun üzerine onu yakalayıp sorumlu kişilere teslim etti. O köle, efendisinin isteğini anlatınca serbest bırakıldı ve böylece adamın kanı heder oldu. İşte ahmaklık ve cehalet bazen böyle kötü hareketlere bile sebep olmaktadır.

Batıda Komşuluk İlişkilerinin Bitmesi

Batı toplumu, aile ve komşuluk ilişkilerinin yok olduğu bir hayat yaşamaktadır. Nitekim komşular arasında ne ilişki, ne sevgi ne de bir bağ kalmıştır. Baba oğul arası da böyledir. On sekiz yaşını doldurunca, ister erkek olsun ister kız olsun, anne ve babalarından ayrılırlar. Çoğu da eğlence ve ahlaksızlık merkezlerinde büyür. Anne ve babalar ise yaşlandıkları zaman köpekleri dost edinirler. Öldükleri zaman ise cesetlerini gömme işini belediye üstlenir. O halde medya kanallarının övündüğü medeniyetleri bu mudur?

İnsanın mutlu olabileceği medeniyet, ancak İslam medeniyetidir. Zayıf milletleri sömürüp ekonomik güçlerini emen Batı ülkelerinin medeniyetleri ise bundan çok uzaktır.

Akrabalar

Şüphesiz ki Müslümanların birbirlerine destek olmaları ve aileleri arasında sevgiyi yaymaları birlik ve beraberliklerini sağlayacak ilk adımdır. Bu da İslam'ın hem Kur'an hem de sünnette belirttiği ilk birinci hedeflerindendir. Nitekim akrabalar arasında birlik ve beraberlik olması ve kalplerindeki her tür kinin yok olması gerektiğini de kesin surette belirtmektedir. Bunun karşılığında İslam, insanlara ömürlerin uzaması ve rızıkın çoğalması gibi önemli kazançlar elde

etmeleri sözü de vermiştir. Bu iki kazanç, insanın en çok istediği şeylerdendir.

Her halükarda, biz burada Kur'an-ı Kerim ve mukaddes sünnette akraba ilişkilerine yapılan teşviklere ve ilişkileri kesmek konusunda yapılan uyarılara değineceğiz.

Kur'an-ı Kerim Işığında

Kur'an-ı Kerim, akraba ilişkilerini kesmek konusunda insanları uyarmış, bunu büyük bir suç ve helak edici bir günah olarak saymıştır. Allah (c.c) şöyle buyurur: **“Demek işbaşına gelecek olursanız, yeryüzünde bozgunculuk yapacak, rahimleri (akrabalık bağlarını) koparacaksınız öyle mi?”**¹

Allah (c.c), akrabalık bağlarını koparmayı yeryüzünde bozgunculuk yapmaya denk tutmuştur. Bozgunculuk ise, en şiddetli cezaları gerektiren en büyük suçlardandır.

Allah (c.c) bu konuda şöyle buyurur: **“Ki onlar, Allah'a kesin söz verdikten sonra onu çiğnerler, Allah'ın korunmasını emrettiği bağları koparırlar ve yeryüzünde fesat çıkarırlar. Zarara uğrayanlar, işte onlardır.”**²

Ve yine şöyle buyurur: **“Allah'ın ahdini kesinleştirdikten sonra bozanlar, Allah'ın korunmasını emrettiği bağı koparanlar ve yeryüzünde bozgunculuk çıkaranlar var ya, lanet onlarıdır ve yurdun kötü sonu onlarındır.”**³

Allah (c.c), akraba ilişkilerini korumayı emreder. Akrabalık bağlarını koparan kişi, Allah'ın ahdini kesinleştirdikten sonra bozan ve yeryüzünde bozgunculuk yapan kişi gibi olur. Bunların hepsinin sonu hüsrandır.

Sünnet Işığında

Sünnette, yani Resûlullah (s.a.a) ve Ehl-i Beyt'ten gelen hadislerde, akrabalık bağlarının önemi vurgulanmıştır. Bu konuyla ilgili hadisler iki bölümdür.

1– Muhammed: 22.

2– Bakara: 27.

3– Ra'd: 25.

Birinci Bölüm Hadisler, akrabalık bağlarını sürdüren kişinin dünya ve ahirette alacağı büyük sevaplar ve yüce ecirler hakkındadır. Bunlardan bazıları şöyledir:

1- Resûlullah (s.a.a) şöyle buyuruyor: “*Kıyamet gününe kadar ümmetimde beni gören ve görmeyenlere, erkeklerin sulplerinde ve kadınların rahimlerinde olanlara akrabalık bağlarını korumasını tavsiye ediyorum. Akrabası bir yıllık mesafede olsa dahi onu ziyaret etmek dindendir.*”¹

2- Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “*Her kim bana bir şeyin güvencesini verirse ben ona dört şeyin güvencesini veririm. Akrabalık bağlarını koruyan kişiyi Allah (c.c) sever, rızkını çoğaltır, ömrünü uzatır ve vaat ettiği cennetine alır.*”²

3- Yine Resûlullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “*Her kim Allah’ın ömrünü uzatmasını ve rızkını çoğaltmasını isterse sıla-i rahmi (akrabalık bağlarını) korusun. Zira rahmin Kıyamet günü dili olacak ve şöyle diyecektir: Allah’ım, benim bağlarımı koruyan ile bağ kur, bağlarımı koparan ile bağlarımı kopar.*”³

4- Bir adam Resûlullah (s.a.a)’ın huzuruna giderek yakınlarından şikâyetle bulunup, “Ya Resûlullah! Ailem bana kötü davranıyor, benimle bağlarını koparıyor ve bana kötü söz söylüyorlar. Onları reddedeyim mi?” diye arzetti. Allah Resülü (s.a.a), “*O zaman Allah (c.c) hepinizi reddeder*” buyurdu. Bunun üzerine adam, “O halde ne yapmalıyım?” diye sorunca, Resûlullah (s.a.a) şöyle cevap verdi:

“*Seninle ilişkisini keseni sen ziyaret et, seni mahrum edene sen ver, sana zulmeden affet. Eğer bunu yaparsan Allah onlara karşı sana destek olur.*”⁴

Resul-i Ekrem (s.a.a), şiarı ihsan ve iyilik olan İslam ruhunu ve kötülük yapana iyilik ile karşılık vermeyi tavsiye etmiştir. Nitekim bazı insanlar, akrabalarından gördükleri seçkinlik sonucu ona kin besler ve kötülükle karşılık verir. Bir şair, akrabaları için şöyle der:

Beni alçaltmak istediler ben onları yücelttim

Ben bir vadideyim kötü davrananlar bir vadide

1– el-Vâfi: 3/93, el-Kâfi: 2/151.

2– el-Vâfi: 3/94, Bihârü’l-Envâr: 71/68.

3– el-Kâfi: 2/125.

4– Bihârü’l-Envâr: 71/66.

Başka bir şair de akrabaları için şöyle der:

*Ben ve ailem ve amcamlar arasında
Büyük bir fark vardır
Etimden yeseler ben etlerini korurum
Zaferimi yıksalar ben onları zaferlere ulaştırırım
Yokluğumda beni korumasalar ben onları korurum
Onlar benden vazgeçseler de
Ben onların iyiliğini isterim
Zengin olursam tüm malım onlarındır
Fakir olursam da onlara yük olmam.*

Böyle bir şeref, onur ve insanlık, sadece kendisinin övüncü ve onuru değil, ailesinin ve ümmetinin de övünç ve onur kaynağı olur.

Şüphesiz akrabanın zulmü, yabancıнын zulmünden nefse daha ağır gelir. Mütenebbi şöyle der:

*Akrabanın zulmü nefse acı gelir
Keskin kılıcın darbesinden daha ağır*

5- İmam Muhammed Bâkır (a.s) şöyle buyurur: “*Sıla-i rahim amelleri güzelleştirir, rızkı çoğaltır, belaları uzak tutar, kıyamet günü hesabını kolaylaştırır ve eceli geciktirir.*”¹

6- İmam Cafer Sâdık (a.s) şöyle buyurmuştur: “*Ömrü uzattığını bildiğimiz tek şey akrabalık bağlarını korumaktır. Hatta bir adamın eceli üç sene sonra ise ve akrabalarını çok ziyaret ediyorsa, Allah ömrünü otuz yıl uzatır ve onu otuz üç yıl yaşatır. Ancak bir adamın ömrü otuz üç yıl ise ve akrabalık bağlarını kesmişse, Allah (c.c), ömründen otuz yıl alır ve ecelini üç yıl sonra kılar.*”²

7- İmam Cafer Sâdık (a.s) şöyle buyurmaktadır: “*Bir yudum suyla bile olsa akrabalık bağlarını koru. Akrabalık bağlarını korurken izleyeceğin en güzel yol, onlara eziyet etmemendir. Akrabalık bağlarını korumak eceli unutturur ve ailede sevgiyi arttırır.*”³

1– Usûl-i Kâfi: 2/150.

2– Usûl-i Kâfi: 2/152, 153.

3– Usûl-i Kâfi: 2/151.

9- Yine İmam Sâdık (a.s) şöyle buyurmuştur: *“Akrabalık bağlarını korumak ve yakınlarla iyilik yapmak, kıyamet günü hesabını kolaylaştırır ve günahlardan uzak tutar. O halde akrabalık ilişkilerinizi koruyun ve güzel selam ve güzel cevap vererek de olsa kardeşlerinize iyilik yapın.”*¹

Bu anlamdaki çok sayıdaki hadis-i şerifler Müslümanları akrabalık bağlarını korumakta ilk adımı atmaya teşvik eder. Zira bunu yapmak rızkı çoğaltır, ömrü uzatır ve Allah (c.c)’ın rızasını kazandırır.

İkinci Bölüm Hadisler: Bu hadisler, Müslümanları akrabalık bağlarını kesmek konusunda uyarır, akabinde gelecek ceza ve zararları hatırlatır. Bunlardan bazıları şöyledir:

1- Resûlullah (s.a.a) şöyle buyurur: *“Dört şeyin cezası hemen gelir: Bir insana iyilik yaptığında sana kötülük yaparak karşılık verilmesi, birine kötülük yapmadığın halde sana kötülük yapmak istemesi, biriyle bir konuda sözleştiğin halde sen sözünde durmana rağmen onun durmaması ve bir adamın akrabalık bağlarını korumasına rağmen akrabaları o bağları kesmesi.”*²

2- İmam Muhammed Bâkır (a.s), Emiru’l-Müminin İmam Ali (a.s)’nin kitabında şöyle yazdığını rivayet eder: *“Üç özellik vardır ki bunlara sahip kişi veballerini görmeden ölmez: Zulmetmek, akrabalık bağlarını koparmak ve Allah’ı öne sürerek yalan yemin etmek.”*³

Mükâfatı en hızlı gelen amel, sıla-i rahimdir. Bir kavmin insanları günahkâr olsalar dahi, eğer akrabalık bağlarını koruyorlarsa maddi durumları düzelir ve zengin olurlar. Yalan yemin etmek ve akrabalık bağlarını kesmek ise insanları fakirleştirir, evlerin içinde bir şey kalmaz ve rahmi ağırlaştırır, bunun anlamı da soyun kesilmesidir.

3- Bir adam, İmam Cafer Sâdık (a.s)’a ailesini şikâyet ederek şöyle arzetti: *“Kardeşlerim ve amca çocuklarım bana evi dar ettiler ve beni başka bir eve koydular. Ben konuşacak olsam ellerindeki her şeyi alabilirim.”* İmam (a.s) ise ona sabretmeyi emrederek şöyle buyurdu: *“Sabret, Allah sana bir çıkış yolu kılacaktır.”*

1– Usûl-i Kâfi: 2/157.

2– el-Hisâl: 1/230.

3– el-Kafî, c/347.

Böylece adam gitti ve bir müddet sonra veba hastalığından tüm ailesi öldü, hiçbiri sağ kalmadı. Bu olaydan sonra adam İmam'ın (a.s) yanına gittiğinde İmam (a.s), “*Ailen nasıllar?*” diye sordu. Adam “Vallahi hepsi öldü ve hiçbiri sağ kalmadı” dedi. Bunun üzerine İmam (a.s), helak olmalarına kendisiyle akrabalık bağlarını koparmalarının sebep olduğunu söyledi: “*Bunun sebebi onların sana yaptıkları ve çektirdikleri eziyettir. Akrabalık bağlarını kesmeleri nedeniyle soyları tükendi.*”¹

4- İmam Musa Kâzım (a.s)'ın ashabından olan Şeyb Akarkûfi şöyle rivayet eder: Yakub Magzili, İmam Musa Kâzım (a.s)'ın yanına gittiğinde İmam (a.s) ona şöyle buyurdu:

“Ey Yakub! Dün geldiğinde kardeşinle senin aranızda tartışma oldu ve birbirinize küfrettiniz. Bu ise ne benim ve ne de babalarımın dinidir. Hiçbir insana bunu emretmeyiz. O halde ortağı olmayan Allah'a karşı takvalı ol. Ya siz ölümle ayrılacaksınız, ya da kardeşin yolculuğu sırasında ailesine kavuşmadan ölecek. Sen de bu yaptığından dolayı pişman olacaksınız... Zira siz bağlarınızı kopardınız ve Allah (c.c) bu sebeple ömürlerinizi kısaltacak.”

Yakub, İmam (a.s)'a yönelerek, “Sana feda olayım! Ecelim ne zamandır?” diye arzetti. İmam (a.s) şöyle cevap verdi: “*Senin ecelin gelmişti; ancak halanla bağlarını tekrar tazeleyince sana yirmi yıl ömür verildi.*” Şuayb der ki: “Yakub, tıpkı İmam (a.s)'ın bahsettiği gibi kardeşinin yolculuğu sırasında vefat ettiğini, ailesine kavuşmadığını ve yolda defnedildiğini anlattı.”²

Akrabalık bağlarını koparmanın olumsuz etkileri vardır. Bu etkilerden biri de ömrün kısalması ve insanın ölümünü hızlandırmasıdır. İşlediği günah da buna eklenir. Zira Allah akrabalık bağlarını korumayı emretmesine rağmen o kişi itaat etmemiş ve bağlarını kesmiştir.

Her halükarda akrabalık bağlarını koparmak, evlerde bir şey bırakmaz ve Allah (c.c)'ın gazabını indirir.

1– Sefînetü'l-Bihâr: 1/516, El-Kâfi: 2/346.

2– İmam Musa b. Cafer'in (a.s) Hayatı: 2/264, 265.

İSLAMİ İLKELER ÜZERİNE KİŞİLİĞİ İNŞA ETMEK

“İslami Terbiye Üzerine Bir Bakış”

İslam, yüce davetinde tüm güzel sıfatları ve yüce erdemleri üstlenmiştir. İnsan bu yüce değerlerle yükselir ve kemâlin en yüksek makamına ulaşır. Zira İslam dini vicdanı terbiye etmeyi, nefsi ıslah etmeyi, bencilliği reddetmeyi, iyilikleri yaymayı, insanlara hizmet ve fayda sağlamayı amaçlamıştır. Nitekim hadiste bahsedildiği üzere insanların en hayırlısı, insanlara faydalı olandır.

Resûlullah (s.a.a)’ın oluşturduğu ve şiarını yükselttiği yüce ahlak ve değerler, asil bir ümmet ortaya çıkarmıştır. Bu ümmet Allah’ın risaletini yükseltmiş, Allah (c.c) yolunda güzel amellerde bulunmuş, akılları nurlandırmış, yolu aydınlatmış, ümmet ve milletleri titretmiş, onlara gerçek adalet ve hakka dayanan bir medeniyet inşa etmiştir. Şiarı ise şu olmuştur: “Kendin için sevdiğini başkası için de sev. Kendin için nefret ettiğin şeyden başkası için de nefret et.” Ayrıca şiarı herkesin güvenliği ve zenginliği olmuştur.

Bencilliği Reddetmek

İslami ilkelerin en bariz olanlarından biri de bencilliği reddetmek ve genel maslahatı benimsemektir. Bu ilke, Resûlullah (s.a.a)’ın sıfatlarından biri ve hayatının bir parçasıydı.

Nitekim tarihçiler şöyle rivayet eder: Bir adam Resûlullah (s.a.a)’ın yanına gitmişti. Peygamber Efendimiz (s.a.a)’ın heybetinden dolayı adamı bir titreme alınca Resûlullah (s.a.a) ise onu azarlayarak şöyle buyurdu: “*Ne oluyor! Benim annem kuru et yiyen Kureyşli bir kadımdı.*”¹

1– Tarih Bağdat: 6/22.

Resul-i Ekrem (s.a.a)’in tevazusunu ve hayatın gösterişlerine aldırmayışını görüyor musunuz? Tertemiz Ehl-i Beyt İmamları’nın da ahlakı böyle idi. Onlar birçok hadislerinde bunun önemini vurgulamışlardır. Bu hadislerden biri şöyledir: *“Kendin için sevdiğini başkası için de sev; kendin için nefret ettiğin şeyden başkası için de nefret et.”*

İslam dini, bu aydınlatıcı peygamberlik çizgisinin insanların hayatına geçmesini istemiştir.

Toplumsal Bilinç

İslami eğitim biçimlerinden biri de Müslümanlar arasında toplum ve din bilincini oluşturmaktır. Nitekim tevatürle gelen meşhur hadiste şöyle buyrulmuştur: *“Hepiniz yöneticisiniz ve hepiniz yönettiklerinizden sorumlusunuz.”*

Bir Müslümanın, ümmeti ve vataniyle ilgili genel meselelerle ilgilenmemesinin İslam’la bir alakası yoktur. Olaylara, siyasi durumlara ve diğer meselelere derinlemesine bakmalı, Müslümanların maslahatına uygun olanları benimsemeli ve onlara zarar verecek olanlara tüm gücüyle karşı koymalıdır.

Toplumsal bilinç örneklerinden biri de insanın haber programları ve uydu araçlarından edindikleri bilgilerin doğru olup olmadığından emin olmasıdır. Nitekim medya araçları gerçekleri araştırıp yayınlama amacı gütmeyip sömürgeci ülkelerin hizmetine ve diğer amaçlara yönelik yayınlar yapmaktadır. Ancak Kur’an-ı Kerim, sebatlı olmayı ve haberlere inanmakta acele etmemeyi bize emretmiştir. Allah (c.c) şöyle buyurmaktadır: **“Ey iman edenler! Eğer bir fasık size bir haber getirirse, onun doğruluğunu araştırın. Yoksa bilmeden bir topluluğa zarar verirsiniz de sonra yaptığınıza pişman olursunuz.”**¹

Olay ve durumların gerçeğini anlamaya çalışmak, yüce İslam terbiyesinin öğretilerindendir. Müslüman’ın bununla terbiye edilmesi, onun davranışlarına yol göstermesi gerekir.

İslam, zan üzerine karar verip bir sonuca ulaşmayı haram kılmıştır. Nitekim Allah (c.c) şöyle buyurur: **“Onların çoğu sadece zanna**

1– Hucurat: 6.

uyar. Oysa zan, hak konusunda (insana) asla yetmez. (Kişiyi hakka ulaştırmaz ve gerçek ilmin yerini doldurmaz). Allah onların yaptıklarını iyice bilmektedir.”¹ Zan ile amel edenleri de kınayarak şöyle buyurur ki: “Onlar, sadece zanna ve nefislerinin hoşlandığına uymaktadırlar.”²

Herhangi bir delile dayanmayan zan, çoğu zaman insanı batıl bir kuruntuya götürür. Allah (c.c)’ı, kıyamet gününü ve tekrar dirilmeyi inkâr eden ateistlerin dayanağı da zandır. Nitekim şöyle dediler: “Onlar, "Bu dünya hayatımızdan başka bir hayat yoktur. Ölürüz ve yaşarız. Bizi sadece zaman ve tabiat yok eder" dediler. Onların bu hususta bir bilgileri yoktur. Onlar, sadece zannediyorlar.”³

Ateistlerin bu saçma inanışlara sürüklenmelerinin tek sebebi, hakkın yerini hiçbir şekilde tutmayacak olan zanna uymalarıdır.

Nefis Terbiyesi

İslami terbiye yollarından biri de nefis terbiyesi ve insanı zorluklara ve helak olmaya götüren kötü eğilimlerine hâkim olmaktır. Nitekim Allah (c.c) şöyle buyurmaktadır: “Kim de Rabbinin makamından korkar ve nefisini kötü isteklerden uzaklaştırırsa, şüphesiz cennettir onun barınağı.”⁴

Ve şöyle buyuruyor: “Andolsun nefse ve onu yaratıp düzenleyene, sonra ona kötülük ve iyiliğini ilham edene. Gerçekten onu (nefsini) kötülüklerden arındıran kimse kurtuluşa ermiştir. Onu (küfür ve günahla) kirleten ise, şüphesiz ziyan etmiştir.”⁵

İnsanda Allah’ın ruhundan bir nefha vardır. Bu nefha insanı hayra yönlendirir ve nefsini Allah’ın yasaklarından uzak durması için uyarır. Diğer yandan da şeytandan gelen güçlü ve şiddetli meyiller vardır. Bu meyiller, insanı doğru yoldan uzaklaştıracak şehvetlere yönlendirir ve insanın, hayatın günah çukurlarına düşmesine sebep olur.

1– Yunus: 36.

2– Necm: 23.

3– Casiye: 24.

4– Naziat: 40–41.

5– Şems: 7–10.

Şunu da söylemeliyiz ki, İran filozoflarından biri insanlara seslenerek şöyle demiştir: “Allah ile benim aramda sadece iki adımlık bir mesafe vardır. Bir ayağımla nefsim, diğer ayağımla şeytana basmalıyım.” Bunu duyan bir başka filozof şöyle demiştir: “Sen mesafeyi uzattın. Zira Allah ile bizim aramızda sadece bir adımlık mesafe vardır, bir ayağımızla nefsimize basmamız gerekir. Nefsimize hâkim olduğumuz zaman şeytan kaçacaktır.”

İslam, kötü güdülerin faaliyetlerini dikkatle gözlemlemiş ve belirlemiş, nefse hâkim olmak için hayırlı güçleri tayin etmiştir. Bu da Allah (c.c)’ın takva sahiplerine hazırlamış olduğu devamlı nimettendir. Allah (c.c) şöyle buyurur: **“Şüphesiz ki iyiler, kalıcı nimet içindedirler. Koltuklar üzerinde oturup (cennetin nimetlerini) seyrederler. Yüzlerinde nimetin sevinç ve şenliğini fark edersin.”**¹

Ve şöyle buyurmuştur: **“Birtakım yüzler de o gün neşeli ve huzurludur. Çabalarından dolayı hoşnutturlar. Yüce bir cennettedirler. Orada boş söz işitmezler. Orada sürekli akan bir nehir vardır. Orada yüksek tahtlar vardır. Hazır konulmuş kadehler vardır. Sıra sıra dizilmiş yastıklar vardır. Serilmiş nefis sergiler vardır.”**²

Cennet nimetlerinin ne kadar güzel anlatıldığını görüyor musunuz? İnsanın doğru yola gelmesi için güçlü bir davet yapılıyor, nefis ve gururuna kapılmamasını sağlıyor.

Allah (c.c) o ebedi nimetleri şöyle tarif eder: **“Mücevherlerle süslü tahtlar üzerinde, karşılıklı oturup onlara yaslanırlar. Çevrelerinde (hizmet için) ölümsüz gençler dolaşırlar. Main çeşmesinden doldurulmuş bardaklar, ibrikler ve kadehlerle. Bu içecekten ne başları ağrır ve ne de akılları gider. Ve beğendikleri meyvelerle. Gönüllerinin istediği kuş etleriyle. Onlara iri gözlü huriler var. Sedef içinde korunmuş inciler gibi. Bunlar, yaptıklarına karşılık olarak (onlara verilir).”**³

1– Muttaffafin: 22–24.

2– Gâşîye: 8–16.

3– Vakıa: 15–24.

Ve yine şöyle buyurmuştur: **“Gerçekten iman edip doğru işler yapanlara gelince, Firdevs bahçeleri onların ağırlama yeridir. Orada ebedi kalırlar. Oradan ayrılmak da istemezler.”**¹

Böylesine yüce bir ödül, nefsin sapmasını ve kötü heveslere kapılmasını önler, onu büyük nur enerjileriyle doldurur.

Ayrıca Allah (c.c), nefsine uyup da Allah (c.c)’ın zikrinden yüz çevirenlerin uğrayacakları korkutucu azabı anlatarak şöyle buyuruyor: **“Şu ikisi, Rableri hakkında birbirleriyle zıtlamış iki hasımdır. Küfre sapanlara ateşten bir elbise biçilir ve onların başlarının üzerine kaynar su dökülür. Karınlarında olan her şey ve derileri onunla eritilir. Bir de onlar için demir tokmaklar vardır. Uğradıkları üzüntüden dolayı ne zaman oradan çıkmak isteseler, oraya geri çevrilirler ve (onlara) "Tadın yakıcı azabı!" (denir.)”**²

Allah’ın zikrinden yüz çeviren, nefislerinin arzularına kapılan ve insanlara zulmedenlere hazırlanan bu korkutucu azabı görüyor musunuz?

Ayrıca Allah (c.c) şöyle buyurmuştur: **“(Emir gelir:) Onu yakalayın, derhal bağlayın. Sonra cehenneme yerleştirin. Sonra onu boyu yetmiş arşın olan bir zincire bağlayın. Çünkü o, yüce Allah’a inanmıyordu. Yoksulu doyurmaya (halkı) özendirmiyordu. Artık bugün onun yakın bir dostu yoktur. Günahkârların yediği kanlı irinden başka bir yiyeceği de yoktur.”**³

Ve yine şöyle buyurmuştur: **“Bu mu daha iyi bir ağırlamadır, yoksa zakkum ağacı mı?! Kuşkusuz, biz onu zalimler için bir işkence yaptık. Cehennem dibinde çıkan bir ağaçtır. Tomurcukları, şeytanların başı gibidir. Ondan yerler ve karınlarını ondan doldururlar. Sonra (bu yemeklerinin) üzerine, onlara kaynar su karışımı bir içecek vardır. Sonra onların dönüşü cehennemdir.”**⁴

Allah (c.c)’ın zalimlere hazırlamış olduğu bu azap, nefsi korkutur, korku ve dehşetle doldurur. Doğaldır ki, bu da Allah’a karşı gelmenin önüne engel koyar ve nefsin günahlara dalmasını önler.

1– Kehf: 107–108.

2– Hac: 19–22.

3– Hâkka: 30–37.

4– Sâffat: 62–68.

İnsanın nefesine sahip olmasını ve ona hükmetmesini sağlayan en büyük etki, korku âlemidir. Bu korku sayesinde nefsinin iplerini tutar ve heveslerine kapılmasını önler.¹

İradeyi Güçlendirmek

Bu da İslami terbiyede son derece büyük bir öneme sahiptir. Nitekim İslam dini iradeyi arttırmayı ve onu Müslüman insanın nefsinde güçlendirmeyi amaçlar. Şüphesiz iradeyi güçlendirmek, güçlü kişiliği inşa etmekte yapıcı bir etkiye sahiptir. İnsan kişiliği güçlenince de saptırıcı akımlara kapılmaz, fitne ve farklı olaylar karşısında zayıflamaz.

İslam, insana azim ve irade gücü sağlar; zayıflık, korku ve telaş etkenlerinden onu korur.

Resûl-i Ekrem (s.a.a), azim ve kararlılığın en güzel örneğini teşkil ediyordu. Nitekim Muaviye'nin babası ve Yezid'in cediti olan Ebu Süfyan'ın önderliğindeki câhiliye akımlarına karşı tek başına sebat gösterdi ve Ebu Süfyan amacına ulaşamadı. Resûlullah (s.a.a), İslam'ın koruyucusu, Kureys'in mümini ve İslam çağrısının kahramanı olan amcası Ebu Tâlib ve İslam'daki en yüce önder olan oğlu Emiru'l-Müminin İmam Ali (a.s) ile birlikte cihat etmiştir. Öyle ki Ebu Tâlib sıkıntılara düşmüştür. Zira Kureys'in liderleri etrafını sarmış ve kardeşinin oğlu İslam çağrısından vazgeçmesi için ona tehditler yağdırmışlardı. Bu durumu Resûlullah (s.a.a)'a anlatınca Allah Resulü (s.a.a), feleklerle yüzen ve salihlere kandil olacak olan şu kelimeleri söylemiştir:

“Ey amca! Vallahi bu emri bırakmam için Güneşi sağ elime, Ayı da sol elime koysalar, ölmeden veya Allah bu dini zahir kılmadan önce bırakmam.”

Bu güçlü irade ve yüce azimle tüm olaylarda galip gelmiştir. Câhiliye izlerini kapatmış, putlarını yıkmış, Allah adını yeryüzünde yükseltmiş, insana bilinçli ve hakta sebat gösteren bir hayat inşa etmiştir.

Resûl-i Ekrem (s.a.a), ashabını da bu iradedden nasiplendirmiştir. Nitekim ashap sayılarının azlığına rağmen dağ gibiydiler. Şirkin güçlerini yendiler, mazlum ve baskı altında kalanların haklarını

1– el-Nizâmu't-Terbevi Fi'l-İslâm: 220.

üstlenen yüce İslam ülkesini inşa ettiler. Bu nebevi irade, Emiru'l-Müminin İmam Ali'de de kâim olmuştur. Nitekim müşriklerin başlarını kılıcıyla kesmiş, İslam'a düşman güçleri zelil etmiş, Yahudilerin de güçlülerini kahredip onları zelil etmiştir. Şu sözleri diyen de odur:

“Tüm Araplar benimle savaşmak için birleşseler, yine de onlardan kaçmam.”

Allah'ın ruhundan bir nefha olan bu yüce irade, en güzel şekilde Resûlullah (s.a.a)'ın torunu ve hürler insanların babası İmam Hüseyin'de (a.s) tezahür etmiştir. Zira Kerbela'da sebat göstererek durmuş ve en yüce kahramanlıkları, ceddi ve babasının kahramanlıklarını tarihe kaydetmiştir. Şirk ve sapkınlık çetelerine seslenerek şöyle buyurmuştur: *“Şüphesiz ben ölümü ancak saadet, zalimlerle yaşamayı ise zillet olarak görüyorum...”*

Böylece beraberindeki Ehl-i Beyt'i ve ashabından seçkin insanlarla birlikte şeref sahalarına yürümüştür. O orduları, emsali dünyanın hiçbir savaşında görülmemiş bir cesaret ve aslan yüreklilikle karşıladılar ve hepsi orada şehit oldu.

Resûlullah (s.a.a)'ın torunu ve Haşim oğullarının akîlesi Zeyneb-i Kübra da sabır ve güçlü iradeyle donanmıştı. Nitekim tüm dünyada kahramanlığının ve güçlü azminin bir benzeri dahi görülmemiştir. Öyle ki Yezid, hâkimiyetinin doruklarında iken Zeynep ona şöyle seslenmiştir:

“Ben senin kadrini küçümsüyor, seni çokça kınıyor ve azarlıyorum”.

Hz. Zeyneb'in, tüm insani değerleri ayaklar altına alan bu zorbayı nasıl da küçümseyip aşağıladığını görüyor musunuz? O, Resûlullah (s.a.a)'ın torunudur. Emevi hâkimiyeti sarayında ve Kufe'nin kalabalık halkına seslenerek söylediği fasih hutbesiyle tarihin akışını değiştirmiştir. Emevilere utanç ve suç elbiselerini giydirerek onlar, İslam havzasından çıkarmıştır.

Her halükarda insanın değeri, iradesinin gücü ve azminin sebatı ile ölçülür. Dolayısıyla bunlardan soyutlanırsa hiçbir değeri kalmaz.

Dekart şöyle der: *“İnsanın kişiliğine iradeden daha çok yapışan bir şey yoktur. İnsanın kişilik ve kalıcılığını sağlayan güçlü irade, tam etkiye*

sahiptir. Zayıf iradeli bir kişinin kendine veya toplumuna herhangi bir hedef gerçekleştirmesi imkânsızdır.”

Sabırla Donanmak

İslami terbiye yollarından biri de sabırla donanmaktır. Sabır, kişiliğin sağlam ve dengeli olmasını sağlar, zamanın mihnet ve zorluklarında yıkılmasını önler. İslam sabırla donanmaya teşvik etmiş, Kur'an ve sünnette de bunun önemi vurgulanmıştır.

Kur'an-ı Kerim Işığında

Allah'ın yüce kitabında sabra teşvik eden ayetler yer almıştır. Bunlardan bazıları şöyledir:

1- Allah (c.c) şöyle buyurur: **“Kuşkusuz, sabredenlere mükâfatları hesapsız olarak verilir.”**¹

Bu ayette Allah'ın sabredenlere hesapsızca büyük mükâfatlar verileceği anlatılmaktadır.

2- Allah (c.c) buyurmuştur ki: **“Allah sabredenleri sever.”**²

İnsan, Allah'ın sevgisinden daha büyük ve yüce bir kazanç elde edebilir mi?! Zira Allah (c.c), sevdiği kişiyi cennetine alır ve tüm günahlarını bağışlar.

3- Allah (c.c) şöyle buyuruyor: **“Sabreden kimseleri, yaptıkları amellerin en güzeli ile mükâfatlandırırız.”**³

Allah (c.c), sabredenlere yaptıkları en güzel amellerle sevap ve mükâfatlar verir.

4- Allah (c.c) yine buyuruyor ki: **“Sabrettikleri ve bizim ayetlerimize yakinen iman ettikleri için, onlardan, emrimiz ile (halkı) hidayete ileten önderler kıldık.”**⁴

1– Zümer: 10.

2– Âl-i İmran: 146.

3– Nahl: 96.

4– Secde: 24.

Sabır, Allah'ın nefhalarındandır. Mümin insan sabırla donanarak kötü durumlara ve zorluklara karşı korunmuş olur. Sabır sahibi olmazsa yıkılır ve hayatın zor yolunda yürümekten aciz olur.

Sabrın büyük öneminden dolayı Kur'an-ı Kerim'de sabırdan yetmiş ayette bahsedilmiştir. Kur'an'da hiç bir fazilet bu sayıda zikredilmemiştir.

Sünnet Işığında

Şanı yüce imamlarımız da bizi sabırlı olmaya yönlendirmişlerdir. Bu konuda onlardan pek çok hadisler gelmiştir; onların bazıları şöyledir:

1- İmam Muhammed Bâkır (a.s) şöyle buyurur: *“Cennetin yolu zorluklar ve sabırdan geçer. Dünyada zorluklara sabreden kişi cennete girer. Cehennemnin yolu ise zevk ve şehvetlerden geçer. Her kim nefesine, zevklerini ve şehvetlerini verirse ateşe gider.”*¹

2- İmam Cafer Sâdık (a.s) şöyle buyurmuştur: *“Vücuda göre baş ne ise imana göre sabır da odur. Baş giderse vücut da gider; aynı şekilde sabır giderse iman da gider.”*²

3- Yine İmam Cafer Sâdık (a.s) buyurmuştur ki: *“Babam vefat edeceği zaman beni göğsüne sardı ve şöyle dedi: Ey oğul! Hak acı olsa da ona sabret. O zaman ecrini hesapsız alırsın.”*³

4- Emiru'l-Müminin İmam Ali (a.s) ise şöyle buyurmaktadır: *“Her kimi sabır kurtarmazsa kaygı helak eder.”*⁴

Resûlullah (s.a.a)'ın Ehl-i Beyt'inden bunun gibi pek çok hadis nakledilmiştir. Bu hadislerin tümü Müslümanları sabra tutunmaya teşvik etmektedir. Zira insanlar, günlerin zorluk ve acılarına karşı sabırla teselli olurlar. Sabır, onlara merhem olur.

Sabrın Türleri

Sabrın, ahlak âlimlerinin zikrettikleri üzere farklı türleri vardır:

1- el-Kâfi: 2/89.

2- el-Kâfi: 2/87.

3- el-Vâfi: 3/65, Vesâilü's-Şîa: 15/238.

4- Şerh Nehcül Belâga: 18/238.

1- Zamanın getirdiklerine ve olaylara karşı sabretmek: Ayet-i kerime böyle durumlarda sabra tutunmaya teşvik eder:

Allah (c.c) şöyle buyurur: “**Muhakkak sizi biraz korku, açlık, mallardan, canlardan ve ürünlerden azaltma ile deneriz. Sabredenleri müjdele. Onları (o sabredenleri) ki, bir musibete uğradıklarında, "Kuşkusuz biz Allah'tanız ve kuşkusuz O'na döneceğiz" derler. İşte Rablerinin özel bağışları ve rahmeti onlarıdır ve onlar doğru yolu bulanlardır.**”¹

2- Allah’ın (c.c) itaatine sabretmek: Bu da sabır türlerinin en üstünlerindendir.

İmam Cafer Sâdık (a.s) buyuruyor ki: “*Allah’ın itaatine sabredin ve ona karşı gelmemek için sabra tutunun. Zira dünya, kısa bir zamandır. Geçenler için ne üzüntü ne mutluluk bulursun. Gelmeyen şeyi de bilmezsin. O halde o kısa zaman için sabret.*”²

Yine İmam Cafer Sâdık (a.s) şöyle buyurmuştur: “*Kıyamet günü insanlardan bir kısım kalkacak, cennetin kapısına gidecek ve kapıya vuracaklardır. Onlara, ‘Kimsiniz?’ diye sorulduğunda ‘Biz sabır ehliyiz’ diyecekler. ‘Neye sabrettiniz’ diye sorduklarında şöyle diyecekler: ‘Biz Allah’ın itaatine sabrediyorduk ve Allah’a karşı gelmemek konusunda sabra sarılıyorduk.’ Bunun üzerine Allah-u Teâlâ şöyle buyuracaktır: ‘Doğru söylüyorlar; onları cennete alm.’ Zira Allah’ın şu sözü de bunun içindir: **Kuşkusuz, sabredenlere mükâfatları hesapsız olarak verilir.**”^{3 4}*

3- Korku zamanlarında sabretmek: Bu da savaş meydanlarında, insanın kendisini, ırzını ve malını korumasında sabretmesidir.

Sabrın bazı türleri bunlardır. Ahlak kitapları başka türlerinden de bahseder.

Sabır, İslam’ın benimsediği geniş mefhumuyla en bariz nefsi faziletlerdendir. Çoğu da insana faydayla döner. Ayrıca şöyle denmiştir: Toplumların en yücesi, en yüce makama sahip olanı ve

1– Bakara: 155–157.

2– el-Kâfi: 2/459.

3– Zümer: 10.

4– el-Kâfi: 2/75.

hükümdarı en iyi olanı, korku yerlerinde sabır ve sebatla bilinenler ve zorluklara dayanabilendir.

Zorluk ve kötülüklere teslim olmak, onları meşru yollarla ortadan kaldırmaya çalışmamak ise sabırla alakası yoktur.

Ayrıca insanın rahatını bozmayıp rızkının kendi ayağına kadar gelmesini beklemesi de sabır değildir. Zira bu durum, İslam'ın yeryüzünde çalışıp rızık kazanma emrine aykırı düşer. Nitekim Allah (c.c) şöyle buyurmuştur: **“Şu halde onun köşe ve bucağında ve yüksek yerlerinde dolaşın ve Allah'ın rızkından yiyein.”**¹ Dolayısıyla insanın görevi, rızık kazanmak için çalışmasıdır. Hiçbir şekilde işsiz durması da kabul edilemez. Zira böyle bir tutum cehaletten ve fikrin kısırlığındandır. Aynı zamanda insanın helak olmasına ve rezil duruma düşmesine sebep olan etkenlerdendir.

Cesaret

İnsan kişiliğini oluşturan önemli etkenlerden biri de cesarettir. Zira cesaret, insanın zor durum ve olaylar karşısında nefsine hâkim olmasını, tehlike ve felaketlerde yıkılmamasını sağlar.

İslam dini, bu eşsiz özelliği insan nefsine kazandırmaya büyük önem vermiş, insan nefsinin tüm psikolojik ve eğitim alanlarında cesaretini koruması gerektiğini vurgulamıştır. İslam'ın ileri gelen insanlarından bir grubu, kahramanlık ve fedakârlık sahalara akın etmişlerdir. Göğüslerini kılıç ve mızraklara gererek sayılarının azlığına rağmen şirk ve kâfir güçleri yenmeyi başarmışlar, İslam ülkesini inşa etmişlerdir. O eşsiz insanların başında Emiru'l-Müminin Ali (a.s) gelir. Zira herkesten daha cesur kalpli, daha sabit ruhlu ve daha sarsılmazdı. O ki Bedir, Hendek, Uhud ve Hayber gibi vakalarda açık tutumların ve meşhur makamların sahibidir. O vakalardaki duruşlarında hiçbir zaman geri adım atmamış, herkesten önde Allah yolunda cihat etmek için yürümüştür. Şu sözleri söyleyen de odur:

“Etrafımda insanların çokluğu bana yücelik kazandırmaz, benden uzak durmaları beni yıldırılmaz. Tüm insanlar benim karşımda birleşseler de hiçbir zaman yalvaram.”

1– Mülk: 15.

İmam Ali (a.s)'nin kahramanlıkları, dillere destan olmuştur. Zira tarihçilerin icması ile Hz. Ali (a.s)'nin tüm dünyada en büyük cesaret ve kahramanlıklara sahip olduğu kabul edilmiştir.

Ondan sonra bu nurlu meydanda, hürlerin babası ve İslam'daki özgürlük hareketinin lideri oğlu İmam Hüseyin (a.s) yer alır. Zira kahramanlıklarda babasının bir benzeri olmuş ve onun gibisi bir daha gelmemiştir. Öyle ki Kerbela'da ashabı ve Ehl-i Beyt'inin şehadetlerinden korkmayarak gülümseyen dudaklarıyla tek başına kılıç ve mızrakları karşılamıştır. Verilen hasarları küçümseyerek yüce bir dağ gibi durup dünyaya en güzel onur ve bencilliği reddetme dersleri vermiştir. Emevi ordusunun cani çetelerine seslenerek şöyle demişti:

"Vallahi zelil biri gibi size ellerimi vermem..."

Şüphesiz, ben ölümü saadetten ve zalimlerle yaşamayı da zilletten başka bir şey görmüyorum..."

Şirk orduları ise İmam Hüseyin (a.s) yere yıkılmışken onu öldürmekten çekinip korktular. Seyyid Haydar der ki:

Savaşlar onun gibisini çıkarmadı

Yere yıkılmışken cesurlar ondan korktu

İmam Hüseyin (a.s), dağları bile korkudan yerinden oynatan o felaketler karşısında korkusuzca sebat göstermiş, yüce tutum ve duruşlarıyla İslam'a en büyük zaferleri kazandırmıştır. Dünya semasında aydınlatıcı bir resim olarak kalmış, özgürlüğünü ve bağımsızlığını savunan tüm dünya insanların yollarını aydınlatmıştır.

Edebi Cesaret

Bununla maksudımız, cesurca, yiğitçe ve bencilliği reddederek apaçık bir şekilde hakkı söyleyebilmektir. İslam, Müslüman'ın korkmadan, çekinmeden hakkı söylemesini ister. Hadis-i şerifte şöyle geçmiştir: *"Hak acı olsa da söyle."*

Başka bir hadis de şöyledir: *"Konuşurken hiçbir kınayıcının kınamasından korkma."*

Emiru'l-Müminin İmam Ali (a.s), oğlu Hasan (a.s) ile konuşurken ona şöyle buyurmuştur: *“Hak seli her nerede ise içinde bulun.”*

Ordusunun komutanlarına da şöyle buyurmuştur: *“Hak seli her nerede ise içinde bulunun.”*

Resûlullah (s.a.a) da şöyle buyurmuştur: *“Ümmetimin, zalime ‘Sen zalimsin’ demekten korktuğunu görürsen o ümmete veda et.”*

Edebi cesarete en çok sahip olan sahabelerden biri, Ebuzer Gaffârî'dir. Nitekim İslami akidesinin yönlendirmesiyle en kritik ve en şiddetli siyasi şartlarda bile hakkı açıkça söylemiştir. Osman'ın liderliğindeki Emevi yönetimine karşı koymuştur. Osman, İslam ülkesini Emevilerin ve âmillerinin çiftliği haline getirmişti. Ebuzer ise Osman'ın yüzüne karşı bağırarak ve siyasetinde adaletli olmasını söylemişti. Osman ise onun bu çağrısını önemsememiştir.

Ebuzer'in çağrısı, İslam bilincine sahip ve İslam'ın hedeflerini ve gerçeğini bilen bir insanın çağrısıydı. Osman'ın ülke imkânlarıyla oynayan, ümmetin servetlerini çalan ve ülkenin her yerinde açlık baş göstermişken o servetleri üst makamlardaki insanlara veren siyasetini reddetmiştir.

Seyid Kutub der ki: “Ebuzer'in çağrısı, İslam ruhundan kaynaklanan bir çağrıydı. Ancak kalpleri bozulanlar bunu inkâr ettiler. Onun gibileri, yani insanları sömürme zihniyetine sahip olanlar hala bu çağrıyı reddederler.

O çağrı, açgözlülükle kör olmamış bir vicdanın çağrısıydı. Servetlerin fahiş derecede artması, Müslümanları sınıflar halinde ayırıyor ve İslam dininin kaim etmek için geldiği değerler yok ediliyordu.”¹

Ebuzer, Emevilerin şeyhi ve destekçisinin siyasetine cesaret ve arslan yüreklilikle karşı çıkıyordu. Allah'ın kitabı ve Resûlullah'ın sünnetinden sapan hareketlerine karşı büyük öfkesini açığa çıkarıyordu. Bunun üzerine Osman, onu hiçbir yaşam koşulları olmayan Rebeze'ye sürmüştür. Ebuzer orada açlıktan ölmüştür. Ebuzer öldüğü sırada Osman'ın elinde yeryüzünün altınları vardı; onları Emeviler ve Ebu Muit oğulları için cömertçe harcıyordu. Hayatını Allah'a adayan bu yüce sahabiye ise mahrum etmişti. O

1– el-Adâletu'l-İctimâiyye: 211.

sahabi ki Resûlullah (s.a.a), onun hakkında şöyle buyurmuştu: “*O, hidayetinde ve tarzında Meryem oğlu İsa’ya benzer.*”

Her halükarda, edebi cesaret ve hakkı savunmayan kötü siyasete karşı gelmek, Şia önderlerinin bariz özelliklerindendi. Nitekim Şii önderler, Emevi siyasetine karşı gelmek için büyük bir istekle öne atılmışlardır. Örneğin Şii önder Hucr b. Adiy, Emevilere ve onların hizmetçilerine başkaldırmış, hak kelimesini ilan etmiştir. Bozguncu olan Hind oğlu Muaviye ise onu Meref-i Azra’da idam etmiştir. Emiru’l-Müminin Ali (a.s)’nin ashabından olan Abdullah b. Afif el-Ezdi de zalim ve zorba Ubeydullah b. Ziyad, cennet gençlerinin efendisini öldürdükten sonra Kufe camiinde hutbe okuduğu sırada ayağa kalkıp ona karşı çıkmıştır. Ubeydullah b. Ziyad, hutbesine şöyle başlamıştı:

“Hak ve ehlini zahir kılan, emiru’l-müminin ve taraftarlarını zafere kavuşturan ve yalancı oğlu yalancıyı (İmam Hüseyin (a.s)’i kastediyor) öldüren Allah’a hamd olsun.”

Ubeydullah’ın bu sözlerinden sonra Abdullah b. Afif ayağa kalktı ve o zorbanın daha fazla ileri gitmesine müsaade etmeden başına bir yıldırım gibi düşen şu sözleri haykırdı:

“*Yalancı oğlu yalancı sen ve babandır ve seni kullanan ile babasıdır (Yezid’i söylüyor). Ey Beni İlac’ın kölesi, ey Allah’ın düşmanı! Peygamberlerin evlatlarını öldürüp de bu sözleri söylüyor, sonra da Müslümanların minberlerine mi çıkıyorsunuz...*

Yardıma yetişin! Muhacirlerin ve Ansarın evlatları neredeler ki senden ve Resûlullah’ın diliyle melun oğlu melundan (Yezid ve babası) intikam alsınlar?”

Pis terörist İbn-i Mercâne, İmam Hüseyin (a.s)’in öldürülmesiyle alay ederken, Haşim oğullarının akîlesi ve Resûlullah (s.a.a)’ın torunu Zeynep de ona seslenerek şöyle demiştir: “*O insanlar (İmam Hüseyin’e, ailesinden ve ashabından olan insanlara işaret etmiş ve şöyle devam etmiştir:) Allah onlara öldürülmeyi yazmıştır. Onlar da yatacakları yerlere gittiler. Allah (c.c) bir gün seni ve onları bir araya getirecektir. O zaman kınanacaksın ve senden yüz çevrilecek. O zaman kimin üstün olduğunu göreceksin ey İbn-i Mercâne, Allah annene senin ölüm acını tattırsın!*”

Bu sözler, hakir zorbanın başına adeta yıldırım gibi düşmüştü. Diğer zorba da sarayında Resûlullah (s.a.a)’ın Ehl-i Beyt’ini yok etmekle sevinip alay ederken Zeynep, esir olduğu halde tüm cesaretiyle şu tarihi ve baki seslenişini yaptı:

“Ben senin kadrini küçümsüyor, seni çokça kınıyor ve azarlıyorum.”

Sonra şöyle ekledi:

“Tuzağımı kur, yapacağımı yap ve amacın için uğraş. Ancak vallahi ismimizi silemezsin, vahyimizi öldüremezsin, işimizi bitiremezsin ve alnındaki bu lekeyi temizleyemezsin.

Çünkü aklın illetli ve günlerin sayılıdır. Münadi ‘Allah’ın laneti zalimlere olsun’ diye haykırdığında bu topluluğun da dağılacaktır.”

Resûlullah (s.a.a)’ın torunu ve cihadın kahramanı, zorbayı tahtından kabrine indirmiş, Yezid, bir harf bile söylemeye cesaret edememiştir. Zeynep (a.s), bu cesareti yeryüzünde kahramanlık kaynağı olan ceddinden ve babasından miras almıştır.

Bu kahramanlıklar sahnesine ilham dolu yüce şair Kumeyt de ortaya çıkarak Emevileri çok ağır sözlerle yermiş ve efendileri Ehl-i Beyt’in faziletlerini saymıştır; der ki:

*Yöneticiler insan reayastıyla koyun reayasını bir görmesin
Ne Abdulmelik ne Velid, ne Hişam’dan sonra Süleyman olsun*

Bozguncu Hişam’ı da şöyle hicvetmiştir:

*Çıkarken doğru söyler ancak, indiği zaman söyledikleri yanlış olur:
Hidayete kavuşturan peygamberlerin sözleridir sözlerimiz
Cahiliye ehlinin yaptıklarıdır yaptıklarımız*

Emevilere de bu cesur şiirle seslenmiştir:

*Mühenned’den ve Kati’den korksan da Emevilere şöyle de:
Allah sizin doyurduklarımızı aç bıraksın
Ve zulmünüzle aç kalanları doyursun*

Emeviler, bu şaire uyguladıkları baskıda aşırıya gitmişlerse de o inancında daha sebatlı ve ilkelerine daha imanlı olmuştur.

Kahramanlıklar sahnesine Ferazdak adında bir başka şair daha çıkmıştır. Ferazdak Emevileri kınamış, açıkça yermiş ve İslam dünyasında hak ve adalete davet eden Ehl-i Beyt efendilerini desteklemiştir. En şerefli duruşlarından biri, İmam Zeynelâbidin (a.s)’i övüp Hişam b. Abdulmelik’i yerdığı zamandır. Nitekim Hişam, Şamlıların arasında İmam’ı tanımadığını iddia edince Ferazdak şöyle dedi:

*Bu şahsın üzerine bastığı taşlar onu tanır
Kâbe tanır, harem tanır, buraya gelen insanlar tanır
Bu şahıs tüm kullarının en hayırlısının oğludur
Bu şahıs takvalı, pak, temiz ve önderdir
“Bu kim?” demen ise onun makamını hiçbir şekilde eksiltmez
Tüm Arap ve acemler onu tanır.*

Ferazdak Emevilerin öfke ve gazabına uğramış, ancak buna aldırmamıştır. Hişam’ı da cesurca hicvederek şöyle demiştir:

*Başını çevirir ancak o baş bir efendiye ait değildir
Gözleri ise şaşındır ve ayıpları bellidir.*

Mazlumların ve baskı altında kalanların şairi Di’bil Huzâi de hakkı açıkça söylemiş, insanlara aşırı zulmeden Abbasi krallarını kınamıştır. Harun Reşid’i, Emin’i, Memun’u, Mu’tasam’ı ve İbrahim b. Mehdi’yi hicvetmiştir. En güzel ve hakkı açıkladığı en sağlam hicvi, Mu’tasam hakkında söylediğidir:

*Bir imam kalktı ki hiçbir hidayeti yoktur
Hem dini hem de aklı yoktur
Kitaplarda Abbasi kralları yedi kişidir
Sekizincisi için ise hiçbir kitapta bilgi yoktur
Ehl-i Kehf de mağarada yedi kişilerdi
Seçkinlerdi ve sekizincileri köpekti
Ancak o köpeğin makamını senden üstte tutarım
Zira sen günahkârsın onun ise hiçbir günahı yoktur.*

Bu yüce dev şair, dini ve akidesinin ilhamıyla hakkı desteklemiş ve zulme karşı gelmiş, bu ümmeti sömüren ve kahreden zelil ve zalim

Abbasi hükümdarlarını hicvetmiştir. Ehl-i Beyt taraftarlarının ileri gelenlerinden başka hiç kimse hak sözü söyleyememiş, mazlum ve mahrum bırakılanların maslahatlarını savunamamıştır.

Hilim

İslam'ın önemini vurguladığı yüce sıfatlardan biri de hilim ve öfkeyi yutmaktır. Kur'an-ı Kerim ve sünnet, bu eşsiz özelliği altını çizerek anlatmıştır.

Kur'an-ı Kerim Işığında

Kur'an-ı Kerim, yumuşak huyluluğu birtakım ayetlerde övmektedir. Bunlardan bazıları şöyledir:

1- Allah (c.c) şöyle buyurmuştur: **“İyilikle kötülük eşit değildir. Kötülüğü, en iyi olan yolla sav. Bir de bakarsın ki, aranızda düşmanlık olan kimse sanki senin en yakın bir dostun olur. Bu huyu, ancak sabredenler alıp taşırlar; bunu ancak büyük pay sahibi (akıl ve iman sahibi) olanlar alıp taşırlar.”**¹

Kötülüğü en iyi yolla savan kişi, yumuşak huylu olandır. Bu da onun en bariz özelliklerindendir. Bu yüce ahlakın sonucunda ise düşmanlığında aşırıya giden azılı düşman, samimi bir arkadaş haline gelir. Ehl-i Beyt İmamlarının sireti de bu çizgi üzerindedir. Onlara kötülükle yaklaşanlara af ve müsamaha ile karşılık veriyorlardı. Onlara, o kadar iyilik ve ihsanlarda bulundular ki düşmanları bile samimi dostlara dönüştüler.

2- Allah (c.c) şöyle buyurmuştur: **“Cahiller onlarla konuştuğunda, "Selam!" derler.”**²

Hilim sahibi kişinin en bariz özelliklerinden biri de bilinçsiz bir cahille karşılaştığında kötülüğünü önlemek için ona selam vermesidir.

3- Allah (c.c) şöyle buyuruyor: **“Öfkelerini yutarlar ve insanları affederler. Allah, iyilik yapanları sever.”**³

1– Fussilet: 34–35.

2– Furkan: 63.

3– Âl-i İmran: 134.

Allah'ın sevdiği hilim sahibi ve ihsan eden kişinin özelliklerinden biri de öfkeyi yutmak ve insanları affetmektir..."

4- Allah (c.c), peygamberlerin şeyhi Hz. İbrahim (a.s) hakkında şöyle buyuruyor: **“Gerçekten İbrahim; halim,¹ şefkatli ve Allah'a yönelen biri idi.”²**

5- Allah (c.c), Resûlü Muhammed'e şöyle buyurmuştur: **“Af yolunu tut, iyiliği emret ve cahillerden yüz çevir.”³**

Sabır ve hilim, nefsin en güzel özelliklerindendir. İnsanın genişliğini ve himmetinin yüceliğini en çok açığa çıkaran özellik de budur.

Sünnet Işığında

Resûlullah (s.a.a)'tan ve Ehl-i Beyt İmamları'ndan sabırlı ve hilim sahibi olmayı öven ve bu özelliğe sahip olanları yücelten pek çok hadis gelmiştir. Buların bazıları şöyledir:

1- Resûlullah (s.a.a) şöyle buyurur: *“Allah'ım beni ilimle zenginleştir ve yumuşak huylulukla süsle.”⁴*

2- Resûlullah (s.a.a) şöyle buyuruyor: *“Allah asla cehaletle yüceltmez ve asla sabır ve hilimle alçaltmaz.”⁵*

3- Emiru'l-Müminin İmam Ali (a.s) şöyle buyurmaktadır: *“Hayır, malın ve evlatlarının çoğalmasa değildir. Ancak hayır, ilminin artması, sabır ve yumuşak huyluluğunun yücelmesidir.”⁶*

4- Emiru'l-Müminin Ali (a.s), bir adamın Kanber'e küfrettiğini işitti. Kanber de ona cevap verecek oldu; ancak Emiru'l-Müminin (a.s) ona şöyle seslendi:

“Ey Kanber! Bırak sana küfreden kişi hakaretiyle kalsın. O zaman Rahman'ı razı eder ve şeytan'ı öfkelenirsin; düşmanını da cezalandırırsın. Zira tohumu yaran ve rüzgârı gönderene (Allah'a) andolsun ki mümin, Rabb'ini en çok sabır ve yumuşak huylulukla razı

1- Halim, tahammüllü ve yumuşak huylu anlamındadır.

2- Hud: 75.

3- Araf: 199.

4- Bihârü'l-Envâr: 97/368.

5- Usûl-i Kâfi: 2/120.

6- el-Nizâmu't-Terbevi Fi'l-İslâm: 238.

eder ve şeytanı da en çok susarak öfkelenendir. Ahmak ise en çok susarak cezalandırılır.”¹

5- Emiru'l-Müminin İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: “*Yumuşak huya sahip olan bir kişinin elde edeceği ilk kazanç, insanların kendisini cahile karşı desteklemeleridir.*”²

6- İmam Cafer Sâdık (a.s) şöyle buyurmuştur: “*Destekçi olarak sabır ve yumuşak huy yeter.*”³

7- İmam Ali Zeynelâbidin (a.s) şöyle buyurur: “*Öfkelendiğinde yumuşak huylu (halim) olan insanı severim.*”⁴

Bu güzel ahlak, Ehl-i Beyt İmamlarının sıfatlarındandı. Resûlullah (s.a.a)’ın torunu, reyhanı ve cennet gençlerinin efendisi olan İmam Hasan (a.s)’ın yumuşak huyluluğu ve genişliği insanlara örnek teşkil ederdi. Mervan b. Hakem de İmam’ın cenazesini taşımaya girişince onun böyle olduğuna şahadet etmiştir. Nitekim İmam Hasan (a.s)’ın cenazesini taşımak isteyince İmam Hüseyin (a.s) şaşırarak şöyle buyurdu:

“Dün öfke ve kinini döktüğün kişinin bugün cenazesini mi kaldırmak istiyorsun?”

Bunun üzerine Mervan şöyle cevap verdi: “Ben bunu hilim ve yumuşak huyluluğu dağlara denk olan birine karşı yapıyorum.”⁵

İmam Musa Kâzım (a.s) da insanların en yumuşak huylusu ve en genişiydi. Hatta öfkesini yuttuğundan dolayı ona Kâzım lakabı verilmiştir. Çocuklarına da şu değerli vasiyeti bırakmıştır: “*Size öyle bir tavsiyede bulunacağım ki bu tavsiyeyi koruyan kişi asla kaybolmaz. Biri gelip de sağ kulağımıza kötü söz söyleyse, sonra da sol kulağımıza özür dileyip bir şey demediğini söyleyse özrünü kabul edin.*”⁶

1– Müfid “el-Amâli”: 118.

2– Şerh-u Nehci'l-Belâga: 19/26.

3– Usûl-i Kâfi: 2/120.

4– Usûl-i Kâfi: 2/120.

5– Şerh-u Nehci'l-Belâga: 4/5.

6– Keşfu'l-Gumme: 2/218.

Tarihçiler, İmam Musa Kâzım (a.s.)'ın yumuşak huyluluğu hakkında şöyle rivayet ederler: Ömer b. Hattab'ın torunlarından biri İmam Kâzım (a.s.)'a eziyet ediyor ve babasına sövüyordu. İmam (a.s.)'ın bazı dostları “Bırak da bu günahkârı öldürelim” dediler. İmam (a.s.) ise bundan sakındırdı ve onun nerede oturduğunu sordu. Oradakiler Medine etrafında bir çiftlikte yaşadığını söylediler. İmam (a.s.) da katırına binerek onun yanına gitti. Adamın çiftlikte olduğunu gördü.

Adam, İmam (a.s.)'a “Ekinlerimize basma.” diye seslendi. İmam (a.s.) ise başka yol görmediğinden ekinlerin üzerinden geçti ve adamı son derece onurlandırarak, “*Ekinlerinden ne kadar zarar ettin?*” diye buyurdu. Adam “Yüz dinar” dedi. İmam (a.s.) “*Ne kadar kâr etmeyi umuyordun?*” diye sordu. Adam “Gaybı bilmiyorum” dedi. İmam (a.s.) “*Ancak ben ne kadar umduğunu soruyorum*” buyurdu. Adam “İki yüz dinar” diye cevap verdi. Bunun üzerine İmam Musa Kâzım (a.s.) ona içinde üç yüz dinar olan bir kese verip şöyle buyurdu: “*İşte ekinlerinin parası olduğu gibi buradadır. Allah umduğun gibi sana ekinlerinden rızık versin.*”

Bunun üzerine adam, İmam (a.s.)'ın anlını öptü ve onu affetmesini istedi. İmam Musa (a.s.) ise gülümseyerek gitti. İmam (a.s.) mescide döndüğünde adamın orada oturduğunu gördü. Adam ayağa kalkıp yüksek sesle şöyle dedi: “Allah risaletini kimde kılacağını herkesten iyi bilir.”

İmam (a.s.) meclisinde oturanları karşıladı ve adama yaptığı iyiliği ve adamın nasıl değiştiğini anlattıktan sonra onlara şöyle buyurdu: “*Hangisi daha hayırlıdır? Sizin yapmak istediğiniz mi, yoksa benim yaptığım mı? Ben bildiğiniz miktarla onun hâlini düzelttim ve şerrini önledim.*”¹

Yumuşak huy, çoğu sorunları çözer, düşmanlıkları bitirir, insanlar arasında sevgi ve muhabbet yayar. Bu sebeple İslam bu özelliğe son derece önem vermiş ve insanları bu özelliğe sahip olmaya davet etmiştir.

1– Tarih Bağdat: 13/28, 29.

İyilik Yapmak

İnsanlara iyilik yapmak, İslam'ın benimsemiş olduğu terbiye yollarındandır. İyilik yaparak insanlar arasında sevgi ve meveddet yayılır. Nitekim kalpler, kendisine iyilik yapanı severler. Kur'an-ı Kerim de bir takım ayetlerle buna davet etmektedir. Bunlardan bazılarına bakalım:

1- Allah (c.c) şöyle buyuruyor: “İyilik yapan biri olarak kendisini Allah'a teslim eden ve hakka yönelerek İbrahim'in dinine uyan kimseden din (yol ve yöntem) yönünden daha güzel olan kim var? Allah, İbrahim'i kendine dost edindi.”¹

2- “Kim bir iyilik getirirse, ona on katı vardır.”²

3- “Kuşkusuz, Allah adaleti, iyiliği, yakınlarla bağışta bulunmayı emreder; çirkin işleri, beğenilmeyen tutumları ve azgınlığı yasaklar; hatırlayıp öğüt alasınız diye size öğüt verir.”³

4- “İyi bir kişiliğe sahip olarak kendisini Allah'a teslim eden kimse, gerçekten en sağlam kulpa sarılmıştır. İşlerin sonu Allah'a döner.”⁴

5- “Kim iyilik getirirse, ona daha iyisi verilir ve onlar, o gün, korkudan güvende olurlar.”⁵

İslam şariatinde iyilik yapmak, insanlar arasında sevgi ve muhabbeti yaymayı hedefleyen en güzel vesilelerden biridir. İslam toplumunu inşa etmek de en önemli yapıtaşlarındandır.

Affetmek

İslam'ın davet ettiği güzel sıfatlardan biri de kötülük yapanları ve kötü davrananları affetmektir. Kur'an-ı Kerim de birçok ayetinde bu güzel sığata sahip olmaya teşvik etmiştir. Allah (c.c) şöyle buyurur: “**Eğer**

1– Nisa: 125.

2– En'am: 160.

3– Nahl: 90.

4– Lokman: 22.

5– Neml: 89.

affeder (hatalarından) vazgeçer ve bağışlarsanız, (bilin ki) Allah çok bağışlayandır ve sürekli merhamet edendir.”¹

Ve yine şöyle buyuruyor: **“İyilikle kötülük eşit değildir. Kötülüğü en iyi olan yolla sav. Bir de bakarsın ki, aranızda düşmanlık olan kimse sanki senin en yakın bir dostun olur.”²**

Hadis kitapları ise Resûlullah (s.a.a)’ın affetmeyi tavsiye ettiği hadisleriyle doludur. Nitekim Resul-i Ekrem (s.a.a)’ın şöyle buyurduğu rivayet edilmektedir:

“Size dünya ve ahretin en güzel ahlaklarını anlatmamı ister misiniz? Size zulmeden affetmeniz, sizinle ilişkisini keseni ziyaret etmeniz, size kötülük yapana iyilik yapmanız ve sizi mahrum bırakana vermenizdir.”³

Ayrıca Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurmuştur: *“Affetmeyi bilin, zira affetmek insana ancak yücelik katar. O halde affedin ki Allah sizi yüceltsin.”⁴*

Bu şerefli güzel ahlak da Resûlullah’ın (s.a.a) sıfatlarındandı. Nitekim ona kötü davrananları af ve iyilikle karşıladı. Ona eziyet eden, onunla alay eden, diyarından uzaklaştıran, orduları savaşmak için üzerine süren, risaletine inananları en şiddetli işkencelerle eziyet eden ve kendisine her türlü zulümü reva gören Kureyş müşriklerini affetti. Allah (c.c) ona açık bir fetih kazandırdığında ve Mekke’yi ele geçirdiğinde onlara seslenerek şöyle buyurdu:

“Size ne yapacağımı düşünüyorsunuz?” hepsi, *“Sen iyi bir kardeşsin ve iyi bir amcaoğlusun”* dediler. Resûlullah (s.a.a) da genel af hükmü vererek şöyle buyurdu: *“Gidin, siz azad edilenlersiniz.”*

Yüce iyiliklerinden biri de Enes b. Mâlik’in rivayetinde anlatılmaktadır. Enes der ki: *“Ben Resûlullah (s.a.a)’ın yanındaydım; o sırada üzerinde içi sert olan bir cübbe vardı. Bir bedevi Resûlullah (s.a.a)’ın üzerinden cübbesini hızlıca çekince cübbenin sert astarı*

1– Teğabün: 14.

2– Fussilet:34.

3– Usûl-i Kâfi: 2/107.

4– a.g.e: 108.

Resûlullah (s.a.a)'ın boynunu incitti. Bedevi adam öfkeli ve sinirli bir ses tonuyla da Allah Resulü (s.a.a)'ne şöyle dedi:

“Ey Muhammed! Allah'ın malından olan bu ikisini bineğime yükle, çünkü bunlar ne senin malındır ne babanın...”

Resûlullah (s.a.a) şöyle cevap verdi: “*Mal Allah'ın malıdır, ben de Allah'ın kuluyum...*” Sonra eliyle bedevinin yaptığı harekete işaret ona şöyle buyurdu: “*Peki sana yaptığının cezası verilmez mi?*” Adam ise, “Hayır” dedi. Resûlullah (s.a.a) “*Neden?*” diye sorunca adam şöyle dedi: “*Çünkü sen kötü davranışa kötülükle karşılık vermezsin.*”

Bunun üzerine Resul-i Ekrem (s.a.a) gülümsedi ve bir bineğine arpa, diğerine de hurma yüklenmesini emretti.¹

Resûlullah'ın (s.a.a) vasileri olan Ehl-i Beyt İmamları da öyleydi. Nitekim tarihçiler şöyle rivayet eder: Bir adam, secde edenlerin efendisi İmam Ali Zeynelâbidin (a.s)'i gördü ve ona kötü söz söyleyerek sövdü. İmam (a.s)'la birlikte olanlar o adamdan intikam almak istediler, İmam (a.s) ise izin vermeyip adama şöyle buyurdu: “*Ey filan! Ben senin söylediğinin üstündeyim, bilmediklerin de bildiklerinden fazladır.*”

Bunun üzerine adam İmam (a.s)'dan utandı. İmam Zeynelâbidin (a.s) de ayağa kalkarak üzerindeki cübbeyi adama verdi ve peşinden de adama bin dinar verilmesini emretti. Bunun üzerine adam, “Şahadet ederim ki bu genç, Resûlullah (s.a.a)'ın soyundandır”² dedi.

Bunun örneklerinden biri de şudur: Şam ahalisinden bir adam İmam Hasan (a.s) ile karşınca ona sövmeye başladı. Adam susunca İmam (a.s), feyiz dolu gülümsemesiyle adama bakıp şöyle buyurdu: “*Ey yaşlı adam! Sanırım buranın yabancısıym. Bizden bir şey istersen veririm, yol sorarsan rehber oluruz, misafirimiz olmak istersen misafir ederiz, açsan yemek veririm, muhtaçsan maddi yardım yaparız, kaçırıyorsan seni koruruz.*”

İmam (a.s) bu hoş ve ince sözleri söylemeye devam ettikçe adamın nefsindeki kötülük yok olup gitti ve af dilemekten başka bir söz

1– el-Nizâmu't-Terbevi Fi'l-İslâm: 243.

2– İmam Zeynelâbidin (a.s)'in Hayatı: 1/76.

söyleyemedi. Sonra, “Allah risaletini kimde kılacağını herkesten iyi bilir” dedi.

Dolayısıyla, tertemiz Ehl-i Beyt İmamları ve İslam kandillerinin siretlerine bakacak olursak bu yüce ahlak örnekleriye dolu olduğunu göreceğiz. Zira onlara kötülük yapan herkes için intikam duygularından soyutlanmışlardır. Her zaman için Allah (c.c)’ın şu ayetini göz önünde bulundurmuşlardır: **“Kötülüğü iyilikle giderirler.”**¹

Cömertlik

İnsanı yücelten ve toplumu mutlu eden tüm sıfatlar, İslami öğreti unsurlarındandır. O yüce sıfatlardan biri de cömertliktir. Cömertlik, onurlu nefisten ve cimrilik hastalığından uzak olmaktan kaynaklanmaktadır. Resûlullah (s.a.a) da ümmetini bu özelliğe davet etmiştir. Bununla ilgili kendisi ve Ehl-i Beyt’inden aktarılan bazı hadislerle bir göz atalım:

1- Resûlullah (s.a.a) şöyle buyuruyor: *“Cömert insan, Allah’a hüsn-i zan besleyerek cömertlik yapar.”*²

2- İmam Cafer Sâdık (a.s) şöyle buyurur: *“İyiliği ehli olana ve olmayana yap, o iyilik ehli olmasa da sen iyilik ehli ol.”*³

3- Resûlullah (s.a.a) buyuruyor ki: *“Cömert insan, Allah’a yakındır, insanlara yakındır, cennete yakındır, ateşten uzaktır. Cimri ise Allah’tan uzaktır, insanlardan uzaktır, cennetten uzaktır, ateşe yakındır. Allah (c.c), cömert cahili cimri âlimden daha çok sever.”*⁴

4- İmam Musa Kâzım (a.s) şöyle buyurmuştur: *“Cömert insan, Allah’ın korumasında güzel ahlaklı kişidir. Allah (c.c) ondan hiçbir zaman vazgeçmez ve onu cennetine alır. Allah (c.c)’ın gönderdiği tüm nebi ve peygamberler cömertlerdi. Babam da vefat edinceye kadar bana cömertliği öğütledi.”*⁵

1– Ra’d: 22.

2– Kenzü’l-Ummâl: 6/392.

3– Furû’ul-Kâfi: 4/27.

4– İrşâdü’l-Kulûb: 1/136.

5– Furû’ul-Kâfi: 4/39.

Cömertlik, miskin ve fakirlere yardım etmek, onlardan fakirlik korkusunu almak için olduğunda güzel ahlaktır. Zira böyle bir cömertlik Allah yolunda ve onun rızası için yapılmış olur. Bu da en yüce cömertlik biçimlerindendir.

Bu yüce ahlak, Ehl-i Beyt İmamları'nın da bariz özelliklerindendi. Nitekim İmam Hasan (a.s), isteyen hiç kimseyi boş göndermiyordu. Ona bu durum söylendiğinde şöyle buyurdu:

“Ben Allah'tan istiyorum ve O'ndan umuyorum. Ben isteyen biri olduğum halde isteyen birini geri çevirmekten utanırım. Allah (c.c) bana nimetlerini vermeyi alıştırdı. Ben de nimetlerini insanlara vermeye alıştırdım. Dolayısıyla bu alışkanlıktan vazgeçersem Allah'ın da o alışkanlıktan vazgeçmesinden korkarım.” Sonra şu beyitleri okudu:

Bir ihtiyaç sahibi yanıma gelince merhaba derim

Ey acilen iyilik yapmam farz olan kişi

Ona iyilik yapmak tüm fazilet sahipleri için fazilettir

İnsanın en faziletli günleri, istendiği zamandır

Kümeýt, onların cömertliğı için şöyle der:

İnsanlar isteyince yardıma koşan arslanlardır onlar

Yetimlerin barmağı onların kucaklarıdır.

Siretlerinde fakirlere gösterdikleri cömertlikler o kadar çoktur ki saymak veya hepsini zikretmek imkânsızdır.

Fedakârlık

Bu da İslami terbiye yollarından biri ve Müslümanların toplumsal hayat öğretilerinden olması için İslam'ın benimsediğı güzel sıfatlardandır. Kur'an-ı Kerim, bazı yüce Müslümanları, kardeşlerini kendilerine tercih ettikleri ve onlar için fedakârlık gösterdikleri için övmüştür. Allah (c.c) şöyle buyurur: **“Bunlar, kendilerine hicret edenleri severler ve onlara verilenlere gönüllerinde bir istek hissetmezler. Kendileri zaruret içinde olsalar bile, onları**

kendilerine tercih ederler. Kim nefsindeki cimrilikten korunursa, işte onlar, kurtuluşa erenlerdir.”¹

Bu ayet-i kerimenin iniş sebebi şudur: Uhud savaşında yedi kişi yaralı düşmüştü. Susuzluktan halsiz düşmüşler ve dermanları kalmamıştı. Müslümanlardan biri onları görüp su götürdü. Ancak götürdüğü su sadece birine yeterdi. Onlardan birine verdiğinde o kişi içmeyi kabul etmedi ve “Diğerine ver, benden daha çok susamış olabilir” dedi. Diğerine verdiğinde o içmek istedi, ancak bir başkasının yaralar içinde susuzluktan şikâyet ettiğini duyunca içmekten vazgeçti ve onu kendisine yeğledi. Bu şekilde hepsi, bir diğerini kendisine yeğleyerek içmeyi reddetti. Yedinci kişiye sorduğunda onun öldüğünü gördü. Bir öncekine döndüğünde o da ölmüştü. Bu şekilde hepsi öldüler.²

İslam, onlara böylesine yüce bir ruh kazandırdı ve onları böyle yüce erdemlerle donattı. Dolayısıyla onlar, insanlığın taşıyacağı tüm yücelikler için örnek teşkil etmişlerdir.

İslam’daki en üstün yeğleme şekli, zikri en güzel ve etkisi en kalıcı olanı, Ehl-i Beyt’in başkalarını kendilerine yeğlemeleridir. Onlar ki Kur’an-ı Kerim’in denkleri ve bu ümmetin kurtuluş gemileridir. Onlar hakkında nazil olan tam bir sure, İnsan Suresi’dir. Tüm müfessirlerin icması ile bu surenin iniş sebebi şöyledir: Resûlullah (s.a.a)’ın iki torunu Hasan (a.s) ve Hüseyin (a.s) hastalanmışlardı. Resul-i Ekrem (s.a.a), bazı sahabeleriyle onların ziyaretine gitti. Onlar İmam Ali (a.s)’ye şöyle dediler: “Allah’ın, iki çocuğunu iyileştirmesi için adak adasan.” İmam da Allah’ın onları iyileştirmesi halinde üç gün oruç tutacağı adağını adadı. Bu adağa âlemlerin kadınlarının efendisi Fâtıma (a.s) ve cariyesi Fizze de katıldı. Hasan ve Hüseyin iyileştiklerinde hepsi beraber oruç tuttular. İmam (a.s)’ın evinde yiyecek bir şey yoktu. Bunun üzerine üç ölçek arpa ödünç aldı. Birinci gün Fâtıma (a.s) bir ölçek arpayı öğüttü ve ekmek yaptı. İftar vakti geldiğinde kapılarını bir miskin çalarak yiyecek bir şeyler istedi. Hepsi yiyeceklerini miskine verdiler ve o gecelerini hiçbir şey yemeden geçirdiler. İkinci gün Fâtıma (a.s) ikinci ölçeği öğüterek ekmek yaptı. Yine iftar vakti kapıları çalındı ve bir yetim yiyecek bir şeyler istedi. Ona da yiyeceklerini verdiler ve o geceyi de yemeksiz

1– Haşr: 9.

2– Mecmau’l-Beyân: 5/960.

geçirdiler. Üçüncü gün âlemlerdeki kadınların efendisi Fâtıma (a.s) kalan arpayı öğüttü ve ekmek yaptı. İftar vaktinde yine kapıları çalındı ve bir esir yiyecek bir şeyler istedi. Ona da yiyeceklerinin tümünü verdiler. Artık kendileri açlıktan titriyorlardı. Resul-i Ekrem (s.a.a) onları ziyaret edince yüzlerinin sarardığını, açlıktan titrediklerini gördü. Onlar için üzülp, “*Yardıma yetişin! Muhammed’in Ehl-i Beyt’i açlıktan ölüyor*” diye buyurdu.

Bunun üzerine Cebrail, Resûlullah (s.a.a)’ın Ehl-i Beyt’ini onurlandırmak için Resûlullah (s.a.a)’a İnsan Suresiyle indi.¹ Zira onlar, ihsan ve iyilik dünyasında eşine az rastlanır bir yeğleme göstermişlerdi. Allah (c.c), yaptıkları bu yeğleme ve fedakârlığı Firdevs’teki cennet ve ipeklerle ödüllendirdi. Ayrıca zikirlerini dünyada kalıcı kıldı ve Allah’ın yeryüzünü ve içindekileri miras alacağı şekilde onları ümmetin önderleri kıldı.

İffet

İslam’ın davet ettiği faziletlerden biri de iffettir. Bu da nefsin en onurlu sıfatlarından. Karnı ve cinsel organı haramla kirlenmekten korumak iffetin kapsamına girer. Zira yemek ve cinsellikte ifratın olumsuz etkileri vardır. Bu olumsuz etkilerden biri de insanın fazilet çerçevesinden çıkması ve sadece karnı ile cinselliğini doyurmaktan başka bir şey bilmeyen hayvanlar derecesine inmesidir.

Resul-i Ekrem (s.a.a), karnı ve cinsel arzuları doyurmak konusunda insanları uyarak buyurmuştur ki: “*Ümmetimden ateşe gidecek olanlar en çok iki boşluktan giderler: Karnı ve cinsellik.*”²

İmam Muhammed Bâkır (a.s) şöyle buyurmuştur: “*Allah katında karnı ve cinsellik iffetinden daha üstün bir ibadet yoktur.*”³

Bir adam, İmam Muhammed Bâkır (a.s)’a, “Benim amelim zayıf, namazım ve orucum azdır. Ancak sadece helalden yemek ve sadece helalden cinsel ilişkiye girmek istiyorum” diye arzetti. Bunun üzerine

1– Tefsir-i Fahrurrâzi: 8/392, Rûhü’l-Beyân: 6/546, Esbâbü’n-Nüzûl: 33, Yenâbiu’l-Mevedde: 1/93, El-Riyâzü’n-Nazira: 2/227.

2– Usûl-i Kâfi: 2/79.

3– Usûl-i Kâfi: 2/80.

İmam (a.s) onu kutlayarak şöyle buyurdu: “*Karın ve cinsellik iffetinden daha büyük bir cihat var mıdır?*”

İffet, nefsin en güzel sıfatlarından. Zira bu sıfat nefsin şerefinden ve benliğin yüceliğinden gelir. İnsanı en aşağı tabakadaki rezaletlere indiren şehvet ve açgözlülüktür de korur.

Kanaat

Kanaat, insanın sahip olabileceği en yüce sıfatlardandır. Zira insanı rahatlatır, mutlu eder, sorunlarını ortadan kaldırır ve açgözlülüktür kurtarır. Kanaatin yüce değeri için bitmeyen bir hazine olduğu söylenmiştir. Dolayısıyla insan bu özelliğe sahip olursa insanların en zengini olur, çünkü Allah (c.c)’ın verdiği rızıkla yetinmiştir. İmam Muhammed Bâkır (a.s), bazı yakın dostlarına kanaati tavsiye etmiştir.

İmam Muhammed Bâkır (a.s) buyuruyor ki: “*Bakışmın, senin üstünde olanlara yönelmesinden sakın. Allah (c.c)’ın, Resûlüne söylediği bu söz yeter: ‘Onların malları ve çocukları seni hayrete düşürmesin.’*”¹

Ve Allah (c.c) şöyle buyurur: **‘Kendilerini sınamak için onlardan bazı kimseleri yararlandıracağımız dünya hayatının çekici süsü olan şeylere asla göz dikme.’** O halde böyle bir şey nefsin girerse Resûlullah (s.a.a)’ın hayatını hatırla. Yemeği arpa, tatlısı hurma ve bulursa yakıtı hurma yaprağıydı.”²

İmam Muhammed Bâkır (a.s) da şöyle buyurmuştur: “*Allah’ın verdiği rızık kanaat eden kişi, insanların en zenginidir.*”³

Büyük âlim Halil b. Ahmed Ferâhedi, maddi açıdan hayatı sıkıntılı geçiyordu. Süleyman b. Ali Abbâsi, ona bir elçi göndererek oğluna ders vermesini ve karşılığında büyük bir zenginlik elde etmesini teklif etti. Halil ise bir parça kuru ekmek çıkararak şöyle dedi: “Bende bundan başkası yoktur. Ancak bunu bulduğum sürece Süleyman veya başkasına ihtiyacım olmaz.” Elçi “Ona ne diyeyim?” diye sorunca Halil şu beyitleri söyledi:

Süleyman’a de ki ben ondan zenginim

1– Tevbe: 85.

2– el-Kâfi: 2/137.

3– el-Vâfi: 3/78, El-Kâfi: 2/139.

*Param olmasa da kimseye ihtiyacım yoktur
Bil ki fakirlik benliktedir, malda değil
Zenginlik ise benlikte olmalı, malda değil
Kadrin rızkını acizlik eksiltmez
Ve hiçbir dolandırıcı onu arttıramaz*

Zalim ve zorba olan Mensur-i Devânîki de bu ümmetin en büyüğü ve kültürel kalkınmasının önderi olan İmam Cafer Sâdık (a.s.)'a mektup göndermiş, kendisinin etrafında yer almasını isteyerek, “Neden insanların sığındıkları gibi bize sığınmazsın?” demişti.

Resûlullah (s.a.a.)'ın evladı ise ona şöyle cevap verdi: “Dünyada tükenmesinden korkacağımız bir şeyimiz yoktur. Senin ahiretinde de isteyeceğimiz bir şey yoktur. Sen bir nimet üzere değilsin ki seni tebrik edelim ve sen kötü durumda da değilsin ki seni teselli edelim.”¹

İmam (a.s.)'da dünya metasından tükenmesine korkacağı hiçbir şey yoktu ki Mansur'un onu elinden almasından çekinsin. Mansur'un da insanı Allah'a yakınlıştıran hiçbir yüce erdemi yoktu. Zira bütün salih amellerden uzaktı. Hayatı ise zulüm ve zorbalıkla doluydu. O halde İmam (a.s) onun yanına nasıl gider?

Mansur, İmam (a.s.)'ı kandırmak amacıyla ona, “Bize musahiplik yap ki nasihatçimiz ol” diye yazdı.

İmam (a.s.)'ın buna ne kadar güzel bir hikmetle cevap verdiğine bakın: “*Dünyayı isteyen, sana nasihat etmez. Ahireti isteyen de sana musahiplik yapmaz.*”²

Gerçekten de dünyada bir mevki veya zenginlik uman kişi Mansur'a nasihat etmez. Yaptığı tüm zulüm ve eziyetleri ona hoş gösterir. Ayrıca Allah (c.c.)'ın rızasını isteyen kişi de o zalim ve zorbaya musahiplik yapmaz.

Emevilerin destekçisi ve şeyhi olan Osman b. Affan da İslam'ı anlayan, değer ve hedeflerine iman eden yüce sahabi Ebuzer Gaffârî'ye bir kese dolusu dirhem göndermiş ve kabul edeceğini düşünmüştü. Böylece kendisine karşı gelmesini önlemek istemiştir.

1– Müstedrekü'l-Vesâil: 12/307.

2– İmam Cafer Sâdık (a.s.)'ın Hayatı: 7/144.

Osman'ın kölesi keseyi Ebuzer'e götürmüş, ancak Ebuzer kabul etmemiş ve Osman'ın bir hilesi olduğunu anlamıştı. Köle, kabul etmesi için ısrar etmişse de o yine de kabul etmemişti. Bunun üzerine köle ona, "Kabul et, zira bunu kabul edersen ben azat edileceğim." demişti.

Ebuzer'in cevabına bakın; diyor ki: "Evet, ancak kabul edersem ben köle olurum."

Evet, o parayı kabul etmesiyle köle haline gelecek, artık Müslümanların servetlerini Emevilere ve Ebu Muit oğullarına veren, onları Müslümanların başına musallat eden Osman'a karşı gelemeyecektir.

Kötü Sıfatlar

Önceki araştırmalarımızda insanı mutlu eden ve hayatını aydınlatan güzel sıfatlardan bahsettik. Bu esnada Allah (c.c)'ın buğz ettiği ve insanı en aşağı dereceye düşüren kötü sıfatlardan da söz ettik.

İslam, yüce değerlere çağırır ve zıtlarını haram kılar. Bu da islam'ın, insana ne kadar değer verdiğini ve onun kemâlin en yüksek derecesine ulaşması için harcadığı çabayı gösterir. Örnek olarak bazı kötü sıfatlardan da söz edelim:

Öfke

Öfke, ahlaki rezaletlerdendir. Günahın başı ve kötülüğün anahtarıdır. Öfkelenen insan aklını ve kendini kaybeder, saldırgan bir canavar haline gelir. Başkalarını döver, öldürür, söver ve daha başka kötülükler yapar. Allah (c.c), öfke halinde affetmeyi seçkin müminlerin özelliklerinden kılmıştır.

Allah (c.c) şöyle buyurur: **"Ve öfkelenedikleri zaman affederler."**¹ Tertemiz Ehl-i Beyt İmamları da birçok hadislerinde öfkeden sakındırmışlardır. Bunlardan bazıları şöyledir:

1- Emiru'l-Müminin İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: *"Öfkeden sakın, zira öfke şeytanın askerlerinden olan büyük bir askerdir."*²

1- Şura: 37.

2- Nehcü'l-Belâga: 459.

2- Yine Emiru'l-Müminin (a.s) şöyle buyurur: “*Öfke, delilikten ibarettir. Çünkü sahibi pişman olur. Pişman olmazsa deliliği muhkem demektir.*”¹

3- İmam Muhammed Bâkır (a.s) da şöyle buyurur: “*İnsan öfkelenildiğinde ateşe gidinceye kadar razı olmaz.*”²

4- İmam Cafer Sâdık (a.s) şöyle buyurmuştur: Babamın şöyle anlattığını işittim: Bedevi bir adam Resûlullah (s.a.a)’ın yanına giderek ona “Ben çölde, bedeviler arasında oturuyorum. Bana kelimelerinizin mücmelini öğret” diye arzetti. Resûlullah (s.a.a) ona şöyle buyurdu: “*Sana öfkelenmemeni emrediyorum.*” Adam Resûlullah’a (s.a.a) üç defa aynı şeyi arzetti. Her defasında da Resûlullah (s.a.a) “*Öfkelenme*” dedi. Bunun üzerine, “Resûlullah bana ancak hayrı emretti” dedi.

Yine babam şöyle derdi: “*Hangi şey öfkeden daha kötü olabilir? Öfkelenen insan, Allah’ın haram kıldığı cana kıyar ve namuslu kadına iftira atar.*”³

Kınanmış olan öfke insanı dengesinden çıkarıp büyük bir kötülüğe sürükleyen özelliştir.

Ancak İslam şeriatini kınayanlara veya seçkin müminlerden birinin onurunu kıranlara öfkelenmek, kınanan öfkeden değildir. Zira böyle durumlarda öfkelenmek yerinde olur ve sahibine zarar gelmeyecekse böyle durumlarda susmamak, salih amellerdendir. Bu tutum, iyilikleri emredip kötülükleri sakındırma babındandır. Ahlak kitapları, öfke sebeplerini ve tedavi yöntemlerini anlatır.

Kötü Mizaç

Kötü sıfatlardan biri de kötü mizaçlı olmaktır. Bu da sıfatların en rezilidir. İnsanları birbirinden uzaklaştırır ve kötü mizaçlı insanın ailesinden bile bir dostu kalmaz. Allah (c.c), Resûlüne şöyle buyurmuştur: “**Eğer sert ve katı yürekli olsaydın, etrafından dağılırlardı.**”⁴ Resul-i Ekrem (s.a.a) insanları bundan sakındırmış ve

1- Şerh-u Nehci'l-Belâga: 19/66.

2- Usûl-i Kâfi: 2/302.

3- A.g.e: 303.

4- Âl-i İmran: 159.

şöyle buyurmuştur: “*Kötü mizaçtan sakının, zira kötü mizaç mutlaka ateştedir.*”¹

Ve yine şöyle buyurmuştur: “*Allah (c.c), kötü mizaçlı insanın tövbesini kabul etmez.*” Ona, “*Bu nasıl olur ya Resûlullah?*” diye sorduklarında şöyle cevap vermiştir: “*Çünkü bir günahından tövbe etse de daha büyük bir günaha düşecektir.*”²

İmam Cafer Sâdık (a.s) şöyle buyurur: “*Mizacı kötü olan kişi kendine azap çektirir.*”³

Bunun gibi pek çok hadis, rivayet ve ahlak kaynaklarında tedvin edilmiştir. Bütün bunlar, Müslümanları bu kötü sıfattan sakındırmaktadır.

Hırs

İslam’ın, kendisiyle ilgili olarak insanları uyardığı şirretli meyillerden biri de hırstır. Hırs, insanı iyilik yapmaktan alıkoyan, akrabalar ve fakirlerle ilişkilerini korumayı engelleyen kötü ahlaktır. Ehl-i Beyt İmamları da insanları bundan uyarmışlardır; bu konuda onlardan nakledilen bazı hadislerle bakalım:

1- İmam Muhammed Bâkır (a.s) şöyle buyurmuştur: “*Dünya hayatında hırs sahibi olan insan, ipek böceği gibidir. İpek böceği kendi etrafını ne kadar sararsa çıkışı o kadar zorlaşır ve sonunda gamından ölür.*”⁴

2- İmam Cafer Sâdık (a.s) şöyle buyurmaktadır: “*Semadan inen vahiyde şu vardır: İnsanoğlunun altın ve gümüş akan iki vadisi olsa üçüncüsünü ister. Ey insanoğlu! Karnın denizlerden bir deniz, vadilerden bir vadidir. Onu ancak toprak doldurur.*”⁵

3- İmam Hasan (a.s) şöyle buyurmuştur: “*İnsanların helaki üç şeydedir: Kibir, hırs ve kıskançlık. Kibir, dini helak eder ve İblis kibirle lanete uğramıştır. Hırs, insanın düşmanıdır ve Âdem, bununla*

1– Uyûn-u Ahbâr-ı Rıza (a.s): 2/31.

2– Usûl-i Kâfi: 2/321.

3– Usûl-i Kâfi: 2/321.

4– el-Vâfi: 2/316.

5– Men La Yahzarühü’l-Fakih: 2/418.

cennetten çıkarılmıştır. Kıskançlık ise kötülük önderidir. Kâbil, Hâbil'i bununla öldürmüştür.”¹

Hırs, hangi yolla olursa olsun mal sahibi olmak için insanı zorluklara düşmeye yönlendirir. Helal veya haram yoldan olmasını umursamaz. Ayrıca onu hayır yapmaktan, fakirlere yardım etmekten ve akrabalarıyla ilişkilerini sürdürmekten alıkoyar. Allah’a yakınlaştıran diğer amelleri yapmasını da engeller.

Cimrilik

Kötü sıfatlardan ve en rezil güdülerden biri de cimriliktir. Kur’an-ı Kerim ve sünnet, cimriliği kınamış ve insanları bundan uyarmıştır. Çünkü cimrilik, tüm kötü sıfatları bir arada tutar. Kur’an-ı Kerim ve hadislerde cimriliği yeren bazı örnekler şöyledir:

Kur’an Işığında

Cimriliği yeren ve insanları bundan uyaran bazı ayetler:

1- Allah (c.c) şöyle buyurmuştur: **“Bunlar (böbürlenene ve övünenler), cimrilik yaparlar, insanları da cimriliğe davet ederler ve Allah'ın kendi lütfu ile verdiği şeyi gizlerler. Kâfirlere aşağılayıcı bir azap hazırladık.”²**

2- Allah (c.c) yine şöyle buyuruyor: **“İşte sizler, Allah yolunda harcamaya çağrılıyorsunuz. Ama içinizden kiminiz, cimrilik etmektedir. Oysa kim cimrilik ederse, kendi zararına cimrilik eder. Allah zengindir; sizler ise fakirsiniz.”³**

Cimrilik hastalığına sahip insanlar, hiçbir hayır amel için harcamazlar, sadece para biriktirip servet oluşturmayı düşünürler. Ancak kendilerine karşı cimrilik yaptıklarını da bilmezler. Zira biriktirmeye özen gösterdikleri mallarını bırakıp mezara gidecekler. Başkaları o mallarla mutlu olurken günahı onlara kalır.

3- Allah (c.c) buyurur ki: **“Allah'ın kendilerine lütfuyla verdiği şeylerde cimrilik yapanlar, bunun kendileri için iyi olduğunu**

1– Bihârü'l-Envâr: 75/111.

2– Nisa: 37.

3– Muhammed: 38.

sanmasınlar; tersine, bu onlar için (çok) kötüdür. Onların cimrilik ettikleri şey, kıyamette boyunlarına dolandırılacaktır.”¹

Ayet, Allah’ın kendilerine lütfuyla verdiği şeylerde cimrilik edenlerin akıbetini anlatıyor. Onlara verilen rızık hayır olmasına rağmen onlar bunu bilmezler. Onların biriktirdikleri mallar kıyamette boyunlarına dolandırılacaktır.

Cimrileri yeren birtakım hadisler de nakledilmiştir. Onlardan bazıları şöyledir:

1- Emiru’l-Müminin İmam Ali (a.s) şöyle buyurur: “*Cimriye şaşarım; kaçtığı fakirliğe aceleyle gelir, istediği zenginliği kaçıır. Dünyada fakir hayatı yaşar, Kıyamette zenginlerin hesabıyla sorgulanır.*”²

2- İmam Cafer Sâdık (a.s), babalarından, onlar da Resûlullah (s.a.a)’tan şöyle rivayet ederler: “*Cömert insan, Allah’a yakındır, insanlara yakındır, cennete yakındır. Cimri ise Allah’tan uzaktır, insanlardan uzaktır, ateşe yakındır.*”³

3- İmam Cafer Sâdık (a.s), Allah (c.c)’ın, “**Böylece Allah, onların işlerini pişmanlık ve üzüntü kaynağı olarak kendilerine gösterir**”⁴ ayetinin tefsirinde şöyle buyurur: “*Bu ayette kastedilenler, cimrilikle mallarını Allah yolunda harcamayanlardır. Öldüğünde ise mallarını Allah’ın itaatinde veya Allah’a karşı gelmek için harcayacak insanlara bırakır. Allah’ın itaati için harcanırsa, o malların başkasının mizanında sevaba dönüştüğünü görür ve önceden kendine ait olduğu halde, kendisi faydasını görmediği için pişman olur. O mallar Allah’a karşı geline amellerde kullanılması durumunda da kendisi o amellerin yapılmasına destek olmuş olur.*”⁵

Hadislerden verdiğimiz bu örnekler, cimrinin cezasına işaret etmiş ve kendi kendini acı cezaya sürüklediğini belirtmiştir. Özellikle de Allah’ın zekât ve humus gibi farz kıldığı harcamalarda cimrilik yapılırsa bunun hesabı daha zor ve cezası daha acı olur. Böylece İslam’ın terbiye ve eğitim ilkeleri konusunu kapatmış oluyoruz.

1– Âl-i İmran: 180.

2– Câmiu’l-Ahbâr: 131.

3– Müstedrekü’l-Vesâil: 7/13.

4– Bakara: 168.

5– Furûu’l-Kâfi: 4/42.

İKTİSADİ HAYAT

İslam, Müslümanları zenginliğe eriştirecek modern bir iktisadi sistem hazırlamıştır. Bu iktisadi sistem, yoksulluk ve mahrumiyeti bitirir; ülkeyi, toplumlarda esen, emniyet ve istikrarını yıkan, onu kaos, geri kalmışlık ve yozlaşmaya sürükleyen ekonomik krizlerden kurtarır. Bunun yöntem ve bentleri arasında şunlar yer almıştır:

Çalışmaya Önem Vermek

Çalışmanın, İslam dininde çok büyük bir yeri vardır. Nitekim İslam, çalışmaya birtakım kutsallıklar kazandırmıştır:

- 1- Çalışmak şereftir.
- 2- Çalışmak, peygamberlerin şiarıdır.
- 3- Çalışmak cihattır.
- 4- Çalışmak ibadettir.

Çalışmaya bu tür kutsallıkların verilmesinin sebebi, onun toplumsal çıkarların yegâne kaynağı olmasıdır. Çalışmamak ise ülkede krizler doğurur ve iktisadi hareketi felç eder. Bir toplum, çalışmayı bırakarak işsizlik karanlıklarındayken hiçbir zaman kültürel alanlarında ilerleme ve büyüme katedemez. Allah (c.c) buyurur ki: **“Şu halde onun köşe ve bucağında ve yüksek yerlerinde dolaşın ve Allah'ın rızından yiyin; dönüş ancak O'nadır.”**¹ Resûlullah (s.a.a), çalışan bir insanın elini tutmuş (veya öpmüş) ve şöyle buyurmuştur: *“Allah ve Resûlü, böyle bir eli sever.”*

Hayatı inşa eden şey, çalışan eldir. Dünyadaki iktisadi hayatın şahdamarını oluşturan tüm üretim çeşitlerini gerçekleştiren de çalışan eldir. Çalışmaktan bıkan ve rahata çekilen hiçbir ümmetin kalkınması mümkün değildir.

1– Mülk: 15.

İslam'da çalışmak, iktisadi ve kültürel kalkınmanın erkânındandır. O dönemlerde iktisadın bel kemiğini oluşturan tarım ürünleri için de çalışmanın gerekliliği vurgulanmıştır.

Şunu da söylemek yerinde olacaktır ki Marksizm, çalışmayı esas değer olarak kabul eder. Bireysel mülke karşı gelmek, mülk sahipliğini her şekliyle devlete teslim etmek ve özel sektörü mülk sahipliğinden tamamen soyutlamak için oluşturdıkları felsefe büyük oranda buna dayanır. Dünya çapında insanlar kapitalizme çarpık bir şekilde karşı gelmiş ve kapitalist ülkelerin halkından çaldığını iddia etmişlerdir.

“İslam'da Çalışmak ve Çalışanın Hakları” adlı kitabımızda komünist düşüncenin sahteliğinden ve sağlam bir fikir üzerine inşa edilmediğinden bahsetmiştim. Dünyanın en büyük ekonomistleri de komünizm düşüncenin birçok aksaklıklarını, insanın eğilimlerine ve hayata olan bakışına ters düştüğünü belirtmişlerdir. Nitekim bu akım, büyük bir başarısızlıkla sonuçlandı ve bu akımın anavatanı olan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğinde yıkıma uğradı.

Her halükarda çalışmak, İslami iktisattaki en önemli unsurdur. Ziraat, sanayi ve diğer alanlardaki gelişme ve ilerleme de buna bağlıdır.

Mal, Allah'ın Malıdır

İslam dininde mal Allah'ın malıdır. İnsan ise sahip olduğu mal varlığında vekil kılınmıştır ve onda istediği gibi oynama hakkına sahip değildir. Kur'an-ı Kerim de malların Allah (c.c)'a ait olduğunu ve insanların vekil kılındıklarını bildirmektedir.

Allah (c.c) şöyle buyurur: **“Göklerde ve yerde olan her şey Allah'ındır.”**¹

Ve yine şöyle buyuruyor: **“Eğer biliyorsanız, (söyleyin bakalım,) yer ve onda bulunanlar kimindir?” de. "Allah'ındır" diyecekler. "Öyleyse öğüt almaz mısınız?" de.”**²

Ve buyurmuştur ki: **“Allah'ın size vermiş olduğu malından (da) onlara verin.”**¹

1– Bakara: 284.

2– Mu'minun: 84–85.

Mal, ya özel sektöründür ya da devletindir. İslam bu iki kuruma da derinlemesine ve kapsamlı olarak bakmış, bunlarla ilgili son derece ihtiyatlı yaklaşımda bulunmuştur. Şimdi buna bir göz atalım:

Özel Sektörün Malı

Özel sektörün malından bahsedecek olursak, bunu birkaç açıdan araştırmamız gerekir:

Malları Arttırmak

İnsan, kazanç sağlayıp mallarını arttırmada tam bir özgürlüğe sahiptir. Ancak bunu meşru yollarla yapmalıdır. Bunun anlamı, helal kazançtır. İslam, şu yollarla malları arttırmayı yasaklamıştır:

1- Faiz

İslam dini faizle kâr sağlamayı yasaklamıştır. Çünkü faiz, fakirliği yayar, iktisadi hayatın çarpıklığına neden olur, hareketini felç eder, insanlar arasında sevgi ve muhabbet bağlarını keser.

İslam, faizi büyük bir günah olarak kabul eder. Nitekim faizin kesin haram olduğu hükmünü vermiştir. Allah (c.c) buyurur ki: “Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve inanmış iseniz, ribanın geri kalanını (geri kalan riba taleplerinizi) bırakın. Eğer böyle yapmazsanız, o zaman Allah ve Resulü'ne karşı savaştığınızı ilan edin. Eğer tövbe ederseniz, sermayeniz sizindir; ne kimseye zulmedersiniz ve ne de zulme uğrarsınız. Eğer (size borçlu olan şahıs) sıkıntıda ise, genişliğe çıkıncaya kadar beklenmelidir. Eğer bilseniz, (onu) sadaka olarak bağışlamanız, sizin için daha iyidir.”²

Ve yine şöyle buyurur: **“Riba yiyenler, ancak şeytanın çarparak delirmesine yol açtığı kimsenin kalkması gibi kalkarlar.”**³

Bu ayet-i kerime, faizle çalışanı aklı gidip gelen, insanların malına sahip olup haksız yere ele geçirmekten başka bir derdi olmayan bir deliye benzetmiştir.

1– Nur: 33.

2– Bakara: 278–280.

3– Bakara: 275.

Resul-i Ekrem (s.a.a) de faizi yasaklamış ve onun büyük suçlardan olduğunu belirtmiştir.

Resûlullah (s.a.a) buyuruyor ki: *“Faiz yiyenin karnını Allah (c.c), yediği faiz kadar ateşle doldurur. Faizden para kazanırsa da Allah (c.c) onun amelinden hiçbir şey kabul etmez. Fazile kazandıklarından en ufak bir şeye dahi sahip olduğu müddetçe Allah ve meleklerinin lanetinde olur.”*¹

Emiru’l-Müminin İmam Ali (a.s), şöyle buyurmuştur: *“Faiz yiyen, yediren, yazan ve şahitlik yapanlar eşittir.”*²

İmam Cafer Sâdık (a.s) şöyle buyurmaktadır: *“Faizden kazanılan bir dirhem, Allah katında Kâbe’de insanın kendi mahremiyle yaptığı yetmiş zinadan daha şiddetli bir günahıdır.”*³

Faizle çalışana getirilen bu şiddetli yasaklama ve cezayı görüyor musunuz? Bunun sebebi, faizin toplumda fakirlik ve miskinliğe sebep olmasıdır.

Faiz, sömürge araçlarından. Nitekim faiz muameleleri üzerine yapılan iktisadi savaşlar, kapitalist ülkelerden borç alan ve borcunu ödeme gücü bulamayan ülkelerde askeri ihtilallere sebep olduğu ispatlanmıştır.

2- İhtikâr

Mal ve servetin ihtikâr yoluyla da arttırılması yasaklanmıştır, çünkü ihtikârcılık, insanlar arasında yoksulluk ve fakirliğin yayılmasına sebep olur.

Resûlullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: *“Yemeği ancak günahkârlar ihtikâr eder.”*⁴

Ve yine şöyle buyuruyor: *“Yemeği kırk gün ihtikâr eden, Allah ve Resûlü’nden beri olmuş olur.”*⁵

1– Vesâilü’ş-Şîa: 18/122.

2– Furûu’l-Kâfi: 5/144.

3– Vesâilü’ş-Şîa: 18/123.

4– Men La Yahzarühü’l-Fakih: 3/261.

5– Müstedrekü’l-Vesâil: 13/273.

Emiru'l-Müminin İmam Ali (a.s), altın çağında başkomutanı Malik Eşter'e ihtikâr suçunu şöyle anlattır: *“Bil ki (buna rağmen) onların (tüccar ve zanaatçıların) çoğunda aşırı bir sıkıntı, çirkin bir cimrilik, menfaatlerde ihtikârcılık ve satışlarda hâkimiyet vardır. Bu da umuma zarar vermektedir ve valiler için bir ayıptır. O halde ihtikârı yasakla. Nitekim Resûlullah (s.a.a) bunu yasaklamıştır. Satışlar, müsamahalı ve adaletli dengelerle olsun. Fiyatlar her iki tarafı da, alıcıyı ve satıcıyı da zorlamasın. Sen yasakladıktan sonra her kim ihtikârda bulunursa onu uyar ve aşırıya gitmeden cezalandır.”*¹

İslam ülkesi, vatandaşları ihtikârdan korumakla sorumludur. Bunu yasaklamalı ve uymayanları cezalandırmalıdır. Genel maslahata göre ürünleri fiyatlandırmalı ve sahiplerinin de zarar etmemesine dikkat etmelidir.

3- İçki ve Uyuşturucu Satışları

İslam'daki haram işlerden biri de içki ve uyuşturucu satmak ve satın almaktır. Bunun sebebi, sağlığa ve genel hayata büyük zarar vermesidir. Önceki araştırmalarda içkinin sebep olduğu büyük zararlardan bahsetmiştik.

4- Aldatmak

İslam, ticari ilişkilerde aldatmayı yasaklamıştır. Bunun anlamı, bir şeyi hak ettiği değerden daha fazla paraya satmak veya bilgisizlikten dolayı piyasadaki değerinden çok daha fazla para vererek satın almaktır. Örneğin değeri 50 olan bir şeyi 100 veya daha fazlasına satmaktır. Dinimiz, aldatılan kişiye zararını gidermesi için yapılan ticari sözleşmeyi ya da satışı feshetme hakkı vermiştir.

5- Ölçü ve Tartıyla Oynamak

İslam, ölçü ve tartıyla oynayarak kâzanç sağlamayı yasaklamıştır. Allah (c.c) buyuruyor ki: **“Ölçü ve tartıda başkalarının hakkını eksik verenlerin vay haline! Onlar, insanlardan ölçerek bir şey aldıklarında tam alırlar. Ama onlara ölçerek veya tartarak bir şey verdiklerinde eksik verirler. Bunlar, büyük bir günde (hesap**

1- Nehcü'l-Belâga: 438.

vermek için) dirileceklerini bilmezler mi?! O günde insanlar, âlemlerin Rabbinin huzurunda dururlar.”¹

Ve yine şöyle buyurur: “**Tartmayı adaletle yapın ve teraziyi eksik tutmayın.**”²

Ölçü ve tartıyla oynayarak elde edilen mallar gasp edilmiştir, bunları kullanmak caiz değildir ve sahiplerine iade etmek gerekir... Bireyin bazı yasak kazançlarından bahsettik.

Mal Sahibinin Kendi Malındaki Kullanma Hakkını Engellemek

Bireyin malları şu bahsedeceğimiz durumlarda dondurulur ve onda tasarrufta bulunması men’edilir:

Savurganlık

İslami iktisat öğretilerinden biri de savurganlığı ve malları haksız yere harcamayı yasaklamaktır. Allah (c.c) şöyle buyuruyor: “**Savurganlık etme. Şüphesiz, savurganlar şeytanın kardeşleridir. Şeytan ise, Rabbine karşı çok nankördür.**”³

Nitekim tüketici, savurganlık yapıp mallarını kötü kullanırsa malları dondurulur ve sadece ihtiyaç duyduğu kadar ona verilir. Ayrıca İslam, malları akli ermezlere vermeyi yasaklamıştır. Çünkü onlar malları savururlar ve haksız yere harcarlar. Allah (c.c) şöyle buyurmaktadır: “**Allah'ın, sizin için geçim kaynağı yaptığı mallarınızı akli ermezlere vermeyin; o mallarla onları besleyin, giydirin ve onlara güzel söz söyleyin.**”⁴

Bireyin kendi mallarıyla ilgili bazı araştırmalar bunlardır. Bu hususlar, iktisadın dengeli kalmasını sağlar.

Dengeli Harcamak

İslam, bize cimrilik ve israftan uzak bir şekilde dengeli harcamayı öğretir. Allah (c.c) buyuruyor ki: “**Elini boynuna zincirlenmiş gibi bağlama (cimrilik etme); büsbütün açıp yayma da; sonra**

1– Mutaaffin: 1–6.

2– Rahman: 9.

3– İsra: 26–27.

4– Nisa: 5.

kınanmış ve çaresiz olarak oturup kalırsın.”¹ Ayette harcamanın, insanın ihtiyacını karşılayacak kadar yapılması gerektiği belirtilmiştir.

Devlet Malları

İslam, devlet mallarıyla ilgili son derece ihtiyatlı davranmış ve onlara karşı önlem almıştır. Nitekim ülke başkanının veya yönetimdeki herhangi bir üyenin umuma ait mallarla dalavere etme hakkı yoktur. O malları, son derece dikkat ederek Müslümanların genel ihtiyaçları için harcamak gerekir. Harcama yapılması gereken en önemli alanlar şunlardır:

- 1-** İnsanlar arasında ilmi yaymak. Bunun yolu ilkokullar, liseler, eğitim kurumları, İslami medreseler vb. inşa etmektir.
- 2-** Öğretmenler, hocalar ve âlimlerin ev ve diğer ihtiyaçlarını karşılayarak ekonomik hayatlarının düzene girmesi sağlanması için onlara harcama yapmak.
- 3-** Hastaneler, sağlık kurumları, doğumevleri, sağlıkocakları ve insanın ihtiyaç duyduğu diğer kurumları inşa etmek gerekir. Nitekim bunlar, çağımızda vazgeçilemeyecek gereksinimler olmuştur.
- 4-** Ahlaki değerleri koruyan projelere harcamak gerekir. En önemlisi, İslam'ın yüce değerlerini ve ilkelerini anlatmak, bunun için televizyon, radyo ve yerel gazeteleri kullanmak ve insanlara sunmak.
- 5-** Maaşları yetmeyen memur ve işçilerin ihtiyaçlarını karşılamak için maddi destekte bulunmak; onların ihtiyaçlarının devlet tarafından karşılanması. Bu da İslami iktisat düzeninin güzelliklerindendir.
- 6-** Devlet, borçlarını ödemekten aciz olanların borcunu ödemelidir. Örneğin evlilik, ev satın alma veya inşa etmek için borç alındığında ve sahibi ödeyemediğinde devletin ödemesi gerekir. Nitekim hadis-i şerifte de şöyle denmiştir: “Ölen kişi borç bırakmışsa, borcunu ödemek bana düşer.”²

İmam Musa Kâzım (a.s) şöyle buyurur: “*Bu rızkı kendisi ve ailesi için helalinden isteyen kişi, Allah (c.c)’ın yolunda cihat etmiş gibi olur.*

1– İsra: 29.

2– Sahih-i Buhari: 3/223.

*Eğer rızık kazanmayı başaramazsa Allah ve Resûlü'nü vekil kılarak ailesini geçindirecek kadar borç alsın. Ödeyemeden önce ölürse imamın ödemesi gerekir. İmam ödemezse vebali ona kalır. Allah (c.c) buyuruyor ki: 'Sadakalar, Allah tarafından belirlenen bir farz olarak, ancak fakirler, zavallılar, zekât toplayan görevliler, kalpleri (İslam'a) ısındırılmak istenenler, kölelerin özgürlüğe kavuşturulması, borçlular, Allah yolunda (olan işler) ve yolda kalmış yolcular içindir.'*¹ Bu durumda olan kişi de fakir ve borçludur."²

7- Devlet, hastalık veya yaşlılıktan dolayı çalışmaktan aciz olanlar ve malları veya ihtiyaçlarını karşılayacak çocukları olmayanlar için bütçe ayırmalıdır. Devlet onların geçimini sağlamalıdır ki ülkede dilenci kalmasin.

8- Miskinler için harcama yapılmalıdır. Devlet, onlara hizmet ve maddi yardım sunmakla görevlidir. İmam Ali (a.s), hilafet döneminde Malik Eşter'e şöyle buyurmuştur:

*"Allah için, Allah için, miskin, muhtaç, sefil ve çalışamayacak durumda olanlardan oluşan, mecali olmayan aşağı fakir tabakaya dikkat edin. Nitekim bu tabakada yardım isteyenler de vardır, isteyecek durumları olmayanlar da."*³

Mali Vergiler

İslami iktisat bentlerinden biri de fakirlik ve muhtaçlıkla mücadele etmek için mali vergiler olmasıdır. Bunlardan bazıları şöyledir:

Zekât

İslam, zekâta son derece önem vermiş ve Kur'an-ı Kerim'de onu namaz emrine bağlamıştır. Nitekim namaz emri olan her ayette zekât da emredilmiştir. Allah (c.c) şöyle buyurmuştur: **"Artık namazı hakkıyla kılın, zekât verin."**⁴

1- Tevbe: 60.

2- İmam Musa b. Cafer'in (a.s) Hayatı: 1/223.

3- Nehcü'l-Belâga: 438.

4- Hac: 78.

Ve yine şöyle buyurur: **“Eğer tövbe eder, hakkıyla namaz kılar ve zekât verilerse, artık onlar din kardeşlerinizdir.”**¹

Zekât, zorunlu bir farzdır ve devlet, zekâtı yasaklayan ile savaşıır. İslam’ın zekât kanununu, fakirlik ve sefalet ile mücadele etmek için getirmiştir. Ayrıca bireyi yaşadığı zamanda ve gelecekte muhtaç olmaktan kurtarır, ailesine uygun yaşam koşulları temin eder.

Zekât, fakirin hakkıdır. Yani zekât bir devletin veya bireyin ne hibesi ne sadakasıdır. Allah (c.c) buyuruyor ki: **“Mallarında dilenen ve yoksul için bir hak vardır.”**² Dilenen ve yoksul olanların, zenginlerin mallarında hakları vardır, yani o hakkı almalarıyla zenginlerin minneti altında kalmış olmazlar.

Zekât hakkında kısaca bazı hususlara değinelim:

Kimin Zekât Vermesi Gerekir?

Zekât, reşit ve akıllı insanlara farzdır. Zekâtın kimlere farz olmadığını bildiren hadise göre, zekât, çocuklara ve delilere farz değildir. Köle de bir mülk sahibi olmadığından zekât verme yükümlülüğü yoktur.

Zekât Hangi Mallardan Verilmesi Gerekir?

Şu mallardan zekât verilmesi gerekir:

- 1- Üç hayvandan: Deve, inek, koyun.
- 2- Dört tür tahıl: Buğday, arpa, hurma, kuru üzüm.
- 3- İki nakit: Altın ve gümüş. Bunların dışındaki mallardan zekât vermek gerekmez.

Evet, pirinç, mercimek, nohut gibi diğer hububatlardan da zekât vermek müstehaptır. Üç türden verilmesi gereken zekât miktarı, fıkhi kitaplarda belirtilmiştir.

Zekât Müstehakları

Kur’an-ı Kerim, zekâtı nereye harcamak gerektiğini belirtmiştir; Allah (c.c) buyuruyor ki: **“Sadakalar, Allah tarafından belirlenen bir farz olarak, ancak fakirler, zavallılar, zekât toplayan görevliler,**

1– Tevbe: 11.

2– Zariyat: 19.

kalpleri (İslam'a) ısıdırılmış olanlar, kölelerin özgürlüğe kavuşturulması, borçlular, Allah yolunda (olan işler) ve yolda kalmış yolcular içindir.”¹

Kur'an-ı Kerim, sınıflarını belirtmektedir:

1 ve 2- Fakirler ve zavallılar: Bunlar yıllık ihtiyaçlarını kendileri ve aileleri için layıkıyla bulamayan kimselerdir. İkincisinin durumu, maddi açıdan birincisinden daha da kötüdür.

3- Zekât toplayan görevliler: Zekât görevlileri, zekâtı verenlerden toplarlar. Yaptıkları bu işe karşılık o miktarda ücretlerini alırlar. Çalışan kişi ise zengin de olsa fakir de olsa ücretini alır; çünkü çalışmanın ücreti vardır.

4- Kalpleri ısıdırılmak istenenler: Bunlar, çok sağlam imana sahip olmayan Müslümanlardır. İslam'ın yüce değerlerini anlamaları için onlara zekâttan pay verilir.

5- Kölelerin özgürlüklerine kavuşturulması: Bu da sahipleriyle anlaşma yapan köleler içindir. Sahipleriyle anlaşma yapan köleler, ister mutlak anlamda sözleşme yapsınlar ister şartlı, efendilerine belli ücreti ödeyip özgürlüklerine kavuşamayınca özgür olmaları için onlara zekâttan bir pay verilir.

6- Borçlular: Bunlar da borçların altında kalıp ödemekten aciz olanlardır. Ancak böyle bir durumda zekât verilmesinin şartı, alınan borcun bir günah için harcanmış olmamasıdır.

7- Yolda kalmış yolcular: Parası bitip de ülkesine, memleketine dönmekten aciz kalan yolculardır. Onlara varacakları yere ulaştıracak kadarı zekâttan verilir.

8- Allah yolunda: Köprüler, mescitler, okullar inşa etmek, ahlaki değerleri yükseltmek adına yapılan harcamalar ve diğer umumi hizmetleri kapsayan tüm hayır işlerini içerir.

Zekâtı bu sekiz bendin tümüne harcamak da gerekmez, bunlardan biri için de vermek caizdir.

Zekât, ümmetin farklı tabakalarını dengede tutan, fakirlik ve muhtaçlığa mahal bırakmayan toplumsal bir düzendir. Tüm ihtiyaç

1- Tevbe: 60.

sahiplerinin kendileri ve ailelerinin tüm ihtiyaçlarını karşılayan toplumsal bir güvencedir.

Fitra Zekâtı

Mübarek Ramazan bayramında verilmesi farz olan zekâtıdır. Bu zekâtı verme vakti, bayram gününün şafağının atmasından gün batımına kadardır. Verilmesi gereken miktar ise bir ölçektir, yani buğday, arpa, pirinç, hurma, kuru üzüm gibi yiyeceklerden bir ölçek verilir.

Zekât müstahakları ise saydığımız sekiz bentteki insanlardır. Haşim oğullarına mutlak zekât haramdır. Ancak Haşim oğullarının birbirlerine zekât vermeleri caizdir. Bir ölçek ise üç kilogramlık bir yemek veya buna eşit değerde paradır. Şüphesiz Müslümanlar bu zekâtı uygulayacak olsalardı birçok fakirleri genişliğe ulaştırır ve ihtiyaçlarını gidermiş olurlardı.

Her halukarda, fakirlik sorunu İslami iktisat sisteminde ilk sırada yer almaktadır. Bu sebeple İslam, fakirliği önlemek için birçok kural ve önlemler belirlemiştir. Nitekim meydanda sadece zekât yoktur. Bunun yanı sıra maddi güç sahibi akrabaların nafakaları, müstehap sadakalar ve İslam ülkesinin bağışları vardır. Tüm bu vesileler, toplumdan fakirliği silmek içindir.

Humus

Humus ise son derece önemli bir mali vergidir. Bunun sebebi, ilim havzalarına ve insanlara fayda sağlayan diğer çalışmalara büyük miktarda getirisi olmasıdır.

Bu vergi hakkında Kur'an-ı Kerim'de açık bir emir gelmiştir. Allah (c.c) şöyle buyuruyor: **“Şunu bilin ki, elde ettiğiniz her türlü ganimetin beşte biri Allah'a, Resulü'ne, Peygamber'in yakınlarına ve (onlardan olan) yetimlere, fakirlere ve yolda kalmışlara aittir. Allah'ın her şeye gücü yeter.”**¹

Ancak Ebu Bekir, bu vergiyi iptal etmiştir. Araştırmacıların da belirttiği üzere bu durum, nass karşısında içtihat yapmaktır. Öyle düşünüyorum ki bu vergiyi iptal etmesi siyasi sebeplere dayanır. En önemli sebep ise Emiru'l-Müminin Ali (a.s.)'nin Ebu Bekir'e karşı

1– Enfal: 41.

gelecek bir gücünün oluşmamasıdır. Yani iktisadi bir savaş yapılmış ve hâkim siyasete muhalefet edenler zayıf bırakılmak istenmiştir.

Her halükarda, Ehl-i Beyt taraftarı güçler, ayet-i kerimeye ve bu emirle ilgili Ehl-i Beyt'ten tevatürle gelen diğer hadislerle bağlı kalmaya devam etmişlerdir. Bu mali vergiyi kabul etmişler ve gereklerini yerine getirmişlerdir.

Hangi Mallardan Humus Vermek Gerekir?

Humus verilmesi gereken malları İmâmiye fakihleri, nasslara uyarak şu şekilde açıklarlar:

1- Ganimetler: Savaş ve başka durumlarda kâfirlerden elde edilenlere denir. Savaş, İmam'ın izniyle olmuş olsa da olmasa da ganimet alınır; ancak savaş dışında kazanılan şeylerden ganimet humusu değil, kâr ve kazanç humusu verilir.

2- Madenler: Petrol, altın, gümüş, kükürt, bakır gibi şeylerdir. Ancak onlardan alınan şeyin nisab haddine varmış olması şarttır. O da yirmi dinar altın, yani sarraf ölçekle üç miskal altın değerindedir. Bu konuda, fakihlerin ilmiyelerinde zikrettikleri başka şartlar da vardır.

3- Hazine: Yeraltından veya başka yerden çıkarılan mallardır. Ancak o malın bir Müslüman'a ait olduğunu bilmemek şarttır. Fakihlerin zikrettikleri başka şartları da vardır.

4- Denizden çıkarılan şeyler: Dalgıçların denizden çıkardıkları mücevher ve amber gibi değerli şeylerdir. Ancak balık ve deniz hayvanları bunun kapsamına girmez.

5- Zimmî kâfirin Müslüman'dan satın aldığı toprak parçası: Arazinin ziraat arazisi olup olmamasında bir fark yoktur. Her halükarda humus gerektirir.

6- Haramla karışan mal: Bundaki şart, haram mal miktarının veya sahibinin bilinmemesidir. Böyle bir mal ancak humusla helal olur.

7- Bir yıllık giderden artakalanlar: Ticaret, sanayi, tarım ve başka alanlardan kalan kârlardır. Humusun getirisi en çok bu alanlardan olur. Hibe, hediye, özel ve genel vakfın verdiği nimayı (yavru, kar vb. artışlar) gibi her tür kârı kapsamaktadır. Bu mesele için fakihlerin zikrettikleri pek çok ayrıntı vardır.

Humusun Harcanması Gereken Yeler

Elde edilen humusun harcanması gereken yerler ise şöyledir: İmam Mehdi'nin (ruhlarımız ona feda olsun) gaybetinde iki kısma bölünür: **İmam (a.s)'ın payı ve Haşim oğullarının payı** (Onların yetimleri, miskinleri, yolda kalmışları). Hepsinde iman şartı ve yetimlerde fakirlik şartı gözetilir. İmam (a.s)'ın payı ise İmam (a.s)'ın razı olacağı şekilde infak edilir. En önemli infak şekli de dini ve âlimleri desteklemek, hüküm ve öğretilerini yaymak, İslam değer ve ilkelerini anlatan kitaplar bastırmak, İslam'dan sapan güçler tarafından ileri atılan şüpheleri cevaplandırmaktır. Bunlar İmam (a.s)'ın razı olacağı eylemlerdir. Ayrıca bu eylemler, taifenin merciinin gözetimi altında olmalıdır. O da İmam (a.s)'ın razı olacağı şeyleri bilen güvenilir fakihdir.

Böylece İslami hayatın bir parçası olan İslami iktisat mevzusunu bitirmiş oluyoruz.

İNSANIN SONU

İslam, insana hayatının her aşamasında eşlik etmektedir. İnsan hayatının hiçbir bölümü yoktur ki İslam dini onu düzenlemek için bir yol tahsis etmesin. İnsan hayatının son aşamasında da İslam dini onu yalnız bırakmamış ve onun için en güzel kuralları belirlemiştir. Bunlardan bahsetmeden önce İslam'ın, insanın ölümü hakkındaki görüşüne bakalım:

Ölümün Kesinliği

Ölüm, tüm canlılar için kesinlikle gerçekleşecek şeylerden biridir. İnsan da ecel kadehinden tadacaktır. Allah (c.c) buyurur ki: **“Her can ölümü tadacaktır.”**¹ Ve yine şöyle buyurmuştur: **“Nerede olursanız olun, ölüm sizi yakalayacaktır; sağlamlaştırılmış kalelerde olsanız bile.”**²

İnsanın malları, ilmi ve makamıyla övünmesi ve kibirlenmesi mutlaka bir gün bitip tükenecektir. Şarki şöyle der:

Kibirlenen kişi kibri bıraktı

Nice efendilerin efendilikleri çöllerde kayboldu.

Dünya hayatının tüm metası zevale uğrar ve yok olanlarla birlikte yok olur. Büyük servet sahipleri muhakkak ellerini servetlerinden çekecek ve onları başkalarına teslim edeceklerdir. Aynı şekilde her kral, cumhurbaşkanı veya vezir, mutlaka bir gün toprak altına girecektir. Takvalıların imamı İmam Ali Hâdi (a.s)'nin yazdığı beyitler ne güzeldir! Hükümdarlığı boyunca fasıklık ve günahkârlık yapan Mütevekkil Abbasi, İmam (a.s)'dan şiir söylemesini istemiş, İmam (a.s)'ın gazel veya mülkünü şad edecek bir kaside okuyacağını sanmıştı. Ancak İmam (a.s), Mütevekkil'in başından sarhoşluğu

1– Âl-i İmran: 185.

2– Nisa: 78.

götüren, gururunu ve şuursuzluğunu yok eden beyitler söylemişti. Mütevekkil ise kaçırdığı şeylerden dolayı ağlamaya başlamıştı. İmam (a.s) şöyle buyurur:

*Güçlü adamlar gözetiminde yüksek dağlarda kalıp
Korundular ancak yüksek dağlar yetmedi
Yüce makamlarından sonra aşağı indirildiler
Çukurlara yerleştirildiler, ne kötü iniştir bu!
Defnedildikten sonra haykıran biri seslendi:
Altınlar, taşlar, mücevherler nereye gitti?
Perdeler ve cibinlikler ardında korunan
O ince narin yüzler nereye gitti?
Sorulduklarında mezarları onların halini anlattı
O yüzler için şimdi kurtlar savaşıyor
Nice zamandır zamandan yediler ve içmediler
Bunca zaman yedikten sonra yemek oldular.¹*

Dünyayı tam olarak vafeden şu beyitler de ne güzeldir! Şair Udey b. Zeyd der ki:

*Ey zamanla alay edip gururlanan kişi
Bir sen mi sağlam kalıp istisna olacaksın?
Yoksa günler sana ahit ve söz mü verdi?
Hayır, sen ancak kibirli ve cahilsin
Ölümlün kimi sağ bıraktığını gördün?
Kim ölmekten korunabilir?
Kisra, kralların kisrası Anoşir nerde?
Ya da öncesinde Sabor² nereye gitti?
Asfer oğulları ve Roma kralları
Onlardan zikredilen kimseler kalmadı
Hazr'lı kişi de inşa etti
Dicle ve Habur nehri etrafına toplandı*

1– İmam Ali Hâdi (a.s)'nin Hayatı: 260.

2– Pers krallarından biridir.

Ancak ölüm ondan da korkmadı
Mülkü zevale erdi ve kapısına uğranmaz oldu
Artık mermer onu şad etti, kireç yüceltti
Kuşlar onun mekânına yuva yaptı
Havarnak'ın efendisi de durumu bellidir
Bir gün geldi, ancak Allah'ın planı vardır
Halinden memnundu ve sahip olduklarıyla mutluydu
Deniz ve nehirler genişliğince sevinçliydi
Ancak birden kalbi hayıflandı ve
Ölüme giden birinin sevinci ne olabilir dedi
Başarı ve mal mülkten sonra
Nimetler tükendi, orası mezarları oldu
Sonra kuru ağaç yaprakları gibi soldular
Rüzgârlar onları savurdu da yok oldular.¹

Şunu da söylemeliyiz ki büyük şair Mehdi Cevâhiri, Semerkant'ta Kasr-ı Âşık sarayını gördü. Bu saray, Mütevekkil'in en büyük saraylarından. Çok büyük miktarda bir paraya mal olmuştu. Ancak zaman orayı da harabeye çevirdi ve sadece harabe olarak izleri kalmıştı. Cevâhiri, şu beyitlerle orayı anlatmıştır:

Terk edilmiş Âşık'ın erkânı yıkılmış
Sevgilisini kaybeden hüznü bir âşık gibi
Zamana oranın planını sordum
Çatısını, genişliğini, uzunluğunu sordum
Bana bu harabenin sadrı burasıdır,
Boş kalan yıkık yerler de uzantısıdır dedi.
Bilirsiniz ki zaman oraya el atmca
Orada göktaşlarının ayak izleri kalır.²

Zalimlerin sarayları bu hale gelir. Toplumda hiçbir anıları kalmaz, haktan başkası da baki kalmaz. Bu sebeple Ehl-i Beyt İmamları'na

1- Şerh-u Nehci'l-Belâga: 11/171-172.

2- Cevâhiri Divanı: 2/38.

ölümsüzlük yazılmıştır. Çünkü onlar, İslam dünyasında hakkın davetçileri olmuşlardır.

Ruhun Kalıcılığı

Ruh ise yokluk ve zevale uğramayan bir cevherdir. Yok olan, sadece insanın bedeni ve heykelidir. Hâkim el-Muarra şöyle der:

*İnsanlar beka için yaratıldılar ancak
Bazıları fani olacaklarını düşündüler
Onlar ameller diyarından nakledilip
Zafer veya zorluk âlemine götürülecekler.*

İbn-i Sina da ruhun inip insan bedeninde karar kılmasını, ölüm gelince bedenden ayrılışını, dünyada gözlerin görmediğini diğer âlemde göreceğini anlatır. Der ki:

*Yüce makamdan sana nazil oldu
İnce, nazlı ve narindi
Tüm gözlerden gizlenmişti
Elbise giymeden yolculuk yapardı
İstemedi sana ulaştı ve belki de
Senden ayrılmayı da istemedi ve perişan oldu
Sana tenezzül etmedi ve rahatlamadı ancak
Sana alışınca harabeden ayrılmak istemedi
Sanırım nereden geldiğini de unuttu
Ve buradan artık ayrılmak istemedi*

Yine bu şiirin bir bölümünde der ki:

*Öyle ki geldiği önceki yere gitme zamanı yaklaşınca
Geniş uzaya yolculuk gelip çatınca
Gözlerinden perde kalktı ve görmeye başladı
Normal gözlerle göremediklerini gördü
Ondan geri kalan her şeyi terk etti
Umursamadan toprağa bırakıp gitti.*

İnsan öldükten sonra gözlerinden perde kalkacak ve bakışları keskin olacaktır. Bu durum Kur'an-ı Kerim'de şöyle anlatılır: **“Şimdi perdeni kaldırdık, artık gözün keskindir.”**¹ Gözler, görme gücünde keskin olur ki dünyada yapmış olduğu amelleri görsün ve onların adilane karşılığını alsın.

Vasiyet

İnsan, mutlak surette gelecek olan ecelin yaklaştığını hissedince vasiyet yazma zamanı gelmiş olur. Vasiyet bazen farz, bazen de müstehaptır. Farz olan vasiyet borçla ilgilidir. Borcu varsa bunu açıklayacak bir vasiyet bırakmalıdır. Humus, zekât gibi yerine getirmesi gereken şer'i yükümlülükler varsa da bunu belirtecek bir vasiyet bırakmalıdır. Müstehap olan ise insanlara hayır yapmayı, İmamları ziyaret edip sevabını kendisine hediye etmeyi tavsiye etmek gibi vasiyetlerdir.

Tövbe

İnsanın hastalandığı zaman yaptığı günahlardan Allah (c.c)'a tövbe etmesi müstehaptır. Nitekim Resûlullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: *“Ölümünden bir sene önce tövbe eden kişinin tövbesini Allah (c.c) kabul eder.”* Ve şöyle buyurmuştur: *“Bir sene çok fazla, ölümünden bir ay önce tövbe eden kişinin tövbesini Allah (c.c) kabul eder.”* Sonra şöyle buyurdu: *“Bir ay çok fazla, ölümünden bir gün önce tövbe eden kişinin tövbesini Allah (c.c) kabul eder.”* Sonra tekrar şöyle buyurdu: *“Bir gün çok fazla, ölümünden bir saat önce tövbe eden kişinin tövbesini Allah (c.c) kabul eder.”* Sonra şöyle buyurdu: *“Bir saat da çok fazla, canı şurasına varıp da (eliyle boğazını gösterdi) tövbe eden kişinin tövbesini Allah (c.c) kabul eder.”*²

Rıza ve Mutmain Olma

Mümin insanın ölümü razı ve mutmain bir halde karşılaması, nida eden onu çağırdığı zaman korkmaması gerekir. Zira ölüm kulların kesin kaderidir ve bundan kaçış yoktur.

1– Kaf: 22.

2– Vesâilü'ş-Şia: 2/461.

Bakın muvahhitlerin efendisi Emiru'l-Müminin İmam Ali (a.s), mücrim Abdurrahman b. Mülcem'in kılıcının başını yardığını hissettiği zaman nasıl da sesini yükseltip Allah'ın evinde, "*Kâbe'nin rabbine andolsun ki kurtuşa erdim*" yankısını oluşturdu.

Allah'ın rızasına ve rızvanına kavuştu. Güzel amellerinin çokluğundan dolayı hayattan ayrılmayı büyük kurtuluş olarak gördü.

Bakın; Şimr b. Zilcevşen eğilip cennet gençlerinin efendisi İmam Hüseyin'in göğsüne hücum edip boğazını keseceği zaman İmam (a.s)'ın gülümsediğini görünce, "Boğazını keseceğim halde gülümsüyor musun?" dedi. Hür insanların babası ise şöyle cevap verdi: "*Ben Allah'a ve ceddim Resûlullah'a kavuşmaya gidiyorum; nasıl mutlu olmam?*"

Güvenli ve mutmain canlar bu şekilde, Allah'a kavuşacağı için gülümseyen dudaklarla ölümü karşılarlar. Ancak kötü davranışlarda bulunan ve doğru yoldan sapanlar için ölüm, felaket demektir. Halifelerden biri hakkında şöyle rivayet edilir: Ölüm gelip çatığı zaman pişmanlık ve hayıflanmalarla şöyle dedi:

"Keşke bir hayız kanaması olsaydım, keşke hiç yaratılmasaydım." Ancak güzel ameller yapıp Allah'a takva etmiş olsaydı ölümden bu kadar korkması gerekir miydi?

İhtizar Halindeki İnsanı Kibleye Çevirmek

İslam'ın Müslüman insanı onurlandırmalarından biri de öleceği zaman yüzünü kibleye çevirmektir. İmam Cafer Sâdık (a.s) şöyle buyurur: "*Sizden biri öldüğü zaman onu kibleye çevirin.*"¹

Emiru'l-Müminin İmam Ali (a.s) de şöyle buyurmuştur: "Resûlullah (s.a.a), Abdulmuttalib oğullarından birinin yanına gitti, o kişi ihtizar halindeydi, ancak kibleden başka tarafa yönlendirilmişti. Bunu görünce Resûlullah (s.a.a) şöyle buyurdu: Onu kibleye çevirin, zira kibleye çevirirseniz ona melekler gelir, Allah (c.c) da yüzüyle ona yönelir."²

1– Vesâilü'ş-Şîa: 2/452.

2– Vesâilü'ş-Şîa: 2/453.

Müslüman insan öldüğü zaman ailesi, onun yüzünü en kutsal eve, Allah'ın evine çevirmeleri gerekir. İnsan için bunun ötesinde bir onur olabilir mi?

İki Şahadeti Telkin Etmek

İhtizar halinde olan kişiye kelime-i şahadeti telkin etmek müstehaptır. Halebî, İmam Cafer Sadık (a.s.)'ın şöyle buyurduğunu rivayet eder: *“Ölen kişiyi ölmeden görürsen ona şu iki şahadeti telkin et: “La ilahe illallah, vehdehu la şerike leh. Ve enne Muhammeden abduhu ve resuluhu” (Şahadet ederim ki Allah'tan başka bir ilah yoktur, tektir ve ortaksızdır. Muhammed de onun kulu ve resûlüdür.)*¹

İnsan hayatının son anı, bu kâinatta var olanların en yücelerinden olan bu iki şahadetle bitmelidir. Şüphesiz bu, Müslüman'ı onurlandırmak ve tekrim etmektir. Ölen kişinin başucunda Kur'an'dan bazı sureler okumamız da müstehaptır. Bu sureler arasında Sâffat ve Yasin sureleri zikredilmiştir.²

Cenaze Hazırlığı

Müslüman insan vefat ettiğinde ona şu hazırlıklar yapılır:

1- Gusül

Ölüye, bedenindeki necasetler giderildikten sonra üç gusül verilir:

- 1- Sidirli suyuyla gusledilir.
- 2- Kâfurlu suyuyla gusledilir.
- 3- Saf suyuyla gusledilir.

Bu üç suyla gusletmek Müslümanların taklit mercileri tarafından ayrıntılı olarak ilmihal kitaplarında anlatılmıştır.

2- Keflenmesi

Ölünün üç parça kefenlenmesi gerekir:

- 1- **Mizer:** Göbekten dizlere kadar olan bölümü örtmelidir.

1— a.g.e: 454.

2— a.g.e: 465.

2- Kamis: Omuzlardan bacağın ortasına kadar olan bölümü örtmelidir.

3- İzâr: Tüm bedenini örtmelidir. Fakihler, tekfin etmeyle ilgili şartları ve olması gereken taharet koşulları gibi ayrıntıları kitaplarında anlatmışlardır.

3- Cenaze Töreni

İslam dini, Müslüman için cenaze törenini yapmaya ve onu, cenazesinin omuzlanarak gideceği son yere uğurlamaya davet eder. Cenaze törenin katılanların sevapları hakkında da birtakım hadisler rivayet edilmiştir. Nitekim İshak b. Ammar, İmam Cafer Sâdık (a.s)’ın şöyle buyurduğunu rivayet eder: “*Mümine kabrinde verilen ilk hediye, cenazesine katılanların günahlarının affedilmesidir.*”¹

İmam Muhammed Bâkır (a.s) şöyle buyuruyor: “*Müslüman’ın cenazesine katılan kişiye kıyamet günü dört şefaât verilir.*”²

Bunlar gibi pek çok hadis, Müslüman’ı onurlandırmak ve tekrim etmek için onun cenazesine katılmaya teşvik etmektedir.

Cenaze Namazı Kılmak

Erkek veya kadın olsun, adil veya fasık olsun, mümin veya muhalif olsun, ölen kişi için cenaze namazı kılınması farzdır. Bu farzlık kifaî bir farzdır. Yani bazı Müslümanlar cenaze namazını kılarılarsa yeterli olur ve diğerlerinden farziyet kalkar. Namaz kılma şekli ise şöyledir:

- 1- Tekbirden sonra kelime-i şahadet söylenir.
- 2- Tekbirden sonra Peygamber (s.a.a)’e salâvat getirilir.
- 3- Tekbirden sonra müminler için dua edilir.
- 4- Tekbirden sonra ölü için dua edilir.
- 5- Tekbirden sonra namaz kılanlar dağılır.

Bu namaz için abdest almak veya vücudun taharetli olması şartı koşulmamıştır. Ayrıca bunun bir dua olduğu söylenmiştir. Fıkıh kitaplarında bu namazın birtakım hükümlerinden de bahsedilir.

1– Vesâilü’ş-Şîa: 3/143.

2– a.g.e: 141.

Defin

Müslüman insanı defnederken et yiyen hayvanlardan korumak ve kötü kokusunu örtmek için iyice yerin içine yerleştirmek, kifâî bir farzdır. Ayrıca yüzü mukaddes kibleye çevrilmeli, onun için Allah'tan rahmet ve mağfiret istenmeli ve ölünün velisi insanlar dağıldıktan sonra ona bazı sözleri telkin etmelidir. İnsanın sonu işte böyledir, bir gömlek ve bir çukur. Biz Allah'a aidiz ve ona dönüciyüz.

Defin gecesinde ölü için namaz kılmak ve ruhuna bazı Kur'an sureleri okumak müstehaptır.

Böylece İslam'ın insana hayatının tüm alanlarında eşlik etmesi konusunu bitirmiş oluyoruz. Şüphesiz İslam'ın insana verdiği önemi hiçbir din vermemiştir.